

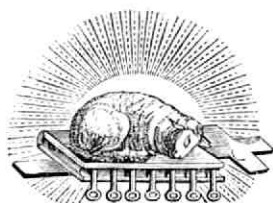
Quaestiones et annotationes in tractatus de sacramentis in genere et in specie

<https://hdl.handle.net/1874/235986>

Vak 34

MM 13175

QUÆSTIONES
ET
ANNOTATIONES
IN TRACTATUS
DE
SACRAMENTIS
IN GENERE ET IN SPECIE.

St. Michiels-Gestel,
EX TYPOGRAPHIA DIOECESIS BUSCODUCENSIS
IN INSTITUTO SURDO-MUTORUM.
1895.

IMPRIMATUR.

HAAREN, 6 Aprilis 1895.

L. Berkvens,
Libr. Cens.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

PROŒMIUM.

I. *Quare tractatus de Sacramentis in genere et de quolibet Sacramento in specie Ecclesiæ ministris summi momenti est?*

R. Auct. p. 3: „Administratio.”

In hanc rem dicit Catechismus Rom. *part. II De Sacramentis n. 1*: „Cum omnis christianæ doctrinæ pars pastoris scientiam diligentiamque desiderat; tum Sacramento-
rum disciplina, quæ et Dei jussu necessaria, et utilitate uberrima est, parochi facultatem et industriam postulat singularem: ut ejus accurata ac frequenti perceptione fideles tales evadant, quibus præstantissimæ ac sanctissimæ res digne et salutariter impertiri possint, et sacerdotes ab illa divini interdicti regula non discedant: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.*” Vide Conc. Trid. *Sess. VII Proëm.*, Conc. Prov. p. 127 et 128.

II. *Dividitur tractatus in septem capita quæ exhibet Index.* Vide Auct. p. 247, 248 et p. 3: „Servatur.”

III. *Notandum de argumentis, quibus veritates circa Sacramenta probantur:*

1. Eorum sunt duo fontes seu loci insignes: *Concilium Florentinum* et *Tridentinum*, quorum doctrina singulis tractatibus præmittitur. Conc. Flor. seu *Decretum Eugenii IV*, in Conc. Flor. *pro Armenorum instructione* latum, plurimorum sententia non est definitio dogmatica; quamquam nonnulla con-

tinet quæ ex aliis fontibus sunt fide certa. Unde Franzelin *De divina Traditione*, thes. 12 schol. I princ. 1 coroll. e) dicit: Diversæ sententiæ „fuerunt et inter aliquos adhuc sunt... utrum quæ ibi docentur nominatim de materia et forma Sacramentorum sint definitiones dogmaticæ an solum instructiones in praxi observandæ.” Imo Tournely *De Sacramentis* Q. III art. 3 pro certo habet, „Eugenium IV usum et disciplinam Ecclesiæ Romanæ Armenis quos informabat exposuisse, non vero totidem fidei articulos ipsis ad credendum præscribere voluisse.” Vide Denzinger *Enchiridion*, edit. 6 p. 160.

2. *Traditionis* documenta de Sacramentis ex primis Ecclesiæ sæculis non habemus multa, eaque sæpe sunt aliquatenus obscura. Ratio allegari potest duplex. 1. Quod nullo iis temporibus adversus veritatem Sacramentorum exsurgente adversario, illa simpliciter admittebantur, atque usu magis quam diserta doctrina proponebantur et retinebantur. Postea autem Ecclesia contra refractarios hæreticos doctrinam suam enucleate magis, explicate et definitive proposuit. (*) 2. Altera ratio est *disciplina arcani*, vi cujus difficiliora et abstrusiora dogmata, mysteria ac Sacramenta non nisi initiatis seu baptizatis tradebantur. Vide Wouters *Hist. eccl. comp. Ep. I n. 60*. Auct. p. 103. (**)

3. Ad probandam contra Novatores veritatem Sacramento-

(*) Unde S. Augustinus *De Civ. Dei*, lib. XVI cap. 2 n. 1: „Multa quidem ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine exagitantur, ut adversus eos defendi possint, et considerantur diligentius, et intelliguntur elarius, et instantius prædicantur, et ab adversario mota questio discendi existit occasio.”

(**) S. Chrysostomus in *I Cor. Hom.* 40 n. 1 agens de Baptismo ait: „Volo quidem aperte hoc dicere, verum non audeo propter non initiatos. Ili enim expositionem nobis reddunt difficiliorem, ut qui nos cogunt vel non aperte dicere vel eis arcana enuntiare. Sed tamen quantum potero, dicam adumbrate.” S. Innocentius I Decentio Eugubino Episcopo consulenti, datis nonnullis responsis de Eucharistia, Penitentia et Extr. Unctione, concludit: „Reliqua vero, quæ scribi fas non erat, cum adfuersis, interrogati poterimus edicere”. Cfr. Franzelin *De Sacr. in gen.* p. 277 sq.

rum sæpe adhibetur argumentum *præscriptionis*, de quo Introd. in S. Theol. p. 89—91. Quod proponi potest hoc vel simili modo: Ut ipsi adversarii fateri debent, universa Ecclesia a sæc^o. XII usque ad sæc. XVI septem confitebatur Sacramenta: consequenter *aut* semper ea retinuit ut ab apostolis tradita et a Christo instituta, *aut* prioribus sæculis mutatio facta est, sive quod Ecclesia quædam Sacramenta instituit, sive quod circa eorum essentialia aliquid innovavit. Atqui mutatio fieri non potuit. Ergo.

Prob. min.: Mutatio fieri non potuit. Etenim Ecclesia jam a primordiis suis late erat diffusa, omnibusque conspicua, — alte ipsi semper fuit repostum nihil in fide posse mutari, solique Christo competere Sacramenta instituere, — adversariorum obtrectationibus perpetuo fuit exposita. Quocirca si qua mutatio fuisset inducta circa Sacramenta quæ sunt usus quotidiani, procul dubio historiographi, qui quamlibet disciplinæ variationem referunt, ejusmodi fidei mutationem enarrassent; — reclamassent Episcopi, sacerdotes, et ipsi fideles; — imo si assensissent Catholici, hæretici Ecclesiæ mutationem introductam exprobrassent, novatoribus adhæsisset nomen innovatæ doctrinæ. Horum autem nihil factum reperimus; contra Ecclesiam jam sæculo V confessam esse septem Sacramenta, constat ex antiquissimis Latinorum Sacramentariis et Græcorum Euchologiis, necnon ex sectis Orientalibus quæ eandem nobiscum profitentur doctrinam de Sacramentorum numero et veritate (Auct. p. 101). Ergo semper, etiam primis sæculis, Ecclesia admisit septem Sacramenta ab apostolis tradita et a Christo instituta. Valet enim hîc regula Tertulliani *De Præscript. cap. 28*: „Quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum”; item S. Augustini *De Bapt. lib. IV cap. 24 n. 31*: „Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi apostolica auctoritate traditum rectissime creditur.”

Caput I.

De natura Sacramenti. n. 1—8.

1. Quotupliciter sumitur vox Sacramenti?

R. Auct. p. 7: Quotupliciter?

Nota. Antiquitus vox sacramenti etiam adhibebatur pro quolibet ritu sacro, per quem homo cultui divino aliquo modo addicebatur et mysteriis initiabatur. Hoc sensu S. Augustinus *De peccat. mer. et remiss. lib. II cap. 26* dicit, benedictionem Catechumenorum esse quoddam sacramentum: „Catechumenos secundum quendam modum suum per signum Christi et orationem manus impositionis puto sanctificari: et quod accipiunt, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen . . . quoniam sacramentum est.” Etiam lotio pedum, professio monastica, cæremoniæ in depositione mortuorum olim vocata sunt sacramenta. Cfr. Klee *Dogmes chrét. part. II cap. 6 § 1.*

2. Quomodo dividuntur 1. Sacramenta in genere; 2. Sacramenta N. L.?

R. Auct. p. 7.

3. Quomodo definitur Sacramentum, quod complectitur:

1. Sacramenta tum V. tum N. L., et explica definitionem;

2. Sacramenta V. L. tantum; 3. Sacramenta solius N. L.?

R. Ad 1um Signum rei sacræ, in quantum est sanctificans homines. Signum est res, quæ præter speciem, quam sensibus ingerit, ducit in cognitionem alterius rei.

In Sacramenti definitione signum est genus remotum, signum rei sacræ genus proximum, in quantum est sanctificans homines differentia ultima.

Ultima verba communius referuntur ad rei sacræ, ita ut significant sanctificantis; alii autem ea referunt ad signum, et

1) Signum rei sacræ,
in quantum est
sanctificans
homines
2) Signum
rei sacræ
in quantum
est sanctificans
homines
(Confessio, Eucharistia,
Extremum, Legatum)

interpretantur *sanctificans* homines. In neutra autem interpretatione Sacramentum hic sumitur pro signo nudo seu speculativo; nam etiam V. L. Sacramenta, quamvis per se conferrent sanctitatem tantum legalem, erant signa *gratiæ sanctificantis futuræ* sub N. L. Vide Auct. p. 8. In hanc rem dicit Franzelin *l. c. thes. 1 p. 9 sq.*: Per observationes et caeremonias legales V. L. conferebatur *emundatio carnis et sanctificatio quædam legalis*, non ad delendum peccatum, sed ad auferendam immunditiam legalem et quamdam irregularitatem lege statutam. Hæc autem sanctificatio legalis *typus erat, legalis prophetia et a Deo facta promissio* sanctificationis theologicæ in N. T. *future*. Hinc in Sacramentis V. T. duplex erat significatio diversa duplicis sanctificationis: significatio *efficax sanctificationis legalis in præsentì et prophetica sanctificationis theologicæ in futuro*. Proinde ratio Sacramentorum V. T. constituitur notis sequentibus, ut fuerint a) ritus sensibiles divinitus instituti; b) signa et causæ sanctificationis ac munditiæ legalis, ac quædam consecratio velut populi sacerdotalis; c) ut per hanc significationem typicam fuerint signa gratiæ conferendæ per Christum; d) pignora et infallibiles promissiones gratiæ futuræ in N. T. Itaque proprii nominis Sacramenta V. T. fuerunt circumcisio, initiatio sacerdotum (*Exod. XXIX, Lev. VIII*), expiationes, de quibus *Lev. XIV, Num. XIX*, agnus paschalis, ut docent plerique, panes propositionis, ut censet S. Thomas 1. 2. Q. 105 art. V. Cfr. Auct. p. 33.

Ad 2um: „R. 2° Sacramentum.”

Ad 3um: „R. 3°”, ubi dantur duæ definitiones. Catechismus diœc. lect. 30 definit: „Signum externum a Christo institutum significans gratiam specialem, quæ nobis per illud confertur.”

4. *Quæ est res sacra, cujus Sacramentum est signum?*

R. Est triplex: causa *formalis* seu gratia sanctificans; causa *meritoria* seu passio Christi; causa *finalis* seu futura

1/3 rebus ty. materia - verba ty. forma - persona ministrans
2/ tantum quia omnibus s. conficiendis sunt necessaria, quare
non est subiectum in Euch.
— 9 —

7. Allega quædam, quæ a ratione Sacramenti excluduntur; atque adde rationem.

R. Auct. p. 11, 12: „Ex dictis.”

8. 1. Quibus Sacramenta N. L. perficiuntur. 2. Quare non additur subiectum suscipiens. 3. Quare dicuntur omnia Sacramenta tribus perfici, et non componi? 3)

R. Auct. p. 12, 13.

3/ 1. quia persona ministri quique intentus, etsi necessarij, non
ingrediuntur compositionem S.; ut patet hinc extrinsece.
2. quia Euch. prout et more perficitur, sed non componitur

1. *Res et verba (materia et forma) (propter obiectum)*
 2. *quoniam morale movetur coniunguntur, sc. ex intentione ministeri.*
 3. *A. Auct. XIII. materia et forma.*
 4. *illud sensibile, quod magis confusum quibusdam significat / s.*
scilicet res s. actus s. verba — 10 —
 5. *Verba, quibus minister rem sensibilem in se accipit et clari-*
ficat, ut signum, canalem gratiam. Verba debent
esse procula, excedere materiam quod et subiectum.

Caput II.

De materia et forma Sacramentorum. n. 9—30.

ART. I.

De earum natura et divisione. n. 9—19.

9. 1. *Quænam sunt Sacramenti partes essentielles et in-*
trinsecæ. 2. *Quomodo constituunt totum morale.* 3. *Quibus verbis*
hæ partes antiquitus et hodie designantur?

R. Auct. p. 13: „Res et verba.”

10. 1. *Quid intelligitur per materiam; in qua re pro*
diversis Sacramentis consistit. 2. *Quid intelligitur per formam;*
in quibus hæc consistit?

R. Auct. p. 13: „Quid hic.”

11. *Quare partes essentielles Sacramenti vocantur materia*
et forma?

R. Nomina ista assumpta sunt ob analogiam, quæ est
inter totum morale Sacramenti et totum aliquod physicum.
 Analogia illa consistit præsertim in hoc:

In toto physico illud habet rationem (den aard) materiæ,
 quod de se est indeterminatum et imperfectum ac determinari
 et perfici debet per aliud; illud vero habet rationem formæ
 quod aliud determinat et perficit. Simili modo in omnibus
 Sacramentis res determinantur per verba. Etenim res ex se sunt
 indifferentes quoad plures significationes, v. g. aqua potest
 significare ablutionem et refrigerationem; quando autem accedit
 forma Baptismi: *Ego te baptizo*, aqua determinatur ad signi-
 ficandum unum, nempe ablutionem spiritualem, atque consti-
 tuitur unum totum morale; quod est Sacramentum. Unde S.
 Augustinus: „Detrahe verbum et quid est aqua nisi aqua?
 Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum.” Et S.

Thomas: „Ex verbis et rebus fit quodammodo unum in Sacramentis sicut ex forma et materia, in quantum scilicet per verba perficitur significatio rerum.” Cfr. Billuart *De Sacram. in com. diss. I art. IV § 2*, Auct. p. 13, 14: „Qua ratione.”

12. 1. *Qualis requiritur simultas materiae et formae ad validitatem Sacramenti.* 2. *In quo consistit illa simultas moralis?* 3. *Applica istam regulam generalem in singulis Sacramentis.*

R. Ad 1um Auct. p. 14: „Qualis.”

Ad 2um Consistit in eo, quod verba formae ita afficiunt materiam, ut morali hominum aestimatione, spectata natura cujusque Sacramenti, unum totale signum constituat. Lig. lib. VI n. 9. Cfr. Auct. p. 14: „In quo.”

Ad 3um Auct. p. 14: „Hinc simultas.”

1: In Eucharistia requiritur conjunctio physica, quia alias nomina *hoc* et *hic* non verificantur.

2: In Sacramentis Penitentiae et Matrimonii minor conjunctio requiritur quam in reliquis Sacramentis, quia prius institutum est per modum judicialis actionis, alterum per modum contractus.

3: Reliqua Sacramenta certo sunt valida, si materia incipit applicari antequam forma proferri desinat, aut vice versa.

Quid autem, si minister formam incipit immediate, nulla interjecta mora, post applicationem materiae, aut vice versa? Communissima est sententia, valere Sacramentum. Dicit quidem Lig. *Exam. Ordin. n. 6*: „sententia quod sufficiat applicare materiam immediate ante vel post prolationem formae, est tantum probabilis, non autem moraliter certa, uti requiritur, ubi agitur de valore Sacramenti” Verum lib. VI n. 9 ait, istam sententiam communiter affirmari, „quia in composito morali, quale est Sacramentum, sufficit moralis simultas. Et de hoc videtur non posse dubitari; . . . hæc unio (in Sacramento Baptismi) tam erit moralis, si fiat ablutio immediate antequam forma absolvatur, quam si fiat immediate post.” Pro ista sententia stant quoque Scavini t. III n. 477, Aertniji lib. VI n. 6, Marc n. 1402, atque negligunt verba ex *Exam. Ordin.*

1. Simul materia applicata et forma promissarii debet.
Sicut pueri in baptismo in SS. — (Baptismus mortali non
occidit, qui baptizanslo v. g. pariter!) formae non
promittit, et ante finem ablutionis
15. Hæcque adhibetur vel circa quam? 12. Hæc sacramentalis desubstans
relativæ remotæ applicatio vel actio græve circa illam pensatur
14. Sine qua sac. recipi non potest
13. Quæ vero ad? Attamen mora unius Pater noster inter materiam et formam
concurrunt, tum videtur Sacramentum invalidare; mora unius. hoc disputatur.

13. Qualis requiritur simultas, ut Sacramenta licite con-
sistentia aliter sufficiantur? 14. Sine qua materiam
sistere potest. v. g. pueri in baptismo.

R. Auct. p. 15: „Qualis.”

14. Num Christus institutus Sacramenta determinavit eo-
rum materias et formas: 1. in genere; unde id probatur; —
2. in individuo; — 3. in specie; 4. Quid iudicandum de
sententia, Christum materiam et formam Ordinis in genere tan-
tum designasse? 14

R. Auct. Ad 1um p. 15, 16: „An Christus.”

Ad 2um p. 16: „Quomodo.”

Ad 3um p. 16, 17: „Constat.”

Ad 4um p. 17: „De Sacramento Ordinis.”

15. Quomodo dividitur materia Sacramentorum?

R. Auct. p. 17: „Quomodo.”

16. Quid est materia: 1. remota, tum ex qua tum cir-
ca quam; 2. proxima; 3. essentialis; 4. integralis; 5. totalis;
6. partialis; 7. transiens; 8. permanens? 12

R. Auct. p. 18.

Nota. ad 1um: Materia remota ex qua est alterum ex con-
stitutivis Sacramenti, v. g. aqua in Baptismo, oleum in Extr.

Uinct.; — non autem materia circa quam, v. g. peccata in Sa-
cramento Pœnitentiæ, panis et vinum in SS. Eucharistia, quæ
sunt tantum materia, circa quam actus pœnitentis, verba con-
secrationis versantur.

17. Quomodo dividitur forma Sacramentorum?

R. Auct. p. 19: „Quomodo.”

Nota. S. Thomas 3 Q. 66 art. I in Sacramentis distin-
git aliquid, quod est Sacramentum tantum, — aliquid, quod
est res tantum, — et aliquid, quod est res simul et Sacra-
mentum. In hoc loquendi modo, qui maxime SS. Eucharistiæ
applicatur, per Sacramentum tantum intelligitur aliquid quod
significat et non significatur, — per rem tantum aliquid quod
significatur et non significat seu effectus Sacramenti, — per

quia quodam non efficitur, quoniam significant ^{et} quia promotione
 divinus contingunt, velin mercedem revocant ^{et} quia alia
 voce, vulgari lingua exiit aut fidiem; ^{et} quia non a prole
 non ut faceret transierant, non tamen eo sensu quod sic dicitur
 quod in ch. in Bapt. nullum mentionem facit S. Irenaeus
 concipere habentia, immo S. Irenaeus hanc ob linguam obiens:
 et non missi me Ch. Bapt. hanc sed evangelizans. Cor. - infante
 rem simul et Sacramentum aliquid quod significat et significa-
 tur. Itaque in SS. Eucharistia Sacramentum tantum sunt spe-
 cies, quia significant Corpus et Sanguinem Christi et gratiam
 species autem ipsae non significantur; — res tantum est gra-
 tia, quia significatur et non significat; — res simul et Sacra-
 mentum sunt Corpus et Sanguis Christi, quia significant gra-
 tiam et significantur verbis et speciebus. Cfr. Hurter Theol.
 dogm. comp. t. III n. 327, Franzelin p. 179 sq. Orat. S.
 Thomas: „Da mihi, queso, Dominici Corporis et Sangui-
 nis non solum suscipere Sacramentum, sed etiam rem et vir-
 tutem Sacramenti.” Cfr. S. Thomas 3 Q. 73 art. VI, Q.
 84 art. I ad 3.

18. Quare et quo sensu Novatores verba formae vocant

a/ promissoria, concionatoria, consecratoria?

R. Auct. p. 19: „De forma.”

19. Proba: 1. Ad Sacramentorum essentiam non requiri
 ut verba formae sint concionatoria. 2. Verba formae esse vere et
 proprie consecratoria. *Veritates catholicae.*

R. Ad 1um Auct. p. 20: „Probatur primum.”

Ad 2um Verba vere consecratoria et efficacia sunt, tum qua-
tenus materiam benedicunt et consecrant, ideoque ex re pro-
fana faciunt rem sacram et signum sacramentale, tum maxime
quatenus juncta materiae, tanquam pars Sacramenti essentialis,
 consecrant hominem, eum sanctificando, gratiam conferendo.
 Exempli gratia: In Baptismo verba formae consecrant aquam,
 eamque sacram efficiunt, atque virtute verborum et aquae si-
 mul fit, ut homo justitia et sanctitate donetur. In Eucharistia
 verba panem et vinum consecrant transsubstantiando ea in
 Corpus et Sanguinem Christi; consecrant quoque hominem in-
 directe et mediate, quia vi verborum Christus in Sacramento
 praesens esse perseverat.

Prob. 1. Ex forma Baptismi et SS. Eucharistiae ex man-
 dato Christi adhibenda: utriusque enim verba nullatenus sunt
 concionatoria aut promissoria, sed consecratoria seu efficacia;
^{non} ~~ut~~ significant solummodo; insuper efficiunt ablutionem ani-
 mae et transsubstantiationem. Item probatur ex eo quod in S.

1. *si ratione mutationis formae sit ambigua: tunc ab intentione ministri dependet.*
 2. *si essentialiter sit in dubio sit forma mutata non potest minister intentione supplere.*
 3. *si cum solo sensu cum forma essentialiter habeant: tunc accipitur e: tunc quoniam est ex parte formae (probatum in principio de effectu intentionis).*

mortali, qui secus faceret." Ita Aertnijijs lib. VI n. 6 Q. 5 cum Lig. n. 414. (Eodem sensu dicit Lehmk. t. II n. 630)

agens de recitatione divini officii: „Vocalis pronuntiatio haberi potest, etsi recitans se non audit: sufficit enim voces et syllabas suis organis efformasse. Ita S. Alph. n. 163; idque docet in distinctione a pronuntiatione in celebranda Missa, et maxime in consecratione, sicut in omnium Sacramentorum formis requisita.) Nam ubi de valore Sacramenti quaeritur, non sufficit probabilia eligere; sed probabile tantum est, eam pronuntiationem sufficere, quæ ne a loquente quidem exterius audietur. At quia probabile est, sufficit, sic recitasse brevium."

23. Num ab intentione ministri dependet, utrum mutatio formae sit substantialis an accidentalis? Applica haec casibus particularibus.

R. Auct. p. 25—27.

24. 1. Quare per se non licet in administratione Sacramentorum uti materia vel forma dubia aut probabiliori minus tuta? 2. qualis certitudo de materia et forma haberi debet?

R. Auct. p. 27.

25. Quandonam et quare licet Sacramenta administrare cum materia dubia?

R. Id licet in necessitate, proportionata irreverentiæ quæ Sacramento seu Christo ob dubiam materiam infertur.

Licet autem est, quia charitas postulat, ut quoad fieri potest proximo succurramus. Deinde Christus vult, ut magis consulamus salutem proximi quam Sacramento, si utriusque periculum vitari nequit. Vide Auct. p. 27, 28: „In casu vero."

26. In quibus casibus adest necessitas irreverentiæ Sacramenti proportionata?

R. 1. Secundum omnes adest in necessitate extrema, i. e. si Sacramentum est necessarium, hic et nunc administrari debet seu differri nequit, atque materia certa nullatenus haberi potest. Quod signanter contingere potest:

a) In Sacramento Baptismi. Vide Tract. de Baptismo n. 15 et 16, Lig. n. 103.

12. *Propter uniusmodi delictum non potest.*
 mortalis in genere solo - peccatum per se, contra charitatem,
 contra iustitiam (si ex officio), imo legem secundum
 alios, ut quasi contrarium. 16
 13. a) si iusta causa nullum peccatum
 b) si ex contemptu, cum gravi scandalum, remota inducenda
 situm aliter. In Sacramento Pœnitentiae. Vide Tract. de Sacr.
 mortali, ibi. Pœnit. n. 86, 103, Lig. n. 483.
 c) In Sacramento Extr. Unctionis, si moribundus in statu
 peccati mortalis constitutus confiteri non potest. Vide Tract.
 de Extr. Unct. p. 49.
 d) potest hoc casu
 e) si ex contemptu
 non obstat
 excommunicatus.

2. Secundum multos probatos auctores adest etiam in ne-
cessitate gravi, i. e. quando proximo imminet grave detrimen-
 tum spirituale et materia certa haberi non potest. Ejusmodi
 necessitas censetur adesse:

a) In Sacramento Pœnitentiae, quando confitentur pueri, se-
 mi-fatui aut alii *dubie dispositi*, si non affulget spes fore ut
 certo dispositi redeant, contra timendum est ne in peccatis
 tabescant. Vide Tract. de Sacr. Pœnit. n. 103, Lig.
 n. 431, 432.

b) In Sacramento Extr. Unctionis casu quo ægrotus confes-
 sus est. Quia privatio effectuum hujus Sacramenti æstimatur
 grave damnum, censetur causa sufficiens illud administrandi
 cum materia dubia. Vide Tract. de Extr. Unct. p. 23 sq.

c) Quandoque in Sacramento Matrimonii præcipue in ejus
 revalidatione.

27. Quid notandum, ut consulatur reverentiæ Sacramenti,
 quando in necessitate administratur cum materia dubia?

R. Expedit saltem et convenit, ut conferatur sub con-
ditione expressa, v. g. *in quantum possum, si es capax*, vel
 alia ejusmodi. Fusius n. 102.

Nota. De conditione: *si es dispositus* ante sacramentalem ab-
 solutionem, vide Tract. de Sacr. Pœn. n. 35, Lig. n. 432.

28. Quare non licet extra necessitatem Sacramentum su-
 scipere cum materia aut forma dubia?

R. Auct. p. 28, 29: „An sicut.”

29. 1. Quantum et quale est peccatum mutare materiam
 vel formam a) substantialiter; b) accidentaliter. 2. Potestne
 ignorantia in hisce eximere a peccato mortali?

R. Auct. Ad 1um p. 29.

Ad 2um p. 30: „Quod attinet.”

30. Num licitum aut obligatorium esse potest super eadem materiam repetere formam, item totum Sacramentum iterare?

R. 1. Licet formam repetere aut totum Sacramentum iterare absolute, si constat de invaliditate Sacramenti; sub conditione vero, si habetur dubium rationale, prudens seu fundatum de valore Sacramenti.

Debet autem memorato modo fieri, si invaliditas Sacramenti vergeret in magnam irreverentiam religionis vel Christi, aut in grave noxamentum suscipientis. Unde si constat aut prudenter dubitatur de defectu essentiali formæ consecrationis, absolute aut sub conditione forma repetenda est. Si agitur de Sacramentis initerabilibus Baptismi, Ordinis aut Confirmationis, in dubio generatim totum Sacramentum sub conditione iterandum, seu nova materia et forma adhibendæ erunt. Si vero dubitatur num recte prolata sit forma absolutionis super pœnitentem, qui est in statu peccati mortalis, debet sub conditione repeti; sed præstat fere, pœnitentem, nova elicitâ contritione, peccata sua summatim repetere, super quæ nova et absoluta detur absolutio.

2. Sine rationabili dubio formam repetere, — aut totum Sacramentum iterare, si est initerabile (vel hîc et nunc initerabile, ut Extr. Unctio in eodem mortis periculo) est per se peccatum mortale. Rationabile autem dubium non est dubium negativum, cujusmodi habet sacerdos, qui post consecrationem aut aliud Sacramentum administratum mere nescit, se formam rite protulisse. Unde dicit Gury t. II n. 201: „Si in Missa post consecrationem dubium tibi oriatur de formæ debita prolatione, vel de totali omissione, nihil repetere debes, nec potes, cum alias hæc omittere non soleas; judicandum enim est ex communiter contingentibus, nisi tamen valde probabiliter dubites, ut loquitur Rubrica” *De defect. formæ* n. 2. — Eadem ratione unum verbum vel syllabam formæ sine rationabili causa repetere, est peccatum veniale. —

Neque per se a culpa excusatur, qui sine prudenti dubio formam aut Sacramentum repetit sub conditione.

In praxi tamen scrupulosi, qui formam repetunt, plerumque a peccato mortali, imo quandoque a veniali excusantur. Vide Auct. p. 30, 31: „Notant”, Gury *l. c.* „Potest tamen, ait Lehmk. n. 17 ad 2, ejusmodi repetitio inanis aliquando grave peccatum evadere, nimirum si quis *advertens* consuetudinem contrahit frequenter irrationabilem illam repetitionem committendi, aut si non adlaborat, consuetudinem illam objective graviter peccaminosam auferre: quod reipsa raro locum habebit. Cfr. Sporer *De Sacr. in gen. n. 99.* — Quare etiamtum qualibet vice, qua fiat irrationabilis illa repetitio, graviter peccare, dici nondum potest.”

Attamen, ut observat Lehmk. n. 18, accidere potest aliquando etiam in Sacramentis valde necessariis, ut Baptismo et Ordine, ut licita quidem sit conditionata Sacramenti repetitio, quamvis non sit præscripta. Nam 1. Quoad dubium facti, scrupulus molestus et diuturnus aliquando licitam reddere potest repetitionem etiam non necessariam. 2. Quoad dubium juris aliquando existunt opiniones scriptorum paucorum negantium Sacramenti valorem vel valorem certum, quæ tamen adeo ratione destitutæ sunt ut vix levissimam probabilitatis umbram retineant. Si v. g. certus aliquis modus conferendi aliquod Sacramentum habeatur communi sententia practice moraliter certus, sed ab aliquibus etiam theoretice in dubium vocatur: quod si Sacramentum hoc modo collatum fuerit, obligatio repetendi statui nequit; verum etiam licentia repetendi non facile debet negari, nisi authentica declaratio hac de re facta fuerit. Unde secundum Lugo *Resp. moral. lib. I dub. 33* ad sedandam inquietudinem *potest* conditionate Ordinatio repeti, si Ordo ita collatus est, ut non in ipso tactu instrumentorum, sed immediate post eum verba *Accipe potestatem* prolata sint. Cfr. Lig. n. 9 in fine, Billuart *l. c.* § 2 in fine. Aliud exemplum ponit Lehmk. *l. c.* et n. 61 quoad Baptismum, de quo Sacramento, utpote quod sit summæ necessitatis, dicit, potius inclinandum esse in conditionatam repetitionem. Cfr. Reuter *De Sacr. cap. II n. 60*, Müller *lib. III § 50 ad 4*, N. Rev. théol. t. XXVI p. 322, D'Annibale *De Sacram. n. 269 (17)*, Palmieri *De Sacram. n. 29*, Croix *lib. VI part. II n. 2145*. Vide n. 12, Tract. de Baptismo n. 85.

1. L. Script. Constantis sancti p[re]sbyteri et monachi
 actioni sacramentali: sanguinem effluere et qui ob
 immediati i. e. non mediantibus s[an]ctis et p[ri]nceps ita ut
 ipse suscipiens aut minister moraliter agant b. g. i. et si
 quis renatus fuerit ex aqua et sp[iritu] s[an]cto non potest introire
 in regnum Dei (not. ex. non minus tri-bus aquae
 gaurum sp[iritu] s[an]cto hinc sanguinem instrumento, Illi ut causa p[er] se
 38. Proba Sacramenta N. L. gratiam continere, eamque
 docet et seipsum non ponentibus obicem conferre ex opere operato, *physis ob.*
 Archid. p[er] se et ut illam sanctorum R. Auct. p. 36—38: „Proba.” *fluctum in Fido!*
 39. Dilue objectiones.
 40. Utrum Sacramenta gratiam causant per modum in-
 stramenti moralis, an etiam per modum instrumenti physice in-
 strumentis et fluentis. *Thomae obicunt physice, Scoti moraliter.*
 Præn. Duobus modis causa operari potest: moraliter et
 physice. Operatur¹ moraliter, si non ipsa effectum producit,
 sed aliam causam movet morali influxu (nempe sua bonitate,
 dignitate) ad eum producendum, v. g. quando debitor ad exhi-
 bitionem sui chirographi movetur ad solutionem debiti. Causa
 vero operatur² physice, si sua actione, seu virtute a se diffusa
 immediate effectum producit; sic ferrum ignitum immediate
 adurit cutem, culter secat lignum.
 R. Auct. p. 39, 40.

negativæ, sed præ se seu propria æquali oblatione.
Inæqualem, quia cum est alio dignum, sed dignus causa per se
in bonum producit effectum. (Tunc? loco verbi? Duch.)
In operato æquales effectus æqualem, inæquales
effectus in æqualem, a simili enim agentibus proportionaliter
quod quod recipitur per modum præsentis recipitur et
hic triob. instauram recipi. De modum propriam comparare
his virtutes et dona Spiritus Sancti. Quodlibet autem Sacramentum
et congruam.

addit aliquid ad gratiam istam communem. Etenim singula
Sacramenta ordinantur ad effectus speciales in vita christiana
exercendos; neque alias opus fuisset plura Sacramenta insti-
tuiti aut ea sub diverso ritu administrari; præterea qui justi-
ficatur extra Sacramentum recipit gratiam habitualement commu-
nem, sed non sacramentalem seu actualement. Quia autem gratiæ
sacramentales omnes homini necessariae non sunt, quum Sa-
cramenta suscipit, adjicitur gratiæ sanctificanti jus ad auxilia
specialia, quæ opportune dabuntur ad finem cujuslibet Sa-
cramenti obtinendum.

R. Disputatur autem quid ratione sui sit hoc superad-
ditum gratiæ sanctificanti, utrum nempe solummodo jus ad
gratias actuales recipiendas an etiam vigor quidam seu per-
fectio specialis ad finem Sacramenti obtinendum ordinatus.
Dicit Billuart *De Sacr. in gen. diss. III art. V*: „Gratia
sacramentalis non est habitus realiter distinctus a gratia com-
muniter dicta virtutum et donorum, neque solum auxilium
speciale transiens, sed novus modus intrinsecus perfectionis
seu specialis vigor gratiæ communiter dictæ superadditus, cum
ordine seu exigentia et jure ad auxilium actuale suo tempore
conferendum.” Vide Auct. p. 44.

Ad 3um Auct. p. 44, 45: „Assigna.”

46. Num æqualem gratiam conferunt Sacramenta 1. spe-
cie distincta, 2. numero distincta? ²

R. Auct. p. 45, 46.

47. Qua ratione habenda est dispositio suscipientis quoad
inæqualitatem gratiæ?

R. Tanquam conditio, utrum Sacramentum ex opere
operato majorem an minorem gratiam producat. Sacramenta
operantur ut causæ naturales, quæ proportionate ad disposi-
tionem subjecti effectus producant. Simili modo, ait Billu-
art cum S. Thoma, quo „idem ignis plus calefacit proxi-
mum, minus remotum, majorem calorem producit in ligno
siccò, minorem in viridi.”

1. parvulis in baptismo peculiaris gratia datur.
 2. qui S. recipit in statu gratia pleniusque maiorem quam qui per idem suscipiunt.
 3. interesse ut S. meliori, quo possumus modo, recipiamus.
 4. inter has propositiones sunt quædam actualia, quæ immediate disponunt, prout patet. ²⁸ Alii, quæmediate tantum

48. Quenam colliguntur ex dictis de gratia habituali et sacramentali?

R. Quatuor in Auct. p. 46: „Colligitur.”

5. Jus ad gratias sacramentales, quod simul cum gratia sanctificante infunditur, etiam parvulis obvenit; actualia vero auxilia iis post usum rationis opportuno tempore tribuuntur.

6. Qui Sacramenta indigne suscipit, neque gratiam habitalem neque sacramentalem consequitur; utramque potest tamen recuperare quoad ea Sacramenta quæ reviviscunt.

7. Amissa gratia sanctificante homo simul privatus est gratia sacramentali etiam quoad jus ad eam; sincera tamen conversione utramque recuperare potest, secundum *Ezechiel. XXXIII* 12: „Impietas impii non nocebit ei in qua die conversus fuerit ab impietate sua.”

49. Quenam observanda quoad populi instructionem circa gratias, quæ per Sacramenta conferuntur?

R. 1. Fidelibus inculcetur, quantopere intersit in proxima præparatione ad Sacramenta etiam vivorum suscipienda sinceram elicere contritionem. Recordetur quisque verba S. Pauli *I Cor. IV* 4: „Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.” Præterea quum quo melior sit suscipientis dispositio, eo majores Deus per Sacramenta elargiatur gratias, incitentur ut majori qua poterunt charitate et ardore se disponant ad hæc divina dona accipienda.

2. Non expedit fere populo publice proponere sententiam communiter receptam, per Sacramenta vivorum quandoque conferri gratiam primam. Periculum enim est ne perverse id intelligant atque in eis minuatur fervor se digne præparandi. Exceptio autem facienda est quoad Sacramentum *Extr. Unctionis*, ut docetur in Catechismo diœcesano: „Wat voordeel geeft ons het H. Oliesel? R. 4. Het neemt de doodzonden weg, die men alsdan niet in staat is te biechten.” Sedulo tamen animis imprimatur, id tunc tantum fieri, quum homo fecerit quod potuerit ad acquirendam veniam peccati mortalis per me-

est desiderium, realiter deservit, etiam si non sit in eo, quod necessitas
per se, et a confessione aut charitate in eo, quod necessitas
aut rationabilis causa a seculo susceptio. S. excludit.

1. non dant Characterem.
2. non continent, virtutes, dona ex opere operato.
3. Sed ex opere operantis obtinent gratia suam, cum
eiusque augmentum et quidem in gradu maiori, quam
in re humana ordinaria, praesertim per Sacramentum Penitentiae, atque
ad sacramentum, sed in non, insuper tempore quo Extr. Uctionem suscipit, habet contri-
tionem imperfectam.

Susceptionem, 3. Rite exponatur, quid sit Sacramentorum gratia specialis
et sacramentalis; quare multi auxilia actualia suo tempore non
experiantur. Hujus rei nempe ratio est, aut quod Sacramenta
indigne suscipiunt, aut quod gratiam sanctificantem per Sa-
cramenta susceptam celeri ac frequenti lapsu amittunt. —
Ex nostra necessitate et gratiae actualis praestantia sumatur
etiam motivum alliciendi omnes, ut gratias Sacramenti, ob in-
dignam susceptionem non obtentas aut per relapsum amissas, sinceram
ad Deum conversione quamprimum acquirere aut recuperare studeant.

50. 1. Quid est Sacramentum voto susceptum? 2. Num
confert effectus sacramentales? 3. Num
R. Auct. p. 47.

51. Quam differentiam Novatores statuunt inter Sacra-
menta V. et N. Legis? 4. Num
R. Auct. p. 48: „Cum Novatores.”

52. 1. Quosnam effectus et quomodo produxerunt Sacra-
menta V. L. 2. Quinam fuerunt effectus circumcisionis et re-
surrectionis Christi? 3. Quomodo isti
effectus producebantur? 4. Num
R. Ad 1um Auct. p. 48: „Quinam.”
Ad 2um Auct. p. 49: „Quinam.”

Theologi docent communiter cum S. Thoma 3 Q. 70 art.
IV, circumcisionem principaliter datam fuisse, ut in ejus per-
ceptione qui credebant in Christum sive per se, ut adulti, sive
per alios, ut parvuli, mundarentur a peccato originali. Addit
in ea etiam collatam fuisse gratiam quoad omnes gratiae effe-
ctus. Scribit tamen, circumcisionem justificationem contulisse non
ex opere operato seu ex virtute sua, „sed ex virtute fidei
passionis Christi, cujus signum erat circumcisio; ita scilicet
quod homo, qui accipiebat circumcisionem, profitebatur se sus-
cipere talem fidem, vel adultus pro se, vel alius pro parvu-
lo.” Cfr. 3 Q. 62 art. VI ad 3.

1. per baptismi characterem fit obsequium Christi et aptus suscipiendus
 alia sacramenta et obsequia et non baptizato.
 2. per confirmationis fit indoles Christi, recipit potestatem ad suam
 prolem iurisdictionis et pastorem, quae reobstant aetior ad
 alia et suscipiendum, animum aliquem eo omnia valio et
 exento ordine etiam licite suscipit. 26 —
 3. ut ordini fit miles et minister Christi et recipit potestatem actuum
 circa suam. Nota quoad locos ex S. Scriptura: „In S. Scriptura per se
 2. gratia sumpta, sola sumpta, diserta quidem testimonia non reperiuntur; at-
que eodem tamen talia, quibus haec de characteris existentia doctrina, si
est essentialis 88. Patrum explicationes respicimus, sat clare indicatur et
complectitur, demonstratur.” Ita Katschthaler t. IV p. 87. Eodem
quod in recipiendis sensu loquitur Franzelin thes. 12 p. 160.
fit obex. Ita:
etiam etiam 56. Objectiones in Auct. p. 53, 54.
clausus /us per Innocentius III in fine capitis citati ad propositam quaestio-
gratias et etiam, nemus respondit: „Dormientes et amentes, si priusquam amen-
etiam vero suam tiam incurrerent aut dormirent, in contradictione persisterent:
tempore clausus quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare,
non potest etsi fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt Sacra-
obstant /us menti. Secus autem, si prius catechumeni extitissent, et ha-
persecutum buissent propositum baptizandi (Baptismus suscipiendi): unde
si amissum tales in necessitatis articulo consuevit Ecclesia baptizare. Tunc
futurum etiam ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem
character, t. voluntatis contrariae non invenit obsistentem.”
trahit (et)
non fructus
requisitus: hinc
nunc obstat
obex gratia.

ART. III.

**De tempore quo Sacramenta effectus suos producant, de fictione
 et reviviscentia Sacramentorum. n. 58—66.**

**58. Num Sacramenta suos effectus conferre possunt ante-
 quam realiter suscipiuntur?**

R. Nunquam ex opere operato; sed Sacramentum, quod
non gratias sacramentales sed vel praevidendum
voto suscipitur, potest producere gratias Sacramenti analogas
ut:
etiam
etiam
etiam
 Vide Auct. p. 55: „Prænotandum.”

**59. Num Sacramenta omnes suos conferunt effectus tem-
 pore quo actualiter suscipiuntur?**

R. Auct. p. 55: „An Sacramenta.”

60. Quænam inde a contrario sequuntur?

R. 1. Sacramentum invalidum nullos producit effectus
 non tantum tempore quo suscipitur, sed neque postea.

2. Character trium Sacramentorum semper imprimitur, si sunt valida; gratiæ autem non semper conferuntur per Sacramenta valide suscepta. Quia vero ipse suscipiens potest aliquid obijcere, quod impedit quominus unus aut plures effectus Sacramentorum obtineantur, quæstio instituitur de positione obicis seu de fictione Sacramenti. Vide Auct. p. 55, 56: „Prænotandum.”

61. Quid est Sacramenti obicis positio? *fictio (ita dicta, quia qui accipit vel s. eo*

R. Est simulatio alicujus rei, quæ in adulto suscipiente ad validam aut fructuosam Sacramenti susceptionem *exhibet fam. quam in. officium omnibus re:* requiritur.

Dic. 1. Quæ in suscipiente requiritur. Etenim defectus materiæ vel formæ aut ex parte ministri generatim non dicitur obex. De simulata administratione vide n. 108.

2. In adulto: nam si quid deest in parvulo vocatur incapacitas.

3. Ad validam et fructuosam susceptionem. Intelligitur enim non sola simulatio intentionis, sed etiam cujuslibet requisiti, quod necessarium est ad obtinendos Sacramenti effectus, tum characterem tum gratias. Non intelligitur vero absentia dispositionum, quæ requiruntur ad consequendas gratias uberiores.

62. 1. Quotuplex est fictio Sacramenti? 2. Quænam dicitur essentialis?

R. Auct. p. 56.

Nota. Defectus contritionis est proprie fictio Sacramenti Pœnitentiæ in sententia eorum, qui dicunt, hujus Sacramenti totam essentiam consistere in sola absolutione; tres autem actus pœnitentis esse dumtaxat dispositiones seu condiciones, sine quibus absolutio non potest esse sacramentalis. In sententia vero communi, quod tres actus pœnitentis sunt Sacramenti materia proxima, et partes intrinsecæ, defectus contritionis minus proprie secundum definitionem supra datam dicitur fictio. Etenim quamvis adsit simulatio in ipso suscipiente, deficit simul requisitum ex parte materiæ. Cfr. Tract. de Sac. Pœn. n. 30.

qui non recolat sacramentum inuoludum sed in. ruc. p.
 osum seu impletus effectum primarium sed gratum.
 2. duplex est 1. positive per dispositionem accipulam
 repugnantiem infusioni gratiae sanctificantis 2. negative sc. per Carentiam
 actuali mortali; 3. negationis necessitatis 28. ad effectum 2;
 3. supremum non gravi et culgabulum
 3. mortalis ex 63. 1. Quid est obex accidentaliz? 2. Quotupliciter con-
 genes foto-tingit? 2.
 3. legii.

R. Auct. p. 56.

64. Quantum et quale est peccatum Sacramentum suscipere cum fictione? 3.

R. Auct. p. 57.

65. Quid est Sacramentum reviviscens. 2. Quare non obstat, Sacramentum non amplius physice existere quum cessat obex.

3. Quenam Sacramenta remoto obice reviviscunt?

R. Auct. p. 57, 58.

66. Quare Sacramentum Pœnitentiæ non potest esse informe?

R. Auct. p. 58. Vide Notam ad n. 62.

Disputatur tamen, num Sacramentum Pœnitentiæ sit validum et simul informe in hoc casu: Quispiam commisit duo mortalia, furtum et perjurium: memor tantum furti illud solum confitetur, de eo dolens ex motivo speciali turpitudinis supernaturalis quam habet furtum. Quæritur, num ille, licet gratiam sanctificantem assecutus non sit, Sacramentum Pœnitentiæ valide suscepit, ita ut postea sublato obice, nempe detestatus peccatum perjurii gratiam sanctificantem consequatur per reviviscentiam Sacramenti. Vide Lig. n. 444.

Caput V.

De causa et ministro Sacramentorum. n. 67—108.

ART. I.

De causa Sacramentorum n. 67—70.

Præn. Causa est duplicis generis: causa instituens Sacramenta, et causa efficiens interiores effectus.

67. *Quotuplex est causa efficiens interiores effectus Sacramenti?*

R. Auct. p. 59, 60.

68. 1. *Quid est potestas excellentiæ quoad Sacramenta.*
2. *In quibus hæc Christi potestas consistit?*

R. Ad 1um Potestas excellentiæ seu ministerii principalis est, quæ alicui ex singulari prerogativa competit præ cæteris, qui ad Sacramentorum aut designationem aut confectionem forsitan possunt concurrere.

Ad 2um Auct. p. 60:

69. 1. *Quisnam est auctor Sacramentorum.* 2. *Qua potestate Christus eadem instituit?*

R. Auct. p. 61.

70. 1. *Quid est Sacramenta instituere* a) immediate, b) mediate. 2. *Num Christus omnia Sacramenta immediate instituit.*
3. *Estne hoc de fide?*

R. Ad 1um a) *Immediate* Sacramenta instituere est: per se ipse eorum substantiam in specie aut saltem in genere (Auct. p. 16, 17) constituere. b) *Mediate* instituere est: aliis dare potestatem Sacramentorum substantiam constituendi. Cfr. Katschthaler l. c. n. 99.

Ad 2um *Præn.* Ante Conc. Tridentinum sæc. XII et XIII quidam *Scholastici* erroneas aut saltem minus correctas opiniones emisérunt quoad Sacramentorum institutionem. Assere-

bat v. g. Alexander Halensis errorem, Sacramentum Confirmationis post apostolos „institutum fuisse Spiritus Sancti instinctu in *Concilio Meldensi* quantum ad formam verborum et materiam elementarem, cui etiam Spiritus Sanctus contulit virtutem sanctificandi.”

Prob. in Auct. p. 61, 62: „An Christus.”

Aliud argumentum IV desumitur ex *Traditione*: SS. Patres aut immediatam Christi institutionem ubique supponunt ut rem per se notam, aut eam diserte docent, quamvis obiter tantum, utpote quæ sit res manifesta. Dictitant enim, Sacramenta nullo sensu dici posse apostolorum, sed omnino esse Sacramenta Christi; verba sacramentalia esse verba Domini Jesu, eaque esse instituta ut a ministris nomine Jesu Christi institutoris perpetuo adhibita efficaciam suam exerent. Franzelin *thes.* 14 p. 190. Præterea ante sæc. XII inaudita erat distinctio inter mediatam et immediatam institutionem, nullus occurrebat sermo de alicujus Sacramenti institutione ab apostolis aut ab Ecclesia; sed simpliciter cum SS. Patribus cuncti profitebantur, omnia N. L. Sacramenta a Christo esse instituta.

Nota. 1. Quod attinet ad errorem *Alexandri Halensis: Conc. Meldense*, habitum anno 845, de Sacramento Confirmationis nihil aliud decrevit, nisi quod interdixit ejus administrationem Chorepiscopis; atque in hac prohibitione appellabat ad auctoritatem Innocentii I. Cfr. Billuart *l. c. diss. V art. I*, Franzelin p. 186.

2. Quoad Sacramentum *Extr. Unctionis* quidam objecerunt verba *S. Jacobi V 14 sq.* Verum *Conc. Trid. Sess. XIV De Extr. Unct. cap. I* hæc verba authentice interpretans ait: „Instituta est autem hæc S. Unctio infirmorum tanquam vere et proprie Sacramentum N. T. a Christo D. N., apud Marcum quidem insinuatam, per Jacobum autem Apostolum ac Domini fratrem fidelibus commendatam ac promulgatam.”

Ad 3um Auct. p. 62, 63.

ART. II.

De ministro Sacramentorum. n. 71—108.

71. *Quotuplex distinguitur minister Sacramentorum?*

R. Duplex: minister principalis et secundarius.

1. *Principalis* est, qui ritui externo Sacramenti internam annexuit gratiam, atque cujus nomine et auctoritate Sacramenta conferuntur a ministris secundariis. *Secundarius* est, qui principalis gerens personam ejus nomine Sacramenta confert.

2. *Secundarius* est a) *ordinarius*, qui vi Ordinationis acceptæ habet perfectam et expeditam potestatem Sacramenta administrandi; ideoque qui ea administrat secundum Christi institutionem vi potestatis *ordinariæ* divinitus acceptæ; — aut *extraordinarius*, qui vi Ordinationis suæ incompletam vel impeditam tantum potestatem habet, sed ex speciali privilegio vel delegatione ad Sacramenta administranda deputatur.

b) Minister *solemnitatis* seu *ex officio*, qui specialiter consecratus est ad ministerium quod exercet; — aut minister *necessitatis* seu *privatim* administrans, qualis est laicus in necessitate baptizans, imo sacerdos si in necessitate sicut laicus baptizat.

c) Minister SS. Eucharistiæ est *conficiens* aut *ministrans* seu *dispensans*. Vide Auct. p. 63.

Humanus Chr:

72. *Quis est Sacramentorum minister 1. principalis, 2. secundarius?*

R. Auct. p. 63, 64.

73. *Proba, non quemlibet hominem ratione utentem esse ministrum omnium Sacramentorum.*

R. Auct. p. 64: „*An quilibet.*”

74. *Quinam singulorum Sacramentorum sunt ministri secundarii?*

R. 1. *Baptismi* minister a) *solemnitatis ordinarius*, qui etiam dicitur minister *ex officio*, est quilibet sacerdos; b) *solemnitatis extraordinarius* est diaconus; c) *necessitatis* quivis homo

viator, ratione præditus. Cfr. Tract. de Sac. Bapt. n. 23.

2. *Confirmationis* minister *ordinarius* est solus Episcopus, *extraordinarius* sacerdos cum delegatione S. Sedis. Cfr. Tract. de Sac. Conf. n. 13 et 14.

3. *SS. Eucharistiæ* minister *confectionis* est solus sacerdos. Minister vero *dispensationis* seu *distributionis ordinarius* est solus sacerdos; *extraordinarius* diaconus cum superioris delegatione. Cfr. Tract. de SS. Euch. p. 110.

4. *Pœnitentiæ* minister est solus sacerdos jurisdictione in pœnitentem munitus. Cfr. Tract. de Sac. Pœn. p. 234.

5. *Extr. Unctionis* minister est solus sacerdos. Cfr. Tract. de Extr. Unct. p. 35.

6. *Sacramenti Ordinis* minister *ordinarius* est solus Episcopus; minister *extraordinarius* Ordinum minorum, probabiliter Subdiaconatus, forte etiam Diaconatus, est sacerdos ex delegatione S. Pontificis. Cfr. Tract. de Ordine p. 122, 135.

7. *Sacramenti Matrimonii* ministri sunt ipsi contrahentes. Cfr. Tract. de Matr. Sect. II Part. II § 1 art. II n. 29. Vide Resp. ad Q. B. anni 1876 p. 9 sq.

75. *Potestne quis sibiipsi Sacramentum conferre?*

R. Auct. p. 65.

§ 1.

DE FIDE ET PROBITATE MINISTRI. N. 76—91.

76. *Quinam errores hîc præcipue notandi sunt?*

R. Auct. p. 65.

77. *Num ad valorem Sacramenti requiritur fides et probitas in ministro; in quantum utrumque constat? Eadem proba.*

R. Auct. p. 66—68.

78. *Objectiones quatuor in Auct. p. 68, 69.*

79. *Num et in quantum præstat Sacramenta suscipere a ministris fidelibus et bonis quam ab infidelibus et malis?*

R. Auct. p. 69: „An saltem.”

80. *Quænam Rituale Romanum Sacramentorum ministris inculcat quoad reverentiam et conscientiae puritatem, quacum ea pertractari oportet?*

R. Auct. p. 69, 70: „Rituale Romanum.”

81. *Quantum et quale committit peccatum, qui sibi conscius peccati mortalis sine sincera poenitentia conficit Sacramentum?*

R. Per se committit peccatum mortale sacrilegii saltem si conficit Sacramentum ut minister ad hoc specialiter consecratus seu ut minister solemnitatis sive ex officio.

Rationes sunt: 1. Quia injuriam infert rei sanctissimæ, qualis est Sacramentum. 2. Quia injuriam irrogat Christo, ministro principali, cujus personam gerit. 3. Quia est infidelitas in officio sponte suscepto et abusus gratiarum. Vide Auct. p. 70.

Dic. 1. Per se: potest enim per accidens excusari ob ignorantiam vel necessitatem. Necessitas tamen vix poterit excusare parochum aut alium ministrum, cui ex officio Sacramentorum administratio incumbit: raro enim deerit tempus eliciendæ contritionis, atque, ut dicit *Rit. Rom.*, ministri semper parati esse debent. Cfr. Lig. n. 33, Gury n. 208 *Quær. 3.*

Dic. 2. Saltem si tanquam minister ad hoc consecratus. Disputatur de laico, imo de sacerdote in necessitate baptizante, item de Matrimonium contrahentibus. Vide Auct. p. 71. Unde:

82. *Num laicus, item sacerdos in necessitate non solemniter baptizans peccant mortaliter?*

R. Auct. p. 71, 72: „An laicus.”

83. *Num Matrimonium contrahentes, in quantum sunt ministri, graviter peccant?*

R. Auct. p. 72: „An contrahentes.”

84. *Num parochus, qui in peccato mortali assistit Matrimonio?*

R. Auct. p. 72: „Quid de.”

85. 1. *Num graviter peccat sacerdos, item diaconus, qui*

88. *Eucharistiam distribuit in peccato mortali. 2. Quot peccata committit, qui pluribus continualim aut interrupte S. Communionem distribuit aut alia Sacramenta confert?*

R. Ad 1um Auct. p. 72: „*An graviter.*”

Dicit S. Alph. n. 35: „Secunda sententia, quam sequimur, affirmat . . . quia sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali, gravem irrogat injuriam huic Sacramento, eo quod ut minister ad illud dispensandum consecratus ipsum indigne ministrat: et sicut in aliis Sacramentis minister proxime per confectionem concurrit ad sanctificationem suscipientium, ita hñc proxime concurrit per dispensationem, cum minister Eucharistiæ non possit ut ministrum se exhibere aliter quam per dispensationem.” Addit, celebrantem in mortali quatuor committere sacrilegia: 1. quia Sacramentum conficit; 2. quia suscipit; 3. quia indigne ministrat; 4. quia ministrat sibi indigno.

Ad 2um Auct. p. 72, 73: „*An autem.*”

86. *Num graviter peccat qui in statu peccati mortalis solemniter exercet officium Diaconatus, Subdiaconatus, minorum Ordinum, aut Sacramentalia, aut qui concionatur?*

R. S. Thomas dicit, omnes exercentes ex officio functiones Ordinis suscepti, ab Episcopo usque ad ostiarios, in mortali, graviter peccare. Ex sententia vero communiori et satis probabili committunt peccatum ex genere suo tantum veniale: ratio est, quod exercitia Ordinum, præter confectionem et administrationem Sacramentorum, non videntur sub gravi exigere exercentium sanctitatem, quum illa ad sanctificationem animæ non sint proxime ordinatæ. Veniale autem quod committunt eo erit gravius quo functiones magis accedunt ad ministerium Sacramenti. Lig. n. 38.

Vide in Auct. p. 73—75 aliorum sententias quoad diversas S. functiones. Dubium itaque speculativum est de quantitate peccati, quod committitur ab eo qui istas functiones in statu peccati mortalis exercet. Quia vero peccatum saltem veniale, idque sæpe ex gravioribus committet, suadendum

quam maxime, ut ante functiones confiteatur aut contritionem perfectam eliciat.

87. *Quid agendum est ministro, qui confecturus vel administraturus Sacramentum, sibi plene conscius est peccati certo mortalis, quod nec directe nec indirecte remissum est?*

R. 1. Quantum ad SS. Eucharistiæ confectionem seu consecrationem, sacerdos, quantumvis sibi contritus videtur, certo debet prius confiteri, si habet copiam confessarii; ratio est, quod celebrans tenetur communicare.

2. Quantum ad alia Sacramenta (et idem dici potest de distributione SS. Eucharistiæ), minister debet certo aut prius confiteri aut contritionem perfectam elicere. Num vero tenetur prius confiteri, si habet copiam confessarii? Dicit Lig. n. 34: sententia probabilior et communis negat. Ratio est tum quia nullum existit præceptum præmittendi confessionem, ut habetur pro iis qui volunt communicare, tum quia satis est ut sacerdos adhibeat diligentiam moralem ad se justificandum, nempe per contritionem perfectam prudenter existimatam; non vero requiritur diligentia summa, scilicet per confessionem.

Practice tamen ejusmodi minister prius confiteatur oportet, saltem ad tranquillandam suam conscientiam. Vide Auct. p. 75 sq. Unde Rit. Rom. tit. I al. 3^{ia}: „Si habeat confessarii copiam, et temporis locique ratio ferat, *convenit* confiteri.” Monet etiam Catech. Rom. De Sacr. Pœn.: „Quoties... aliquam rem tractare aggredimur cujus tractatio homini peccatis contaminato non conveniat, veluti cum Sacramenta administramus aut percipimus, toties confessio prætermittenda non est.”

88. *Quid agendum est ministro Sacramentum administrato, qui recordatur peccati mortalis, indirecte remissi?*

Præn. Quamvis probabilius non teneatur peccatum istud, si memoriæ occurrat, quamprimum confiteri, debet tamen illud declarare in prima confessione, quam ex præcepto aut libere instituet. Secus enim confessio non est formaliter inte-

gra; siquidem confitenda sunt omnia mortalia, quorum memoria habetur, ut *directe* absolvantur. Lig. n. 257, Tract. de Pœn. p. 181, 182, Gury n. 495, Lehm. n. 324—326, Aertn. lib. VI n. 188 III.

R. 1. Excepta Missæ celebratione et SS. Eucharistiæ sumptione, omnium consensu potest, non instituta confessione aut non elicto actu contritionis, alia Sacramenta administrare atque S. functiones obire, nam de statu gratiæ est sufficienter certus.

2. Disputatur, num hujusmodi confessionem præmittere debeant celebrationi Missæ (idem est quoad sumptionem SS. Eucharistiæ pro fidelibus). S. Alph. n. 257 ait, sententiam negativam rationi omnino consentaneam videri; praxim autem fidelium, qui tale peccatum prius confiteri solent, per se quam maxime suadendam esse. Fusius in Tract. de SS. Euch. p. 116 sq., ubi etiam dicitur, quid judicandum sit de eo, qui dubitat, num peccatum mortale commiserit, aut num de peccato certe patrato remissionem acquisierit. Vide Auct. p. 78: „*An ille.*”

89. *Quis hîc intelligitur minister malus, ac quotuplex considerari potest?*

R. Auct. p. 78, 79.

Nota. Non tolerati seu vitandi sunt qui nominatim sunt denunciati et notorii clericorum percussores. Hisce hac in re æquiparandi sunt: 1. illi quibuscum communicatio in sacris ab Ecclesia expresse est prohibita. Ejusmodi communicationem Pius VI anno 1792 omnibus fidelibus in Gallia degentibus prohibuit cum sacerdotibus, qui civicum emisierant juramentum, quamvis nulla contra eos lata esset excommunicatio. Cfr. Moser cap. XVII n. 27 *Nota*.

2. Qui ultro et manifeste ad hæreticorum vel schismaticorum partes transierunt. Cfr. Vecchiotti t. II § 14 p. 239.

90. *Licetne Sacramenta petere a ministro malo?*

R. Non licet sine justa causa, quia obstat lex chari-

tatis; licet ex justa causa, quia tunc sacrilegium ipsi ministro imputandum est. Auct. p. 79: „*An licet.*”

Justa causa adest, ut petantur Sacramenta: 1. A ministro *vitando* in *extrema* necessitate, quæ existit quoad Sacramenta Baptismi et Pœnitentiæ, si a ministro bono recipi nequeunt; ex multorum sententia licet etiam petere Viaticum, item Extr. Uctionem si moribundus non potest confiteri neque SS. Eucharistiam suscipere. Auct. p. 80, 81.

2. A ministro *tolerato*, cui Sacramenta administrare *ex officio non incumbit*, in *gravi* necessitate. Vide casus in Auct. p. 81.

3. A ministro *tolerato*, qui *ex officio tenetur* Sacramenta administrare, in necessitate *communi* seu ex causa rationabili. Auct. p. 81, 82.

Nota. 1. Si commode expectari potest, debet ministro dari occasio se eximendi a peccato vel censura. Ipse autem minister potest quandoque excusari ob necessitatem fidelium. Illi cito quoque Sacramenta a malo ministro petuntur, si a ministro bono facile recipi possunt.

2. Fieri potest, ut jus naturæ vel divinum prohibeat quodcumque Sacramentum a ministro malo petere vel recipere, v. g. si inde oritur periculum seductionis, aut si id denotat professionem hæresis vel approbationem peccati ministri mali. Vide Auct. p. 82, 83.

§ 2.

DE INTENTIONE MINISTRI. N. 91—102.

91. *Quid est intentio; quotuplex est præcipue quoad confectionem Sacramenti?*

R. Intentio est actus voluntatis se moventis in finem. Dupliciter intentio considerari potest: ex parte *objecti* seu rei, quam voluntas sibi ut finem proponit, et ex parte *subjecti* seu modi, quo voluntas fertur in objectum propositum. Si

voluntatis objectum est Sacramentum, potest minister ejus confectionem velle *explicite* aut tantum *implicite*, si nempe Sacramentum administrans solummodo vult facere quod facit Ecclesia. Fusius n. 96.

Nota. Ab intentione distinguitur *attentio*, quæ est intellectus advertentia ad id quod agitur. Ut habeatur sufficiens ad valorem Sacramenti intentio, non requiritur ut adsit attentio *in ipsa operis executione* seu in ipsa Sacramenti administratione. Vide n. 94, 95.

92. *Quænam intentio in ministro requiritur ex parte objecti ad valorem Sacramenti secundum definitionem Conc. Trid. contra Lutherum? Hanc veritatem proba.*

R. Auct. p. 83, 84: „*An ad valorem.*”

93. *Quotuplex distinguitur intentio ex parte subjecti seu modi quo fertur in objectum?*

R. Quadruplex:

1. *Actualis* est præsens volitio cum mentis attentione *aut* ad ipsum actum voluntatis *aut* ad rem quæ agitur. Si prius, dicitur actualis *explicite* seu *reflexa*; sin posterius, vocatur actualis *implicite* seu *directa*.

2. *Virtualis* est ea, qua quis agit vi intentionis actualis antea saltem implicite formatæ. Requiritur itaque, ut actualis non sit retractata, atque ut ea se manifestet in aliquo effectu, seu perduret in actione ex ea secuta, ita ut quis ex ejus vi nunc operetur et media eligat, quamvis actu de fine non cogitet vel non advertat id quod facit. Dicit Billuart *De ultimo fine, diss. I art. V*: „Tunc cognoscitur in praxi hanc virtuales intentionem influere in opus, quando quis sui compos et moraliter agens nihil quidem de priori intentione actu cogitat, sed est in ea mentis dispositione ut reflectens supra se vel interrogatus quid aut quare agat, statim allegaret suam priorem intentionem et responderet, hoc facio propter hoc.”

3. *Habitualis* est, quæ antea quidem fuit formata et non est retractata, sed non amplius influit in actionem; v. g. si

quis optavit ut ante mortem baptizaretur, et hoc desiderium non retractavit, habet intentionem habitualement Baptismi quando in periculo mortis ratione est destitutus.

Ab intentione habituali distinguendus est *habitus* seu promptitudo quædam ex actibus præcedentibus acquisita. Operari quis potest ex habitu sine ulla intentione, v. g. si dormiens vel ebrius ponit ritum sacramentalem.

4. *Interpretativa*, est, si quis intentionem nec habet nec habuit, sed ita est dispositus, ut intentionem haberet si adverteret. Censetur sacerdos ejusmodi intentionem consecrandi habere, quando ipso inscio hostiæ consecrandæ in altari positæ sunt.

Vocatur etiam intentio interpretativa, quando quid sequitur ex causa antea voluntarie posita. Vide Auct. p. 84, 85.

Nota. Scholastici antiquiores, et etiam S. Thomas 3. Q. 64, art. VIII ad 3, distinguunt intentionem in *actualement* et *habitualement*; quo posteriori nomine intelligunt eam, quæ postea dicta est *virtualis*. Cfr. Lig. n. 18, Franzelin p. 214.

94. *Qualis intentio requiritur et sufficit ad valorem Sacramenti? Adde exempla.*

R. Auct. p. 85, 86: „*Qualis requiritur.*”

95. *Num in ministro Sacramenti requiritur attentio?*

R. 1. Non requiritur *ad valorem* Sacramenti; id patet ex dictis de intentione virtuali. Neque difficultas moveri potest quoad Sacramentum Extr. unctionis, cujus forma multorum iudicio est *deprecativa*. Etenim, quamvis deprecatio, cum plena et voluntaria distractione fusa, non sit oratio in quantum est opus operantis, valet tamen quatenus est opus sacramentale vi divinæ institutionis; forma quoque manet deprecativa, quia sacerdos supponitur habere intentionem faciendi quod Christus instituit et Ecclesia facit.

2. Ex reverentia Sacramentis debita requiritur *ad licitam* eorum administrationem, ut voluntariæ distractiones excludantur. Ex communi sententia ejusmodi voluntariæ distractiones

constituunt per se peccatum veniale tantum. Si vero committuntur sub canone et praesertim sub consecratione et communione, dicunt Concina, Roncaglia et Tamburinus esse peccatum mortale ob gravem irreverentiam, quae irrogatur altissimo mysterio. Huic sententiae probabiliori adhæret S. Alphonsus n. 14, 224, 410 *Dub.* 5. Cfr. *Resp.* ad Q. B. anni 1876 p. 27, 28.

96. 1. *Quid seu quænam objecta intendere potest minister quum Sacramentum perficit.* 2. *Quodnam ex istis objectis ad valorem Sacramenti a) non requiritur; b) non sufficit; c) sufficit et requiritur?*

R. *Auct.* p. 87—89.

Nota ad Auct. p. 87 „Quæritur I“: Pius V definivit, baptizatos a Calvinistis non ea de causa iterum baptizandos esse quod isti hæretici non credunt per Baptismum peccata deleri, ideoque illum non conferunt in remissionem peccatorum. Cfr. Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. VII cap. VI* n. 9. Item S. C. Inq. 18 Dec. 1872 validum declaravit Baptismum hæreticorum, qui „baptizant cum materia et forma debitis, simultanee applicatis, sed expresse monent baptizandos, ne credant, Baptismum habere ullum effectum in animam.“ Cfr. Bucceroni *Enchiridion*, p. 73 ad n. 204.

97. *Num valet Sacramentum collatum a ministro, qui habebat duas intentiones repugnantes?*

R. *Auct.* p. 89, 90: „*Quid dicendum.*“

98. *Num ad valorem Sacramenti requiritur in ministro intentio 1. recta, 2. determinata quoad certam personam aut materiam?*

R. *Auct.* p. 90, 91.

99. *Quid est intentio 1. absoluta, 2. conditionata, et quotuplex?*

R. *Auct.* p. 91: „*Intentio.*“

100. *Num ad valorem Sacramenti sufficit intentio conditionata?*

R. Sufficit sola illa, quæ æquivalet absolutæ. Talis autem est, si verificata conditione materia et forma Sacramenti ita perseverant, ut cum intentione ministri totum morale constituere censeantur. Vide n. 12.

101. 1. *Quid circa valorem Sacramenti facit intentio conditionata a) de præterito vel de præsentī, b) de futuro.* 2. *Num licite apponi possunt?*

R. Auct. p. 91, 92: „*Quid circa?*”

102. 1. *In quibus casibus præcipue contingit, ut conditio de præsentī vel præterito adhibeatur.* 2. *Num tunc expressis verbis formæ sacramentali addenda est?*

R. Ad 1um Adhiberi debet:

1. Quando in necessitate proportionata (n. 25) Sacramentum confertur cum materia dubia. Item quandoque si habetur rationabile dubium de potestate ministri aut de habilitate subjecti, et Sacramentum ex justa causa administrandum videtur.

Attamen sine prudenti dubio conditionem apponere non licet. Dicit Lig. n. 28: „Si quis judicans pœnitentem esse dispositum, eum sub conditione absolveret, dicens: *Ego te absolvo, si dispositus es*; recte dicunt Cont. Tourn. et Salm. quod is non peccaret mortaliter, sed non excusaretur a culpa veniali, cum hoc esset contra ritum Ecclesiæ.”

2. Quando ob rationabile dubium de valore Sacramenti collati forma aut totum Sacramentum reiterari potest vel debet. Quoad Sacramentum Pœnitentiæ vide n. 30 ad 1.

Ad 2um 1. Ex communi sententia *per se* nunquam requiritur, ut conditio ore exprimatur: nam per conditionem, quæ in mente retinetur, sufficienter restringuntur verba formæ, cum operari non possint ultra intentionem loquentis, ut dicit Croix lib. VI part. I n. 83. Id colligitur etiam ex Missali Rom. *De defect. formæ* n. 2: „Si valde probabiliter dubitet, se aliquid essenziale (formæ consecrationis) omisisse, iteret formam *saltem sub tacita conditione.*” Ita quoque Lig.

n. 29 (*), Ben. XIV *De Syn. Diac. lib. VII cap. VI n. 1*, Elbel *t. IV p. 62*.

2. Præcipitur autem ut conditio ore exprimatur a Rit. Rom. et bulla *Auctorem fidei prop. 27* in administratione *Baptismi*; item si *Eatr. Unctio* confertur dubie viventi. Cfr. Baruffaldus *p. 266 § XII n. 91*. In aliis vero Sacramentis magno-pere quidem suadendum est, non tamen exigi videtur, ut conditio ore exprimatur; sed ex communi sententia sufficit, si mente concipitur. Dicit Marc *n. 1408 Nota*: „Tutius (aut saltem decentius) erit, conditionem verbis exprimere quoties ministratur sub conditione, sive publice sive private quodcumque Sacramentum.” Cfr. Gury *n. 206*, Lehmk. *n. 28*, Aertnys *n. 15*.

§ 3.

DE CURA MINISTRI QUOAD DIGNAM SUSCIPIENTIS DISPOSITIONEM.
N. 103—108.

103. 1. *A quo, quibus et quænam Sacramenta administranda sunt.* 2. *Quid parochi insuper præstare debent, ut fideles ad Sacramenta suscipienda alliciantur?*

R. Auct. *p. 92, 93*: „*Quibus.*”

104. 1. *Quale peccatum per se committit, qui Sacramenta administrat indignis.* 2. *Quandonam licet per accidens Sacramenta indigno ministrare?*

R. Ad 1um Auct. *p. 93*: „*Licetne.*”

(*) S. Alphonsus ait tamen in *Flencho quest. reform. » Quar. XVII*: An liceat conferre Sacramentum sub conditione, absque eo quod conditio ore exprimatur? *Lib. 6 n. 29 in fine* affirmatum est cum *Cont. Tourn. Ronc. Castrop.* et aliis communissime. Sed quia non desunt auctores aliqui, ut *Gonet, Juenin, Contens. Serry etc.* qui tenent (licet parum probabiliter) valorem Sacramenti non pendere ab intentione ministri, sed tantum ab ipsa collatione Sacramenti serio peracta, tutius est conditionem etiam verbis exprimere.” E contra dicit Gobat *n. 272*, ne opus quidem esse conditionem explicite et formaliter habere in mente, sed sufficere si implicite et virtualiter; qualiter habet, qui vult audire confessionem secundum institutionem Christi vel intentionem Ecclesiae.

Ad 2um Generatim quando ministro est justa causa se habendi permissive ad peccatum suscipientis. Quæ justa causa adest, si ex denegatione Sacramenti oritur fractio sigilli sacramentalis aut diffamatio proximi. Cfr. Auct. p. 93: „In quibus.”

105. 1. *Quare Sacramenta Pœnitentiæ et Ordinis indigno tantum administrari possunt ob priorem causam.* 2. *Unde colligitur, esse voluntatem Christi, ut Sacramenta indigno administrarentur, si ex negatione oritur diffamatio et scandalum?*

R. Auct. Ad 1um p. 93: „Extra casum.”

Ad 2um p. 93, 94: „In casu autem.”

106. *Quas regulas prudentiæ et charitatis sacerdos in negatione Sacramentorum observare debet?*

R. Auct. p. 94: „Sacerdos.”

107. *Qualis requiritur in ministro notitia de dispositione suscipientis, ut ei Sacramentum ministrare liceat?*

R. Auct. p. 94, 95: „Qualis.”

108. 1. *Proba, simulare administrationem Sacramenti grave esse peccatum.* 2. *Quandonam a ministro committitur simulatio seu fictio Sacramenti?*

R. Ad 1um Auct. p. 95: „An unquam.”

Ad 2um Sacramenti simulationem proprio sensu committit minister, quando partes essentielles externe ponit cum intentione non conficiendi Sacramentum. Latiori autem sensu sumitur pro quolibet defectu essentiali voluntario imperceptibiliis, qui jus habent ad legitimam Sacramenti confectionem. Unde adest etiam simulatio, si adhibetur materia ex occulto defectu invalida, aut si forma omittitur vel essentialiter mutatur.

Itaque 1. Est simulatio Sacramenti in Missa super panem verba consecrationis proferre sine intentione, aut formam voluntarie omittere, vel eam corruptam vel verba impertinentia proferre. Quod est majus peccatum quam celebrare in statu peccati mortalis, quia hac simulatione sacerdos Deo illudit et populum decipit.

2. Item committitur simulatio, si inscio pœnitente eadem

fiunt quoad formam absolutionis, v. g. quia pœnitens judicatur indispositus, aut quia dubitatur de ejus contritione casu quo venialia tantum confessus est.

Non est autem simulatio, si pœnitens novit se non absolvi, et super eum quædam verba impertinentia pronuntiantur. Imo generatim expedit tunc ipsi benedictionem dare et aliquam orationem dicere, ne ejus indispositio aliis prodatur. — De casu speciali, in quo S. Alphonsus putat, pœnitentem indispositum celari posse, ipsum non absolvi, vide Lig. n. 631 in fine, Aertniji lib. VI n. 278. Cfr. Tract. de Sacra. Pœn. p. 389, 390.

3. Si inscio suscipiente hostia non consecrata datur pro consecrata, committitur proprie simulatio circa Sacramentum. Neque hoc sine gravi peccato fieri potest, quamvis sciatur, suscipientem esse in statu peccati mortalis; etenim hac simulatione sacrilegium formale non præpeditur, atque ponitur causa idololatriæ materialis.

Neque hoc facere licet *ex condicto*; nam panis proponitur adorandus tum adstantibus tum ipsi suscipienti, utpote qui eum per externam reverentiam adoret.

Aliud autem est, si ex conventionem sacerdos, pronuntiatis verbis *Corpus D. N. etc.*, sacram particulam non porrigit, sed confestim in ciborio reponit. Hoc aliquando licite fieri posse ex gravi causa, dicit Lig. n. 61, v. g. si quis se ad dignam communionem componere non posse arbitratur, atque ab ea sine gravi infamia non potest abstinere. Rarissime tamen expedit ea agendi ratione uti, ait Lehmk. n. 44.

4. Neque illicitum est, si gravis metus est incussus, aut obstat aliud impedimentum dirimens, ad evitandum grave damnum vel scandalum simulare externam Matrimonii celebrationem. Ratio est, quod ob impedimentum existens consensus est invalidus, ideoque ex hac sola causa deest materia et forma Sacramenti. Ita communis sententia, dicit Lig. n. 62. Cfr. Tract. de Matr. p. 260, de disp. Matr. n. 120.

Caput VI.

De subjecto Sacramentorum. n. 109—113.

109. 1. *Quodnam est Sacramentorum subjectum.* 2. *Quisnam singulorum Sacramentorum est capax?*

R. Auct. p. 96.

110. *Num ad valorem Sacramenti requiritur in suscipiente intentio illud recipiendi?*

R. 1. Nulla requiritur intentio vel alia dispositio in parvulis et perpetuo amentibus pro Sacramentis, quorum capaces sunt.

2. Requiritur autem intentio in adultis, etiam in amentibus, qui aliquando usum rationis habuerunt. Non sufficit intentio neutralis seu indifferens, i. e. quæ neque consentit neque dissentit.

Unde plene invititis et palam reluctantibus non possunt Sacramenta valide administrari, neque amentibus, qui aliquando usu rationis præditi fuerunt, nisi antea intentionem illa suscipiendi habuerint. Imo si abest requisita intentio, ne materiale quidem Sacramenti confertur; excipitur sola SS. Eucharistia, cum ista semel confecta persistat, seu consistat in re permanente, independenter ab intentione susipientis. Quare qui sine ulla intentione communicat, Sacramentum accipit materialiter seu revera recipit Corpus et Sanguinem Christi, non autem sacramentaliter seu effectus Sacramenti.

Quamquam non valent Sacramenta, quæ administrantur omnino invito et contradicenti, valent tamen (si excipitur Matrimonium) quando quis minis adactus in susceptionem consentit; nam tunc susceptio, licet sit involuntaria secundum quid, est simpliciter voluntaria. Vide Auct. p. 97, 98.

111. *Qualis ad valorem Sacramenti debet esse intentio susipientis?*

R. 1. Ex parte *objecti* requiritur saltem intentio recipiendi id quod Ecclesia ejusmodi ritu sacro tradit.

2. Ex parte *subjecti* sufficit intentio habitualis, i. e. antea habita non retractata.

Utrum autem illa intentio debet esse ante explicite formata, an sufficit implicita? Implicita concepta (quam alii vocant interpretativam, Lig. n. 82) — quæ continetur in vita christiane peracta, in voluntate moriendi ut decet bonum Catholicum — sufficit ad suscipienda Sacramenta Confirmationis, Viatici, Extr. Unctionis et ad recipiendam absolutionem in articulo mortis. Ad valorem autem Sacramenti Ordinis et Matrimonii certo requiritur intentio antea explicite concepta; disputatur vero num etiam necessaria sit ad Baptismum valide suscipiendum. Cfr. Auct. p. 98: „Qualis”, Lig. l. c., Lehmk. n. 77, 78, N. Rev. théol. t. XXVI p. 540 sq.

112. *Quænam requiritur dispositio, ut Sacramenta fructuose suscipiantur?*

R. Auct. p. 99: „Quænam.”

113. *Quænam hîc statui possunt quoad semi-mentes, scilicet num iis Sacramenta administrari possunt?*

R. 1. Generatim: Semi-amentia seu mentis debilitas non est per se ratio sufficiens aliquem a Sacramentorum usu repellendi; imo in semi-amentibus minor dispositio quam in aliis exigitur ut ea digne et fructuose suscipiant. Quod attinet Sacramenta, quorum valor ex insufficienti usu rationis periclitatur, v. g. Sacramentum Pœnitentiæ, semi-amentia aliquando præbet justam causam ea administrandi cum dubia materia seu dubia dispositione subjecti.

2. Speciatim: a) *Baptismus* etiam extra mortis periculum eis conferri debet, modo sufficienter sint instructi, imo citius quam aliis adultis, quia plenior instructio sæpe frustra speratur.

b) *Confirmatio* iis ante primam Communionem in nostra diœcesi conferri non solet. Si vero non habetur spes fore ut unquam sint satis instructi ad SS. Eucharistiam suscipiendam,

possunt Episcopi consilio maturiori ætate Sacramento Confirmationis donari.

c) S. Communio, si cœlestem cibum distinguant ab aliis, iis danda est in articulo mortis et quando urget præceptum communicandi; non autem sæpius in vita secundum eorum devotionem. Ita Lig. n. 303.

d) Sacramentum *Pœnitentiæ* seu S. absolutio, quamvis dubie sint dispositi, iis sub conditione dari debet, quoties confessi fuerint peccatum mortale dubium, maxime vero si urget periculum mortis aut præceptum paschale; imo probabiliter sæpius absolvi possunt sub conditione, quamvis attulerint peccata tantum levia. Lig. n. 432.

e) *Extr. Unctio* iis periculose decumbentibus sub conditione administranda est, si Sacramenti Pœnitentiæ capaces censentur, etiamsi S. Viaticum ipsis dari non posse videatur. Lig. n. 719, Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. VIII cap. VI n. 2.*

f) Sacramentum *Ordinis* iis non administratur.

g) *Matrimonium* de se valide et licite inire possunt, modo ea rationis discretionem præditi sint, ut intelligant substantiam contractus. Per accidens tamen sæpe ab eo avertendi sunt. Fusius in Resp. ad Q. B. anni 1876 p. 77—79.

Caput VII.

De numero et ordine Sacramentorum. n. 114—118.

114. *Quot Sacramenta admittunt aut admiserunt Novatores?*

R. *Lutherus* primum admisit solum Baptismum; postea tria Sacramenta: Baptismum, Cœnam et Pœnitentiam; deum duo: Baptismum et Cœnam. *Zwinglius* duo: Baptismum et Cœnam, passim addidit etiam Matrimonium. *Calvinus* etiam duo: Baptismum et Cœnam, quibus passim adjecit Ordinationem. Protestantes recentiores, licet communiter Baptismum et Cœnam confiteantur, variant. Sunt (aut saltem fuerunt) qui admittunt etiam Pœnitentiam cum *Confessione Augustana*; alii addunt Ordinem; alii quintum, Matrimonium. Plures *theologi Wittembergenses*, inter quos *Melanchthon*, anno 1548 septem Sacramenta professi sunt. *Anglicani* continentur duo: Baptismum et Cœnam; inter eos autem *Ritualistæ* ista duo habent ut Sacramenta sensu proprio, et cætera quinque ut Sacramenta sensu improprio, quia de prioribus, ut aiunt, narrant Evangelia, posteriora autem ab apostolis descendunt. Vide *Katschthaler* n. 19, *Auct. p.* 99, 100.

115. *Proba fidei dogma, septem esse Sacramenta N. L., nec plura nec pauciora.*

R. *Auct. p.* 100—102.

116. *Dilue objectiones desumptas ex eo: 1. quod in S. Scriptura nullibi numerus septenarius Sacramentorum invenitur; 2. quod quidam SS. Patres pauciora quam septem referunt.*

R. *Auct. p.* 102, 103.

117. *Cur Christus septem Sacramenta instituit?*

R. *Auct. p.* 103.

118. 1. *Quotuplex est ordo inter septem N. L. Sacramenta? Istos ordines explica.* 2. *Quomodo Protestantes hac in re errant?*

R. Ad 1um Auct. p. 104, 105.

Ad 2um Protestantes ex errore suo de natura Sacramento-
rum concludunt:

1. Ea ratione *dignitatis* esse paria. Hoc damnatum est a
Conc. Trid. *Sess. VII can. 3*: „Si quis dixerit, hæc septem
Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud
sit alio dignius: anathema sit.”

2. Nullum Sacramentum ad salutem esse necessarium. Quod
damnatum est a Conc. Trid. *Sess. VII can. 4*: „Si quis
dixerit, Sacramenta N. L. non esse ad salutem necessaria, sed
superflua, et sine eis aut eorum voto per solam fidem homi-
nes a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singu-
lis necessaria non sint: anathema sit.”

Caput VIII.

De cæremoniis Sacramentorum. n. 119—131.

Præn. 1. Cæremoniæ in genere sunt actus externi religionis ad cultum divinum ab Ecclesia instituti.

2. Ritus, qui in Sacramentorum administratione observantur, sunt substantiales aut accidentales, prout pertinent ad Sacramentorum essentiam aut eis adhærent per modum accidentis. Per ritus accidentales itaque intelliguntur tum cæremoniæ proprio sensu tum Sacramentalia, quæ ex præscripto Ecclesiæ in Sacramentorum administratione adhiberi debent. Hoc loco agitur de ritibus accidentalibus, quæ uno vocabulo dicuntur cæremoniæ; postea n. 132 sq. agetur de Sacramentalibus, quatenus fiunt extra Sacramentorum administrationem. Vide Auct. p. 105: „Cæremoniæ.”

119. *Quid sunt cæremoniæ Sacramentorum?*

R. Auct. p. 106: „Quid sunt.”

120. *Quinam errores quoad cæremonias notandi sunt?*

R. Novatores cæremonias, quæ ab Ecclesia adhibentur, rejiciunt ut inutiles, fætus superstitionis, deceptiones populi, ut religionis puritati adversas, ut noxias quod a fidelibus facile confundi possint cum essentia Sacramentorum. Rationalistæ vero eas veluti scenales species irrident.

121. *Proba, Ecclesiæ competere potestatem Sacramentorum cæremonias instituendi, easque pro temporum varietate immutandi.*

R. 1. Ex ratione theologica.

2. Ex SS. Patribus. Vide Auct. p. 106. *Devoti Inst. can. t. I p. 382.*

3. Ex eo quod S. Paulus hanc potestatem sibi tribuit; etenim postquam multa de Eucharistiæ institutione, ejusque celebratione a Domino accepta præscripsit, dicit *I Cor. XI 34*:

„Cætera autem cum venero disponam.” In quæ verba S. Augustinus *Epist.* 54: Videtur Dominus „ideo non præcepisse quo deinceps ordine sumeretur (Eucharistia), ut apostolis per quos ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum.”

122. 1. *Num Ecclesia merito ea facultate usa est.* 2. *Quænam sunt utilitates caeremoniarum Sacramentorum?*

R. Auct. p. 106, 107.

Nota. ad 1um: Ex Novatoribus, qui caeremonias Ecclesiæ calumniantur, quærere licet, annon ipsius Christi actiones irideant. Dominus enim legitur, quum institueret SS. Eucharistiam, oculos in cælum elevasse panique benedixisse; quum institueret Sacramentum Pœnitentiæ, in discipulos insufflavisse. Lutum quoque adhibuit quando cæcum, salivam quando mutum et surdum sanabat; genuflexus, in terram prostratus oravit.

123. *Num ministri eas caeremonias tenentur observare?*

R. Auct. p. 107: „An ministri.”

124. *Quibus rationibus vindicatur usus 1. linguæ non vulgaris in administratione Sacramentorum et S. functionibus; 2. cantus in officiis divinis?*

R. Auct. p. 107—109: „Quare.”

125. *Quid Ecclesia præstitit ad obtinendam unitatem in administratione Sacramentorum?*

R. S. Pontifex Paulus V anno 1614 edi jussit *Rituale Romanum*, quo libro continentur ritus servandi in Sacramentorum administratione aliisque ecclesiasticis functionibus. Hoc *Rituale* auctum et castigatum iterum anno 1752 editum fuit jussu Benedicti XIV, ac diligenter recognitum nuper anno 1884 excusum fuit *Ratisbonæ*, cui editioni tanquam typicæ ut novæ omnes sint conformes, præsertim quoad cantum, statuit S. R. C. 24 Martii 1884.

Anno autem 1879 cura Archiepiscopi Ultrajectensis editum fuit *Rituale Romanum* juxta editionem Romanam anni 1876 a S. R. C. approbatam. Annexa est *Appendix* sive Collectio benedictionum et instructionum a Rituali Romano exsulantium

S. Sedis auctoritate approbatarum. Seorsum typis mandatum et Rituali Rom. adjunctum est *Supplementum ad Rituale Romanum* pro usu cleri Provinciæ ecclesiasticæ *Utrajectensis* a S. Sede concessum. Siquidem quum in nostra Provincia a vetusta ætate in administratione Sacramentorum, in Exsequiis, in Benedictionibus et Processionibus peculiare nonnulli ritus locum haberent, et preces adhiberentur quæ ob specialia adjuncta et vigentes circumstantias Rituali S. R. E. minime erant conformia, ea quæ cum Rituali Romano in substantialibus concordabant in unum fuerunt collecta, ut quoad posset in unaquaque Diœcesi unitas servaretur.

126. *Estne obligatio in Sacramentorum administratione observare ritus Ritualis Romani?*

R. Plurimi dicunt, Rituale Romanum per se ubique locorum debere observari, idque probant tum ex *bulle Pauli V*, tum ex declaratione S. R. C. (*); — ubi autem est receptum certo debet adhiberi, ejusque ritus a nemine, ne ab Episcopo quidem possunt sine peccato omitti aut in alios mutari. Quare Concilium Provinciale p. 129 ait: „Eos itaque ritus ad præscriptas leges Romani Ritualis religiose summaque cum attentione observent.” Atque *Ill. Dnus Godschalk* in *Cœtu Prosynodali* 11 Nov. 1879 (Coll. II p. 135) edixit: „Novam hanc editionem Ritualis Romani cum Appendice et Supplemento (de quibus n. 125) pro nostra Diœcesi assumimus ac publicamus: mandantes ut omnes et singuli, ad quos spectat, a die Paschatis anni proxime subsequentis ejusdem præscriptionibus adamussim sese accommodent atque conforment.”

(*) In Const. *Apostolicæ Sedis*, Rituali Rom. præfixa, dicit Paulus V: „Restabat, ut uno volumine comprehensi sacri et sinceri catholicæ Ecclesiæ ritus, qui in Sacramentorum administratione aliisque ecclesiasticis functionibus *servari debent* ab iis, qui curam animarum gerunt.” Declaravit autem S. R. C. 23 Maii 1835: „Illi soli libri adhibendi (sunt), et in illis tantum benedictionibus, quæ Rituali Rom. sunt conformes; . . . nec aliæ adhibeantur (formulæ), dummodo non constet ab hac S. Congregatione fuisse approbatas.” Item 7 Sept. 1850 in responso ad *Episcopum Trecentensem*: „Rituale Romanum, cujus leges universalem afficiunt Ecclesiani, integre servetur.”

127. *Quid observandum quoad usum Supplementi, de quo supra?*

R. 1. Præstat, quoad fieri potest, observare Rituale Romanum præ Supplemento. Istud enim habendum non est pro novo mandato vel statuto, sed potius pro indulto, quo nonnulla a præscriptionibus Ritualis Rom. aliena mere permittuntur.

2. Præterea non omnia quæ in Supplemento indulta sunt in omnibus locis permittuntur, sed ea sola quæ in loco usu sunt recepta, aut in quibus ob particularia rerum locorumve adjuncta Rituale Rom. commode servari nequit. Ita Ill. Dnus Godschalk in *Congr. past.* 13 April. 1880 (Coll. II p. 160, 161). De formulis benedictionum pro nostra Diœcesi approbatis et de *Manuali* ad usum cleri nostri vide Coll. II p. 471, 472.

128. *Quænam præscripta sunt quoad vestes etc. sacerdotis in administratione Sacramentorum et aliis S. functionibus?*

R. 1. Quoad *vestes sacras*:

a) In explicationem verborum *Ritualis Romani*: „In omni Sacramentorum administratione” etc. dicit Supplementum n. 1: „In Sacramentorum administratione, quæ in ecclesia peragitur, sacerdos veste talari ac superpelliceo sit indutus et desuper stola, nisi in Sacramento Pœnitentiæ administrando occasio vel consuetudo, vel locus interdum aliter suadeat. Cum autem extra ecclesiam Sacramenta ministranda sunt, excepta Pœnitentiâ, de qua ut supra, præter stolam sacerdos adhibeat vestem talarem et superpelliceum illis in locis, in quibus ex Episcopi Ordinarii iudicio verum non obstat grave incommodum.”

b) Speciatim quoad *vestem talarem* dicit Conc. Prov. p. 302: „Postulamus ac districtim præcipimus, ut talari veste induti prorsus sint sacerdotes Sacris operaturi, aut administraturi in ecclesia Sacramenta, et Sacramentalia, aut rituales alias actiones quascumque, sive in ecclesia sive extra ecclesiam, ubi nihil obstat obituri.” Vide *Ibid.* p. 197. Quare

Syn. Diœc. p. 65, 66: „In uniuscujusque ecclesiæ sacristia una alterave vestis talaris rite conservata, non lacera vel scissa, in gratiam sacerdotum extraneorum appendatur.” Item præsto sit in eorundem gratiam unum alterumve biretum. Ita Stat. Cætus Prosyn. 10 Nov. 1885 (Coll. II p. 475 ad 3).

c) Quum SS. Eucharistia ad ægros deferitur et cæremoniæ Ritualis Rom. servari nequeunt, præscribit Syn. Diœc. p. 41, ut „sacerdos stolam albi coloris semper habeat propriis coopertam vestibus, ... quam ingressus infirmi domum induat super vestem seu pallium.” Præterea dicit Supplementum n. 23: S.S. indulsit „in locis ubi adest omnino gravis causa frigoris vel aëris intemperiei, open pileoli in deferendo *publice* Viaticum ad infirmos, tamen extra civitatem vel oppidum.”

2. Quoad ministros:

Dicit Rit. Rom.: „Adhibebit unum saltem, si habeat, vel plures clericos, prout loci et Sacramenti ratio postulabit, decenti habitu et superpelliceo pariter indutos.” Ad quæ verba addit Supplementum n. 2: „Ob clericorum defectum, in S. functionibus in ecclesia peragendis adhibentur honesti et pii laici, qui in solemnioribus saltem toga talari et superpelliceo induantur.” Syn. Diœc. p. 66 ait: „Qui sacerdoti in ministerio altaris deserviunt, habitum gerant . . . mundum et decentem; diebus præcipue dominicis et festis saltem toga vestiti sint: exposito autem SS. Sacramento insuper superpelliceo nitido induantur.” Vide Conc. Prov. p. 198.

3. Cum Rit. Rom. ait Conc. Prov. p. 129: „Locus in quo Sacramenta administrantur, vasa, libri, vestes quæ adhibentur, eo nitore sint, qui rei dignitati ac sanctitati conveniat.”

129. *Quænam ex monitis et præceptis Rit. Rom. ac Conc. Prov. observanda sunt, ut minister sibi suisque ministerium suum fructuose obeat?*

R. 1. Ut præcipue in concionibus et catechismis po-

pulum edoceat de Sacramentorum dignitate, virtute, usu et utilitate, ac de caeremoniarum significationibus. Cfr. Supplementum n. 3, Conc. Prov. p. 130.

2. Ut semper agat vitam integram, castam et piam, qua quovis tempore paratus sit ad sancta sancte tractanda. Vide n. 80.

3. Ut ante Sacramentorum administrationem paululum saltem orationi vacet.

4. Ut verba formæ attente, distincte et pie atque clara voce pronuntiet, alias preces devote dicat, generatim omnia ex libro recitet, cunctosque ritus Rom. Rit. religiose observet. Cfr. Conc. Prov. p. 129.

5. Ut omnia externa quoque reverentia et gravitate peragat. Cfr. Conc. Prov. p. 129.

6. Ne causa vel occasione administrationis Sacramentorum aliquid exigit aut petat, sed ea gratis administret. „Si quid vero nomine eleemosynæ, aut devotionis studio, peracto jam Sacramento, sponte a fidelibus offeratur, id licite pro consuetudine locorum accipere poterit, nisi aliter Episcopo videatur.” Fusius in Resp. ad Q. B. anni 1876 p. 50, 51.

130. Num et quatenus prohibitum est causa vel occasione administrationis Sacramentorum aliquid exigere aut petere?

R. 1. Nunquam licet aliquid exigere aut petere tanquam pretium rei sacræ, nec ut stipendium sustentationis quod pia consuetudine non est introductum aut ab Episcopo non approbatum.

2. Neque licet importune, multo minus vi vel metu exigere aut petere oblationes *consuetas*, quamvis ex pia consuetudine a longo jam tempore fiant et ab Episcopo probatæ sint. Quamquam fideles ejusmodi oblationes facere tenentur, judicis est detractantes jure actionis cogere. „Per Episcopum loci, inquit Conc. Later. IV, veritate cognita, compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.”

3. Quæritur autem, num ejusmodi oblationes titulo sustentationis moderate et caute exigi aut peti possint? Plures ne-
Disputatur.

gant; affirmat autem cum Reiffenstuel et Lessio S. Alphonsus *lib. IV n. 55*, modo absit quævis coactio et scandalum. Vide Resp. ad Q. B. anni 1871 p. 75, 76.

131. *In quibus casibus a Conc. Prov. aut Syn. Diœc. prohibetur recipere aut colligere oblationes sponte factas?*

R. 1. Prohibetur, quominus quidquam *recipiat*ur: a) In administratione Sacramenti Pœnitentiæ (Conc. Prov. p. 162), imo quominus tunc accipiantur eleemosynæ Missarum. Syn. Diœc. p. 50. b) Quando S. Communio *devotionis* causa, aut *iterato* per modum Viatici infirmis administratur. Syn. Diœc. p. 42.

2. Prohibetur, quominus *colligantur* oblationes: a) In administratione S. Communions. Syn. Diœc. p. 36. b) Occasione venerationis reliquiarum, nisi Ordinarius id approbaverit. Syn. Diœc. p. 78.

APPENDIX.

De Sacramentalibus. n. 132—147.

Præn. In celebratione Missæ et administratione Sacramentorum præter cæremonias stricto sensu, multa quoque adhibentur Sacramentalia, ut confessio sacerdotis initio Missæ, execratio diaboli in solemnī administratione Baptismi. Hic autem de Sacramentalibus præcipue agitur quatenus perficiuntur extra Sacramentorum administrationem.

132. 1. *Quid sunt Sacramentalia.* 2. *Quare ita vocantur.*
3. *Quomodo conveniunt cum Sacramentis, ab iisque differunt?*

R. Auct. p. 111: „*Quid sunt.*”

133. *Quot et quænam sunt Sacramentalia?*

R. Auct. p. 111, 112.

134. *Quo modo Sacramentalia suos effectus operantur; atque quinam sunt eorum effectus?*

R. Auct. p. 112, 113: „*Quinam sunt.*”

Nota. Ex hisce, quæ de effectibus dicta sunt, sequitur, Sacramentalia eos producere non tantum ex opere operantis, sed insuper imo præcipue ex meritis et præcibus Ecclesiæ; quare nonnulli theologi dicunt, Sacramentalia quosdam saltem effectus producere quasi ex opere operato. Dicit Conc. Prov. p. 232: „Benedictionis vis non in ritu ipso, sed in eo est, quod Deus precibus Ecclesiæ, dilectissimæ Christi sponsæ, rogatus, creaturæ bonum illud concedat, quod eidem Ecclesia apprecatur.”

Quædam Sacramentalia quamdam infallibilem habent effectum, v. g. aqua a legitimo ministro benedicta secundum regulas ab Ecclesia præscriptas, certo est aqua benedicta; plurimis tamen virtus infallibilis non inest, tum quod multos effectus non operantur nisi dependenter a dispositione et devotione ministri vel subjecti, tum quod eorum virtus innititur potissimum precibus, quibus effectus infallibilis adscribi nequit.

135. *Quotuplices distinguuntur benedictiones, ultima species Sacramentalium?*

R. 1. Ratione objecti: benedictiones personarum et rerum.

2. Ratione effectus: benedictiones consecrativæ seu constitutivæ et invocativæ seu simplices.

3. Ratione ministri benedicentis: pontificiæ, episcopales et sacerdotales.

136. *Quænam intelliguntur benedictiones 1. consecrativæ, 2. invocativæ. Num personæ aut res ita benedictæ suam benedictionem amittere aut ad profanos usus converti possunt?*

R. 1. Benedictio consecrativa est, qua persona aut res ad cultum divinum destinatur atque in statu sacro et religioso permanenti constituitur. Ejusmodi benedictiones sunt quoad personas: prima Tonsura, benedictio abbatis et monialis; quoad res: consecratio ecclesiæ, calicis, oleorum; benedictio paramentorum sacerdotalium, aquæ, cereorum, cinerum, palmarum.

Personæ et res constitutive benedictæ non possunt statum

sacrum amittere, considerari ut profanæ, redire aut adhiberi ad usum profanum, ex *reg. 51 jur. in 6*: „Semel Deo dictum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.” Atamen res inanimatæ, ut ecclesia, altare, calix, possunt ex amissione formæ etc. execrari item pollui, ita ut nova consecratione vel reconciliatione opus sit.

Nota. S. Alphonsus *lib. VI n. 94* refert sententiam Croix *lib. VI n. 227*, licitum esse aqua et candelis benedictis uti ad usus profanos et honestos.

2. Benedictio invocativa est, qua Dei benignitas invocatur in personas aut res, ut iis aliquid boni concedat, aut ut qui iis utuntur speciale Dei auxilium experiantur. Hac benedictione earumdem status non mutatur neque sacræ fiunt. Ejusmodi sunt benedictiones Episcopi et sacerdotis super populo, benedictio nuptialis, benedictio domus, panum, etc.

Quia hac benedictione res non fiunt sacræ, possunt uti antea ad usus profanos et honestos adhiberi.

137. 1. *Quas benedictiones impertire possunt omnes sacerdotes.* 2. *Quænam reservantur Episcopis.* 3. *Quænam vero S. Pontifici?*

R. 1. Omnes sacerdotes de se possunt sine speciali delegatione impertire benedictiones, quæ reperiuntur in *Missali*, item in *Rituale Romano* a p. 283—303. Quædam tamen sunt *de jure parochi*, ita ut ab aliis sacerdotibus fieri nequeant sine parochi vel Episcopi *licitia*. Hujusmodi sunt benedictio nuptiarum, benedictio fontis baptismalis, benedictio domuum in Sabbato sancto, et aliæ, de quibus in *Rituale* notatur, *ut fiant a parochi*. (*)

(*) *Benedictio mulieris post partum* in nostra Diœcesi vi consuetudinis pertinet ad parochum. Quamvis ista benedictio tanquam una ex functionibus parochialibus, non vero juribus parochialibus, facienda sit parochis, non tamen *jure communi* ita private ad eos spectat, quin ab aliis sacerdotibus in ecclesiis a parochiali sejunctis dari possit. Ita Giraldu *Expos. jur. pont.* p. 454. Atamen, uti dicit Ben. XIV *Inst. eccl.* 105 n. 107, ejusmodi functio ad solum parochum ejusve delegatum pertinere potest. Cfr. Resp. ad Q. B. anni 1871 p. 94, 95, Marc n. 1444 B.

2. Benedictiones Episcopis reservatæ sunt: a) chrismatis et oleorum, quæ adhiberi debent in administratione Sacramentorum; b) benedictiones quæ unctione S. chrismatis perficiuntur, v. g. consecrationes ecclesiarum, altarium, calicum, campanarum; c) benedictiones sacerdotalium indumentorum, rerum quæ in Sacrificio Missæ adhibentur, ut sunt mappæ, corporalia; benedictio primarii lapidis, ecclesiæ, cæmeterii. d) Benedictio crucis et imaginum, si fit solemniter cum concursu populi, cantu, pluribus ministris; (privata autem sine solemnitate cum uno ministro a quocumque sacerdote fieri potest). S. R. C. 18 *Julii* 1704.

3. S. Pontifici reservantur præcipue benedictiones palliorum, Agnus Dei et rosæ auræ.

138. 1. *Potestne Episcopus benedictiones sibi reservatas sacerdotibus delegare.* 2. *Quas benedictiones et quibus Episcopus noster delegavit?*

R. Ad 1um Episcopus jure ordinario non potest delegare benedictiones, quæ cum chrismatis unctione perficiuntur. Quoad reliquas benedictiones, de quibus n. 137 *sub* c) et d): certo delegare potest benedictionem et reconciliationem ecclesiæ nondum consecratæ ac cæmeterii, necnon benedictionem primi lapidis (vide Supplementum n. 52); de cæteris disputatur, et generatim consuetudo videtur obstare. Cfr. Lig. n. 378 *Dub.* 4, Laymann *lib.* V *tract.* IX *cap.* 13 n. 9 *sq.* Attamen Episcopi specialia indulta delegandi habere solent.

Episcopus noster accepit facultatem quinquennalem:

a) „Delegandi simplicibus sacerdotibus potestatem benedicensi paramenta et alia utensilia ad Sacrificium Missæ necessaria, ubi non interveniat sacra unctio, et reconciliandi ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta, et in casu necessitatis, etiam aqua non benedicta ab Episcopo.” (*Form.* III n. 11).

b) „Communicandi presbyteris in Diœcesi (Buscoducensi) sacro ministerio fungentibus facultatem consecrandi calices, patenas et altarium lapides, necnon benedicendi campanas cum

oleis ab Episcopo catholico consecratis." (*Litt. Q. n. 8*).

Ad 2um Episcopus noster delegavit decanis facultatem „benedicendi in districtu suo in usum sacrum lintheamina, ornamenta et vasa, et alia utensilia in quorum benedictione non intervenit sacri chrismatis unctio.” Ita in *Litt. circ. 11 Junii 1867. (*)*

139. *Cum quibus ritibus et formulis benedictiones sacerdotibus faciendæ sunt?*

R. 1. Benedictiones peragendæ sunt secundum præscripta Missalis aut Ritualis Romani. (**; Sacerdos quoque, qui ex facultate sibi expresse delegata perficere potest benedictiones episcopales, uti debet formulis, quæ ad hujusmodi benedictiones impertiendas insertæ sunt in Rituali Romano; nullatenus autem ipsi licet adhibere formulas Pontificalis Romani, nisi etiam ad hoc specialem facultatem obtinuerit.

Si in Rituali pro re aliqua benedicenda specialis formula non reperitur, adhiberi potest Benedictio ad omnia, quæ habetur in Rituali Rom. p. *XCVIII* et in Supplemento n. 50. Imo hoc casu sufficit ex S. R. C. decreto 12 Aug. 1854, ut sacerdos sine cereo accenso signum crucis manu efformet super re benedicenda cum forma: In nomine Patris, etc., et deinde rem benedictam aqua aspergat. — Ut objectis annectantur indulgentiæ apostolicæ aut S. Birgittæ, sufficit, si solum signum crucis manu super objectis efformatur cum intentione applicandi indulgentias. S. C. Ind. 7 Jan. 1843 (*Decr. auth. n. 313 ad 2*). Attamen magis convenit observare quæ

(*) Quia in Diocesi nostra exstebant altaria portatilia, quæ invalide consecrata erant eo quod reliquiarum sepulchrum non lapide marmoreo, sed cera sigillari vel gypso tantum clausum erat, — *III. Dnus Godschalk* ex facultate a S. Sede 25 Febr. 1883 concessa potestatem fecit omnibus Diocesis nostræ parochis cæterisque ecclesiarum et oratoriorum rectoribus, necnon aliis sacerdotibus de consensu eorum quorum interest, ut altaria ejusmodi tempore opportuno consecrarent cum ritu descripto in Coll. II p. 303.

(**) Speciales quædam formulæ concessæ clero Diocesis nostræ reperiuntur in Appendice *Manualis*.

illico dicentur *sub* 2. Pro nostra Diœcesi habetur specialis formula in *Manualis Append. p. 3**.

2. In omni benedictione extra Missam sacerdos saltem superpelliceo et stola pro ratione temporis (i. e. coloris officii diei) utatur, nisi aliter in Missali notetur. Habeat ministrum cum vase aquæ benedictæ et aspergillo. Stans semper benedicat et aperto capite. In principio cujuscumque benedictionis dicat: *Adjutorium nostrum in nomine Domini. R. Qui fecit, etc.* — *Dnus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Deinde dicatur oratio propria una, vel plures, prout suo loco notatur. Postea rem aspergat aqua benedicta, et ubi notatum fuerit, pariter incenset, nihil interea dicens. Ita *Rituale Romanum p. 283, 284.* — Monet Supplementum n. 51: „Sacerdos quoad poterit, habeat omnia quæ hic præscribuntur, saltem vero habeat vas aquæ benedictæ cum aspergillo, quoties suas res benedicendi potestate fungitur, quippe cum facienda generatim sit aspersio; et non utatur ulla prece, quæ a S. Sede legitime adprobata non fuerit” Vide *Conc. Prov. p. 234.*

140. *Quænam circa benedictiones ecclesiasticas observanda sunt quoad instructionem populi?*

R. 1. Sacerdotes dent operam, ut fideles benedictionum naturam et virtutem rite intelligant, easque magni faciant. 2. Excitentur fideles, ne omittant in seipsos, in suas familias suasque res omnes advocare benedictiones divinas per benedictionem et appreciationem sacerdotis. 3. Edoceantur de obsequio ac veneratione qua tractandæ sunt personæ ac res per benedictionem constitutivam divino cultui sacratæ; ac quantopere conveniens sit, ut quæ ministerio sacro inserviunt ac mancipantur speciali hac benedictione ab usibus profanis segregentur. Ita *Conc. Prov. p. 233.*

Nota. „Maxime sibi cavebunt (ministri sacri), ne ecclesiasticas benedictiones quocumque prætextu ad alios fines adhibeant, quam ad quos ab Ecclesia institutæ sunt, et ne imprudenti earum usu sanctissimam institutionem despectui ex-

ponant, aut superstitionis, vel inhonesti lucri fame commaculent." Conc. Prov. p. 234.

141. *Quid est exorcismus, quotuplici modo fieri potest?*

R. Est alicujus adjuratio sub divini Nominis obtestatione, ad aliquid faciendum vel omittendum.

Fieri potest per adjurationem deprecativam, v. g. superiores, imo Deum per seipsum suae attributa, — aut per adjurationem imperativam, quae fit in creaturas quae sunt nobis inferiores, maxime in daemones.

142. *Quo sensu creaturae irrationales exorcizantur?*

R. Secundum se exorcizari nequeunt, quia incapaces sunt deprecationis aut imperii; improprie autem exorcizantur, quatenus ab alio moventur. Unde possumus Deum deprecari, ne creaturas nobis nocere sinat, ut in earum usu nobis assistat, aut adjurare daemonem imperando ut a creaturis abscedat neve per eas noceat. Cfr. Dens *De virtute religionis* n. 179.

143. *Quotuplici sensu exorcismus sumitur?*

R. Duplici sensu: Primo ad significandum exorcismum seu benedictionem aquae et salis, quae fit diebus Dominicis ante Missam. De hac benedictione actum est n. 136, 137.

Secundo ad exprimendam obtestationem qua utitur Ecclesia ad expellendum daemonem ejusque potestatem, ut fit in caeremoniis quae Baptismum antecedunt, et ad ejiciendum daemonem ex obsessis. De exorcismo sensu posteriori hìc tantum agitur.

144. *Quare exorcizantur pueri, quando Baptismo collato solae caeremoniae supplentur?*

R. Extra casum necessitatis exorcismus fieri debet ante Baptismum, ne diabolus impediat susceptionem Baptismi ejusque plenum effectum. Collato autem Sacramento exorcizantur, ne impediuntur ejus effectus (S. Thomas 3. Q. 71 art. III), atque ut auxilia praestentur contra infestationes diaboli et fomitem peccati, qui peccato originali remisso actualiter remanet. Cfr. L. Ferraris v. *Exorcizare*.

145. *Quenam requiruntur, ut exorcismus licite exerceatur?*

R. 1. Ut fiat ex solo fine amovendi damna et vexationem dæmonis, non vanitatis vel curiositatis causa. 2. Ut fiat per adjurationem imperativam. 3. Ut solemnis exorcismus fiat a legitimo ministro secundum formam ab Ecclesia præscriptam.

146. *Quibusnam licet solemnes exorcismos exercere?*

R. 1. Cuilibet sacerdote licet adhibere exorcismos, qui occurrunt in benedictionibus et functionibus ipsi commissis.

2. Solemne autem exorcismum erga obsessos nemo exerceat nisi qui specialem licentiam Ordinarii acceperit. Vide Lig. lib. IV n. 193 App. IV, Conc. Prov. p. 234, 235.

Privata dæmonis adjuratio omnibus per se est licita, et præsertim Ecclesiæ ministris. *An etiam in Conc. Prov.?*

Nota. Rit. Rom. p. 404 monet exorcistam: „In primis, ne facile credat aliquem a dæmonio obsessum esse, sed nota habeat ea signa, quibus obsessus dignoscitur ab iis, qui vel atra bile vel morbo aliquo laborant.” Deinde recenset signa obsidentis dæmonis. Cfr. etiam L. Ferraris l. c. n. 17. S. Alphonsus *Prax. conf.* n. 110 ait: „Consilium est semper de talibus invasionibus (dæmonis) suspicionem habere; non enim negandum, majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginationes, aut infirmitates, præsertim in mulieribus.” Vide Lehmk. t. I n. 427 VII.

147. *Habetne exorcismus nomine Ecclesiæ debite exercitus infallibiliter et quasi ex opere operato suum effectum?*

R. Communiter dicunt DD., exorcismum habere effectum ^{*omni*} tantum ex opere operato ob peculiarem potestatem a Christo Ecclesiæ concessam imperandi dæmonibus. Quamvis non infallibiliter expellat dæmones, habet tamen semper aliquem effectum; nam dæmonum vires saltem attenuat. Lig. l. c. App. V in fine.

DE SACRAMENTIS IN SPECIE.

I.

De Sacramento Baptismi.

PROŒMIUM.

I. Eugenius IV *Instruct. pro Armenis* dicit: „Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma.” Ob quas rationes, vide in *Auct. p.* 115: „Postquam.”

II. Tractatus de Baptismo dividitur in decem capita. Vide *Auct. p.* 249, 250.

III. Summa doctrinæ catholicæ de hoc Sacramento ex *Concilio Florentino* seu ex *Instructione Eugenii IV ad Armenos* et ex *Concilio Tridentino*: *Auct. p.* 115—118.

Caput I.

De Baptismi nomine, figuris, notione et institutione. n. 1—5.

1. 1. *Quid vox Baptismi generatim et principaliter significat.* 2. *Quotuplici significatione sumitur in S. Scriptura.* 3. *Quænam alia nomina Sacramento Baptismi tribuunt S. Scriptura et SS. Patres?*

R. Auct. p. 118, 119.

2. 1. *Quinam fuerunt præcipuæ figuræ seu typi Sacramenti Baptismi.* 2. *Estne institutio hujus Sacramenti in V. T. prænuntiata.* 3. *Quænam colliguntur ex Baptismi nominibus, typis et prænuntiatione?*

R. Ad 1um Auct. p. 119: „*Quænam.*”

Ad 2um Prænuntiata est apud *Ezech. XXXVI* 25: „Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris”; item apud *Zach. XIII* 1: „In die illa (i. e. temporibus Messiae) erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris.” Ex hisce prædictionibus Judæi persuasum habebant, venturum Messiam Baptismum altioris ordinis esse instituturum, ideoque S. Joannem, qui baptismum pœnitentiæ prædicabat, Messiam esse opinati sunt. Ipse autem Joannes Baptista prædixit, Christum ipsius Baptismo præstantiorem et efficaciorum instituturum esse: „Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam; qui autem post me venturus est, fortior me est.... Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, et igni.” *Matth. III* 11.

Ad 3um Colligitur: 1. Baptismi materiam esse aquam. 2. Per hoc Sacramentum Spiritum Sanctum invisibiliter operari. 3. Mirabiles ejus esse effectus spirituales. 4. Hoc Sacramen-

tum ad salutem esse necessarium. Cfr. Auct. p. 120: „Ex his.”

3. 1. *Quid est Sacramentum Baptismi.* 2. *Quare rejiciendæ sunt definitiones hæreticorum?*

R. Auct. p. 120.

4. *Estne Baptismus verum N. L. Sacramentum?*

R. Auct. p. 121: „An Baptismus.”

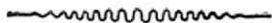
5. 1. *Quandonam Christus Sacramentum Baptismi instituit.* 2. *Quomodo hoc probatur?*

R. Auct. p. 121, 122.

Nota. Dogmatice definitum est a Conc. Trid. Sess. VII can. 1, baptismum Joannis non habuisse eandem vim, quam habet Baptismus Christi, i. e. vi sua seu ex opere operato non delevisse peccata. Vide Auct. p. 122, 123: „Nota.”

Durandus putavit baptismum Joannis fuisse Sacramentum V. L.; S. Bonaventura et S. Thomas in IV dist. 2 Q. 2 art. I affirmarunt, eum fuisse Sacramentum, quod medium quemdam locum occupat inter V. et N. L. Attamen ab hac sententia S. Thomas recessit, 3. Q. 38 art. I ad 1 dicens: Baptismus Joannis non fuisse per se Sacramentum, sed quasi quoddam Sacramentale disponens ad Baptismus Christi; ideoque aliququaliter pertinuisse ad legem Christi, non autem ad legem Moysis. Cfr. Tournely *De Baptismo* art. V p. 129, 130.

Poterat tamen baptismus Joannis peccata remittere ex devotione et fide suscipientium, aut ex contritione, quam homines concipiebant ex concione et baptismo Joannis.

Caput II.

De materia Baptismi. n. 6—17.

6. *Quinam errores circa materiam remotam Baptismi notandi sunt?*

R. Auct. p. 123: „Prænotandum.”

7. *Proba, quamcumque aquam naturalem esse Baptismi materiam remotam, eamque esse ad valorem Sacramenti necessariam.*

R. Est fidei dogma, definitum a Conc. Trid. Sess. VII can. 2: „Si quis dixerit, aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa D. N. J. C., *nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto*, ad metaphoram aliquam detorserit: A. S.”

Prob. in Auct. p. 124: „Proba.”

8. *Dilue objectiones, quas hæretici depromunt ex S. Scriptura?*

R. Auct. p. 125, 126.

9. *Quænam est Baptismi materia 1. invalida, 2. valida, 3. dubia. 4. Estne obligatio adhibendi extra necessitatem aquam ex fonte baptismali?*

R. Auct. p. 126—128.

10. *Quænam regulæ quoad materiam remotam in praxi servandæ sunt: 1. ut Baptismi valori consulatur; 2. ut Baptismus licite administretur?*

R. Auct. p. 128.

Nota. ad 2um. Licet in Baptismo privato adhibere aquam non consecratam aut non benedictam seu lustralem. Lig. n. 102 ad 3, Hom. ap. tract. XIV n. 8. Attamen sacerdos domi baptizans omnino utatur aqua consecrata seu e fonte baptismali si potest; nam Baptismus, quem tunc conferre debet

cum cæremoniis ablutionem subsequentibus, vero sensu privatus dici nequit. Cfr. Syn. Diœc. p. 30. Convenit etiam, ut laicus in necessitate baptizans utatur aqua lustrali, si præsto est. Cfr. Lehmk. n. 58 et 60 ad 5.

11. 1. *Quænam est Baptismi materia proxima.* 2. *Quibus modis ablutio fieri potest?*

R. Auct. p. 129.

12. *Proba, ad valorem Baptismi sufficere veram ablutionem, sive fiat immersione, sive aspersione, sive effusione.*

R. Definivit Conc. Trid. Sess. VII can. 3 contra Græcos: „Si quis dixerit, in Ecclesia Romana non esse veram de Sacramento Baptismi doctrinam: A. S.”

Quamvis constet, Ecclesiam usque ad sæculum XIII in solenni Baptismate retinuisse ritum immersionis, certum est etiam, eo tempore ritum aspersionis vel effusionis in Ecclesia probatum et usurpatum fuisse. Cfr. Auct. p. 129: „*Quisnam.*”

Quod probatur: 1. Ex *S. Scriptura*. Legitur *Act. ap. II* 41, uno die Pentecostes tria millia hominum baptizatos fuisse; incredibile autem est tantam multitudinem intra tam breve temporis spatium per immersionem baptizari potuisse. Item *Act. ap. XVI* 33 legimus, S. Paulum et Silam in carcere custodem cum tota familia baptizasse; verisimile autem non est, tantam in carcere fuisse aquæ copiam, ut Baptismus per immersionem administrari potuisset. Cfr. Billuart *De Baptismo, diss. I art. III* § 2.

2. Ex *Traditione*: a) S. Augustinus *Tract. 80 in Joa.*: „Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem etiam tantilum, mundet infantem.”

b) Concilium Romanum anno 252 et Neocæsarense anno 314 rata habuerunt Baptismata clinicorum seu grabatariorum, i. e. qui in lectulo morbi per affusionem vel per solam aspersionem baptizati erant. S. Cyprianus de horum Baptismate consultus a *Magno* respondet *Epist. 76*, adductis

quibusdam S. Scripturæ locis, inquiens: „Unde apparet, aspersionem quoque aquæ instar salutaris lavacri obtinere” etc. Cfr. Tournely *De Baptismo* Q. I art. III p. 51.

c) Ex *calacumbis*: „In imaginibus sæculo II, III et IV factis, raro reperitur immersio sola, sed cum affusione plerumque conjuncta, et quidem ita, ut, saltem in pluribus casibus, potior pars existat in infusione.” Ita Katschthaler n. 96, qui adducit exempla ex Rossi *Roma sotterranea*.

d) Idem patet explicita testificatione, quæ reperitur in per vetusto opere recens detecto *Δεσχὴ τῶν Ἀποστόλων* cap. VII, ubi Baptismus per infusionem certis in casibus commendatur. Ita Palmieri *De Baptismo* n. 16.

13. 1. *Ob quas rationes usus baptizandi per affusionem in Ecclesia Latina invaluit et ab ea tanquam ritus baptizandi ordinarius fuit præscriptus.* 2. *Quare huic mutationi non obstat, quod per immersionem expressius representatur sepultura Christi?*

R. Auct. Ad 1um p. 129: „Porro usus.”

Ad 2um p. 129, 130: „Nec immutationi.”

14. 1. *Num ad Baptismi valorem requiritur trina immersio, aspersio vel effusio.* 2. *Qualis et quotuplex ablutio ex præscripto Ecclesie facienda est.* 3. *Quandonam sub trina ablutione Sacramentum completur.* 4. *Quænam practice observanda sunt?*

R. Auct. p. 130, 131.

15. 1. *Qualis ad valorem Baptismi debet esse ablutio.* 2. *Quænam consequenter requiruntur?*

R. Ad 1um Auct. p. 131: „Qualis.”

Ad 2um 1. Idem sit qui aquam applicat et verba pronuntiat, ut dicit *Rit. Rom.*

Nota. Quamvis secundum *Rit. Rom.* p. 17 et 25 in solemni Baptismo adhibendum sit vasculum, urceolus vel cochlear ex argento aut alio metallo nitidum, dicit *Supplementum Rit. Rom.* n. 5: „Cochlearis istius usus laudabilis

quidem est; non prohibetur tamen, quominus in palma manus accipiatur aqua et ita ablutio trina fiat absque cochleari.”

2. Ut ablutio sit successiva, sive ut aqua moveatur circa corpus, ita ut in Baptismo per effusionem aqua vere fluat per seu circa corpus baptizandi.

3. Ut aqua tangat corpus (imo physice ipsam cutem, ut omne dubium excludatur).

4. Ea adhibeatur aquæ quantitas, quæ sufficiat ad abluendum.

5. Ablutio fiat in notabili parte corporis (imo in capite, ut absit omne dubium). Fusius Auct. p. 131, 132.

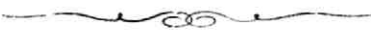
16. 1. *Quid judicandum de valore Baptismi pro diversa parte corporis, quæ abluta est.* 2. *Quænam inde regulæ in praxi servandæ sunt, ut ablutio in debita parte fiat.* 3. *Quænam speciatim observanda sunt quoad Baptismum in partu periculoso?*

R. Auct. p. 133, 134.

17. 1. *Quotupliciter ablutio potest esse occisiva. Sufficitne ejusmodi ablutio ad valorem Baptismi.* 2. *Quid observandum de infante qui timetur celerius moriturus, si Baptismus consueto modo administratur?*

R. Auct. Ad 1um p. 134.

Ad 2um p. 135: „*An licet.*”

Caput III.

De forma Baptismi. n. 18—22.

18. *Quinam quoad formam Baptismi errarunt?*

R. Auct. p. 135 : „Legitimam.”

Nota. Quia Protestantes formam Catholicorum non absolute necessariam habent, de ea adhibenda quandoque non valde curant; unde etiam ex hoc capite semper dubitandum, num eorum Baptismata sint valida. Cfr. Katschthaler n. 200.

19. *Quenam est Baptismi legitima forma tum apud Latinos tum apud Græcos. Potestne utraque promiscue adhiberi?*

R. Auct. p. 135, 136 : „Quenam.”

20. *Quenam sunt essentialia formæ?*

R. Auct. p. 136—138.

Nota ad 2°: S. C. de Pr. Fide interrogata, num censendum esset validum Baptisma, omisso pronomine *te* in forma, 5 Julii 1841 respondit: „Non valere Baptisma, ideoque iterandum.” Cfr. Zitelli *Apparatus juris* p. 262 sub 2.

Nota ad 4°: Disputatur, num valeat Baptismus, si omissa est præpositio *in*. Hæc omissio aliquod dubium circa valorem excitat, ait Palmieri n. 28 cum Lehmke. n. 64. Vide Lig. n. 112 *Dub.* 2. Unde Baptismus cum hac omissione collatus videtur sub conditione repetendus. S. C. C. 12 Sept. 1801 ratum quidem habuit Baptismum sine prava mente *Italice* ab obstetrice collatum, omissa particula *in*; sed „id, ait Lehmke. *l. c.* in *Nota*, consultor S. Congregationis arguit ex usu linguæ *Italice* vel *Etruscæ*, quo consueverunt sæpe suppressere litteram *i* ante *m* et *n*, ita ut *n'nome* omnino sit *in nome*: quare minime constat, etiam in Latina aliave lingua suppressionem vocis *in* certo non obstare valori.”

Idem auctor dicit *l. c.* d): „Cum nomine *sine mala inten-*

tione dictum S. C. C. et S. Officii pluries dixit, non ob stare valori (cfr. N. Rev. théol. t. XX p. 112 sq.). Idem puto dicendum, si quis *in nomen* dixerit, seu ut alicubi volunt in Hollandia *op den naam* (εις το ὄνομα), etsi hæretica mente putent, Ecclesiam catholicam a recta formula deviasse, modo absolute intendant, formulam a Christo et ab apostolis traditam adhibere; nam hæc versio plane congruit cum verbis in S. Scriptura traditis."

Nota ad 5°: Si quis dixerit: *In nomine Patris, in nomine Filii*, etc, S. Alphonsus n. 111 habet formam probabilius validam, sed non satis tutam, eo quod unio Personarum distinctarum in una divinitate non satis exprimatur. Attamen dicit Zitelli l. c.: „Validum erit si dixeris: *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus Sancti*; vel: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, ego te baptizo in nomine Spiritus Sancti*. Congr. S. Off. 13 Jan. 1882."

Nota ad 6°: Formulam: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris et Dei Filii et Dei Spiritus Sancti*, probat Gobat De Baptismo n. 721, nisi quis voluerit exprimere tres Deos. „Nam si bona fide et recto sensu profertur, habes formulam in aliquibus regionibus consuetam, quam cum signo crucis exprimunt, et qua eandem trium Personarum deitatem quam maxime efferre volunt. At quum a formula Ecclesiæ discrepet, sine peccato adhiberi nequit." Ita Lehmk. n. 64 ad 8 c) et Palmieri n. 33.

Nota ad 7°: Si particula *et* solum omissa est ante *Filii* non videtur dubitandum de valore Baptismi; nam illa omisio non tollit significationem distinctionis inter Patrem et Filium, et præterea ita est fere usus loquendi. Ut dicit Lehmk., 3. Congr. C. et S. Off. non semel deciderunt, pueros sub hac formula baptizatos, ideo non esse baptizandos neque sub conditione. Vide N. Rev. théol. t. XX p. 112 sq. Cfr. Lig. n. 112 Dub. 1.

Quid autem judicandum, si *et* prorsus omissa est, — aut omissa ante *Spiritus Sancti*, posita vero ante *Filii*, ita ut formula adhibita sit hæc: *Ego te baptizo in nomine Patris et Filii, Spiritus Sancti*. Ex sententia S. Alphonsi *l. c.* certo dubius est valor Baptismi, si *et* omissa est ante *Spiritus Sancti*, quia nomen Spiritus Sancti per se non est notionale et proferri potest ut attributum Patris et Filii. Attamen S. C. C. 12 Maii 1753 validum declaravit Baptismum sub hac formula collatum. Ex quo responso et declaratione addita concludit Lehmk. *l. c.* (2) vocem *et* semel tantum omissam præsertim ante *Spiritus Sancti* invalidum aut dubium facere Baptismum, si ex prava aut erronea mente oriatur, qua minister vocem *Spiritus Sancti* velit proferre ut appositum ad *Patrem* et *Filium*, non ut nomen distinctæ Personæ SS. Trinitatis. Imo dicit Palmieri *n. 29*, cum in praxi sit dubio obnoxia forma, in qua omissa sit copula *et* ante *Spiritus Sancti*, repetendus erit Baptismus sub conditione.

Nota. Vox *Amen* non est in fine formulæ addenda. S. C. R. ad dubium hac de re propositum, 9 Junii 1853 respondit, in casu strictim servandum esse Rituale Romanum. Cfr. De Herdt *t. III n. 150*.

21. *Quare sollicitè curandum est, ut omnia verba formulæ bene pronuntientur?*

R. Auct. *p. 138, 139*: „*Quare.*”

22. 1. *Num valida est forma: Ego te baptizo in nomine Christi.* 2. *Num apostoli ex speciali dispensatione Baptismum contulerunt in nomine Christi?*

R. Auct. *p. 139, 140*.

Caput IV.

De ministro Baptismi n. 23—35.

23. *Quotuplex minister Baptismi distinguitur?*

R. Auct. p. 140, 141: „Duplex.”

24. *Quinam sunt præcipui errores quoad ministrum Baptismi?*

R. 1. *Rebaptizatores* dicebant, Baptismum ab hæretico, schismatico aut infideli collatum invalidum esse.

2. *Donatistæ, Wicleffistæ* et alii affirmabant, non valere Baptismum collatum ab homine peccatore, saltem manifesto.

3. *Calvinistæ* Baptismum a laicis (i. e. non legitime vocatis) præcipue a feminis, etiam in necessitate, administratum habent invalidum, aut saltem illicitum. Quidam etiam *Græci* schismatici malunt absente presbytero, permittere ut infantes sine Baptismo moriantur quam ut a laicis baptizentur.

4. *Marcionitæ* attribuerunt mulieribus potestatem solemniter baptizandi.

25. *Proba, quemlibet hominem ratione utentem valide baptizare posse.*

R. Auct. p. 141: „*Quis valide baptizat.*”

26. *Quoad licitam administrationem Baptismi queritur, quis sit minister solemnitatis ordinarius et extraordinarius, quis necessitatis?*

R. Minister *solemnitatis ordinarius* est sacerdos, *extraordinarius* diaconus; minister vero *necessitatis* est quivis homo ratione utens. Eugenius IV in *decr. pro Armenis* dicit: „Minister hujus Sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis non solum sacerdos vel diaconus, sed etiam laicus vel mulier, imo etiam paganus et hæreticus baptizare potest, dummodo formam ser-

vet Ecclesiæ, et facere intendat, quod facit Ecclesia." Denzinger n. 591.

Ita fuit usus a primis Ecclesiæ sæculis. Tertullianus *De Baptismo cap. XVII* scribit: „Baptismus ab omnibus exerceri potest . . . Dandi (Baptismus) habet jus summus sacerdos, qui est Episcopus. Dehinc presbyteri et diaconi. Alioquin etiam laicis jus est . . . Tunc constantia succurrentis excipitur, cum urget circumstantia periclitantis." S. Augustinus *lib. II Contra epist. Parmeniani n. 29*: „Etsi laicus aliquis per-eunti dederit (Baptisma) necessitate compulsus, quod cum ipse acciperet, quomodo dandum esset addidicit, nescio an pie quisquam dixerit esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate, si fiat, alieni muneris usurpatio est: si autem necessitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum est. Sed et si nulla necessitate usurpetur, et a quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit, non potest dici non datum, quamvis recte dici possit illicite datum."

27. 1. *Quid requiritur, ut minister ordinarius licite baptizet.* 2. *Cuinam proinde parochio competit baptizare infantes:* a) *qui ex aliena parochia deferuntur;* b) *parentum vagorum;* c) *qui casu in parochia nati sunt?*

R. Ad 1um Requiritur, ut minister habeat in loco jurisdictionem. Hanc possidet Episcopus in tota sua diœcesi, parochus in sua parochia, quivis alius sacerdos ex parochi vel Ordinarii loci delegatione aut saltem tacita vel rationabiliter præsumpta licentia.

Ad 2um a) Infantes, qui ex aliena parochia deferuntur, remitti debent ad proprium parochum, nisi necessitas urgeat aut timeatur, ne ex repulsa infans sine Baptismo relinquatur. Cfr. Syn. Diœc. p. 29, *Revue théol.* anni 1856 p. 284 sq.

b) Peregrini vel qui certum domicilium non habent, possunt baptizari in ecclesia quam elegerint.

c) Infantes, qui casu in parochia nati sunt, de se baptizari debent in parochia matris. Attamen incommoda transpor-

tationis generatim sunt paracho loci nativitatis ratio sufficiens ejusmodi infantem baptizandi. Cfr. *l. l. c. c.* et *Lig. n.* 115. Vide *Auct. p.* 141.

28. *Quenam requiruntur, ut diaconus licite solemniter baptizet?*

R. *Auct. p.* 142: „Diaconus.”

Nota. Ex jure communi sufficit commissio parochi (*Lig. n.* 116); attamen usu et consuetudine in nostra Diocesi ejusmodi commissio reservata est Episcopo; imo dicit Corblet *Du Baptême t. I p.* 308, eam ex consuetudine universali Episcopis reservari.

29. *Qualis necessitas requiritur et sufficit, ut laicus licite baptizet?*

R. Periculum probabile, ne infans moriatur antequam ad ecclesiam deferri aut sacerdos acciri possit, qui eum *modo convenienti* baptizet. Nam in casu necessitatis fieri potest, ut sacerdotem, quinimo virum laicum dedeceat Baptismum conferre. Vide *n.* 31.

30. *Potestne ille, qui in necessitate baptizat, solemnitates Baptismi adhibere?*

R. *Auct. p.* 142: „In extrema.”

Sacerdotes autem in casu necessitatis domi baptizantes quantum per necessitatem licet, generatim adhibere debent solemnitates, quæ ablutionem subsequuntur. Vide *Syn. Diœc. p.* 30.

31. 1. *Quis ordo servandus est inter ministros necessitatis.*
2. *Quantum peccatum est hunc ordinem sine causa invertere?*

R. *Auct. p.* 142, 143.

Nota. Legitur in *Rit. Rom. tit. De ministro Baptismi p.* 13: „Pater aut mater propriam prolem baptizare non debent, præterquam in mortis periculo, quando alius non reperitur, qui baptizet; neque tunc ullam contrahunt cognationem, quæ Matrimonii usum impediat.” Necessitas vero aut ignorantia juris vel facti invincibilis et stricte vincibilis excusant a cognatione spirituali. Vide *Tract. de Matrimonio n.* 46 *p.* 148, *Ann. in hunc tract. p.* 115 *sq.*

32. 1. *Quare parochi curare debent, ut fideles bene noscant ritum baptizandi.* 2. *Quænam exinde populo exponenda sunt?*

R. Ad 1um Auct. p. 143: „*Quare.*”

Ad 2um Præcipue hæc quatuor populo inculcari debent: In Baptismi administratione 1. adhibendam esse aquam naturalem; 2. in sufficienti quantitate, ut ita per corpus baptizandi fluat; 3. ablutionem faciendam esse in capite, si fieri potest, secus in alia parte corporis; 4. eandem personam, quæ abluit et eodem tempore quo aquam effundit in baptizandum, dicere debere sine ullius verbi omissione vel mutatione: *Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.*

33. 1. *Quænam ex monito Conc. Prov. parochi incumbunt quoad eos qui obstetricandi artem exercent.* 2. *De quibus isti moneri debent?*

R. Ad 1um Dicit Conc. Prov. p. 133: „Parochis incumbit vigilare, ut præsertim obstetriciam artem exercentes Baptismi rite conferendi rationem optime calleant, ac de officiis edoceantur quibus obstringuntur cum infanti periculum mortis immineret.” Hisce verbis non præscribitur, ut parochus examinet obstetricandi artem exercentes; attamen dicit Lig. n. 117, parochos ad hoc examen faciendum sub gravi teneri. Cfr. L. Ferraris v. *Obstetrix*, Eschbach *Disp. phys.-theol.* p. 240.

Ad 2um Auct. p. 144, 145: „*De quibus.*”

Nota. Signa periculi mortis in recens natis hæc enumerat S. Alphonsus n. 106: „1. si infans oritur sine vagitu; 2. si modice respirat; 3. si lividus apparet, præsertim in facie; 4. si nascitur post multum temporis, aut multum laboris obstetricis; 5. si nascitur ante septimum mensem; 6. si cranium habet admodum molle, aut suturas nimis apertas, aut alias partes disjunctas.”

34. 1. *Quantum peccatum committit, qui extra necessitatem baptizat sine jurisdictione aut licentia.* 2. *Incurritne irregularitatem?*

R. Auct. p. 145, 146.

35. 1. *Possuntne plures unum valide baptizare; aut 2. unus valide et licite simul plures; aut 3. quis seipsum?*

R. Ad 1um et 2um Auct. p. 146.

Ad 3um Nemo potest ne urgente quidem necessitate seipsum baptizare. Ratio est tum quod Christus in forma Baptismi ministrum et subjectum clare distinguit, ideoque forma substantialiter mutaretur, dicendo: Ego baptizo *me*; — tum quod nemo potest seipsum regenerare, sicut neque seipsum generare potest. S. Thomas 3. Q. 66 art. V ad 4, Q. 82 art. IV ad 2. Ideo Innocentius III jussit iterum baptizare Judæum, qui morti proximus se ipse baptizaverat. *Decret. lib. III tit. 42 cap. IV.* Cfr. Billuart *De Baptismo, diss. II art. III.*

Caput V.

De triplici Baptismo. n. 36—40.

36. 1. *Quotuplex Baptismus distingui solet.* 2. *Quo sensu martyrismum item votum Baptismi suscipiendi vocatur Baptismus?*

R. Ad 1um Triplex: Baptismus fluminis, flaminis et sanguinis.

Ad 2um Eo sensu, quod suppleant vices Sacramenti Baptismi quoad hujus effectum principalem seu quoad productionem gratiæ sanctificantis atque deletionem peccatorum et pœnæ saltem æternæ. Cfr. Auct. p. 146, 147: „*Quotuplex.*”

37. 1. *Quid est Baptismus flaminis.* 2 *Quid Baptismus sanguinis?*

R. Auct. p. 147: „*Quid est.*”

38. *Proba:* 1. *Baptismus flaminis supplere vices Sacramenti Baptismi;* 2. *item Baptismus sanguinis tum in adultis tum in parvulis.*

R. Ad 1^{am} Est de fide, uti patet ex Conc. Trid. Huc pertinent decretum Innocentii III et propositiones *Baji* damnatæ. Vide Auct. p. 148: „*Probatur 3° et 4°.*”

Prob. 1. Ex *S. Scriptura*, ubi omnibus Deum diligentibus, pœnitentibus, credentibus, etc. salus promittitur. Vide Auct. p. 147.

2. Ex *Traditione.* S. Augustinus *De Bapt. contra Donat. lib. IV cap. 22 n. 29:* „*Invenio, non tantum passionem pro nomine Christi id, quod ex Baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest.*” Item S. Ambrosius. Vide Auct. p. 148. Idem patet ex praxi, qua jam ab antiquissimis temporibus consuevit pro catechumenis, qui sine Baptismo obierant, pre-

ces fundere et Sacrificium offerre. Vide Tournely *Q. II art. II p. 250 sq.*, Corblet *l. I p. 151 sq.*

Ad 2um Est certa sententia ab omnibus Catholicis admissa.

Prob. ex S. Scriptura, Traditione et praxi Ecclesiæ. Vide Auct. p. 148, 149: „Proba.”

39. *Quænam requiruntur dispositiones, ut sit: 1. Baptismus flaminis, 2. Baptismus sanguinis?*

R. Auct. p. 149, 150.

Nota. Ex sententia S. Alphonsi n. 98 in Baptismo sanguinis probabilius requiritur actus contritionis seu dilectio Dei super omnia. Observat tamen Lehmk. n. 57: „Sive actus perfectus charitatis et contritionis necessarius est, sive attritio martyri sufficit, id dubium esse non debet, quin Deus propter promissionem suam certo curaturus sit, ut qui vere martyrium subeat, hos necessarios actus, antequam plane sit extra statum viæ, eliceat.”

40. *In quo tres Baptismi 1. conveniunt; 2. differunt. 3. Quis est potissimus?*

R. Auct. p. 150, 151.

Caput VI.

De necessitate Sacramenti Baptismi. n. 41—46.

41. *Quinam errarunt circa dogma fidei, Baptismum ad salutem esse necessarium?*

R. Auct. p. 152.

42. *Quandonam dicitur aliquid necessarium ad salutem obtinendam: 1. necessitate præcepti, 2. necessitate mediï?*

R. Auct. p. 153: „Notandum.”

43. *In quantum realis Sacramenti Baptismi susceptio singulis hominibus est ad salutem necessaria?*

R. 1. Per se necessaria est necessitate mediï tum adultis tum parvulis. Dicitur *per se*, quia ad salutem sufficit pro omnibus Baptismus sanguinis, et pro adultis etiam Baptismus flaminis. 2. Adultis insuper ad salutem necessaria est necessitate præcepti. Auct. p. 153: „Quomodo.”

44. *Proba realem Sacramenti Baptismi susceptionem 1. omnibus per se necessariam esse necessitate mediï, 2. adultis insuper necessariam esse necessitate præcepti. 3. Refuta objectiones.*

R. Auct. Ad 1um p. 153, 154: „Prob. 1^a pars.”

Ad 2um p. 155: „Prob. 2^a pars.”

Ad 3um p. 155, 156.

Obj. III. Multi absque sua culpa privantur Baptismo, medio ad salutem æternam necessario, ut infantes, qui non suscepto Baptismo decedunt, et infideles, qui Baptismum invincibiliter ignorant. Atqui hoc repugnat Dei bonitati et iustitiæ. Ergo.

Resp. Neg. min. 1. Nam beatitudo cœlestis est beneficium omnino indebitum; potest itaque Deus salvis suis attributis medium ad eam obtinendam aliis tribuere, aliis denegare. 2. In-

fantès, qui ante usum rationis decedunt, et adulti, qui Baptismum invincibiliter ignorant, æterna salute non privantur *in penam*, quod Baptismum non susceperunt, sed eo quod iis applicatum non est medium a Deo misericorde præstitutum ad delenda peccatum originale, et peccata actualia. 3. Deus sincera voluntate omnium hominum vult salutem, etiam, ut communior fert sententia, parvulorum; ideoque omnibus sufficientia ad salutem præstat media. Quod autem multi horum mediorum non fiunt participes, Deus salva sua bonitate ex altioribus rationibus permittere potest.

4. Quod attinet statum infantium, qui Baptismate non abluti moriuntur, quamvis careant visione beatifica cœlestique beatitudine, melius est ipsis sic esse quam non esse. Præterea ex plurimorum sententia nulla afficiuntur pœna sensus, atque ex privatione visionis beatificæ tristitiam non sentiunt; imo multi dicunt, eos quadam frui beatitudine ex *naturali* Dei cognitione et amore. Fusius in Tract. de quat. Noviss.

Obj. IV. Conditio infantium sub N. L. est deterior quam erat sub statu legis naturæ et V. L.; tunc enim infantes salvabantur per solam fidem parentum, aut saltem per signum aliquod indeterminatum, quo fidem protestabantur. Cfr. De Sacr. in gen. p. 32 sq.

Resp. Conditio infantium sub N. L. non est deterior. Nam 1. Baptismus fere semper facile administrari potest. 2. Multo plures parentes habent veram fidem sub N. L. quam ante Christum. 3. Valor Baptismi non dependet a fide ministri. Cfr. Billuart *l. c. diss. III art. 1 p. 520*, Tournely *l. c. p. 211*.

45. *Quænam hîc commemorandæ sunt absconce opiniones quoad medium vel modum, quo salvari possunt infantes, qui sine Baptismo moriuntur?*

R. Præter errorem *Calvini*, qui docuit infantes parentum fidelium sanctificari in utero materno ob fœdus quod inter Christum et illos existat (p. 155, 156), commemorandæ sunt opiniones *Catholicorum* singulares et minus correctæ: 1. *Caje-*

tani; 2. Gersonii, Durandi, Gabrielis et S. Bonaventuræ in IV dist. 3 part. I Q. 2 art. 2 (vide Auct. p. 156—158); 3. Klee, qui putat, Baptismum in hujusmodi infantibus suppleri posse per desiderium suscipiendi Baptismum, quod in iis statim post mortem exoriatur. Vide Katschthaler n. 275 et Eschbach *Disp. phys.-theol.* p. 217 sq.

Contra has opiniones provocari licet a) ad Conc. Lugdun. II: „Illorum animas, qui in mortali peccato, vel cum solo originali decedunt, mox in infernum descendere pœnis tamen disparibus puniendas.” b) Ad verba Christi: „Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum cœlorum.” c) Ad SS. Patres (vide Auct. p. 154) et ad hæc verba S. Augustini *Ad Hieronym. Epist.* 166: „Quisquis dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus (Baptismi) participatione de vita exeunt, hic profecto et contra apostolorum prædicationem venit, et totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur et curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo vivificari omnino non posse.”

46. Num requiritur Baptismus, ut quis alia Sacramenta licite et valide suscipiat? Illud proba.

R. Auct. p. 158, 159.

Caput VII.

De subjecto Baptismi. n. 47—73.

47. 1. *Quodnam est subjectum capax Sacramenti Baptismi.* 2. *Quare debet baptizari is, qui caret peccato originali?*

R. Auct. p. 159, 160.

ART. I.

De Baptismo parvulorum. n. 48—67.

48. *Quinam commemorandi sunt errores quoad Baptismum parvulorum, qui usum rationis nondum habent?*

R. 1. *Berengarius, Waldenses, Petrobusiani, Cathari* dixerunt, infantes Baptismi esse incapaces. Item *Anabaptistæ* seu *Mennonitæ*, qui ideo eos, qui in infantia baptizati sunt, iterum baptizant, quando ad adultam ætatem pervenerunt. *Sociniani*, qui Baptismum habent rem liberam, permittunt, ut Baptismus in adolescentiâ iterum conferatur. *Michaël Sernet* parvulorum Baptismum vocat horrendam abominationem. Cfr. *Tournely Quæst. III art. III p. 302 sq.*

2. Alii, ut *Tertullianus De Bapt. cap. XVIII*, valorem pædobaptismi profitentes, dixerunt expedire magis, si mortis periculum non immineat, Baptismum differre, donec infantes rationis sint compotes, ut proprio actu credere et obligationes Baptismi melius intelligere valeant.

3. *Lutherus* secutus est *Erasmum*, qui (innixus principio, neminem invitum obligari posse ad servandum aliquid, quod ab alio ejus nomine est promissum) docuit, parvulos baptizatos, cum adoleverint, *interrogandos esse*, ratasne habere velint promissiones per patrilos factas, eosque, si id recusaverint, proprio arbitrio relinquendos esse, nec ad vitam chri-

stianam cogendos. Ita quoque *J. J. Rousseau* et *Fréret*. Cfr. *Perrone De Bapt. cap. IV prop. 2 n. 109*. Huc aliquatenus saltem referri potest etiam *Hermes*. Vide *Auct. p. 160*.

49. *Proba*, 1. *infantes ante usum rationis capaces esse recipiendi Baptismum*. 2. *expedire, ut infantes ante usum rationis baptizentur*.

R. *Auct. Ad 1um p. 160, 161: „Quæst. I.”*

Ad 2um p. 161: „Quæst. II.”

50. *Proba*, 1. *parvulos, cum adoleverint, teneri ad ea, quæ patrini eorum nomine polliciti sunt*; 2. *ideoque eos non interrogandos esse, num ea rata habere velint*.

R. *Ad 1um Eos teneri ad ea quæ patrini eorum nomine sponponderunt tum quoad fidem tum quoad morum aliaque Ecclesiæ præcepta, dicit Conc. Trid. Sess. VII can. 7 et 8: „Si quis dixerit, baptizatos per Baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem universæ legis Christi: A. S. — Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus S. Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint: A. S.”*

Prob. 1. Ex S. Scriptura: Matth. XXVIII 19, 20: „Euntes docete. . . baptizantes eos . . . docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.”

2. *Ex ratione: Jure naturali* quilibet debet vi nativitatis observare legem naturalem, item leges societatis cujus membrum est. Ita etiam quisque vi Baptismi, quo regeneratur et fit membrum ordinis supernaturalis atque societatis ecclesiasticæ, obstringitur legibus ordinis supernaturalis et Ecclesiæ. Imo lex naturalis dicit, quemcumque debere servare pactum, sub quo inscius liberatus est maximo malo et donatus eximiis donis.

3. *Ex analogia*: a) *Vi circumcisionis* infantes obnoxii fiebant universæ legi Mosaicæ: ergo. b) *Item vi legis civilis* pupilli tenentur observare contractus, quos tutores pro iis in

eorum utilitatem inierunt: ergo.

Ad 2um Eos non interrogandos esse etc., docet Conc. Trid. *Sess. VII can. 14*: „Si quis dixerit, huiusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt; et, ubi se nolle responderint, suo arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant: A. S.”

Prob. 1. Ex rationibus allegatis ad 1um.

2. *Ex absurdis* a) Talis interrogatio subvertit fidem; nam sequeretur, adolescentulos debere dubitare de fidei veritatibus, easque suo iudicio submittere; fides autem et dubium sibi adversantur et una alterum excludit. (*) Quod examen ipsis in-
virt. fidei
super generatim impossibile est. Vide Tract. de legibus
n. 17 sq. (**) b) Inducit indifferentismum, cum cuilibet relinqueretur eam amplecti religionem quæ ipsius opinioni magis arrideret. Syllabi *prop. XV.*

3. Ex eo quod independenter a promissionibus in Baptismo præstitis quilibet ex jure divino debet certas servare conditiones ad consequendam salutem æternam. *Matth. XXVIII 20.*

4. Ejusmodi interrogatio est contraria Traditioni et praxi Ecclesiæ. SS. Patres et quovis ævo Ecclesia omnes hortati

(*) Agitur hic de examine *dubitativo*, si nempe mens anceps et suspensa hæret quoad aliquam veritatem, sufficienter ab Ecclesia ut credendam propositam. Quod examen utique aliud est ac examen *confirmativum*, quum scilicet aliqua veritas firmiter ut certa creditur, sed ignorantur peculiaria motiva et rationes intrinsecæ quibus innititur. Posterius examen optime cum fide consistere potest (Cfr. Conc. Prov. p. 10, 11); minime autem examen dubitativum (Vide Conc. Vatic. *Sess. III can. 6 de fide*). Cfr. Perrone *l. c. n. 111. Comp. De Baptismo n. 81.*

(**) Dicit Perrone *l. c. n. 84*: „Ejusmodi examen haud est ætati puerorum accommodatum. Ad hoc enim instituendum non modo acere requiritur iudicium, sed innumeræ pene exiguntur cognitiones bibliæ, criticæ, historicæ, philosophicæ, etc., quibus vix instructi esse possunt viri in studiis enutriti. Aut igitur nunquam pervenient ad actum fidei eliciendum, aut fatendum illis supplere Ecclesiæ auctoritatem, quæ utpote regula fidei proxima, sola potest defectui motivorum quæ intrinsecæ sunt prospicere. Quævis alia via aut absurda est, aut ad indifferentismum, aut ad incredulitatem perducit.”

sunt, ut vota Baptismi diligenter observarent. Vide Auct. p. 162: „Quæst. III”, ubi duplex objectio refutatur.

51. *Num pueri minores, qui ad usum rationis pervenerunt, possunt baptizari parentibus invitis?*

R. Affirmative; nam sunt sui juris quoad salutem æternam; ideoque si Baptismum petunt, parentum reluctantia non est ratio eos ab hoc Sacramento excludendi. Lig. n. 128. Cfr. Auct. p. 163: „Notandum 2.” Ab iis tamen postulari potest et debet, ut ostendant firmam voluntatem non obstantibus incommodis et damnis sibi imminutis, catholico more vivendi. — Fas est omnino, pueros se parentibus subducere, ut damna fidei evadant, atque aliis eos adjuvare licet, ut hoc perficiant; imo post Baptismum susceptum Ecclesia jus habet, et pro diversis adjunctis obligationem, eos parentum potestati subtrahendi. At plerumque Ecclesia a civili potestate impeditur, quominus suum jus exerceat; ita ex *Cod. nostri civilis art.* 354—356 proles minores paternæ subijciuntur potestati, atque sine patris consensu ipsis non licet parentalem domum relinquere. Maxima itaque hac in re utendum est prudentia, tum ob pericula seductionis, quæ inde proliis oriuntur, tum ob alia incommoda, quæ in ipsam religionem redundare possunt. Quocirca si per tempus licet, nunquam inconsulto Ordinario Baptismus minorenibus administrari potest. Cfr. *Lehm k. n.* 80. (*)

(*) Ad quesitum *Vicarii Apost. Bengal.*: „An tuto admitti possit ad fidei catholice professionem puella decem annorum in monasterio degens, ejusdem patre hæretico invito”; S. C. S. Officii 21 Julii 1880 respondit: „Curet prius Vicarius Ap. totis viribus consensum patris puellæ obtinere: si consensus non obtineatur, perpendat serio incommoda quæ ex talis puellæ admissione in Ecclesiam provenire prævideantur, tum quoad periculum proximum perversionis ejusdem puellæ, tum quoad grave damnum scholæ ac missionis catholice; et quatenus nulla, aut spernenda incommoda prævideantur, eandem admittat sine mora: quatenus vero gravia prævideantur incommoda futura, ejusdem admissionem ad formalem et publicam professionem fidei catholice differat, nisi periculum mortis imminet; et interim curet eam hortari ut in bono proposito perseveret, atque Deum precetur ut obstacula omnia auferre dignetur simulque curet ut ipsa in monasterio manere pergat, et tali modo suam educationem catholicam compleat et periciat.” Cfr. *Zitelli Apparatus juris* p. 502, *Bucceroni Enchiridion* p. 82, *Acta S. Sedis t. XXVII* p. 192.

52. *Num invitis parentibus licite baptizantur pueri nondum ratione utentes: 1. si parentes sunt hæretici, schismatici aut apostatæ; 2. si parentes sunt infideles?*

R. Ad 1um Auct. p. 164: „R. 1.” Vide Responsa S. C. S. Officii in N. Rev. théol. t. XVII p. 603 sq., et *Instruct.* S. C. de Pr. F. apud Bucceroni l. c. p. 80 IX.

Ad 2um Auct. p. 164, 165 „R. 2° et 3°.” Cfr. N. Rev. théol. t. XXIV p. 192 sq.

Nota. Si autem pueri infidelium sive licite sive illicite ante usum rationis baptizati sunt, debent parentibus subduci et Christi-fidelibus tradi, „ut ab illis pie sancteque informentur; hic enim Baptismi licet illiciti, tamen veri, validique, effectus est.” Ita Ben. XIV in Bulla *Postremo mense* n. 29. Plerumque tamen Ecclesia civili lege jure suo uti prohibetur. De historia famosa *Edgard Mortara*, prognati ex parentibus Judæis, vide Rohrbacher t. XIV p. 165, Corblet t. I p. 397.

53. *In quibus casibus licet baptizare infantes invitis parentibus infidelibus?*

R. Auct. p. 165, 166: „Dictum est.”

Nota. ad 1°: Obstetrices et nutrices atque medici docendi et monendi sunt, ut secreto Baptismum conferant infantibus non baptizatis, qui in proximo vitæ periculo versantur.

54. *Licetne baptizare infantes insciis parentibus infidelibus?*

R. Auct. p. 166: „An, sicut.”

Nota. Sententiæ *Henrici a S. Ignatio* etc. obstat *Instructio* S. C. de Pr. F. citata, sub VII et VIII, secundum quam non sufficit periculum mortis commune et vagans, sed requiritur, ut sæviante morbo contagioso periculum sit proprium ac certum, in quo sunt qui mali tabe actu inficiuntur, item qui quocumque modo in præsens vitæ discrimen adducuntur. Ita quoque N. Rev. théol. t. XXIV p. 192 sq. „Attamen, ait Lehmk. n. 82, graves scriptores conten-

dunt illud *præsens vitæ discrimen* non ex solo morbi statu, sed etiam ex aliis adjunctis repeti posse, ac, si prudenter putetur puer vix ad annos discretionis perventurus, sed antea moriturus, etsi *nunc* mors nondum immineat, licite Baptismum conferri posse: idque eo magis tenendum est, quia S. *Inquisitio* hodie a severiore illo loquendi modo recessisse videtur."

55. *Licetne baptizare infantes in mortis periculo non constitutos, qui ultro offeruntur 1. a parentibus infidelibus, 2. a parentibus in religione indifferentibus, si in parentum potestate relinquiendi sunt?*

R. Auct. p. 166, 167.

56. *Quænam certa sunt quoad valorem et liceitatem Baptismi collati infanti in utero matris esistenti?*

R. Auct. p. 167, 168: „Certum est."

57. 1. *Validusne est Baptismus infantis, qui totus utero matris inclusus debito modo aqua ablatus est.* 2. *Quid practice tenendum et faciendum est?*

R. Auct. Ad 1um p. 168—170.

Ad 2um p. 170, 171.

58. *Quid intelligitur per sectionem cæsaream?*

R. Intelligitur operatio qua fœtus, qui per naturalem viam e mulieris utero in lucem edi nequit, artificiose (i. e. uteri materni incisione) educitur. Nomen accepit a *Julio*, qui hac methodo editus *Cæsar* (a *cædendo*) dictus est. Medici eam operationem plerumque vocant *hysterotomiam* (α ὑστέρα. τομία). Operatio ista fieri potest aut in matre *viva* aut in matre recens *defuncta*.

59. *De sectione cæsarea in matre viva quær.:*

1. *Num licite fieri possit.*

R. Negant theologi veteres et quidam periti hodierni, eo quod putant, sectionem cæsaream inducere proximum periculum occidendi matrem, imo per eam ipsum fœtum una cum matre plerumque trucidari.

Nostro autem ævo plurimi chirurgi affirmant, sectionem istam, quamvis remotum aliquod vitæ periculum afferat, in se non esse occisivam, atque experientia teste eventus felices infaustis esse plures. Cfr. Eschbach *p.* 267 *sq.*, N. Rev. théol. t. XVII *p.* 372 *sq.*, Marres *De justitia lib. II n.* 281, Capellmann *Medicina pastoralis*, qui *p.* 19 eam vocat operationem saluberrimam, utpote quæ multorum hominum vitam conservet.

Quandonam licita habenda est? Si mulier naturaliter parere non potest, atque ideo mater et proles aut saltem alterutra proximo pereundi periculo est exposita, ac sequentes concurrunt conditiones: a) Ut deficient media magis tuta, quibus proles viva extrahi possit, v. g. inversio infantis. b) Ut sectio fiat per medicum peritum. c) Ut prudenter sperari possit salus tum matris tum prolis; ideoque ut prolis sit vitalis atque status matris physicus sit satis fortis ad incisionem felici eventu preferendam. Cfr. Auct. *p.* 171, 172: „Quæst. II.”

Nota. a) Itaque non licet matrem occidere neque eam proximo mortis periculo exponere ad salvandam vitam prolis aut ad ei Baptismum conferendum. „Non sunt facienda mala, inquit S. Thomas 3. Q. 68 *art.* XI, ut eveniant bona, ut dicitur *ad Rom. cap. III*, et ideo non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum.” Cfr. Lig. *n.* 106. Periculum matris oriri potest ex ipsius debilitate, aut ex imperitia medici. Cfr. Auct. *p.* 171: „Quæst. I.”

b) Neque unquam licet matris servandæ causa embryotomiam committere, seu prolem occidere vel quidquam facere, quod natura sua directe et per se in mortem ejus cedit. Quapropter nefanda est agendi ratio eorum, qui in partu periculoso craniotomia seu cephalotripsia fœtum vivum occidunt et dilacerant, atque deinde per viam naturalem ex utero extrahunt. Ejusmodi operatio potest tantum licite fieri, si constat de morte prolis. Quod declaravit S. C. Inqu. in Responsis datis 31 *Maii* 1884 et 19 *Aug.* 1889: „In scholis catholicis

tuto doceri non posse licitam esse operationem chirurgicam, quam craniotomiam appellant . . . et quamcumque chirurgicam operationem directe occisivam fœtus vel matris gestantis." Cfr. N. Rev. théol. t. XVII p. 13, t. XXII p. 73.

Illicita quoque est excisio fœtus ante mensem septimum completum a conceptione. Ratio est quia ante id tempus prolis non censetur vitalis, ideoque ipsi mors directe inferretur.

2. Num mater sectionem cæsaream licitam subire teneatur.

R. a) Mater videtur theoretice gravi teneri obligatione, ut eam subeat, *si constet, prolem alias baptizari non posse*. Ratio est, quod, ut ait S. Thomas 2. 2. Q. 26 art. V, „proximum quantum ad salutem animæ magis debemus diligere quam proprium corpus." Quæ regula charitatis maxime urget matrem, „quæ artissimo vinculo ad æternam filiorum salutem diligentissime procurandam obligatur." Cangiama lib. III cap. V. Verumtamen practice nunquam fere constat de extrema prolis necessitate; nam plerumque potest baptizari in utero aut post mortem matris ex utero excisa.

b) Num autem gravis obligatio matri oriri potest ex eo quod debet servare vitam temporalem prolis aut suam ipsius? Plures auctores, præcipue veteres negant, quum nemo teneatur medio tam extraordinario et arduo suam vitam custodire, multo minus alienam. Quidam autem recentiores affirmant vel dubitant, quia nostro ævo post provectas scientias chirurgicas et medicinales operatio cæsarea tam aspera et atrox dici nequit. (*)

Cæterum matres, quæ sunt in bona fide, nunquam mo-

(*) Dicit Capellmann p. 23 sq., operationem adhibito chloroformio sine dolore perfici posse, atque inde horrorem, quem incisio inject, multum diminui; imo dolores operationis sine chloroformio peractæ minime esse intolerabiles; ac curationem vulnorum incisione effectorum plerumque non afferre dolores tam atroces, quam quos excitat ipse morbus, ex quo operatio fit necessaria, quosque ægrota etiam sine operatione perferre debet. Concludit: „Si vires et matris et fœtus sint huiusmodi, ut utriusque salus prudenter sperari possit, matrem puto teneri, sectionem cæsaream permittere." Docet quoque Palmieri tract. VI sect. V n. 97 VI, „teneri matrem ad incisionem patiendam, licet saluti æternæ prolis prospici aliter possit", modo „longe probabilius sit spes salutis prolis simul et matris."

nendæ sunt de gravi obligatione, metu ne ex horrore quem medium adeo insolitum in eis excitat, assentiri nolint et in malo statu moriantur. Maxime tamen ipsis suadendum, ut sectionem subeant, si hac sola suiipsius aut infantis vitam servare possint. Cfr. Auct. p. 172: „Quæst. III”, Cangiāmila *lib. III cap. V* (*), Lupellus *De castitate t. I* p. 359, Bouvier *Abrégé d'Embryologie Qu. 5 Resp. 3*, Gousset *t. II n. 84*, Eschbach p. 275, N. Rev. théol. *t. XVII* p. 378, Aertnijs *lib. VI n. 43 Quær. 2*, Marres *lib. II n. 281*.

60. *De sectione cæsarea in matre mortua quær:*

1. Num fieri debeat.

R. Affirmative, si constat matrem esse mortuam atque simul habetur aliqua spes fœtum vivum extrahendi. Hoc præscribit Rit. Rom.; idem docet S. Thomas 3. Q. 68 *art. XI ad 3*. Cfr. Auct. p. 172, 173: „Quæst. IV.”

Dic. 1. Si constat, matrem esse mortuam. Hodierni medici videntur pro certo signo mortis habere solam cadaveris putredinem, quæ nonnisi post plures a morte dies incipere solet. Negari nequit, difficile esse pro quolibet casu alia signa omnino certa statuere, præcipue si mors supponitur effecta ex aberrationibus nervosis, ut catalepsi, epilepsia, hysteria, — ideoque maxima circumspectione et iteratis experimentis utendum

(*) Qui auctor *l. c.* ait: „Parochus, ubi ex medicorum judicio gravidæ incisionem esse necessariam, ejusque pericula superari posse, cognoverit, partum ipsi cæsareum laudare, et efficaciter suadere non omittat, ostendens hujus sectionis dolorem non esse adeo vehementem, neque cruoris effusionem adeo immanem.... Parochi alique prægnanti demonstrabunt, hic ejus quoque rem agi, quæ ipsius maximopere intersit: nam fœtu intra viscera moriente, illam quoque mori necesse est, aut saltem ad fœtus mortui extractionem sustinendam adigetur; quæ chirurgica operatio merito horrenda et sævissima creditur.... Cæterum non indifferenter nec facile sustinendæ incisionis debitum sub gravi peccato prægnanti parochus denunciabit, sed tantum ubi ex christiana illius virtute atque circumstantiis confidat illam assensuram. Si tamen ipse pro certo haberet, se nihil suasionibus suis consecuturum, partum cæsareum prudentiori atque convenientiori modo quo poterit, proponet quidem; de stricta vero obligatione diligentissime silens, orationi fervidius insistet, ac totum negotium divinæ Providentiæ committet.”

est antequam judicatur, ejusmodi morbis correptos occubuisse. Verum ubi agitur de iis, qui aliis morbis oppressi sunt, signa satis certa existunt, ex quibus prudenter deduci potest, eos esse defunctos. Cfr. Eschbach *p.* 292 *sq.* Hujus generis signa vide in Auct. *p.* 173, Capellmann *p.* 184 *sq.*

Dic. 2. Si habetur aliqua spes fœtum vivum extrahendi. Unde nota a) Fœtus quidem probabiliter animatur statim a conceptione aut saltem primis a conceptione diebus; attamen inde non sequitur obligatio sectionem faciendi jam primis graviditatis diebus. Ratio est tum quod, ut dicit Aertniji *n.* 42, ipse artis peritus fœtum difficulter inveniet primis duobus a conceptione mensibus, tum quod, teste Capellmann *p.* 27, primis mensibus prægnationis vix unquam spes est fœtum vivum extrahendi. b) Infans in utero non vivit vita matris acsi ab ea hauriat spiritus vitales et sanguinem, sed vita propria. Unde, uti experientia constat, infans non necessario moritur pereunte matre, sed per plures horas, imo interdum per diem et ultra in sinu prægnantis mortuæ vitam trahere potest. Itaque, quamvis medicus asseveret, fœtum jam mortuum esse, quod nimium tempus post mortem matris effluxerit, sectio omitti nequit, quum nemo certo scire possit fœtum obiisse. Cfr. Auct. *p.* 175, Bouvier *Qu.* 7, Eschbach *p.* 289 *sq.*, 297 *sq.*

2. Cujus sit sectionem cæsaream facere.

R. Imprimis est chirurgi, cui soli ex lege nostra civili licita est; deinde obstetricis aut laici artis periti.

Num vero, deficientibus vel renuentibus chirurgo aut aliis artis peritis, obligatur parochus aut alius minister sacer? Alii affirmant, parochum teneri *vi muneris sui*, ex quo æternæ saluti suorum providere debet. Alii dicunt, eum ex munere suo tantum obligari ad Sacramenta conferenda hominibus jam natis; eum autem, si sit peritus, *ex charitate* teneri sicut quilibet alius rei peritus. Alii docent, eum ne ex charitate quidem obligari, quia ista operatio decori status clericalis non

congruit, fidelibus scandalo esse potest, aliisque incommodis ob legem civilem obnoxia est. (*) Cfr. Marres n. 284.

Discutientibus et dissentientibus theologis, culpæ reus haberi non posse videtur parochus, qui omni cura adhibita, ut sectio ab artis perito fiat, ipse ab ea abstinet, quamvis rei non sit ignarus. Summæ tamen charitatis opus exsequetur, si necessitate urgente sectionem fecerit. Plerumque autem ejusmodi necessitatē præcavere poterit, si sedulo curat, ut, quum mulier gravis in mortis periculo versetur, accessatur medicus, qui sectionem quamprimum licet perficiat. Cæterum si quis sacerdos necessitate compulsus, ad salvandam prolis animam operationem aggreditur, summa utatur prudentia, ne propter illicitum artis chirurgicæ exercitium difficultatibus implicetur, maxime ne homicidii arguatur. Quocirca fidi adsint testes, qui attestari valeant, matrem ante sectionem obiisse; atque caveat ne res divulgetur.

Nota. a) Graviter peccat chirurgus vel medicus, qui incisionem omittunt aut differunt. Item pater et propinqui, qui eam impediunt, aut qui non curant ut perficiatur. Lig. n. 106. Cfr. Auct. p. 173, 174: „Quæst. V.”

b) De obligatione et officio confessarii, qui puellæ moribundæ excipiens confessionem audit, eam ex delicto occulto esse gravidam, vide Tract. de Pœnit. n. 144 III p. 391, Ost. Confess. instr. p. 19, 20, Eschbach p. 304.

3. *Quisnam sit modus aptissimus sectionem cæsaream faciendi.*

R. Auct. p. 174: „Quæst. VI”, Append. p. 11, Bouvier Quæst. IX, Aertniji n. 43 Qu. 4, Eschbach p. 303.

61. 1. *Quid est abortus, item partus præmaturus.* 2. *Licetne eos efficere?*

R. Ad 1um Abortus est præmatura fœtus ejectio ex

(*) *Wet op de begrafenis* 15 April 1886 art. 43, 7°: „Met eene boete van vijftig cent tot honderd gulden of hechtenis van een dag tot een jaar wordt gestraft: het verrichten van lijkopening door iemand, die geen geneeskundige is, of buiten toezicht van een geneeskundige.”

utero materno, qua mors illius sequitur. *Partu præmaturo* proles editur ante tempus naturale (i. e. ante nonum a conceptione mensem completum) sed tempore quo proles, quamvis sit debilis, censetur vitalis. Habetur autem generatim vitalis post septimum a conceptione mensem. Cfr. Lehmk. n. 840 (1).

Ad 2um 1. Nunquam licet *directe* efficere abortum proprio sensu, neque partum præmatuum per media, quæ natura sua sunt occisiva matris aut prolis, v. g. per gravem percussione[m] aut per vulnus instrumento proli inflictum.

2. Licet autem *directe* efficere partum præmatuum per media quæ de se non sunt occisiva (v. g. per fibrarum relaxationem, secundinarum disruptionem), casu quo deficit medium magis tutum atque prudens habetur spes ita servandi matrem et prolem, quarum utraque aut saltem alterutra proximo pereundi periculo est exposita. Tempus itaque, quo medium applicatur, item circumstantiæ eligenda sunt, quæ tum matris tum prolis vitæ salvandæ videntur opportuniore.

3. Disputatur autem, num casu quo mater versatur in vitæ periculo, quod tantum ejectione fœtus auferri potest, liceat efficere, ut fœtus *nondum vitalis* ejiciatur, ita ut, quamvis vivus in lucem edatur, brevi mori debeat.

Alii affirmant; ex quorum sententia ejusmodi ejectio non est directa prolis occisio, sed mera mortis permissio, quia amovetur tantum a loco (utero) in quo diutius vivere nequit, et statuitur in alio loco (extra uterum), in quo vitam producere non potest. Ita Ballerini in *Gury t. In.* 402, 403, Lehmk. t. In. 842 – 846, Matharan in N. Rev. théol. t. XVII p. 410 sq. et t. XVIII p. 283 sq., Palmieri l. c.

Alii negant, atque ejusmodi ejectionem habent pro directa fœtus occisione, eo quod privatur necessaria vitæ conditione, existentia nempe in utero. Ita Aertnijs lib. III n. 192 Qu. 5, Capellmann p. 14, Marc n. 744 Qu. 3, Eschbach Disp. III a p. 307, Waffelaert in N. Rev. théol. t. XVII et XVIII diversis locis, Marres lib. II n. 269bis.

Cfr. *Analecta ecclesiastica* t. II. De hisce fusius in *Dens De jure et just. ad n. 134.*

62. 1. *Estne fetus abortivus semper baptizandus*; 2. *atque quo modo?*

R. Ad 1um Affirmative, nisi de ejus morte constet. Ratio est, quod hodie post accuratiores a physiologis institutas observationes, multo communior est sententia, foetum in ipsa conceptione animari. Neque Ecclesiam ab hac sententia alienam esse, patet ex festo *Immaculae Conceptionis B. M. V.*; atque in *Constitutione Pii IX anni 1869 Apostolica Sedis excommunicationi subiacere declarantur procurantes abortum, effectu seculo*, omissa anterioris temporis distinctione inter foetum animatum et inanimatum. — Signum autem certum, prolem esse mortuam, vix habetur, nisi sola putredo. Vide *Auct. p. 175, 176.*

Ad 2um 1. Foetus, si certo apparet humanus et certo vivus, absolute baptizetur; si dubitatur, num sit humanus aut num vivat, baptizetur *sub conditione: si es capax*. Fusius *Auct. p. 176: „An factus.”*

2. Si foetus involvitur secundinis, statim baptizetur *sub eadem conditione*; deinde iis rescissis iterum baptizetur *sub conditione: si non es baptizatus*. *Auct. p. 177: „Nota”, Eschbach p. 250, 251.*

3. Si ita tenellus est foetus, ut modo solito, affusione scilicet baptizari vix possit, baptizetur per immersionem in aquam tepidam, vase seu pelvi contentam. Quamprimum deinde extrahatur; nam quamvis certo sit moriturus, non licet ei mortem inferre. *Bouvier Quaest. II ad 4, Ost p. 16 Nota.* Cfr. *Capellmann p. 112.*

63. *Quibus signis fetus humanus discerni potest a mola (valsche vrucht, vleeschklomp) aut sanguine coagulato?*

R. *Auct. p. 176, 177: „Ut vero.”*

Sanguis coagulatus est, quando id, quod ex muliere est effusum, motu vel digitorum attactu facile dissolvitur et diffluit.

64. *Quanam practice de fœtu abortivo notanda sunt?*

R. 1. Quæ tradita sunt de tempore et modo baptizandi fœtus abortivos, opportune sunt inculcanda chirurgis, medicis et obstetriciam artem exercentibus. Eisdem quoque instrui debent matres, præcipue si abortum jam passæ sunt, imo omnes nuptæ vel nupturientes in Instructione matrimoniali, de qua Annot. in tract. de Matr. p. 126.

2. Matribus prudenter insinuandum est, ne abortum qualemcumque incaute abjiciant in latrinam vel sterquilinum; sed ut, si quando sanguinis profluvium patiantur, effluvium moveant et palpent. Si ex signis commemoratis n. 63 judicent illud esse embryonem seu fœtum humanum, Baptismum modo n. 62 ad 2um tradito illico conferre ne unquam negligant. Cfr. Ost p. 17, Eschbach p. 241, 242. Fœtum, si baptizari non potuerit, ex prohibitione Rit. Rom. p. 18 in loco sacro sepelire non licet; convenit tamen, ut honesto modo terræ mandetur.

3. Matres monendæ sunt, ne fœtum, etsi non sit vitalis, occidant, aut ejus mortem accelerent; sed ut eum meliori quo potuerint modo custodiant, donec mortem naturalem obierit.

4. Ut abortus præcaveantur, juvat data opportunitate iis, ad quos pertinet, abortus indicare præcipuas causas et remedia. Vide Capellmann p. 153 (1), Eschbach p. 204 sq., Ost § 1. Qui auctor prosequitur: „Attendat hæc confessarius et mente revolvat, et data opportunitate instruat quos res concernit parcis, castis et claris verbis, v. g.: Si Dominus benedixerit tibi et dederit prolem, hujus curam gerere debes etiam antequam in lucem edatur; unde cave sedulo ab omni, quantum poteris, tum animæ tum corporis insolita passione, maxime instante et durante menstruorum solito tempore; et ea satage prospicere, quæ gravem inopinato perturbationem producere possent, ac prævie animam tuam adversus ea obfirma.”

65. 1. *Quid hîc intelligitur per monstrum.* 2. *Ejusmodi monstra habentne animam rationalem.* 3. *Fœtus potestne oriri ex congressu hominis cum bestia?*

R. Ad 1um Auct. p. 177: „Prænotandum 1.”

Nota. Eschbach p. 246 refert hæc Dr Poujol verba: „Les auteurs admettent généralement trois espèces de monstres: 1. Ceux qui naissent *incomplets*, soit *non viables*: exemple, les acéphales, les hydrocéphales; soit *viables*, comme les monocles, les unipèdes, etc. . . . 2. Les monstres qui naissent avec excès de parties: p. ex. deux têtes supportées par un seul tronc, ou bien ceux qui résultent de l'adhérence de deux corps distincts entre eux, mais réunis par un lien quelconque, . . . ou encore qui sont confondus dans un seul tronc pour deux têtes, deux bras distincts, etc. . . . 3. Enfin on a admis une troisième classe de monstres, dans laquelle on a compris les individus qui sont nés avec le cœur à droite et le foie à gauche.” Cfr. Capellmann p. 107 sq.

Ad 2um Auct. p. 177: „Prænotandum 2.”

Ad 3um Habetur physice impossibile ut femina concipiat ex congressu cum bestia, aut bellua ex congressu cum viro. Ideo quod nascitur ex bestia nunquam baptizari potest, quamvis similitudinem fœtus humani referat; fœtus autem, qui nascitur ex femina, est fœtus humanus, tanquamvis est deformatus. Cfr. Rev. théol. t. II anni 1857 p. 263 sq., N. Rev. théol. t. IV p. 312, Capellmann p. 107 sq, Eschbach p. 245 sq., 251 sq.

66. 1. *Suntne monstra baptizanda.* 2. *Quid faciendum, si dubitatur, utrum fœtus sit unus an plures homines?*

R. Auct. p. 177, 178.

67. 1. *Quare infantes quantocius baptizandi sunt.* 2. *Quandonam dilatio ejusmodi erit grave peccatum.* 3. *Quenam parochi notanda sunt?*

R. Ad 1um Auct. p. 180, 181. — S. C. Inqu. Nov. 1855 declaravit: „Si periculum non adsit, ultra tertium diem post nativitatem pueri non differendam Baptismi administrationem.” Hisce verbis consonat Conc. Prov. p. 132: „Mo-

nebunt (parochi) eos ad quos hæc cura pertinet, ut recentes nati quamprimum fieri potest, ac nunquam tardius tertia a nativitate die ad ecclesiam deferantur baptizandi."

Ad 2um Lig. n. 118 *Nota II* ait: „Communiis et probabilius *Sotus* . . . ac *Ronc.* dicunt non esse gravem dilationem nisi decem vel undecim dies excedantur." Vide *Auct. p.* 181: „Igitur."

Ad 3um *Auct. p.* 181: „Parochus." Vide *Syn. Diœc. p.* 5 et 30.

ART. II.

De Baptismo adulterum. n. 68—73.

Præn. Adultus hîc intelligitur, qui habet aut ante habuit usum rationis.

68. *Quænam dispositio requiritur, ut adultus valide baptizetur?*

R. *Auct. p.* 179: „*Quænam.*"

69. 1. *Quænam dispositio requiritur, ut adultus Baptismum fructuose suscipiat.* 2. *Qualis debet esse ejus actus amoris item contritionis.* 3. *Debetne habere contritionem de peccato originali?*

R. *Auct. p.* 179, 180.

70. *Num adultus ante aut immediate post Baptismum instituere debet confessionem sacramentalem?*

R. 1. *Ante Baptismum*, negative; utiliter tamen fit; sed omittitur absolutio, neque imponitur satisfactio. Vide *Auct. p.* 180: „*An Baptismo.*"

2. *Post Baptismum*: a) Adultus, qui ante certo nondum valide erat baptizatus, negative. b) Adultus, qui ante dubie jam erat baptizatus, ita ut Baptismus sub conditione ei administratus sit, debet immediate post Baptismum instituere confessionem omnium peccatorum præteritæ vitæ, ab iisque sub conditione absolvi. Si autem, ut multo præstat, ante Baptismum humiliationis et instructionis causa peccata jam con-

fessus est, sufficit ea per summa capita reassumere et absolutionem sub conditione impertire. Ita S. C. Officii 2 Dec. 1874, cfr. Acta S. Sedis t. XXV p. 454. Vide Tract. de Sac. Pœn. n. 27 p. 91, Resp. ad Q. B. p. 87.

71. 1. *Quo tempore adultus Baptismum suscipere debet.*
2. *Ob quas rationes iis Baptismus differri debet?*

R. Auct. p. 181, 182: „*Quo tempore.*”

72. *Ad quænam parochus ex jure communi et particulari insuper attendere debet in Baptismo adulti?*

R. 1. Ut adultus non nisi sciens et volens probeque fide et moribus instructus baptizetur. Attamen si incidit in mortis periculum statim baptizari debet, quamvis nondum sit sufficienter instructus; habet enim dogmatum fidem implicitam; (*) — item licet ob morbum rationis usu destitutus sit; nam ob desiderium ante manifestatum habet saltem intentionem habitualement Baptismi suscipiendi. Cfr. Gousset t. II n. 90.

2. Ut, quando per tempus licet, licentia Ordinarii obtineatur. Ita Rit. Rom. et Syn. Diœc. p. 31. In hujus licentiæ supplica commemorandæ sunt peculiare difficultates, quæ ob stare videntur, v. g. quod minorennis invitis parentibus in gremium Ecclesiæ vult recipi.

3. Si *hæreticus* ad fidem converti exoptat, parochus debet diligenter inquirere in valorem Baptismi ante suscepti, atque in litteris supplicibus inquisitionis institutæ Ordinario accuratam exponere relationem. Syn. Diœc. p. 31.

4. „*Puber ex hæresi ad Ecclesiam rediens ante Baptismum hæresin ejurare tenetur, emittendo fidei professionem juxta*

(*) Dubio proposito ab *Archiepiscopo Quebecensi*: „Utrum antequam adulto conferatur Baptisma, minister debeat ei explicare omnia fidei nostræ mysteria, præsertim si est moribundus, quia hoc perturbaret mentem illius; an non sufficiat, si moribundus promitteret se cum primum e morbo convalesceret instrui curaturum ut in praxim derigat quod ei præscriptum fuerit”; — S. C. Inq. 3 Maii 1703 respondit: Non sufficere promissionem, sed missionarium teneri adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non sit, explicare mysteria fidei quæ sunt necessaria necessitate medii, ut sunt præcipue mysteria Trinitatis et Incarnationis. Ita apud Zitelli *Apparatus juris* p. 263.

formulam a Pio IV præscriptam." Syn. Diœc. p. 31. Cfr. n. 92. Fusius Resp. ad Q. B. p. 84 sq.

„Hæretici, ait Reiffenstuel *lib. I tit. I n. 153*, qui ad veritatem fidei catholicæ.... redire voluerint, tenentur prius arbitrio Episcopi publice suam hæresin abjurare, c. *Ad abolendum 9 de Hæret.* Idque rectissime fit emittendo professionem fidei catholicæ juxta formam de facto in Ecclesia usitam, et a Pio IV.... præscriptam." *Professio fidei Tridentinæ juxta formulam Pii IV et Pii IX* reperitur in Suppl. Rit. Rom. p. 38. Ab hæreticis autem impuberibus sufficiens fidei professio peragitur per congruentes responsiones a baptizando factas ad interrogationes baptizantis. Cfr. Reiff. *l. c. n. 152.* — Instructio S. C. Inq. 20 Julii 1859 dicit: „Triplex in conciliandis hæreticis distinguitur procedendi methodus: 1. Si Baptismus absolute conferatur, nulla sequitur abjuratio, seu absolutio, eo quod omnia abluit Sacramentum regenerationis. 2. Si Baptismus sit sub conditione iterandus, hoc ordine procedendum erit: a) Abjuratio seu fidei professio, b) Baptismus conditionatus, c) Confessio sacramentalis cum absolutione conditionata. 3. Quando denique validum judicatum fuerit Baptisma, sola recipitur abjuratio seu fidei professio, quam absolutio a censuris sequitur." Cfr. Bucceroni *Enchir. p. 84.*

Nota. 1. „Pro hujus veneratione Sacramenti, tam sacerdotem, qui adultos baptizabit, quam ipsos adultos, qui sani sunt, convenit esse jejunos. Quare non post epulas, aut prandia, sed ante meridiem, nisi ex rationabili causa aliter faciendum esset, eorum Baptisma celebretur." Rit. Rom. *De Bapt. adult.*

2. Num cæremoniæ supplendæ sint, aut cum quibus cæremoniis Baptismus hæreticis conversis administrandus sit, vide n. 100.

73. Num iis, qui in adulta ætate baptizati sunt, illico alia Sacramenta administranda sunt?

R. 1. S. Communio iis danda est quamprimum habent requisita eam fructuose suscipiendi.

2. Extrema Unctio iis administrari debet, si degunt in mortis periculo, quamvis censeantur post Baptismum non peccasse. Vide Tract. de Extr. Unct. p. 45.

3. Matrimonium ante initum non est renovandum, nisi constet de ejus invaliditate. Vide Tract. de disp. et rev. Matr. n. 123.

Caput VIII.

De effectibus Baptismi. n. 74—81.

74. *Quinam sunt præcipui errores quoad effectus Baptismi?*

R. Auct. p. 182: „Circa effectus.”

75. *Quinam sunt effectus Sacramenti Baptismi?*

R. Auct. p. 183: „Quinam sunt.”

76. *Quænam peccata per Baptismum remittuntur? Proba hanc veritatem.*

R. Auct. p. 183: „Quænam peccata.”

Probatur etiam ex SS. Patribus: S. Hieronymus *Epist.* 69 *ad Oceanum*: „Omnia nobis Baptismate condonata sunt crimina; nec post indulgentiam iudicis metuenda est severitas, dicente Apostolo: *Et hæc quidam fuistis, sed abluti estis.*” S. Augustinus *Contra 2 epist. Pelag. lib. III cap. 3*: „Baptismus abluit peccata omnia, prorsus omnia, factorum, dictorum, cogitatorum, sive originalia, sive addita, sive quæ ignoranter, sive quæ scienter admissa sunt: sed non aufert infirmitatem, cui regeneratus resistit, quando bonum agnem luctatur.”

77. *Quænam pænæ peccati per Baptismum remittuntur? Proba hanc veritatem.*

R. Auct. p. 184.

Nota. 1. Remanent post Baptismum miseræ, sed in renatis non habent rationem pænæ. Vide Auct. p. 184: „Neque dici.”

2. Per Baptismum remittitur solummodo pœna peccati, cuius culpa deletur. Auct. p. 184: „Nota.”

3. Positiva Christi voluntas est unica ratio, ob quam Baptismus potius quam Sacramentum Pœnitentiæ delet omnem

pœnam. Auct. p. 185 : „*Quare.*”

78. *Proba, Baptismum conferre gratiam sanctificantem, qua homo non solum a peccatis liberatur, sed et constituitur sanctus et justus coram Deo, amicus Dei, membrum Christi, hæres vitæ æternæ, etc.*

R. Est fidei dogma, definitum a Conc. Trid. Sess. VI de justif. cap. VII: „Justificatio . . . , quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum; unde homo ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ. Hujus justificationis causa . . . instrumentalis (est) Sacramentum Baptismi.” Vide can. 11.

Prob. 1. Ex S. Scriptura: I Cor. VI 11: „Abluti estis, sanctificati estis, justificati estis in nomine D. N. J. C., et in Spiritu Dei nostri.” Gal. III 26 sq.: „Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.” Marc. XVI 16: „Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.”

2. Ex SS. Patribus. Vide verba S. Chrysostomi in Auct. p. 185.

79. *Quid efficit relate ad Baptismum fictio seu obex 1. essentialis, 2. accidentalis?*

R. Auct. p. 185, 186.

80. *1. Num Baptismus ficle susceptus, fictione ablata, reviviscit? 2. Illud proba.*

R. Ad 1um Baptismus susceptus cum fictione *essentiali* reviviscere non potest, cum nunquam extiterit.

Baptismus autem susceptus cum fictione *accidentali* reviviscit ita, ut gratiam producat, et peccata tam originale quam actualia, quæ ipsum præcesserunt aut comitata sunt, remittat quoad reatum culpæ et totius pœnæ; non tamen illa quæ post ipsum commissa sunt. Billuart diss. IV art. II p. 584. Quod probatur in Auct. p. 186, 187: „*Undenam.*”

Nota. Ex communiori sententia Baptismus reviviscens confert gratiam secundum dispositionem quæ habetur quando reviviscit. Auct. p. 187: *Qua proportione*, Billuart l. c. p. 591, 592: „Petes 2°.“

81. 1. *Quænam dispositio est necessaria, ut Baptismus reviviscat.* 2. *Num quis affectum peccati mortalis, quem habuit Baptismum suscipiens, debet in confessione exponere?*

R. Auct. p. 187, 188.

Caput IX.

De iteratione Baptismi. n. 82—92.

82. 1. *Potestne Baptismus iterari.* 2. *Quare iterari nequit?*

R. Ad 1um Negative; est fidei dogma ex Conc. Trid. Sess. VII can. 9.

Prob. 1. Ex S. Scriptura. Hebr. VI 4 et 6: *Impossibile est enim* (ex Dei ordinatione) *eos qui semel sunt illuminati* (lumine fidei per Baptismum) *et prolapsi sunt* (a fide deficientes), *rursus renovari ad poenitentiam* (iterum novitatem consequi quam in Baptismo receperunt, i. e. rursus recipere per viam regenerationis, sicut in Baptismo receperunt, ubi culpa et poena omnino dimissis, nova facti sunt in Christo creatura) *rursum crucifigentes sibi metipsos Filium Dei* (i. e. quia cum Baptismus sit nostra cum Christo crucifixio, Baptismi iteratio esset nova Christi crucifixio in nobis; quod est absurdum). Ita exponit Apiconio cum interpretatione communi antiquorum Patrum. Alia autem inter recentiores valde communis expositio est hæc: Vix possibile est eos, qui semel per fidem illuminati sunt et defecerunt a fide, converti, quia quantum in ipsis est suo defectu Filium Dei iterum crucifigunt.

2. Ex Traditione ab apostolis accepta, quæ nobis constat ex unanimi consensu SS. Patrum (vide Klee t. II p. 164 sq.), constanti et perpetua Ecclesiæ praxi atque iteratis Ecclesiæ definitionibus. Vide Billuart diss. I art. V p. 462, Auct. p. 188.

Ad 2um Auct. p. 188, 189: „Quare.”

83. *Si Baptismus sine prudenti dubio de ejus valore scienter iteratur:* 1. *Quale et quantum peccatum committitur.* 2. *Quænam poenæ incurruntur.* 3. *Num irregularitas contrahitur,*

quando Baptismus iteratur sub conditione?

R. Ad 1um Grave peccatum sacrilegii.

Ad 2um 1. *Rebaptizatus* incurrit irregularitatem totalem sive delictum iterationis est occultum sive publicum, uti fert communis sententia.

2. *Rebaptizans*, ipsique *administrans* incurrunt certo irregularitatem ad alios Ordines suscipiendos. Num etiam ad Ordines susceptos exercendos? Plures negant præcipue quoad ministrantem. Vide Auct. p. 189, 190. Affirmat vero Gasparri *Tract. de Ordinatione* n. 331, suamque sententiam deducit ex responso S. C. C. 14 Nov. 1716, in quo declaratur, ex iteratione Baptismi irregularitatem incurrisse *sacerdotem*, qui puellam, ob imminens vitæ periculum a se baptizatam, iterum cum cæremoniis baptizaverat. Neque, ait Gasparri, obstat *cap. De apostatis* citatum in Auct. p. 189, in quo tantum dicitur, acolythum non posse promoveri ad superiores Ordines; nam irregularitas directe prohibet Ordinum susceptionem, indirecte autem, saltem si est ex delicto, susceptorum usum.

Ministrans hanc irregularitatem certo non incurrit, si Baptismi iteratio est occulta; idem dicit sententia probabilior, et in praxi tuta, ait Gasparri n. 324, ubi agitur de rebaptizante.

Ad 3um Affirmat sententia extrinsece probabilior propter auctoritatem plurium gravium auctorum. Negat sententia probabilis. Vide Lig. *lib. VI* n. 122, *lib. VII* n. 356, Gasparri n. 329, Auct. p. 190: „*An pœna.*” *Tract. de Irreg.* p. 184, 185.

Quia autem agitur de dubio juris, clericus, qui ita sub conditione rebaptizavit, tuta conscientia se uti non irregularitatem habere potest. Vide *Tract. de Irreg.* p. 166.

84. 1. *Quandonam Baptismus sub conditione iterare licet, imo oportet; unde hoc probatur.* 2. *Estne conditio externe exprimenda?*

R. Auct. Ad 1um p. 190, 191: „*An licet.*”

Ad 2um Auct. p. 191, 192: „*An hæc.*”

85. *Quale dubium sufficit et requiritur, ut liceat Baptismum sub conditione iterare?*

R. 1. Non sufficit dubium leve, vanum seu irrationabile ortum ex scrupulo aut infundata suspicione, quia inde non aufertur vera certitudo moralis, Baptismum valide collatum fuisse. Casus hujusmodi dubii irrationabilis habet Auct. p. 192.

2. Requiritur et sufficit dubium rationabile et prudens, sive dubium est juris, sive facti. Dicit Croix lib. VI part. II n. 2145 cum Gobat aliisque, Baptismum licite iterari posse propter dubium utcumque rationabile, seu non aperte vanum, futile et explodendum. Item dicit Lehmk. in N. Rev. théol. t. XXVI p. 322, Baptismum repeti posse, si dubium de prior collatione non sit aperte vanum vel plane nullum. Vide Tract. de Sacr. in gen. n. 30.

Hinc a) In dubio *juris* licet repetere Baptismum, quamvis ex communi sententia auctorum fuerit validus, si aliqui probati auctores de ejus valore dubitant.

Casus: Ex communissima sententia Baptismus collatus (non in capite, sed) in scapulis, humeris vel pectore est validus. Quia autem nonnulli auctores putant, ejusmodi Baptismum dubium esse, dicit Lig. n. 107 *Quæst. IV*, „propter aliquale dubium, quod in tali Baptismo intervenit, merito dicunt *Viva, Salm.* . . . ad majorem cautelam licite posse illum repeti.” Cfr. Lehmk. n. 62 sub 2. — Si infans in utero matris rite baptizatus est in capite a secundinis omnino soluto, vix de valore Baptismi dubitari potest (Lehmk. n. 74, Eschbach p. 257); attamen dixit S. C. C., infantem, si in lucem est editus, iterum baptizandum esse. Vide n. 57.

b) Dubium *facti* præcipue adesse potest in parvulis baptizatis ab obstetricibus, in parvulis expositis et in baptizatis ab hæreticis. Vide Auct. p. 193.

86. *Quid reverentia Sacramenti postulat ante administrationem Baptismi?*

R. Ut minister hujus Sacramenti, si suspicatur Baptismum forte jam collatum esse, prius diligenter inquirat (saltem in quantum adjuncta ferant; vide *n.* 92 et *Lehm k. n.* 19 (1) in fine), *num, a quo et quomodo* Baptismus administratus sit. Ratio est, quod sine seria investigatione non habetur dubium prudens, quale requiritur ad Baptismum conditionatum (*Rit. Rom. p.* 12: „Hac tamen”). — Si parvuli offeruntur baptizandi, minister generatim habet rationem suspicandi, eos ex aliqua causa necessitatis jam ablutos esse; quare prudentia suadet, ut universim ante Baptismum in eam rem inquirat. Itaque

87. *Licetne parvulos, necessitatis causa jam ab obstertrice, chirurgo vel alio laico baptizatos, nulla investigatione facta in valorem Baptismi, iterum baptizare sub conditione?*

R. 1. Fuerunt auctores, qui affirmarent, eo quod presumi possit, valorem ejusmodi Baptismi ex quacumque tandem causa esse dubium. Fuerunt etiam Synodi et Ritualia, (*) quæ præscripserunt, ut baptizati ab obstetricibus indistincte sub conditione rebaptizarentur. Vide *Auct. p.* 194.

2. Negat sententia communissima et vera, quæ sententia confirmatur auctoritate *S. Caroli Borromæi, Catechismi Romani, Benedicti XIV et S. C. C.* 29 Dec. 1682, 27 Martii 1683. Vide *Auct. p.* 194, 195.

Cum hac sententia consentiens dicit *Conc. Prov. p.* 133: „Illis etiam, qui propter periculum mortis ablutionem baptismalem privata ratione receperunt, cærimonix omissæ cum

(*) *Steyaert Exegesis in Synodos Buscoducenses anni 1571 et 1612* dicit anno 1692: „Ad questionem de baptizatis inter acatholicos,.... satius invenimus, generatim pro uniformitate baptizandos iterum sub conditione: idemque faciendum circa baptizatos ab obstetricibus. Quemadmodum in utroque casu præscribunt passim *Pastoralia Belgica.*”

Statuta Diœc. Buscod. anni 1852 art. 52 sub 10: „Circa reiterationem Baptismi a laicis collati, servanda est laudabilis et probata praxis Diœcesis, quæ ob circumstantias temporis et locorum habet, infantes a laico baptizatos sub conditione esse rebaptizandos, nisi certo constet Baptismum iis valide fuisse collatum.”

convaluerint in ecclesia supplendæ sunt, postquam tamen parochus de collati Baptismi validitate diligentissime perscrutatus fuerit. Si enim prudens dubium de hoc haberi posset, iterum infans abluendus esset sub conditione.”

88. *Sufficitne testimonium unius ad excludendum dubium probabile de valore Baptismi in necessitate administrati?*

R. Ad Baptismum comprobandum sufficit testimonium unius, sive maris, sive feminæ, dummodo ipsi fides prudenter adhiberi possit, (ita Ben. XIV Bulla *Postremo*, Bull. t. V p. 52, 54) seu dummodo testis sit fide dignus (atque femina exceptione major), nec sint alii testes contrarium deponentes, ut loquitur Marc n. 1478. Quandonam autem in casu testis est fide dignus, ita ut, si testetur se rite baptizasse, dubium prudens absit et non liceat iterum baptizare?

1. Alii censent, dubium rationabile excludi, si obstetrix legitime edocta priusquam ad obstetricium officium exercendum admitteretur, in speciali casu a parcho interrogata testetur omnia rite a se adhibita esse, quæ ad Sacramentum valide conficiendum requiruntur, nec quidquam occurrat in contrarium, quod illius testimonio fidem detrahat. Ita Ben. XIV *De Syn. diæc. lib. VII cap. VI n. 4.* (*)

2. Alii putant, non subesse rationabile dubium, si obstetrix insuper sit „animosa, circumspecta, sæpius experta et probata semper recte egisse”, ut ait Croix *lib. VI part. I n. 321* cum aliis. S. Alphonsus n. 136 hunc auctorem aliosque citans dicit, pueros domi baptizatos non esse rebaptizandos, „si in examine parochus *constanter* deprehendat

(*) S. Officium 6 April. 1859 rescripsit ad *Episcopum Harlemensem*: „Tertium quesitum de Baptismo infantum cietur domi ab obstetricibus aliisque collato. . . . Sed quoad hoc plura verba congerere supervacaneum foret, cum a S. Pontifice Ben. XIV copiosam solidamque pro more institutionem regulamque practicam expositam reperire poterit Amp. Tua *De Syn. lib. VII cap. VI et Inst. 8 ac 84*. Tanti Doctoris instructiones sequi oportet ad perimendas obortas lites, ac ad praxim tuto ineundam aptissima.”

obstetricem, sive laicum rite baptizasse, ut dicunt AA. præfati.”

3. Alii existimant dubium rationabile vix unquam abesse, nisi obstetricis testimonium uno saltem teste confirmetur. Ita Bouvier *De Baptismo cap. VI* § 8, Confér. d'Angers *edit. anni 1830 t. XII p. 128 sq.* cum Billuart *diss. I art. V p. 465 sq.*, qui dicit: „Nisi testis gravis et oculatus asserat omnia essentialia esse servata, vix aut ne vix, meo iudicio, id certo constare potest. Experientia namque notum est multas mulieres sive ex ignorantia, sive ex turbatione in materia vel forma errare; item sæpe referre aliter quam fecerint aut dixerint; item semel aut iterum deprehensas quod bene fecerint, deinceps malitiose errare, et tamen afferre se more solito baptizasse. Unde excepto casu testis, existimo non esse damnum, qui sic baptizatum baptizaret sub conditione.” (*)

89. *Quenam ex disputatis videntur practice deduci posse?*

R. 1. Qui artem obstetriciam exercent sub mortali tenentur noscere modum rite baptizandi; parochi autem obligantur eos examinare. Vide n. 33.

(*) S. C. de Pr. F. dedit 8 Sept. 1869 ad omnes Vicarios Apostolicos Indiarum Orientalium Instructionem, in qua § 44 hoc habetur præceptum: „Extenderunt quoque iidem EE. PP. ad omnes vicariatus præscriptiones Pudicherianæ memoratæ Synodi habitæ anno 1849 circa reiterationem Baptismi sub conditione: 1. Unusquisque missionarius catechistas suos et inferiores catechistas semel saltem singulis annis diligenter examinare tenebitur, ut certior fiat, quinam inter illos sint fiducia digni. 2. Ut non teneatur missionarius baptizatos a catechista fiducia digno sub conditione baptizare, requiritur ut adsint duo testes qui testificari possint, Baptismum fuisse legitime collatum; quibusdam tamen casibus exceptis, in quibus singulis perpensis circumstantiis, attenta peritia et probitate catechistæ, cui tamen fiducia non est nimis facile concedenda, fieri potest, ut nullum prorsus probabile dubium circa validitatem Baptismi oriatur, etiamsi non adfuerint duo testes. 3. Catechista infantem aliquem baptizaturus testes, quotiescumque poterit, advocare tenebitur dabitque operam, ut testes apprime noscant, quanam sint conditiones ad hujus Sacramenti validitatem requisitæ. 4. Pueros a catechista fide digno baptizatos non licebit missionario sub conditione rebaptizare, si prædicta exhibeantur testimonia, nec ulli pateat suspitioni testium sinceritas.” Ita in Collect. Lac. t. VI col. 670 — et apud Lehmk. t. II n. 19 (1), qui auctor hanc instructionem applicat casui proposito in N. Rev. théol. t. XXVI p. 323.

Obstetrix curet, quantum potest, ut quando baptizat duæ (vel saltem una) mulieres præsentés sint, quæ postea testari possint, quo modo Baptismus administratus sit.

2. Ut minister sacer de valore Baptismi ab obstetrice administrati prudentiori quo potest modo judicet, prius ipsam obstetricem, deinde testes separatim interroget, easque admonitas, ut spreta quacumque consideratione terrestri vel temporali sincere coram Deo de Baptismo collato attestentur. Interrogentur vero, num aqua fuerit naturalis et in sufficienti quantitate, ita ut vere fluxerit; quodnam membrum sit ablutum; utrum aqua tetigerit cutem an solos crines; quænam verba prolata sint, quandonam et num ab eadem persona quæ abluit.

3. a) Fieri potest, ut dubium rationabile submoveatur testimonio *soli*us personæ quæ baptizavit, si est catholicæ religionis, probatæ vitæ, ante legitime edocta, atque ore aut scripto positive affirmat se rite baptizasse secundum ea quæ sub 2° allegata sunt, modo nihil obstet in contrarium. — b) Contra prudens dubium non tollitur testimonio personæ acatholicæ, aut malæ vitæ, aut ante a paroco non legitime instructæ, aut quæ hæsitans testimonium deponit, aut quæ in facti relatione defectum saltem dubie essentialem narrat, aut cujus testimonium aliunde est suspectum, v. g. defectu veracitatis, sinceræ relationis etc., — nisi forte ejusmodi testimonium ab uno saltem teste confirmetur.

In casu *ad a)* si nempe Baptismus habetur validus, secundum Rit. Rom. *tit. Ordo supplendi omissa super infantem baptizatum p. 57*, solæ cæremoniæ supplendæ erunt, atque in Registro baptismali describendum, *quis infantem privato modo baptizavit*, et *a quo cæremoniæ suppletæ* sint. Vide Rit. Rom. *tit. Forma describendi baptizatos p. 436, 437*. In casu *ad b)* Baptismus generatim sub conditione iterandus erit.

Nota. In locis, ubi non habetur chirurgus vel obstetrix, qui sint fide digni, investigatio in valorem Baptismi inutilis

censeri possit. Nihilominus neque ibi licitum videtur infantes a laico baptizatos, prætermisita inquisitione, indistincte et generatim sub conditione rebaptizare ob dubium præsumptum. Ratio est, tum quod investigatio universim obligatoria est, tum quod fieri potest, ut in casu speciali alius fide dignus adfuerit qui infantem baptizavit, aut ut Baptismus ab aliis testibus confirmetur.

90. *Num et quomodo baptizandi sunt pueri expositi?*

R. Auct. p. 196, 197.

Conc. Prov. p. 134 ait: „Adhibita conditione expositi infantes baptizandi sunt, si eos rite baptizatos esse suspicari quidem possit, plene tamen non constiterit. Schedulæ, qua forte baptizati significantur, acquiesci nequit, nisi, investigatione facta, testimonio omni fide digno rem ita se habere comprobetur.”

91. *Suntne baptizandi qui ab hæresi convertuntur?*

R. Ordinarie baptizandi sunt sub conditione, quia justa est ratio dubitandi, num hæretici omnia essentialia adhibeant; fieri tamen potest, ut dubium rationabile de valore Baptismi auferatur per testem fide dignum. Vide Auct. p. 197, 198. Conc. Prov. p. 134 ait: „Propter gravia dubia, quæ generatim obstant validitati Baptismi nostris in regionibus, diligentia pietatis exigit, ut qui ex hæresi ad Ecclesiam redeunt ut plurimum sub conditione rebaptizentur.”

Nota. 1. „Accurate et valide solent Baptismum conferre *Jansenistæ*, *Græci Schismatici*, *Eutychiani*, *Nestoriani*, et alii hæretici Orientales; item *Schismatici Galli* (*p'tite Eglise*), *Veteres Catholici*, et inter Anglicos *Ritualistæ*. — 2. Minus accurate ideoque dubie Baptismum administrant tum *Methodistæ* et *Presbyteriani*, qui solent baptizare per aspersionem; tum *Episcopaliani*, qui hodie præsertim censent Baptismum esse ritum nudum absque vera efficacia; tum denique *Congregationalistæ*, *Unitariani*, et *Universalistæ*, qui Baptismum ceu quid liberum existimant. — 3. *Baptistæ* adultos tantum baptizant, et quidem dubie, quia formam proferunt integram antequam incipiat immersio. (Vide tamen Tract. de Sacr. in

gen. n. 13). *Sociniani* et *Quackeri* nullum prorsus Baptismum conferunt." Ita *Mare* n. 1477 ex *Sabetti* n. 662 et *Konings* n. 1264. — *Zitelli Apparatus juris* p. 271 dicit: „Videntur esse infideles nati ex sectis Socinianorum seu Unitariorum, Methodistarum, Quakerorum, Swedenborgianorum, Rongianorum, seu liberarum ut vocant Ecclesiarum. Et si agatur de natis in secta Baptismi necessitatem non respuente, tamen observandum, an debita materia et forma ejus assecræ utantur; adeo enim in dies sectarum incuria et temeritas excrevit, ut juxta *Newman* dimidia fere pars tot hæreticorum in Anglia non sit Baptismo rite abluta."

92. *Quenam quoad Baptismum hæreticorum, qui ad fidem convertuntur, declaravit Sedes Apost. atque edixit jus nostrum particulare?*

R. 1. Sedes Apost. declaravit per S. C. In q. u. 20 Nov. 1878 et 21 Febr. 1883: „In conversione hæreticorum a quacumque loco vel a quacumque secta venerint, inquirendum est de validitate Baptismi in hæresi suscepti. Instituto igitur in singulis casibus examine, si compertum fuerit, aut nullum, aut nulliter collatum fuisse, baptizandi erunt absolute. Si autem pro temporum aut locorum ratione, investigatione peracta, nihil sive pro validitate sive pro invaliditate detegatur, aut adhuc probabile dubium de Baptismi validitate supersit, tunc sub conditione secreto baptizentur. Demum si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abjurationem et professionem fidei."

2. Ne hæretici, qui convertuntur, temere sub conditione rebaptizentur, edicit Conc. Prov. p. 134: „Extra casum imminentis mortis periculi, sententia Episcopi exquirenda semper erit, qui judicabit in casibus particularibus, an aliquod probabile dubium de validitate subsit." Quod idem inculcat Syn. Diœc. p. 31 adjungens: „Parochi non omittent de illius (Baptismi) validitate diligenter inquirere, et in ipsis literis, quibus facultatem necessariam a Nobis postulant, argumenta omnia et circumstantias exponere quæ ad rem dijudicandam faciant." Cfr. n. 72 sq.

Caput X.

De adjunctis Baptismi. n. 93—113.

ART. I.

De loco et de fonte baptismali. n. 93—96.

93. *Ubinam Baptismus administrandus est?*

R. Auct. p. 199, 200.

Conc. Prov. p. 133 dicit: „Baptismum, nonnisi in parochiali ecclesia penes fontem baptismalem administrandum esse, ad normam Sacrorum Canonum, districtè præcipimus, nisi propter justam causam, ab Episcopo recognoscendam, exceptio admittatur.”

94. *Quoad fontem baptismalem quær:*

1. *Quænam de ipso fonte observanda sint.*

R. a) Ecclesiæ parochiales generatim ex jure habent fontem baptismalem; potest tamen contingere, ut in erectione ecclesiæ filialis hoc jus reservatum sit ecclesiæ matri. Cæteræ autem ecclesiæ, ut regulares, succursales, annexæ, fontem baptismalem non habent nisi ex speciali concessione S. Sedis aut Ordinarii. Cfr. Ben. XIV *Instit.* 98 n. 12, *Daris Præf. can. t. II* n. 144, *Rev. théol. anni 1856* p. 279 sq.

b) Congruentissimum est, ut fons baptismalis sit in ipsa ecclesia aut prope eam in baptisterio (*Rit. Rom. p. 15*). Si est in ipsa ecclesia, convenit ut sit in loco cancellis distincto prope ingressum ecclesiæ et ad illud portæ principalis latus, quod ad ingredientis dextram est. Indulgetur tamen, ut fons, si in alio ecclesiæ loco aut in sacristia jam constitutus sit, ibidem retineatur, atque ut cancelli non apponantur, si notabilis obstat ratio. Ita ex *Suppl. Rit. Rom. n. 4*. Cfr. *Conc. Prov. p. 223*.

c) Curandum, ut aqua fontis baptismalis sit semper nitida

et munda; item ut ipse fons sit decenti forma, ex materia solida, clave munitus, atque ita obseratus ut aqua a pulvere aliisque sordibus munda servetur. Fusius in Auct. p. 200, 201, Syn. Diœc. p. 29. Conc. Prov. p. 222 ait: „Mundissima sit ac rite custodita pelvis baptismalis, e solido lapide, si fieri potest, potius quam e cupro confecta.”

2. *Quandonam et quo ritu aqua benedicenda sit.*

R. a) Solemnis fontis benedictio facienda est bis in anno, nempe in Sabbato Sancto et in Vigilia Pentecostes. Consuetudo istam benedictionem semel tantum in anno peragendi velut abusus et Rubricis contraria eliminanda est. Ita decr. S. C. R. 7 Dec. 1844 et 13 April. 1874. Cfr. Bucceroni *Enchir.* p. 88. Adhibendi sunt ritus Missalis Romani.

b) Si aliis anni temporibus aqua fontis baptismalis fœculenta evaserit aut plane defecerit, recens aqua benedicenda est secundum ritus Rit. Rom. tit. *Benedictio fontis Baptismi extra Sabbatum Paschæ et Pentec.* p. 87.

Nota. 1. Quando nova aqua benedicenda est, antiqua in sacrarium effundatur, ac deinde fons accurate mundetur.

2. „Si aqua benedicta tam imminuta sit, ut minus sufficiens videatur, alia non benedicta admisceri potest, in minori tamen quantitate.” Rit. Rom. p. 11.

95. *Quænam observanda sunt quoad sacra olea, quæ adhiberi debent tum in benedictione fontis baptismalis, tum in administratione Baptismi?*

R. 1. Adhibendum est sacrum oleum, quod etiam catechumenorum dicitur, et sacrum chrisma.

2. Sacerdos uti debet sacris oleis, quæ eodem anno ab Episcopo Feria V in Cæna Domini sunt benedicta, atque veteribus oleis, nisi necessitas cogat, ultra annum uti non licet. Rit. Rom. tit. *Sacr. Bapt. De sacris oleis*, p. 16.

3. Qui legitima causa non impeditus veteribus oleis utitur, graviter peccat (Lig. n. 141). Unde, ut dicit Rit. Rom., „curet parochus, ut ea suo tempore quamprimum habeat.”

Cfr. Ben. XIV *Instit.* 81 n. 4, ubi loquitur de oleo infirmorum. Legitima autem causa excusans censetur locorum distantia, viarum difficultas, aëris temporumque intemperies. Vide Gardellini in *decr.* S. C. R. 16 *Dec.* 1826, qui abusum et damnablem corruptelam vocat consuetudinem distribuendi sacra olea post Dominicam in Albis. Atque Syn. Diœc. p. 29 cum Ben. XIV parochos magnopere hortatur, ut sacra olea in Cœna Domini consecrata statim obtineant, quibus utantur in Sabbato Sancto, cum benedictio fontis baptismalis instituitur.

96. *Quid facto opus est, tum in benedictione fontis baptismalis tum in administratione Baptismi, si nova olea nondum fuerint obtenta?*

R. 1. Benedictio fontis fieri debet cum chrismate et oleo anni præcedentis (S. C. R. 23 *Sept.* 1837); accepta autem olea non debent infundi in aquam, quæ cum infusione veterum oleorum jam est benedicta (S. C. R. 12 *Aug.* 1854). Vide De Herdt *l. III* n. 155.

Attamen si nova olea *casu fortuito* non fuerint recepta, sed eodem die aut saltem brevi, et antequam Baptismus administrandus est, haberi poterunt, parochus potest fontem in Sabbato Sancto benedicere omittens infusionem S. oleorum; atque postea recepta nova olea privatim ac separatim in aquam mittere. S. C. R. 12 *April.* 1755, 12 *Aug.* 1854. Hoc in casu servanda est pars aquæ benedictæ anni præcedentis, et cum ea interim Baptismus conferendus est. Ita Rev. thêol. anni 1859 p. 27 sq. et Adonc *Syn. can.-lit. lib. I* n. 1032. Alii autem putant omni in casu fontem benedicendum esse cum oleis anni præcedentis; idque deducunt ex decreto S. C. R. 19 *Sept.* 1859, in quo dicitur, casu quo ob magnam parochiæ ab urbe episcopali distantiam nova olea in promptu haberi nequeunt, benedictionem fontis celebrandam esse cum infusione S. oleorum anni præcedentis. Ita N. Rev. thêol. *l. II* p. 55 sq., Lehmk. n. 60, Aertnijs n. 49 *Quær.* 4.

2. Baptismus administrandus est cum aqua fontis anni præcedentis usque dum fons cum mixtione novorum oleorum erit

consecratus. Neque differendæ sunt unctiones a Rituali Rom. præscriptæ, sed in his adhiberi debent vetera olea donec nova recepta erunt. S. C. R. 23 *Sept.* 1837.

Nota. 1. Si in decursu anni S. oleum deficere videatur, et aliud benedictum haberi non possit, aliud oleum de olivis non benedictum adjiciatur, sed in minori quantitate. Rit. Rom. Hoc tamen licitum tantum est in casu necessitatis, nullatenus vero immediate post accepta olea consecrata. S. C. R. 7 *Dec.* 1844.

2. „Vetus chrisma, et oleum catechumenorum, ac infirmorum, si quod remansit in ampullis, ponitur in lampadibus ecclesiæ ante SS. Sacramentum, ut comburatur. Reliquum, quod est in pyxidibus, sive capsulis, cum bombyce, igne comburitur.” Syn. Diœc. p. 18 cum *Pontificali Rom.* Cfr. De Herdt t. III n. 155, 156.

3. Sacra olea asservanda sunt in suis vasculis argenteis aut saltem stanneis, bene obturatis et mundis. Vascula debent esse distincta, et unumquodque propriam habere inscriptionem, majusculis litteris incisam, scilicet Oleum Catechumenorum et Sacrum Chrisma vel saltem litteras initiales O C. et S. C.; item vasculum olei infirmorum sit peculiari inscriptione signatum (Conc. Prov. p. 170). — Vascula minora ita distincta possunt tamen conjungi. — „Ut periculum effusionis caveatur, commodum erit in vasculis bombacium vel quid simile habere.”

„Vascula SS. oleorum in loco proprio, honesto ac mundo, sub clave ac tuta custodia decenter asserventur, ne ab aliquo, nisi a sacerdote temere tangantur, aut eis sacrilege quisquam abuti possit.” Rit. Rom. tit. *De sacris oleis* p. 16, 17. Locus honestus hîc intelligitur v. g. armarium seu fenestella in pæriete ecclesiæ prope altare majus ad cornu Evangelii vel Epistolæ, aut repositorium in sacristia vel baptisterio. Prohibetur autem S. olea deponere in tabernaculo SS. Sacramenti. Conc. Prov. p. 143.

4. „Parochus, quantum fieri potest, curet, ne per laicos, sed per se, vel per alium sacerdotem, vel saltem per alium Ecclesiæ ministrum hæc olea deferantur.” Rit. Rom. l. c. Itaque extra necessitatem aut saltem sine justa causa ne tangantur a laico sacra vascula quando sacra olea continent. Cfr. De Herdt n. 157.

ART. II.

De caeremoniis Baptismi. n. 97—103.

97. *Proba contra hæreticos, usum caeremoniarum Baptismi non esse novum neque superstitiosum.*

R. Auct. p. 201, 202.

98. 1. *Suntne caeremoniæ in quocumque Baptismo adhibendæ.* 2. *Quantum est peccatum eas in solemni Baptismo omittere?*

R. Ad 1um 1. Adhibendæ sunt in solemni Baptismi administratione, quæ extra casum necessitatis semper per se faciendæ sunt. Auct. p. 202: „*Quandonam?*”

2. Si sacerdos in casu necessitatis aut alia de causa ab Ordinario probata, infantem vel adultum domi privatim baptizat, omittere debet caeremonias, quæ ablutionem præcedunt. Syn. Diœc. p. 30.

3. Laicis in necessitate baptizantibus nullas licet adhibere caeremonias. Vide n. 30.

Ad 2um Qui sine justa causa in Baptismo solemni caeremonias omittit, per se graviter peccat (Ben. XIV Const. *Inter omniægenas*. Vide n. 100). Idem dicendum de eo, qui unam caeremoniam notabilem negligit, v. g. qui baptizat sine unctione chrismatis, cum aqua non consecrata, cum chrismate anni præcedentis. Lig. n. 141. Cfr. Auct. p. 202: „*Quomodo?*”

99. *Licetne aliquando plures simul solemniter baptizare?*

R. Auct. p. 202, 203: „*An licet?*”, De Herdt t. III n. 161.

Nota. Quum auctores disputent, quænam causa requiratur, ut plures simul solemniter baptizare liceat, opportune obser-

vatur, inde non magnum commodum referri; nam pleræque cæremoniæ et formulæ pro singulis repeti debent. Ex præscripto Rit. Rom. p. 26, 27 singulariter singulis fieri debet: a) prima nominis interrogatio, exsufflatio, crucis impressio; b) prior manus impositio; c) immissio salis in ore; d) crucis impressio; e) altera manus impositio; f) tactus aurium et narium cum saliva; g) abrenuntiatio et unctio S. olei catechumenorum; h) interrogatio de fide, et reliqua omnia quæ sequuntur usque ad finem.

100. *Num et quomodo cæremoniæ in Baptismo omissæ supplendæ sunt?*

R. Affirmative, ut præcipit Ben. XIV Bulla *Inter omnigenas* § 19 (Bull. t. II p. 180): „Quas (cæremonias) quum ex veris, gravibusque causis prætermitti contingat, primo quoque tempore suppleri (parochi) curabunt. Neque enim sine gravi peccato negliguntur tam magni ponderis, tantæque antiquitatis ritus, atque ad reverentiam Sacramento reconciliandam maxime necessarii.” Itaque

1. Cæremoniæ omissæ in Baptismo domi privatim collato quamprimum fieri potest in ecclesia supplendæ sunt (Conc. Prov. p. 133, Syn. Diæc. p. 30). Speciales cæremonias, quæ adhiberi debent quando supplentur omissa in Baptismo tum infantum tum adulatorum, vide in Rit. Rom. p. 57 et 65. Quænam autem ex utrisque cæremoniis adhibendæ sint, dependet ab ætate, in qua ipse Baptismus valide collatus est. Quare si quis Catholicus adultus in infantia omissis omnibus vel quibusdam cæremoniis valide baptizatus est, cæremoniæ et preces servandæ sunt quæ assignantur in Rit. Rom. *lit. Ordo supplendi omissa super infantem baptizatum*. Ita decr. S. C. R. 27 Aug. 1836.

2. Si infans vel adultus jam est in ecclesia, ut solemniter baptizetur, sed mortis periculum imminet, sacerdos omissis iis quæ Baptismum præcedunt, eum illico baptizet ter vel semel tantum aquam super caput ejus effundens in modum crucis, atque immediate addat cæremonias subsequentes. Si baptiza-

tus supervixerit, suppleantur ritus præcedentes. Rit. Rom. p. 27 et 57.

3. Si in Baptismo solemniter administrato aliqua cæremonia ex inadvertentia vel alia causa omissa aut male peracta est, error aut vitium corrigi debet, si absque gravi incommodo fieri possit, v. g. si detegitur quum baptizatus adhuc est in ecclesia.

4. Si hæreticus, in hæresi valide baptizatus, convertitur ad fidem, cæremoniæ supplendæ sunt, nisi rationabili de causa Episcopo aliter videatur; quod in adultis sæpe erit. Vide Rit. Rom. p. 30, Lig. n. 144, Lehmk. n. 69 ad 5 sub 2), Auct. p. 203: „An suppleri.”

Si hæreticus adultus sub conditione rebaptizatur, Baptismus conferendus est cum cæremoniis quæ pro adultorum Baptismo præscribuntur. S. C. R. 27 Aug. 1836. „Videtur tamen, ait Lehmk. l. c. sub 4), in casu particulari ex gravi causa Episcopus dispensare posse, ut liceat cæremonias omittere.”

Nota. Si, cæremoniis in Baptismo rite adhibitis, ipse Baptismus absolute aut conditionate repeti debet, tutius est etiam cæremonias repetere. Lig. n. 144, Scavini l. III n. 553.

101. Quomodo cæremoniæ Baptismi dividuntur?

R. In *generales* seu *remotas* et *particulares* seu *proximas*.

Proximæ iterum dividuntur in præcedentes, concomitantes et subsequentes.

I. *Præcedentes.* Auct. p. 203—206.

1. *Nominis impositio.* Auct. p. 204.

In Conc. Prov. p. 137 legitur: „Prohibemus ne fabulosa, obscæna et ridicula nomina baptizandis imponantur, atque præcipimus Cœlitum tantum nomina illis fore assignanda, quæ in Martyrologio Romano, aut in aliis probatis Menologiis reperiuntur.” — Refert Zitelli l. c. p. 276 decretum S. Officii Jun. 1883: „Si puerum baptizandum deferens nolit prorsus eum baptizari, nisi imposito impii alicujus nomine, non ideo fas est Baptismum differre, sed puer ba-

ptizandus est, addito, submissa voce, nomine alicujus Sancti."

2. Interrogationes. Auct. p. 205.

Zitelli *l. c. p.* 276 dicit: „Interrogationes ... possunt primo latine factæ, dein in vulgarem linguam verti, ut ab adulto baptizando vel a patrinis et matrinis intelligantur, si agatur de Baptismo infantium. Congr. S. O. 23 Aug. 1880."

In Suppl. Rit. Rom. n. 7 legitur: „SSmus Dominus Noster indulsit ut in diœcesibus hujus Provinciæ amodo in administrando Baptismo cuilibet Interrogationi et Responsioni Latina lingua prolatae juxta præscriptum Ritualis Romani illico nova interrogatio, novaque responsio iteretur lingua vulgari seu patria."

II. *Concomitantes*. Auct. p. 206.

Introductio in baptisterium.

Suppl. Rit. Rom. n. 6 dicit: „Introductio, quæ hîc ponitur ad limen ecclesiæ, satis erit si fiat a loco, qui a fonte baptismali aliquantulum distet."

III. *Subsequentes*. Auct. p. 206, 207: „Post collatum."

102. 1. *Quenam est natura votorum baptismalium. 2. Quid quoad eorum renovationem suadetur aut præcipitur?*

R. Ad 1um Non sunt proprio sensu vota aut promissiones, sed declaratio voluntatis acceptandi et observandi legem christianam. Quare fideles monendi sunt, ut meminerint qualem obligationem in Baptismo contraxerint, ac quantum sua peccata sint aliorum peccatis graviora. Fusius Auct. p. 207, 208: „*An in Baptismo.*"

Ad 2um Suadendum, ut eorum votorum memoria sæpe agatur, eaque renoventur, præcipue die anniversaria Baptismi. Unde Conc. Prov. p. 137: „Recepti Baptismi commemoratio jugis resonet in auribus filiorum, tantique beneficii memoria colatur, tum religiosis actibus piisque operibus recurrente præsertim anniversaria die concelebratis, tum vero etiam renovatis sæpius publice ac privatim solemnibus promissionibus Deo Creatori, Redemptori et Sanctificatori, in Baptismo

factis, cum nos in filios adoptionis recepit."

Præcipitur autem in Conc. Prov. p. 148 et in Syn. Diœc. p. 39 solemnibus votorum baptismalium renovatio die primæ Communionis puerorum. Formulam renovationis habes in Syn. Diœc. p. 139. Cfr. Auct. p. 207: „Fideles."

ART. III.

De patrinis. n. 103—111.

103. 1. *Quare patrini in Baptismo adhibendi sunt.* 2. *Quibus aliis nominibus vocantur, et quare.* 3. *In quo Baptismo adhibendi sunt.* 4. *Quot assumi licet?*

R. Ad 1um et 2um Auct. p. 208.

Ad 3um In Baptismo *solemni* adhibendi sunt, idque sub gravi peccato præcipitur.

In Baptismo *privato*, qui a sacerdote administratur, certo non sunt necessario assumendi. Num licite assumantur ex jure communi, disputatur. Cfr. Feye n. 414, Mém. théol. Série 2 p. 574 sq., Rev. théol. anni 1856 p. 70. Jure autem nostro *particulari* prohibetur in Syn. Diœc. p. 30. Attamen si adhibiti fuerint, contrahunt cognitionem spirituales. Vide Tract. de Matr. p. 287.

Ad 4um Assumi possunt non plures quam unus et una; sufficit vero unus aut una, et tunc, ait Lig. n. 155 Dub. 1, probabilius non refert, utrius sit sexus. Parentes autem duos masculos aut duas feminas designantes, et parochus eos aut eas admittens peccant, mortaliter, ~~item verius ipsi~~ ^{et verius} duo patrini aut duæ matrinæ, ~~et~~ sunt diversi sexus ac est puer. Lig. n. 155 Dub. 2.

104. *Quinam sunt effectus validæ susceptionis in Baptismo?*

R. Auct. p. 209: „*Quinam sunt.*"

Quod attinet ad secundum effectum dicit Conc. Prov. p. 135: „Patrini seu susceptores adhibentur, qui, baptizati fidejussores constituti, catholicæ ejusdem educationi, si a pa-

rentibus vel tutoribus negligatur, intendunt, sollicite curantes ut in iis quæ ad mores informandos attinent, erudiatur, et in sancto Dei timore adolescat. Hoc officium nimium negligenter habetur nostris diebus, deque eo vix cogitant, sive ii quibus patrini inducendi cura est, sive ii ipsi qui sanctam hanc curationem in se suscipiunt. Non itaque omittant parochi, quæ sint patrinorum partes in mentem revocare iis qui hoc munus acceptant, ac nominatim exponere quantopere deceat, ut qui se alterius pedagogum et custodem professus est, illum ipsum deserat quem in fidem et clientelam suam recepit, donec opera et præsidio suo eundem egere intellexerint."

105. 1. *Quenam ad validam susceptionem requiruntur.*

2. *Quid si plures quam duo patrini designantur et admittuntur?*

R. Ad 1um Auct. p. 209, 210: „*Quenam.*"

Nota ad 7° de tactu physico: Communiter docetur, requiri ut sive ipse patrinus sive ejus procurator baptizandum physice tangat. Lig. n. 148. Tactus physicus videtur esse sufficiens, si susceptores manum vel extremitatem digitorum supra humerum infantis ponunt. Cfr. Feye n. 418, Gasparri n. 744, qui id deducit ex declaratione S. C. de Pr. F. 21 Jan. 1856.

Tactus iste fieri debet aut sub Baptismo, aut immediate post, aut (quod probabilius sufficit) immediate ante Baptismum. Sufficit quoque si patrinus infantem baptizatum de manu sacerdotis recipit, licet in actu Baptismi eum non tetigerit (S. C. C. 20 Dec. 1653); non videtur autem universim sufficere, si baptizatum suscipiat de manu tertiæ personæ v. g. obstetricis, alterius patrini vel matrinæ. Ex sententia Corradi, De Justis aliorumque satis est, si susceptor infantem sacerdoti baptizandum porrigit vel præsentat. Sed, ut dicit Lig. l. c., communissime et merito docent DD., non sufficere tactum moralem sive assistentiam; nec sufficit quod quis respondet tantum ad interrogationes baptizantis.

Ad 2um Auct. p. 210: „*Quid si.*"

106. *Susceptio per procuratorem estne valida?*

R. Auct. p. 210: „*An valida.*”

107. *Estne patrinnus adhibendus, quando solum cæremoniæ supplentur, item quando Baptismus sub conditione iteratur?*

R. Auct. p. 210, 211: „*An est.*”

108. *Quinam ex jure communi aut particulari tanquam indigni vel inepti excluduntur a munere patrini?*

R. Auct. p. 211, 212. Conc. Prov. p. 135 ait: Parochi „fideles edoceant sanctæ hujus tutelæ administrationem committendam nullatenus esse iis, qui eam gerere aut fideliter nolint, aut sedulo et accurate non queant.”

Nota ad 1°: Ex præscripto Conc. Prov. p. 135 publice criminosis annumerari debent ii, qui ad aliquam ex damnatis societatibus pertinent, qui Communionem paschalem et longiori tempore cultum divinum neglexerunt, qui Matrimonio mixto illicite conjuncti consensum dederunt, ut proles in hæresi educantur. „Quos omnes, ait, ne quidem tanquam alterius procuratores, ad baptizatum e sacro fonte suscipiendum, admittendos esse præscribimus.”

Nota ad 2°: Quamvis directe excludantur solum regulares, vota solemnia habentes, videntur etiam comprehendendi religiosi et religiosæ, vota tantum simplicia professi. Ita De Brabandere *Jur. can. comp. n. 627* cum L. Ferraris *v. Baptismus art. VI n. 42*. Conc. Prov. p. 146 simpliciter dicit: „Religiosos ab hoc munere suscipiendo Canones arcent.” Cfr. Lehmk. in *N. Rev. théol. t. XXVI p. 663*.

Nota ad 4°: Conc. Prov. p. 135, 136 addit: „Nec muti, aut sanæ mentis non compotes, nec pueri qui ad primam saltem Communionem admissi nondum fuerunt, uti patrini eligantur.”

109. *Possuntne sacerdotes sæculares esse patrini?*

R. Neque jure communi neque jure nostro particulari id prohibetur, attamen generatim dissuadetur. Vide Auct. p. 212: „*An sacerdotes.*” Quare Conc. Prov. p. 136: „Clericos hæc Synodus hortatur, ut idem munus, ad vitan-

dum specialiorem cum familiis nexum, aliasque ob rationes, declinent.”

110. *Quenam practice ministro Baptismi notanda sunt quoad patrilinos?*

R. 1. Ne unquam aliquem invitum vel inscium ut patrilinum admittat; nam ad validam susceptionem requiritur intentio saltem virtualis. Quando ipsi susceptores designati Baptismo non adstant, minister ab aliis inquirat, num consensum vere dederint. Quodsi non constet, alium patrilinum vel matrilinam statim substituatur, aut si id commodum facere nequeat, Baptismum administret cum uno tantum susceptore.

2. Attendant, ut susceptores aut pro iis procuratores filiolum physice tangant, secundum dicta *n. 105 ad 7°*; imo generatim ipsi curandum est, ut susceptores, aut, si absentes sint, eorum procuratores vel aliae personae nomine quasi-procuratorum sub ipsa ablutione aut filiolos super brachia teneant, aut iis manum imponant vel supponant. Cfr. De Herdt *l. c. n. 160 (15)*.

3. „Si parochus ante Baptismum intelligat, indignum electum fuisse a parentibus ad patrilini munus, illos tempestive doceat legem Ecclesiae, atque prudenter inducat ut eligant alium. Si indignus inopinato se praesentet, sacerdos ipsi honesto modo significet, legem Ecclesiae non permittere ut admittatur, ipsum vero coram aliis nullatenus objurget; quinimo facile permittat ut ceu testis assistat; et ne, in aliud tempus Baptismo dilato, infans exponatur periculo sine eo decedendi, absque ullo etiam susceptore baptizet.” Conc. Prov. *p. 136*.

111. *Potestne Catholicus esse patrilinus prolis quae ab haereticis baptizatur?*

R. Negative. S. Officium 10 Maii 1770 decidit: „Absolute non licere nec per se nec per alios fungi officio patrilini in Baptismis, quae haereticorum filiis ab haereticis ministrantur.” Cfr. N. Rev. théol. *t. III p. 303*. Quare dicit

Syn. Diæc. p. 31: „Edocendi sunt fideles non licere sibi suscipere, sive per se sive per procuratorem, aliquem infantem, qui ab hæretico aut schismatico baptizatur ministro.” (fr. Auct. p. 213: „*An Catholicus.*”

ART. IV.

De registro baptismali. n. 112, 113.

112. *Quænam ex jure communi et particulari servanda sunt quoad registrum baptismalem?*

R. 1. Præter libros confirmatorum, matrimoniorum, status animarum et defunctorum parochus debet habere *librum baptizatorum* apte et diligenti opera compactum, in quo secundum ordinem dierum, quibus occurrunt, baptizatos perspicue, accurate et nitide describat ex præscripta in Rit. Rom. p. 436 ratione, aut alio breviori modo qui in usu est et ab Ordinario approbatus. Vide Rit. Rom. *tit. Formulæ scribendæ* p. 436, Conc. Prov. p. 90, Suppl. Rit. Rom. n. 60.

2. Register baptismalis in archivo parochiæ sub sera servari debet, codex vero præparatorius, in quo prima fit descriptio, in sacristia custodiri licet; prohibetur tamen, quominus hæc descriptio exaretur in charta volante. Syn. Diæc. p. 110, 111, Conc. Prov. p. 332.

113. *Quænam peculiariter servanda sunt quoad inscriptionem prolis illegitimæ?*

R. 1. Si parentes legitimo Matrimonio juncti non sunt, omittendum est nomen *conjugibus*, item nota legitimitatis. Attamen ut omnis infamiæ vitetur occasio, ne addatur prolem esse illegitimam, aut parentes solum Matrimonium civile contraxisse.

2. Nomen alterius parentis, de quo constat, scribatur; si vero de neutro constat, scribatur: *Anno Domini . . . die . . . mensis . . . etc. baptizavi infantem, cujus parentes ignorantur, natum die. . . .*

3. Lege civili inquisitio in nomen patris prohibetur. Burg. Wetb. art. 342; unde fieri non consuevit. Neque illegitimi infantis pater inscribatur, nisi de eo certo constet ex ipsius patris confessione vel aliunde, v. g. quod Matrimonio civili cum matre junctus est.

4. Si proles illegitima postea a parentibus agnoscitur, aut subsequenti Matrimonio legitimatur, in registro baptismali nomina omissa addantur simul cum die et loco quo inter parentes Matrimonium coram Ecclesia initum est. Similiter nota legitimitatis adjiciatur, si infans pro foro ecclesiastico vere legitimatus est. Quomodo hoc fieri possit, vide Tract. de Matr. Append. Q. 5 et 6.

Nota. Quomodo conficiendum sit extractum seu excerptum e registro baptismali, vide Syn. Diœc. p. 110.

APPENDIX.

De purificatione puerperarum. n. 114—117.

114. *Estne purificatio mulierum post partum jure communi aut particulari præscripta?*

R. 1. Jure communi non est præscripta; sed mulieres possunt statim post partum, si volunt et vires permittunt, ad ecclesiam accedere, ut Deo gratias agant. Si volunt tamen ex devotione ab ingressu ecclesiæ aliquamdiu abstinere, ut lege Mosaica erat præscriptum (*Lev. XII 2*), id laudabiliter permitti potest. Ita ex *lib. III Decret. tit. XLVII*. Attamen purificatio „consuetudine introduci potest, pluribusque in locis introducta habetur obligatio benedictionem ante ingressum ad ecclesiam petendi, et aliquid pro ea parochio præbendi.” Reiffenstuel in *l. c. juris*. Cfr. Giraldi *Expos. jur. pont. t. I p. 454*.

2. Præscribitur autem jure nostro particulari. Conc. Prov. p. 137 ait: Ex more antiquitus tradito et ad exemplum Bea-

tissimæ Virginis Genitricis Dei, mulieres puerperæ, exacto feliciter partu, ad ecclesiam accedant, ut benedictionem recipiant, et de prole quam susceperunt, quamque in legitimo Matrimonio amantissimæ Matri nostræ Ecclesiæ genuerunt, Deo omnipotenti tum gratias agant, tum pro incolumitate commendent." Et Syn. Diœc. p. 31: „Piam et laudabilem consuetudinem servandam esse decernimus, ut mulier post prolem emissam in ecclesia benedictionem imploret."

Nota. Benedictio puerperarum, quamvis non sit unum ex juribus parochialibus, est functio parochialis, quæ ex consuetudine apud nos competit parochio. Ideoque honorarium seu oblationes occasione hujus benedictionis factæ ei de se tribui debent. Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 137, Resp. ad Q. B. p. 94, 95.

115. *Quibus puerperis benedictionem dare non licet?*

R. 1. Iis, quas, notum est, extra legitimum Matrimonium peperisse vel concepisse.

Syn. Diœc. p. 32 dicit: „Denegari mulieribus debet, quæ notorie e fornicatione, ex adulterio aut damnato alias coitu pepererunt." Sed Suppl. Rit. Rom. n. 49 ad benedictionem negandam requirit, ut proles concepta et nata sit extra legitimum Matrimonium. Nihilominus edixit Ordinarius in Communicandis anni 1890 (Coll. III p. 137), „inhærendum esse statuto Synodi Diœc. Licet prohibitio illa in *Suppl. ad Rit. Rom.* limitetur. . . , inde jure inferri nequit, in nostra quoque Diœcesi licite admitti posse mulierem, cujus proles notorie extra connubium concepta fuit, quamvis nata sit contracto jam Matrimonio."

2. Iis, quæ illicito mixto Matrimonio junctæ nondum cum Ecclesia reconciliatæ sunt.

3. Iis, quarum infans ipsarum culpa a ministro acatholico baptizatus est.

Nota. „Opportune, ait Syn. Diœc. p. 32, de præfata prohibitionem monendæ sunt mulieres, ut omnis evitetur confusio."

116. *Estne benedictio deneganda, si quoad istas causas existit aliquod dubium?*

R. Negative; sed tunc expedit puerperas ad benedictionem admittere. Hoc eruitur ex *cap. II de Reg. juris lib. V Decret. tit. XLI*: „dubia in meliorem partem interpretari debent.” Quæ regula teste Reiff. *in l. c. n. 10* valet etiam „in odiosis et onerosis v. g. in pœnis infligendis.” Vide *Resp. ad Q. R. p. 96*.

117. *Quo tempore post partum et quo modo benedictio ista danda est?*

R. 1. Quoad tempus requirit *Syn. Diœc. p. 31*, ne puerperæ ad purificationem admittantur ante diem quintam decimam a partu, nisi rationabiles causæ aliud suadeant. (*)

2. Quoad modum vide *Rit. Rom. p. 280*. Dicitur *ibid.*: „Ipse (sacerdos) . . . ad fores ecclesiæ accedat, ubi illam (puerperam) genuflectentem et candelam in manu tenentem aqua benedicta aspergat.” Ad quæ verba *Suppl. Rit. Rom. n. 49* ait: „Permittitur ut mulier non se sistat ad fores ecclesiæ, verum aliquanto saltem spatio distet ab altari ad quod exinde introducenda est.” Adjungitur *l. c.*: „Si quando plures simul introducuntur, in plurali dicitur: *Hæ accipient*” etc.

(*) Observat *Giraldi l. c. Nota II*, „improbandum esse puerperarum morem, quæ citra ullum valetudinis periculum, nimium sibi blandientes, largissime aliquantulum temporis, a Pontifice (*Innocentio III lib. III Decret. tit. XLVII*) hic indultum, interpretando illud extendunt etiam ad quadraginta dies: quo fit, ut diebus festis Missæ Sacrificio non assistant, et sic vertant in commodum corporis, quod pia consuetudine ad profectum animæ institutum est.” *Vide tamen Sig. lib. II n. 380, Rom. ap. te. II n. 42.*

II.

De Sacramento Confirmationis.

PROŒMIUM.

I. Baptismum excipit tractatus de Sacramento Confirmationis, quia est Baptismi complementum quoddam et perfectio. Etenim qui per Baptismum regeneratus est Christum operibus profiteri debet, et fœdus cum eo initum intactum servare. Quod ut præstet, Baptismus sufficientes quidem largitur gratias; verum pronitas ad malum animæque infirmitas atque scandalum sæculi homini magnas sæpe facessunt difficultates. Quare quo esset expeditior ad pugnam vitæque christianæ obstacula facilius vinceret, benignissimus Salvator instituit Sacramentum Confirmationis. Cfr. Conc. Prov. p. 137, 138.

II. Tractatus dividitur in quinque capita. Vide Auct. p. 251.

III. Summa doctrinæ catholicæ de hoc Sacramento ex *Concilio Florentino et Tridentino*: Auct. p. 216—218.

Caput I.

De natura et existentia Confirmationis. n. 1—6.

1. 1. *Quibus nominibus appellatur secundum N. L. Sacramentum.* 2. *Quomodo definitur?*

R. Auct. Ad 1um p. 219.

Ad 2um p. 220: „*Quid est.*”

2. *Quinam præcipue veritatem hujus Sacramenti impugnant?*

R. Auct. p. 220—222.

3. *Proba Confirmationem esse verum Sacramentum N. L.*

R. Hæc veritas dogmatice definita est a Conc. Trid. Sess. VII de Conf. can. 1. Vide Auct. p. 223.

Prob. in Auct. p. 222, 223.

4. *Refelle objectiones.*

R. Auct. p. 223—225: „*Objiiciunt.*”

5. 1. *Proba, Christum Sacramentum Confirmationis instituisse.* 2. *Num ipse Christus illud immediate instituit.* 3. *Num etiam ejus materiam et formam determinavit in specie?*

R. Ad 1um Prob. 1. Ex S. Scriptura, in qua promittitur, Spiritum Sanctum datum iri non solis apostolis, sed omnibus baptizatis seu credentibus. a) Id ostendit S. Petrus Act. ap. II 17 sq. ex prophetia Joëlis dicens: „Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem. . . . Et quidem super servos meos et super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo.” b) Etiam ipse Christus Spiritum Sanctum promisit quum diceret Joa. VII 37 sq.: „Si quis sitit, veniat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit (addit S. Joannes) de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum; non-

dum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus." Hic non agi de donis gratis datis, sed de donis gratos facientibus seu de gratia sanctificante, patet ex eo quod multi jam ante Christi glorificationem dono gratis dato aucti erant. Cfr. *Luc. X 17*.

2. Ex *factis apostolorum*, qui baptizatis sub manuum impositione Spiritum Sanctum contulerunt, atque ut idem facerent successoribus tradiderunt. Hæc apostolorum eorumque successorum praxis necessario supponit divinam institutionem, tum quia alias non potuerant esse tam certi de gratia divina secutura ex determinato ritu, tum quia apostoli propria auctoritate signis externis talem effectum annectere non valebant. Cfr. Auct. p. 222: „Probatur 1."

Ad 2um Auct. p. 225, 226: „*An Christus.*"

Ad 3um Auct. p. 226: „*An, quemadmodum.*" Cfr. *Tract. de Sacr. in gen. n. 14*.

6. *Quandonam Christus Sacramentum Confirmationis instituit?*

R. Auct. p. 226: „*Quandonam.*"

Ex sententia Suarez *De Sacramentis disp. XXXII sect. II* Confirmatio verisimiliter promissa et explicata est in ultima Cæna, perfecte autem instituta, atque apostolis tradita potestas eam conferendi, quando Christus post resurrectionem apostolis dixit: „Accipite Spiritum Sanctum." S. Thomas 3. Q. 72 art. I ad 1 ait: „Dicendum est, quod Christus instituit hoc Sacramentum, non exhibendo, sed promittendo, secundum illud *Joa 16: Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos*; et hoc ideo quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus Sancti, quæ non erat danda ante Christi resurrectionem et ascensionem, secundum illud *Joa. 7: Non erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.*" In verba S. Thomæ: *non exhibendo, sed promittendo* notat Gotti *De Confirmatione Q. 2 § 1*, sensum non esse quod Christus Confirmationem non instituerit nisi post ascensionem, sed quod danda et exhibenda non erat nisi post ascensionem.

Caput II.

De materia et forma Confirmationis. n. 7—11.

7. 1. *Quænam est Confirmationis materia remota.* 2. *Num ad valorem Confirmationis requiritur oleum et quale.* 3. *In quantum requiritur admixtio balsami cum oleo.* 4. *Num ad essentiam Confirmationis requiritur a) chrismatis consecratio, b) facta ab Episcopo?*

R. Auct. p. 227, 228.

8. 1. *Quænam ex multo communiori sententia est materia proxima Confirmationis essentialis et adæquata.* 2. *Quænam sunt aliæ quatuor sententiæ de materia proxima?* 3. *Proba sententiam communioem, seu essentialem esse a) chrismationem, b) aliquam manus impositionem, c) impositionem quæ fit simul cum chrismatione.*

R. Auct. p. 228—231.

Ad 3um c) Communioem sententiam, speciatim requiri manus impositionem a chrismatione indistinctam, S. Alphonsus lib. VI n. 164 vocat communem vel fere communem, eamque cum *Bellarmino* habet certissimam. Hanc sententiam saltem ut verioem in praxi sequendam esse, probatur: a) Quia propugnatur a plurimis eisque gravibus auctoribus. b) Quia secundum hanc sententiam multa SS. Patrum effata intelligenda videntur, ut probat *Bellarminus* apud Lig. l. c. c) Quia apud Græcos universim sola ista manus impositio in usu est; et tamen Ecclesia Romana agnoscit, eos verum Sacramentum Confirmationis habere (Vide verba *Ben. XIV* in Auct. p. 230). d) Quia in hac sententia conciliantur omnia, quæ pro aliis sentiis ex S. Scriptura et Traditione afferuntur. e) Denique hac admissa sententia, nihil nos urget, ut

dicamus Christum materiam hujus Sacramenti in genere tantum determinasse.

9. *Quenam practice observanda sunt quoad primam seu communem manuum impositionem?*

R. Auct. p. 231: „Interim.”

Nota. Eritne Sacramentum iterandum aut aliquid supplendum, si quis confirmandorum, qui primæ manuum impositioni non interfuerit, inadvertenter S. chrismate unctus est? Nihil videtur iterandum aut supplendum, si hoc fieri non potest nisi cum gravi incommodo. Imo dicit S. Alphonsus n. 167 *in fine*: „Episcopi communiter non satagunt, ut omnes confirmandi sint præsentés in principio ritus, cum minister elevans manus profert orationem, nec dubitant ipsi confirmare eos, qui postquam primus ille ritus jam est completus, accedunt.” „Cum hujusmodi agendi ratio, ait Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. XIII cap. XIX n. 17*, communiter recepta sit et passim servetur, nemine penitus contradicente, propterea nullum irritumque esse Confirmationis Sacramentum sic administratum, . . . satis id est ad evincendum, . . . neque reipsa esse, neque censi eam manuum impositionem, quæ ad validitatem Sacramenti requiritur.” Cfr. Resp. ad Q. B. p. 106, 107. „Proposito dubio, an prætermissa ab Episcopo prima manuum impositione super confirmandis, repetendum esset Sacramentum sub conditione, vel potius tuta conscientia sic confirmati in bona fide relinquendi essent, S. C. de Pr. F. 6 Aug. 1840 respondit: Non esse repetendam Confirmationem sub conditione.” Ita apud Zitelli p. 277. Cfr. Vecchiotti t. III § 10.

10. *Chrismatio: 1. in qua parte corporis et quem in modum fieri debet; 2. num immediate manu Episcopi?*

R. Auct. Ad 1um p. 231: „In qua.”

Ad 2um p. 231, 232: „An chrismatio.”

Obj. S. Scriptura nullum affert testimonium, Confirmationem per unctionem administratam fuisse.

R. 1. Quamvis forte in S. Scriptura unctio diserte non memoretur, certo tamen insinuat *II Cor. I 21 sq.*: „Qui confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus: qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.” Item *Eph. IV 30, I Joa. II 27*.

2. Etiam si nullum testimonium ex S. Scriptura afferri posset, inde nulla difficultas. Etenim non omnia dogmata habemus ex S. Scriptura, sed multa ex Traditione. Deinde, ut dicit S. Augustinus *De fide et operibus cap. IX*, quando S. Scriptura narrat, Baptismum administratum esse, debemus intelligere omnia impleta esse quæ ad Baptismum pertinent.

3. Si apostoli quandoque sola manuum impositione Confirmationem contulerint, id fecerunt ex divina dispensatione. Quando enim Spiritus Sanctus sub visibilibus signis descendebat in confirmatos, non erat necessaria sensibilis materia Sacramenti ad significandos ejus effectus. Ita S. Thomas 3. Q. 72 art. II ad 1. Cfr. *Billuart diss. I art. II*.

11. *Quenam est forma Confirmationis; quenam verba in forma Latinorum sunt essentialia?*

R. Auct. p. 232, 233.

Caput III.

De ministro et subjecto Confirmationis. n. 12—19.

ART. I.

De ministro. n. 12—15.

12. *Quinam commemorandi sunt errores quoad ministrum Confirmationis?*

R. Post *Photium* sæc. IX dicebant *Waldenses* sæc. XIII, *Wicleffistæ* sæc. XIV et *Hus* sæc. XV, Episcopum a presbytero quoad potestatem sacramentalem non differre; ideoque presbyterum habebant pro Confirmationis ministro ordinario. Hos secuti *Lutherani* et *Calvinistæ* calumniantur, Episcopos hanc confirmandi potestatem ex ambitione sibi arrogasse.

13. *Proba fidei dogma, Episcopum esse ministrum ordinarium Confirmationis.*

R. Auct. p. 233.

Alia SS. Patrum testimonia: S. Cyprianus: „*Quod nunc*” etc. in Auct. p. 222; S. Hieronymus: „Non abnuo” etc.; vide *Obj. II.* Item Innocentius I *Epist. 24 ad Decentium* n. 6: „De consignandis infantibus manifestum est, non ab alio quam ab Episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificibus solis deberi, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum et illa lectio Actuum apostolorum (VIII 14).”

Ex Patribus Græcis: Dionysius Areopagita *De eccl. hier. cap. II part. II*: „Baptizatum indutum alba veste ad Pontificem ducunt; ille divino ac deifico prorsus unguento virum signat.” S. Chrysostomus *Hom. 18 in Act. ap.*: „Hæc (dandi Spiritum Sanctum per manuum impositionem)

apostolorum erat prærogativa; ideoque et præpositos Ecclesiæ, non alios videre est hoc facere." Cfr. Bellarminus *De Confirmatione lib. II cap. V.*

Obj. I. Ananias, qui non erat Episcopus, Saulum confirmavit; nam *Act. ap. IX 17* legitur ei manus imposuisse, ut impleretur Spiritu Sancto.

R. Hæc manuum impositio non fuit Confirmatio, sed facta est ut Saulo visus restitueretur, ut patet ex *ŷ. 18*. Præterea Saulus, quum nondum esset baptizatus, non poterat confirmari. Cfr. Billuart *l. c. art. VII*, Ben. XIV *De Syn. Dioc. lib. VII cap. VII n. 3.*

Obj. II. S. Hieronymus dicit, presbyteris eandem esse confirmandi facultatem ac Episcopis; eam autem Episcopis ex sola consuetudine tribui, non ex legis necessitate. Scribit enim *1. Epist. 101 ad Evangelum*: „Quid facit, excepta Ordinatione, Episcopus quod non faciat presbyter?" *2. Dial. adv. Lucifer. n. 9*: „Non abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe a majoribus urbibus per presbyteros et diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum impositurus excurrat. Sed hoc ad honorem potius sacerdotii factum quam ad legem necessitatis. Si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus Sanctus defluit, lugendi sunt qui in remotioribus locis per presbyteros baptizati, ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur."

R. Ad 1um S. Doctor agens contra quemdam, qui diaconos presbyteris anteponebat, hos extollit, atque Episcopis proximos esse ostendit, eo quod eandem conficiendi Corpus Christi facultatem habent. Adjungit tamen, eos hanc potestatem habere per Ordinationem ab Episcopo factam; unde dicit: „Quid facit" etc. Non loquitur autem de aliis muniis episcopalibus, quia id ejus instituti non erat. Cæterum, officium confirmandi Episcopis esse reservatum, palam agnoscit in secundo testimonio objecto. Billuart *l. c. p. 61.*

Ad 2um S. Hieronymus dicit, Episcopos esse ministros Con-

fīrmationis ex consuetudine quæ ex apostolis descendit; nam addit: „Disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus Sanctus ad apostolos descendit.”

Verba: *Id ad honorem potius sacerdotii factum quam ad legem necessitatis*, intelligi possunt de necessitate *ministerii* aut *Sacramenti*. Priori sensu ea accipit Baronius *ad annum* 594 n. 15, ita ut significant: quamvis Confirmatio etiam in locis remotioribus ab Episcopo conferri soleat, id magis ad honorem episcopatus quam ex stricta fit necessitate; nam potest etiam extraordinaria facultate administrari a presbyteris: secus lugendi sunt etc. Si verba referuntur ad necessitatem *Sacramenti* seu consequendæ salutis, significant: officium confirmandi honori episcopalis dignitatis reservatum est, quia Confirmatio non est, sicut Baptismus, tantæ necessitatis ad salutem, ut ejus ministerium unicuique committi debeat. Secus enim lugendi sunt etc. Ita Bellarminus *l. c. cap. XII*, Billuart *l. c. p. 61 sq.*

14. 1. *Estne Confirmationis minister extraordinarius? Proba affirmativam sententiam.* 2. *Ostende, delegationem S. Pontificis sufficere, ut simplex sacerdos valide confirmet.* 3. *Potestne etiam Episcopus facultatem confirmandi sacerdotibus tribuere?*

R. Auct. Ad 1um p. 234: „*An datur.*”

Ad 2um p. 234, 235: „*Dices.*”

Ad 3um p. 235: „*An etiam.*”

15. *Quenam ministro Confirmationis observanda sunt?*

R. 1. Ne Confirmationem conferat neque alienis neque suis subditis in aliena Diœcesi sine expressa Ordinarii illius loci licentia; est enim exercitium jurisdictionis fori externi. Secus agens incurrit suspensionem ab exercitio pontificalium. Cfr. Tract. de Cens. p. 97, 98. „Quin imo, ait Soglia *part. III lib. I § 5*, neque de Ordinarii consensu, qui Vicariorum Apostolicorum munere funguntur, ac S. C. de Pr. F. directe subjiciuntur, extra Diœceses sibi

assignatas non solum intra fines Europæ, sed etiam ad omnia loca, pontificalia exercere possunt.”

2. Quamvis Episcopo per se non liceat alienos subditos in sua Diœcesi confirmare sine licentia Ordinarii confirmandorum, communi tamen consuetudine et tacito Episcoporum consensu introductum est ut licite confirmet omnes extraneos, nisi eorum Episcopus contradicat. Cfr. Lig. n. 172, 173.

3. Locus proprius Confirmationis conferendæ est ecclesia; potest tamen sine gravi peccato administrari in quocumque loco decenti; imo rationabilis causa excusat ab omni peccato. Lig. n. 174 *Quær.* 2.

4. Convenit, ut jejunos mane Confirmationem conferat jejunis. Hoc tamen, ait Lig. n. 174 *Quær.* 1, non est de præcepto, sed de consilio; imo dicit cum Suarez: „consuetudo fere jam obtinuit, ut tale Sacramentum post prandium conferatur.” Cfr. Lig. n. 184, *Hom. ap. tr. XIV* n. 50 ad 4.

ART. II.

De subjecto n. 16—19.

16. 1. *Quodnam est subjectum Confirmationis.* 2. *In qua ætate suscipienda est.* 3. *Soletne administrari moribundis.* 4. *Quænam de hisce statuta sunt jure nostro particulari?*

R. Ad 1um, 2um et 3um Auct. p. 236.

Ad 4um „Si quis, ait Conc. Prov. p. 139, nondum confirmatus, in periculo mortis reperiatur, ei, cujuscumque sit ætatis, Confirmatio utiliter semper confertur, vel ob id solummodo, ut confirmatus decedens majorem gloriam consequatur. Nisi autem pro particulari casu aliter Episcopo visum fuerit, nemo ante septennium absolutum ad Sacramentum Confirmationis admittatur. Neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta est, sed ut ejus virtute optime instructi et parati inveniremur, cum nobis pro Christi fide pugnandum esset: ad quod sane pugnæ genus pueros, qui adhuc usu

rationis carent, nemo aptos esse judicavit. Sed neque diutius Confirmatio differenda est, ne adolescens superno Spiritus Sancti robore destitutus sit, cum illud vitæ stadium ingreditur, in quo tanto magis cœlestibus donis indiget, quanto majoribus illecebris ac fallaciis expositus est."

Practice in nostra Diœcesi consuetudine ex Statutis anni 1852 art. 54 sub 2 receptum est, ut omnes et soli illi, qui primam Communionem receperint, confirmentur prima data occasione.

Nota. Confirmatio valide et licite conferri potest semi-amentibus (De Sacr. in gen. n. 113); etiam plene et perpetuo amentibus (Lig. n. 178, Billuart l. c. art. VIII § 1, Auct. p. 237: „Hoc Sacramentum").

17. *Quænam requiruntur ad validam Confirmationis susceptionem?*

R. Auct. p. 237.

18. 1. *Quænam animæ dispositiones requiruntur ad licitam et fructuosam Confirmationis susceptionem.* 2. *Quænam inde statuta sunt jure nostro particulari?*

R. Ad 1um Status gratiæ, debita instructio atque reverentia et devotio. Fusius Auct. p. 237, 238.

Ad 2um 1. Quoad statum gratiæ et dignam dispositionem dicit Conc. Prov. p. 139: „Impensam dent operam parochi, ut confirmandi omni pietatis sensu ac debita dispositione prius accedant ad Pœnitentiæ Sacramentum, expiatiq[ue] ab animæ sordibus, si forte ad primam Communionem admissi jam fuerunt, pane etiam angelorum reficiantur."

2. Quoad instructionem vero ait Conc. Prov. p. 138, 139: „Ad parochos pertinet adlaborare in iis quorum curam spiritualem gerunt, ut par est erudiendis, ac summo studio præparandis, ne illud negligant, sed ut illud digne ac fructuose suscipiant." In quæ verba Syn. Diœc. p. 32, 33: „Ideo, inquit, statuimus, ut peculiari cura per trium saltem hebdomadarum spatium quinquies ad minus singulis hebdomadis in

sanctæ religionis mysteriis et præceptis nec non in christianæ vitæ virtutibus regulariter confirmandi erudiantur. De quorum sufficienti idoneitate, nisi certo constet, singuli seorsim et serio examinentur an sciant saltem distincte preces consuetas, mysteria fidei, præcepta Dei et Ecclesiæ, cæteraque fidei rudimenta, naturam et fructus Confirmationis, una cum dispositione et qualitatibus, quæ in suscipiente requiruntur.... Quicumque vero christianæ legis præceptis et mysteriis non satis imbuti deprehenduntur, a Sacramenti susceptione arceri debent. Parochorum conscientiam desuper oneramus, eosque cum Benedicto XIV monemus, ne alienæ operæ nimium tribuant, sed videant ipsi, quo loco res sint, cum pueri Sacramentum Eucharistiæ et Confirmationis exposcant." Cfr. Conc. Prov. p. 139.

19. *Quænam corporis dispositiones requiruntur ad Confirmationem rite suscipiendam?*

R. 1. Decet, Confirmationem suscepturos esse jejunos, si commode fieri potest et Sacramentum mane administratur. Syn. Diæc. p. 33.

2. „Masculorum frons crinibus omnino vacua sit; feminae decenter et valde modeste sint ornatae, earumque caput cooptum velo aut alio tegumento tum simplici et plano, ut, dum Pontifex frontem pollice inungit, manum capiti imponere valeat." *l. c.*

3. Ex reverentia s. chrismatis frons confirmati statim post unctionem bombyce abstergendus est. Præscriptum *Pontificalis Romani* portandi lineam vittam, qua frons ligetur, donec chrisma desiccatum aut abstersum fuerit, in desuetudinem abiit. Lig. n. 188. Vide Auct. p. 238: „*Quænam.*”

Caput IV.

De effectibus et necessitate Confirmationis. n. 20—25.

20. *Quinam sunt effectus Confirmationis?*

R. Auct. p. 239.

21. *Potestne Confirmatio conferri in dubio juris aut facti, num quis eam susceperit?*

R. Auct. p. 239, 240: „*Quomodo.*”

22. *Num Confirmatio reviviscit?*

R. Auct. p. 240: „*An Sacramentum.*”

23. 1. *Quanam de necessitate Confirmationis certa sunt.*
2. *Num existit præceptum suscipiendi Confirmationem per se et directe obligans?*

R. Ad 1um Auct. p. 240: „*Prænotandum.*”

Ad 2um Auct. p. 240—242: „*An Confirmatio.*”

Nota. Insuper S. C. de Pr. F. dedit 4 Maii 1774 *Instructionem pro simplici sacerdote Sacramentum Confirmationis ex Sedis Ap. delegatione administrante*, quam Clemens XIV approbavit et servari jussit (Rit. Rom. App. p. V sq.). In hac Instructione Cardinales remittentes ad Const. Benedicti XIV dicunt: „*Hoc Sacramentum sine gravis peccati reatu respui non potest, ac negligi, cum illud suscipiendi opportuna adest occasio.*”

„Sunt adhuc tamen, ait Scavini t. III n. 560 (1), qui tenent ea verba Benedicti XIV non concludere pro omnibus, quia (inquiunt) hic Pontifex tantum loquitur de invalide confirmatis a presbyteris Græcis, qui renuunt ad Confirmationem de novo accedere, quasi habeant validam primam: unde hic habetur ratio peculiaris. Attamen non recederem a prima sententia.” Hisce verbis assentiens dicit Lehmk. n. 103: „Donec clarius Ecclesia obligationem gravem existere declaraverit, prorsus existimo de gravi peccato non constare, nisi extrinsecus alia ratio accedat.” Deinde adducit rationes, ob quas ipsi videtur gravis obligatio neque probari ex natura rei, neque

ex lege divina neque ecclesiastica. Speciatim a) quoad Const. Ben. XIV dicit, hunc Pontificem certe controversiam theologorum dirimere noluisse, quum quasi transeundo tantum verba supra citata afferat. Deinde Græco-Itali aliquando infantes confirmandos curabant simplicibus sacerdotibus, quibus omnis facultas dempta erat, et induci non poterant ut ab Episcopis Confirmationem reciperent: unde qui data occasione Confirmationem negligebant, facile scandalo aut contemptu peccabant. Hæc confirmantur, dicit D'Annibale *l. III n. 283 (17)*, ex ipso Ben. XIV *De Syn. Dioc. lib. VII cap. X n. 9* post eam Constitutionem edito. b) Quoad Instructionem S. C. de Pr. F. ait, istam Congregationem non pollere legifera potestate pro universa Ecclesia; præterea Instructioni deesse formam legis, quum non ad universum populum christianum, sed ad paucos tantum sacerdotes dirigatur; tandem approbationem S. Pontificis eam amplioris auctoritatis non facere, quoniam forma legis deest. Quare concludit: „Ergo id solum restat, ut, omissa mentione gravis peccati, fideles, proposita turpitudine ingratitude erga Deum et incuriæ propriæ perfectionis, si opus sit, urgeantur ad accipiendum illud donum, quo copiosa gratia et magna auxilia Spiritus Sancti conferantur: nisi forte negligentiores monere velis, aliquando adjuncta externa ea esse, ut Sacramenti illius neglectus grave scandalum, contemptum, periculum personale grave, atque ita grave peccatum constituere possit.” Ejusdem sententiæ sunt Gury *l. II n. 270*, Ballerini *in h. l.*, Palmieri *De Confirmatione n. 25*, Bucceroni *Inst. theol. mor. l. II n. 490*.

24. 1. Quosnam afficit præceptum suscipiendi Confirmationem. 2. Quandonam hoc præceptum obligat?

R. Ad 1um Auct. p. 242: „Quosnam.”

Ad 2um Auct. p. 242: „Quandonam.”

25. Quænam ex hac fidelium obligatione deduci possunt quoad officium 1. Episcopi, 2. catechistæ, 3. confessorii?

R. Ad 1um Ex obligatione fidelium Confirmationis suscipiendæ sequitur officium Episcopi hoc Sacramentum suo tem-

pore per se aut per alium administrandi; præterea boni pastoris est oves ipsi commissas non solum necessariis sed etiam salutaribus mediis ad salutem perducere. Ut obligationi plene satisfaciat, debet frequenter secundum Diœcesis circumstantias suis subditis Confirmationis suscipiendæ opportunitatem dare. Non peccat, si ex justa causa differt per tres vel plures annos; peccat autem graviter, qui per octo vel decem annos differt, nisi excuset moralis impossibilitas. Ita Croix apud Lig. n. 175.

Ad 2um Catechista occasione data, v. g. quando pertractat quæstionem *Catechismi lect.* 32 qu. 2: „Wanneer moet men het Vormsel ontvangen?” obligationem hujus Sacramenti suscipiendi rite inculcet. Ut autem fideles alacriores evadant, evolvat præcipue hujus Sacramenti salutares effectus, nostram indigentiam et necessitudinem, atque exemplum proavorum, qui non raro magno cum periculo extra limites patriæ Confirmationem suscipere non dubitarunt.

Ad 3um Quid judicandum aut quomodo agendum est confessario, si pœnitens, requisitam vel ordinariam habens ætatem, quamvis Sacramentum non cõtemnat, data opportunitate renuit illud suscipere, suæque detrectationis nullam sufficientem rationem excusantem adducere potest? Ejusmodi ex sententia S. Alphonsi (vide n. 23) vix a gravi peccato potest excusari. Cfr. Conc. Prov. p. 138. Attamen imprudentis erit eum per se sub gravi peccato obstringere ad Confirmationem suscipiendam, tum quia ex sententia communi veterum auctorum atque nonnullorum recentissimorum, non sine fundamento dubitatur, num existat grave præceptum, tum quia pœnitens ejusmodi de gravi obligatione plerumque non cogitabit, atque monitus sæpe non auscultabit. Hæc eo magis valent, si pœnitens suæ excusationis rationem affert, v. g. quod est grandior quam qui simul cum pueris confirmetur, quo rubore suffunderetur. Itaque cum pœnitente in casu dato agat suadendo, non autem gravem obligationem imponendo.

Caput V.

De adjunctis Confirmationis. n. 26, 27.

26. *De patrino Confirmationis quær.:*

1. *Num et quo jure adhibendus sit.*

R. Affirmative jure ecclesiastico; in decreto S. C. C. 12 *Julii* 1823 contraria consuetudo reprobatur. Vocatur *tenens*, quia dexteram super humerum dexterum confirmandi ponit; quod ex præscripto Syn. Diœc. p. 34, 35 etiam in Confirmatione adulterum servandum est.

2. *Quinam sint effectus pro patrino.*

R. a) Obligatio instruendi confirmatum, si opus habet. b) Cognatio spiritualis cum confirmato, hujusque parentibus. Ideo ne unquam pater aut mater propriam prolem in Confirmatione teneat.

3. *Quot et quinam adhibendi sint.*

R. Unus tantum, qui sit ejusdem sexus cujus est confirmandus, et diversus a patrino Baptismi, ut etiam statuitur a Conc. Prov. p. 140 et Syn. Diœc. p. 34.

4. *Quinam a munere patrini excludantur.*

R. Qui non sunt confirmati, ac „qui hoc munere in Baptismo fungi prohibiti fuerunt.” Conc. Prov. p. 140. — Si non confirmatus patrinum agit non contrahit cognitionem spirituales, uti dicit S. C. C. 13 *Junii* 1654. Cfr. Feye *De imped. matr.* n. 411.

Nota. „Ex præscripto Pontificalis Romani: *Nullus præsentet nisi unum aut duos, non plures, nisi aliter necessitas suadeat, arbitrio Episcopi.* Quapropter cum alicujus parochiæ pueri omnes simul admittuntur ad Confirmationem, unus saltem patrinus pro masculis, et una saltem matrina pro feminis constitatur ex parochianis. . . . Pluribus parochiis eundem patri-

num vel matrinam constitui prohibemus." Syn. Diœc. p. 34. De usu adhibendi in Confirmatione unum tantum pro omnibus masculis, unamque pro omnibus feminis, resolvit S. C. C. 12 Julii 1823: „Non esse probandum, sed tolerandum in casu necessitatis ab Episcopo dijudicandæ ad formam Pontificalis Romani." Cfr. Feye *l. c. n.* 419. Eodem sensu respondit S. Officium 16 Junii 1884. Cfr. Zitelli *l. c. p.* 280.

27. *Quænam ex Conc. Prov. et Syn. Diœc. statutis sunt parochorum officia, quando suis subditis Confirmatio administratur?*

R. 1. *Antecedentia:*

a) Specialis confirmandorum instructio in rebus fidei et morum per tres saltem hebdomadas quinquies ad minus singulis hebdomadis. Syn. Diœc. p. 32.

b) Nisi de eorum eruditione certo constet, singuli confirmandi serio examinentur antequam admittantur. Admissis „tempore opportuno porrigenda est schedula a parochio vel ejus nomine a sacellano signata, qua Episcopo constet illos esse ad Confirmationem admissos." Syn. Diœc. p. 32, 33, Conc. Prov. p. 139.

c) Parochi impensam dent operam, ut ante Confirmationem omnes suscipiant Sacramenta Pœnitentiæ et SS. Eucharistiæ (die Confirmationis aut pridie pro opportunitate). Conc. Prov. p. 139.

d) Si confirmandi alienam parochiam adire tenentur, desideramus, ait Syn. Diœc. p. 33, ut, si nihil obstat, pueri præcedant, et diverso agmine sequantur puellæ. Iter illud summa fiat animi recollectione, quæ in tractibus catholicis, dum id sine offendiculo et licite fieri potest, per recitationem rosarii, aliarumque piarum precum foveatur. Cfr. Conc. Prov. p. 140.

2. *Concomitantia:*

a) Die et hora statuta confirmandi mature in ecclesia sint præsentés, ut omnia ordinatim disponi possint. „Confirmandi

primo loco et eo ordine disponantur, ut mares a puellis distinctum sejunctumque locum occupent, et primum mares deinde feminae confirmentur." Syn. Diœc. p. 33, 34. Conc. Prov. p. 140.

b) Cæremoniarum initio omnes intersint; quare invigilandum, „ut statim ac cæremoniæ incipiunt, fores ecclesiæ claudantur, quum illi, qui absentes sunt eo momento, quo Episcopus precatur *Omnipotens sempiterne Deus*, non possint sancto chrismate inungi, et præterea nemini ex præsentibus abire liceat, nisi accepta benedictione, quam Pontifex post omnium Confirmationem impertitur." Syn. Diœc. p. 34, Conc. Prov. 140.

Nota. Num possint valide et per se licite confirmari, qui primæ generali manuum impositioni sub oratione *Omnipotens* non interfuerint, vide n. 9 *Nota.* — Benedictio communis, quæ in fine ab Episcopo datur, ex communi sententia non est essentialis, sed mere cæremonialis. Lig. n. 188, S. C. Inqu. 2 Maii 1892. Cfr. N. Rev. théol. t. XXIV p. 620 sq. Neque obligat (saltem non sub gravi peccato) admonitio *Pont. Rom.*: „Nullus confirmatus discedat, nisi benedictione accepta, quam Pontifex post omnium Confirmationem dabit." Cfr. Lig. l. c., Scavini t. III n. 568, Marc n. 1495. Quare si quis confirmatus ob infirmitatem vel similem causam ante istam benedictionem abierit, illa ipsi postea generatim danda non est, nisi forte sine notabili incommodo extemplo impertiri possit. Vide Resp. ad Q. B. p. 107.

c) „Per totum tempus, quo Sacramentum administratur, alternatim cantentur hymni, psalmi vel cantica, atque rosarium recitetur." Syn. Diœc. p. 34, Conc. Prov. p. 140.

d) „Curent parochi, ut dum frons sacro chrismate inungitur, patrinus vel matrina manum dextram super humerum confirmandi pariter dextrum constanter teneat." Syn. Diœc. p. 34.

3. Subsequentia :

a) „Cum, accepta Pontificis benedictione, omnes dimittuntur, confirmati in omni modestia domum revertantur. Qui alte-

rius sunt parochiæ, redeant eo ordine quo venerunt. Cuncti honeste et sancte diem transigant." Syn. Diæc. p. 35.

b) Curandum maxime, ut confirmati gratiæ acceptæ strenuo allaborent. Vide Conc. Prov. p. 140: „Curandum."

c) Secundum formam Rit. Rom. p. 437, 438 confirmati describi debent in speciali libro (Conc. Prov. p. 90). Iste liber servandus est in archivo parochiæ, et cum cæteris libris in visitatione decanali exhibendus, si post ultimam visitationem Confirmatio administrata est. Syn. Diæc. p. 111 et 120.

III.

De Sacramento Eucharistiæ.

PROŒMIUM.

I. *Ob quas causas Sacramentum Eucharistiæ cæteris mysteriis præstat ?*

R. Auct. p. 1 : „*Ex omnibus.*”

Ad quæ verba juvat hæc afferre Conc. Trid. Sess. XIII de Euch. cap. II et III: „Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, et in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes vita illius, qui dixit: *Qui manducat me, et ipse vivet propter me*, et tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ et perpetuæ felicitatis, adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit... Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ et invisibilis gratiæ formam visibilem; verum illud in ea excellens et singulare reperitur, quod reli-

qua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, quum quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est. Nondum enim Eucharistiam de manu Domini apostoli susceperant, quum vere tamen ipse affirmaret corpus suum esse quod præbebat." Cfr. Conc. Prov. p. 141 sq.

II. *Quo animi sensu ad SS. Eucharistiæ studium est accedendum; ac quænam ministro Christi in hoc studio præcipue cordi esse debent?*

R. Auct. p. 1: „Ad illius."

III. Tractatus dividitur in octo capita. Auct. p. 2: „Ordinem."

IV. Summa doctrinæ catholicæ de SS. Eucharistia ex Concilio Florentino et Tridentino: Auct. p. 2—5.

Caput I.

De SS. Eucharistiæ nominibus, figuris, existentia et natura. n. 1—9.

1. *Unde Eucharistia plura sortita est nomina?*

R. Auct. p. 5: „Prænotandum.”

Nota. Uno et eodem actu consecrationis panis et vini Sacramentum perficitur et Sacrificium Deo offertur. Ratio est, quod venerabilis actio, — quam Christus in ultima cœna instituit et perfecit, atque apostolis eorumque in sacerdotio successoribus ut in sui memoriam peragerent, præcepit, — est signum rei sacræ in quantum est sanctificans homines, ac simul oblatio externa rei sensibilis, quæ per legitimum ministrum quodammodo perimitur in protestationem supremi Dei dominii. Cfr. Tract. de Sacrif. Missæ n. 2 et 15.

2. *Quibus nominibus Eucharistia insigniri consuevit; ac quænam est nominum ratio?*

R. Auct. p. 6: „Quibus.”

3. 1. *Quænam fuerunt præcipuæ Eucharistiæ figuræ sub V. L.* 2. *Proba, has figuras umbras fuisse Eucharistiæ, seu eas huic merito applicari.* 3. *Quænam sunt utilitates figurarum?*

R. Ad 1um Auct. p. 7 et 8.

Ad 2^{am} 1. Ex eo quod V. L. fuit figura N. L., ut docet S. Paulus *I Cor. X 11*: „Hæc autem omnia in figura continebant illis.” *Hebr. X 1*: „Umbram enim habens lex futurorum bonorum.” Cfr. *Coloss. II 17*.

2. Ex eo quod ipse Christus figuras applicavit: *Joa. III 14*: „Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis”; imo *Joa. VI 49 sq.* manna proponit ut typum Eucharistiæ.

3. Ex Conc. Trid., quod *Sess. XXII de Sacrif. Missæ cap. I* ait: „Hæc (oblatio Sacrificii Missæ) illa est, quæ per

varias sacrificiorum naturæ et legis tempore similitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa significata velut illorum omnium consummatio et perfectio complectitur.”

Ad 3um 1. Figuræ mysterium Eucharistiæ illustrant ad fidem facilius præstandam. 2. Figuræ argumentum præbent ad probandam Christi realem in Eucharistia præsentiam. Quod argumentum cum Bellarmino ita proponitur: Figuræ necessario inferiores esse debent rebus figuratis. Atqui, si Eucharistia non realiter continet corpus Christi, sed tantum panem naturalem, et solummodo significat corpus Christi, figuræ non sunt Eucharistiæ inferiores, imo quædam sunt ipsi excellentiores. Ergo Eucharistia non est simplex panis naturalis, sed cælestis; non solum significat, sed realiter continet corpus Christi.

Prob. maj. Non tantum ex rei natura, sed etiam ex doctrina S. Pauli, qui figuras V. T. vocat umbras, impletionem autem et veritatem dicit corpus et imaginem. *Coloss. II 17, Hebr. X 1.*

Prob. min. Si Eucharistia solum panem naturalem contineat, ipsi non inferiores, sed æquales sunt panis quem obtulit Melchisedech, panes propositionis, item panis subcinericius. Ipsi vero præstantiores sunt sacrificia cruenta V. L., lignum vitæ, manna, agnus paschalis. Agnus e. g. ut substantia est pane nobilior; caro Christi melius significatur carne agni quam pane, etc.; item sanguis sacrificiorum est vino nobilior, ac melius quam vinum Christi sanguinem repræsentat. Cfr. Auct. p. 8: „Nota.”

4. 1. *Quid notandum quoad errores de existentia Sacramenti Eucharistiæ.* 2. *Quomodo ex S. Scriptura probatur, Eucharistiam esse vere et proprie Sacramentum?*

R. Auct. Ad 1um p. 8: „Fuerunt.”

Ad 2um p. 9: „Quomodo.”

5. 1. *Quomodo Sacramentum Eucharistiæ definitur.* 2. *In quibus differt a cæteris Sacramentis?*

R. Auct. Ad 1um p. 9 et 10: „*Quomodo.*”

Ad 2um p. 10: „*In quibus.*”

6. 1. *Quinam memorandi sunt errores circa fidei dogma: Sacramentum Eucharistiae consistere in re permanente?* 2. *Quid hisce verbis significatur?* 3. *Proba hoc Sacramentum consistere in re permanente.* 4. *Refuta objectiones.*

R. Auct. p. 11 et 12.

Ad 3um scribit Leibnitz *System. theol.* p. 224: „Certum est, antiquitatem tradidisse, ipsa consecratione fieri conversionem, quemadmodum apparet ex verbis Ambrosii paulo ante allatis: neque unquam veteribus auditum est novum quorundam dogma, quod in momento perceptionis demum adsit corpus Christi. Certum enim est, nonnullos sacrum hunc cibum non statim consumpsisse, sed aliis misisse, et secum domum, imo in itinera, in deserta tulisse, eumque morem aliquando fuisse commendatum, quamquam postea abrogatus sit majoris reverentiae causa. Et profecto aut falsa sunt, quae a sacerdote pronuntiantur verba institutionis, quod absit, aut necesse est, quod benedictum est, esse corpus Christi, etiam antequam manducetur. Ut taceam, qui sic sentiunt in tricas incidere, utrum in labiis aut in ore aut in gula aut in stomacho primum incipiat, an ne in hoc quidem, si vitio ejus symbola non consumantur.”

7. 1. *Quotuplici modo Eucharistia ratione Sacramenti considerari potest.* 2. *In quo consistit essentia Sacramenti Eucharistiae in facto esse.* 3. *Licetne Eucharistiam, quamquam species ad ejus essentiam pertinent, adorare.* 4. *Quenam est materia et forma Eucharistiae in facto esse?*

R. Auct. Ad 1um p. 13: „*Prænotandum.*”

Ad 2um Disputatur inter Catholicos, utrum essentia consistat in *solis* speciebus, an in speciebus una cum corpore et sanguine Christi. Priorem sententiam plurimi Thomistae propugnant; sed quum species considerent ut consecratas, continentes corpus et sanguinem Christi, hæc sententia ab altera

fere non nisi verbis differt. Cfr. S. Thomas 3. Q. 73 art. VI, Lig. n. 190, Billuart *De Eucharistia diss. II art. I* § 2 p. 231 sq. Priori sententiæ adhærens dicit Cat. Romanus *part. II de Eucharistia n. 8*: „Ipsæ panis et vini species veram et absolutam hujus nominis (Sacramenti) rationem habent.” Vide Auct. p. 13: *In quo.*”

Ad 3um Auct. p. 14: „*Si species.*”

Obj. Christiani adorantes Sacramentum Eucharistiæ, speciebus deferunt cultum latriæ; species autem sunt quiddam creati: ergo.

Resp. 1. Plures theologi dicunt, solum Christum, non autem species adorari.

2. Communior vero sententia est, per modum unius simul cum Christo adorari etiam species, utpote quæ cum ipso sint conjunctæ (unione accidentali), sicut purpura regis una cum rege honoratur. (*)

Ad 4um Auct. p. 14, 15: „*Quæ est.*”

8. 1. *Estne Eucharistia sub specie panis et vini unum specie Sacramentum.* 2. *Unde unitas aut pluralitas numerica hujus Sacramenti desumenda est?*

R. Auct. p. 15 et 16.

9. 1. a) *Sub quo ordine actionum;* b) *in quem finem;* c) *quandonam Christus Eucharistiam instituit, et quare convenienter tunc instituta est.* 2. a) *Quo hebdomadis die Christus habuit ultimam cœnam ex sententia Græcorum atque Latinorum;* b) *quinam diversi dies, item vespere apud Judæos distinguebantur;* quomodo numerabant menses et annos; quandonam agnus

(*) Bellarminus *De Sacr. Euch. lib. IV cap. 29* ait: „Cultu latriæ dicimus per se et proprie Christum esse adorandum, et eam adorationem ad symbola etiam panis et vini pertinere, quatenus apprehenduntur ut quid unum cum ipso Christo quem continent. Quemadmodum qui Christum in terris vestitum adorabant, non ipsum solum, sed etiam vestes quodammodo adorabant; neque enim jubebant eum vestibus nudari antequam adorarent, aut animo et cogitatione separabant a vestibus cum adorarent; sed simpliciter Christum ut tunc se habebat adorabant; tametsi ratio adorandi non erant vestes, imo nec ipsa humanitas, sed sola divinitas.” Cfr. Billuart *l. c.* p. 229.

paschalis comedi debebat; c) *proba, Christum ultimum Pascha celebrasse feria 5^a ad vesperam*; d) *solve objectiones*; e) *quid sentiendum de opinione, Christum non legalem, sed vulgarem tantum cœnam fecisse*. 3. *Num Christus consecravit in pane azymo?*

R. Auct. Ad 1um p. 16—18.

Ad 2um p. 18—21.

Ad d) *Obj.* α) in Auct. p. 20: „Dices.”

β) Dicitur *Joa. XVIII* 28: *Judæi die quo Christus passus est, „non introierunt prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha”, seu agnum paschalem. Quum autem Pascha manducaretur die 14^a vesperi, Christus eadem die mortuus est; ultimam autem cœnam celebravit pridie quam pateretur.*

Resp. Pascha *l. c.* non intelligitur agnus paschalis, sed intelliguntur cibi paschales, nempe azymi, boves et oves, qui totis septem diebus azymorum immolabantur et comedebantur, et non nisi a Judæis mundis manducari poterant. Dicitur enim *Deuter. XVI* 2 et 3: „Immolabis Phase (Pascha) Domino Deo tuo de ovibus et bobus . . . Non comedes in eo panem fermentatum. Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem.” Cfr. Billuart *l. c. art. III* p. 248 et 253.

γ) Christus dicitur mortuus in parasceve Paschæ apud *Joa. XIX* 14: „Erat autem parasceve Paschæ hora quasi sexta.” Parasceve autem Paschæ est præparatio seu vigilia Paschæ, quæ vigilia incidit luna 14^a seu feria 5^a. Ergo Christus ultimam cœnam feria 4^a celebravit.

Resp. Parasceve Paschæ non significat præparationem seu vigiliam Paschæ, sed præparationem Sabbati. Vocatur autem parasceve Paschæ, quum eo anno in ipsam solemnitatem paschalem incideret, simili modo quo nos dicimus: Dominicam Paschatis, Pentecostes. Hanc interpretationem legitimam esse constat, tum ex eo quod nulla parasceve seu præparatio erat ad festa, sed tantum ad Sabbatum, in quo solo prohibitum erat cibos præparare, — tum ex aliis locis evangelii, ut *Marc. XV*

42: „Erat parasceve quod est ante Sabbatum”; *Luc. XXIII*
54: „Dies erat parasceves, et Sabbatum illucescebat”; *Joa.*
XIX 31: „Judæi ergo (quoniam parasceve erat) ut non re-
manerent in cruce corpora Sabbato, (erat enim magnus dies
ille Sabbati) rogaverunt Pilatum” etc. Cfr. Billuart *l. c.*

Ad 3um p. 21 et 22.

Caput II.

De materia et forma Eucharistiæ in fieri. n. 10—24.

ART. I.

De materia. n. 10—19.

10. 1. *Quænam est materia Eucharistiæ conficiendæ seu in fieri.* 2. *Quænam sunt rationes, ob quas Christus hanc materiam elegit.* 3. *Licetne quandoque uti materia dubia.* 4. *Quænam inde notanda?*

R. Auct. p. 22 et 23.

Ad 4um Eucharistiæ dignitas exigit maximam curam de materia hujus Sacramenti. Quocirca Conc. Prov. p. 198 et 199: „Ne irrita unquam fiat aut illicita materiæ defectu aut vitio salutis Sacrificii celebratio, sedulo invigilent parochi alique ecclesiarum rectores, ut panis ad Missam necessarius, seu hostia, ex tritico sit omnino puro, recens, et præscriptam formam referens: vinum autem e vite expressum, nulla aliena materia admixtum, neque acidum aut alia quavis ratione corruptum. Ab iis tantum ista emant, quorum fidem exploratam habent, nullumque diligentioris inquisitionis studium adhibere omittant.” Hæc inculcans Syn. Diœc. p. 66 addit: „Parochi vinarios præmoneant de usu, ad quem destinatur vinum.”

11. 1. *Num et quare ad validam consecrationem requiritur, ut materia consecranda sit præsens consecranti.* 2. *Qualis præsentia requiritur.* 3. *Quænam inde deduci aut notari possunt.* 4. *Qualis requiritur præsentia ut licite consecretur?*

R. Auct. p. 23 et 24.

Ad 4um 1. Ut pyxis hostias consecrandas continens aperta sit sub ipsa consecratione, sicut sub prima oblatione. Ritus

cel. Missam *tit. VIII n. 5, tit. VI n. 3*. Id tamen non obligat sub gravi peccato. Gury *n. 283 Q. 2*.

2. Ut præsens sit in lapide altaris consecrato et in corporali (id quod requiritur sub peccato mortali, *Lig. n. 217*) atque in altare allata sit ante offertorium. Post offertorium hostias consecrandas admittere licet ex legitima causa, v. g. ut aliquis communicet; facienda tunc est earum oblatio mentaliter. Ut ante præfationem admittantur sufficere quoque videtur causa rationabilis, v. g. commoditas populi. Incepta præfatione, sed ante canonem gravis requiritur causa, v. g. si magna multitudo parata est ad communicandum; si infirmo S. Communio danda; si S. Hostia solemniter exponenda.

Num vero liceat consecrare hostias allatas incepto jam canone, disputatur. Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. II n. 158*, quem sequitur De Herdt *t. II n. 139*, dicit, communem esse sententiam, id nullo in casu licere, etiamsi ageretur de hostia consecranda ad Viaticum administrandum, eo enim casu parvam quamdam detrahi posse particulam ex Hostia Missæ et pro infirmo reservari. Alii vero id licitum esse putant, si secus magna pars populi non sine offensa nimis expectare deberet. Ita Croix et alii citati apud *Lig. n. 217 sub IV, Exam. Ordin. n. 99, Scavini t. III n. 736, Marc n. 1536 (3), Lehmk. t. II n. 126, Palmieri De Eucharistia n. 63*. Nunquam autem id licet consecratione panis jam peracta; ita enim essentia Missæ sacrilege iterum perageretur, idque imperfecte.

12. 1. *Estne determinata quantitas materiæ constituta, quæ valide aut licite consecrari possit.* 2. *Num et in quantum materia debet in particulari determinari per intentionem consecrantis.* 3. *Quænam inde deducuntur?*

R. Auct. Ad 1um p. 24: „*An quantitas.*”

Ad 2um p. 25: „*An materia.*”

Ad 3um p. 25: „*Ex hac responsione.*”

Nota ad 1°: „Si vero ante consecrationem, postquam ob-

tulit, advertat, alteram seponet, et post Missam ipse vel alius sumat tanquam panem benedictum." Lig. n. 216 II.

Nota ad 2°: Attamen plures auctores dicunt, certo consecratas esse hostias inclusas in pyxide ex errore extra corporale relictas, si sacerdos tempore consecrationis de iis cogitavit; item, ut dicit Lehm k. n. 125, si in offertorio eas consecrare intendit, magis etiam si tunc temporis eas assumpsit atque in corporali se ponere putavit, quamvis tempore consecrationis earum plane immemor fuerit. Vide Reuter *De Eucharistia* n. 155 ad 4, Marc n. 1527, Ballerini in Gury n. 283 II a), Palmieri l. c. n. 59—62.

Hostiæ, quarum consecratio manet dubia, ex doctrina Ben. XIV in alia Missa sub conditione consecrandæ sunt una cum alia hostia majori certo nondum consecrata. Si autem paucae sunt, licet eas sumere post sumptionem SS. Sanguinis, aut post ablutionem, sed ante purificationem, ut cum Lig. n. 217 dicit Marc n. 1527. Cfr. Aertnijs n. 75 *Quær.* 1, Lehm k. n. 125 ad 6.

Ut dubia, quoad fieri potest, præcaveantur, multi suadent, ut sacerdos efformet intentionem generalem et expressam (quam subinde renovet) consecrandi illas tantum hostias, quæ in corporali sunt positæ, atque illud solummodo vinum quod in fundo calicis confluum seu per modum unius continui est. Insuper dicunt expedire ut intendat eas tantum consecrare guttas separatas, quæ fundo sunt *proximæ*; item micas hostiarum omnes quæ sunt in ciborio, atque micas hostiis adhærentes, non autem separatas in patena vel corporali. Neque obstat, has ultimas sumendo lædi jejunium; nam magis præcavenda videtur irreverentia Sacramenti quam læsio jejunii. Vide Croix lib. VI part. I n. 449, Sasserath *De Eucharistia* n. 9, Reuter n. 154 ad 2, Lig. n. 215, Marc n. 1527 *Quær.* 4, Aertnijs n. 75 *Quær.* 2, De Herdtl. II n. 152 sq., Palmieri n. 56, 57, D'Annibale part. III n. 388 (39).

13. 1. *Potestne una materia consecrari sine altera* a) *valide*, b) *licite*. 2. *Potestne Ecclesia dispensare, ut una tantum materia consecratur*. 3. *Num et in quantum necesse est panem consecrari ante vinum?*

R. Auct. Ad 1um p. 26 et 27.

Dicit De Lugo: „Communiter theologi docent, Christum ita instituisse hoc Sacramentum, ut simul illud instituerit in ratione Sacrificii, nec voluerit fieri Sacrificium sine Sacramento, nec Sacramentum sine Sacrificio . . . Consequens est, ut qui vellet consecrare hostiam solam, et non offerre Sacrificium, sed excludendo oblationem Sacrificii, nihil faceret, quia non habet potestatem ad consecrandum nisi per modum Sacrificii. De facto tamen omnes sacerdotes consecrantes sive per errorem sive ex industria unam speciem sine alia valide consecrant, quia non excludunt omnino efficaciter intentionem sacrificandi . . . Cæterum si sacerdos advertens, non posse offerri Sacrificium absque consecratione utriusque speciei et prævidens, se non posse consecrare utramque, vellet consecrare unam, excludens omnino intentionem offerendi etiam partialiter vel inchoandi per eam consecrationem, per voluntatem omnino efficacem modo explicato non consecraret, quia voluntas consecrandi debet esse ad minus implicita voluntas offerendi partialiter seu inchoandi oblationem Sacrificii.” Cfr. Ballerini in l. c. n. 284 *Quer.* 4 c), Palmieri n. 17.

Ad 2um p. 27: „*An Ecclesia.*”

Ad 3um p. 27, 28: „*An et quomodo.*”

14. 1. *Quinam errarunt circa panem in Eucharistiæ confectione adhibendum*. 2. a) *Qualis panis ad valorem requiritur, idque proba*; b) *quænam inde colliguntur quoad speciem frumenti ex quo panis conficitur, quoad modum quo conficitur, quoad liquorem quo farina coalescit, quoad panis integritatem*. 3. *Quid faciendum sacerdoti, qui deprehendit, panem esse corruptum aut non triticeum* a) *in sumptione panis*, b) *post sumptionem* SS. *Sanguinis?*

R. Auct. p. 28—30.

Nota ad 2 b): Spelta, ait Lig. n. 200, est materia dubia. Attamen in aliquibus regionibus sumitur pro certa specie veri tritici; quo casu est materia valida. Vide Lehmk. n. 119 sub 3, Palmieri n. 26.

Qui dicunt, *siliginem* vix non certe esse materiam invalidam, forte confundunt siliginem cum secali. Citat autem Palmieri l. c. testimonia, quæ dicunt, siliginem esse triticum optimum, secale vero genus frumenti a tritico diversum.

Requiritur ut sit proprie panis, i. e. aqua confectus et igne coctus.

15. *Quales insuper debent esse hostiæ, ut licite consecrentur?*

R. 1. Sint forma rotundæ, ferro ignito coctæ; majores quæ adhibentur pro hostia Sacrificii et expositione SS. Sacramenti in ostensorio. Si major hostia deest, probabiliter potest sacerdos etiam solius devotionis causa celebrare cum hostia minori, modo absit scandalum populi, quod præcaveri potest monendo populo, hostiam majorem deesse. Auct. p. 30: „*Cujus formæ*”, Lig. n. 205, *Exam. ordin.* n. 97, De Herdt t. II n. 137.

2. Hostiæ sint integræ seu non fractæ atque mundæ. Uti sine rationabili causa hostia majori fracta aut maculata est secluso scandalo peccatum veniale tantum, nisi fractura aut macula sit enormis. Si fracta post offertorium apprehenditur, potest licite consecrari, nisi inde scandalum populi oriatur aut hostia inepta sit ad exsequendos graves ritus. Vide De defect. Missæ tit. X n. 9, Lig. n. 204, De Herdt t. II n. 181.

3. Hostiæ sint recens confectæ. Vide Rit. Rom. tit. De Euch. Sacram.; atque S. C. R. interrogata: „Utrum rector ecclesiæ consecrare possit species, a tribus mensibus tempore hiemis, et a sex mensibus tempore æstivo confectas?” respondit 16 Dec. 1826: „Negative, sed eliminata consuetudine

servetur Rubrica.” Adverte tamen hoc responso negativo tempus, a quo confectæ esse debeant, non determinari. Cfr. De Herdt *t. I* n. 281, Haine *Theol. mor. t. III* Q. 18.

16. 1. *Quid est panis fermentatus, quid azymus.* 2. *Quare Græci consecrant panem fermentatum, Latini vero azymum.* 3. *Ecclesia Latina estne semper usa pane azymo, et Græca fermentato?*

R. Auct. p. 31.

17. 1. *Proba ad valorem Sacramenti non referre, utrum consecratur panis fermentatus an azymus.* 2. *Sub qua obligatione teneantur tamen sacerdotes servare ritum suæ Ecclesiæ.* 3. *Quid sacerdotibus Græcis agendum est quando commorantur in regionibus Latinis, atque contra?*

R. Auct. p. 32 et 33.

Nota. In Epist. *Orientalium dignitas*, quam Leo XIII 29 Nov. 1894 direxit ad Ecclesias Orientales, edicit, ut decreta, quæ de *Græcis Melchitis* a Ben. XIV Const. *Demandatam* 24 Dec. 1743 (Bull. *t. II* p. 148) primitus data sunt, fideles omnes cujusvis in Oriente ritus universe attendant. Deinde certa quædam ejusdem Benedictinæ Constitutionis præscripta facit explicatiora et ampliora, atque i. a. sanxit: 1°. Suspensionem etc. incurrit missionarius quilibet Latinus, qui Orientalem quempiam ad Latinum ritum consilio auxiliove inducat; qui transitus ex Const. *Demandatam* per se est prohibitus. Mulieri autem Latini ritus quæ viro nupserit ritus Orientalis, æque ac mulieri Orientali quæ nupserit Latino, integrum erit ut ad ritum viri transeat, etc. 2°. Fidelibus est facultas communicandi (etiam devotionis causa) utrovis ritu in iis locis ubi nulla ecclesia nec sacerdos sui proprii ritus (sive Latini sive Orientalis) habetur, aut si propter longinquitatem ecclesiæ suæ eam non possunt sine gravi incommodo adire. Plura in N. Rev. théol. *t. XXVII* p. 5 sq., *t. XXVI* p. 504 sq., Const. Ben. XIV *Allatæ sunt* in Bull. *t. XI* p. 127.

18. 1. *Quinam vigerunt errores quoad vinum in Eucharistiæ consecratione adhibendum?* 2. *Proba quodcumque et solum vinum de vite seu ex uvis esse materiam validam consecrationis.* 3. *Quodnam est vinum certo sufficiens; atque quid specialim di-*

cedendum a) de musto, b) de vino minori quantitate aquæ mixto, c) de vino ex uvis passis, d) de vino acescente, e) de vino cui immixtus est spiritus vini, f) de vino arte facto. 4. Quænam sunt materiæ certo insufficientes. 5. Quid censendum de valida aut licita consecratione vini congelati. 6. Quid faciendum sacerdoti, si in sumptione calicis deprehendit pro vino positam esse aquam. 7. Quid advertendum quoad curam de vino valido et licito?

R. Auct. p. 33—35.

Nota ad 3 c): Vinum ex uvis passis, si debite præparatur, in iis regionibus ubi magna est vini penuria, adhiberi licet, „dummodo ex colore, odore et gustu dignoscatur esse verum vinum.” S. Offic. 22 *Julii* 1706. Vide N. Rev. théol. t. XXI p. 227, Aertnijs lib. VI n. 72, Lehmk. n. 119 sub 6 (1).

Nota ad d): Dicit Missale *De defect. Missæ tit. IV n. 2:* „Si vinum cæperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre... conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat.” Verum illud acescere non videtur accipiendum tam rigoroso sensu, ut usus vini subacidi constituat grave peccatum; nam S. Alphonsus n. 207 *Quær. I* dicit, deficiente alio vino probabiliter licitum esse sine scrupulo adhibere vinum parum acescens sive non notabiliter acidum; idque Ben. XIV *Inst. 77 n. 2* extendit ad eos, qui in aliena ecclesia celebrant aut quibus cura vini non incumbit. Cfr. Lehmk. n. 120, Aertnijs n. 72 *Quær. 3.*

Licet quoque ob rationabilem causam uti vino parum turbido, si aliud commode haberi nequit.

Ad e) Ad quæsitum, num licita sit admixtio spiritus vini (alcohol) vino, quod in Missæ Sacrificio adhibetur, tam debili ac impotenti, ut diu conservari non valeat, respondit S. Inqu. 30 *Julii* 1890: „Dummodo spiritus extractus fuerit ex genimine vitis, et quantitas alchoolica addita una cum ea quam vinum, de quo agitur, naturaliter continet, non excedat pro-

portionem duodecim pro centum, et admixtio fiat quando vinum est valde recens, nihil obstare, quominus idem vinum in Missæ Sacrificium adhibeatur." Quod responsum S. S. Leo XIII approbavit. Cfr. N. Rev. théol. t. XXIII p. 36. Vide decretum 19 April. 1891 *ibid.* t. XXIV p. 52.

Ad f) Vinum arte factum, etsi chemice eadem sint elementa, materia certe dubia est, quum non quid chemice, sed quid humana æstimatione vinum *de vite* sit, attendi debeat. Ita Lehmk. n. 119 *sub* 7.

Ad 5um Multi negant, vinum congelatum esse materiam validam, eo quod non habet rationem potus. Sed verior sententia affirmat, quia retinet substantiam et denominationem vini *de vite* ac natura sua est potabile. S. Alphonsus n. 207 *Quer. II* putat, priorem sententiam nulla pollere solida probabilitate; quare dicit: casu quo sacerdos illicite consecrasset vinum congelatum, non licet aliud vinum consecrare; sed, ut dicit Missale *De defect. Missæ tit. X* n. 11, pannis calefactis vel alio modo liquefiat et sic sumatur. Cfr. De Herdt t. II n. 183.

Illicite autem vinum congelatum consecratur, saltem ob reverentiam SS. Eucharistiæ debitam. Itaque prius liquefiat, aut potius aliud sumatur. Lig. l. c., De Herdt l. c.

19. *De aqua vino ante consecrationem miscenda quær.:*
1. *Quinam hac in re errent.* 2. *Num sit præceptum et ob quas rationes.* 3. *Semperne in Ecclesia vigerit.* 4. *Sitne de necessitate Sacramenti aut juris divini.* 5. *In quantum et quare obliget.* 6. *Qualis debeat esse aqua.* 7. *Quenam aquæ quantitas et quare miscenda sit.* 8. *Quid in consecratione fiat de aqua vino admixta?*

R. Auct. p. 35—37.

ART. II.

De forma. n. 20—24.

20. *Quinam errarunt circa formam Eucharistiae conficiendae?*

R. Auct. p. 38.

Nota ad 2°: Quidam Græci schismatici contenderunt, etiam verba, quæ post verba consecrationis in liturgiis Græcis occurrunt, requiri ad validam consecrationem, v. g. hæc *Liturgiæ S. Chrysostomi*: „Et fac panem istum quidem pretiosum corpus Christi tui, et quod est in calice isto pretiosum sanguinem Christi tui.” Cfr. Corblet *De l'Eucharistie t. I p. 270 sq.*

Quidam etiam Catholici, ut *Durandus*, *Ambrosius Catharinus*, quamvis non negent, verba *Hoc est corpus meum*, esse consecratoria, contenderunt, quasdam preces esse necessarias, quibus consecratio efflagitetur aut intentio consecrandi a sacerdote exprimat, v. g. hæc verba: „Quam oblationem tu Deus... benedictam, ... acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus et sanguis fiat dilectissimi Filii tui D. N. J. C.”

Nota ad 3°: *Scotus* dixit, verba: *Qui pridie* etc. ad formam pertinere, quia per ea sacerdos manifestat se loqui in persona Christi.

21. 1. *Quenam est forma Eucharistiae; et unde hoc liquet.* 2. *Pertinentne preces, quæ ante et post verba consecrationis dicuntur, ad formam; quomodo hoc confirmatur.* 3. *Quare verba: Qui pridie etc. ad formam non pertinent.* 4. *Verba consecrationis utrum narrative an assertive a sacerdote proferuntur.* 5. *Estne Christus verbis usus, quando Eucharistiam in ultima cæna consecravit?*

R. Auct. p. 38—40.

Nota ad 1°: *Tertullianus lib. IV contra Marcion. cap. 40* ait: „Acceptum panem et distributum discipulis corpus suum fecit, *Hoc est corpus meum* dicendo. 11

Nota ad 2°: Episcopi Græci S. Pontifici *Eugenio IV* hanc dederunt explicationem: „Fateri nos diximus, per hæc verba: *Hoc est corpus meum*, transsubstantiari sacrum panem et fieri corpus Christi, sed postea, quemadmodum et vos dicitis: *Jube hæc perferri per manus S. angeli tui in sublime altare tuum*, ita nos quoque oramus dicentes: Ut Spiritus Sanctus descendat super nos, et efficiat in nobis panem hunc pretiosum corpus Christi sui, transmutetque ipsa dona Spiritu S. suo, ut fiant communicantibus in purgationem animæ, in remissionem peccatorum, et non fiant in judicium aut condemnationem nostram.” Cfr. Klee *Hist. des dogm. chrét. t. II p. 223*, Katschthaler n. 457 (3), Billuart *l. c. p. 340*, Hurter *Theol. dogm. comp. t. III n. 446 sq.*

- 22.** 1. *Quomodo verba consecrationis pronuntianda sunt.*
2. *Quid faciendum sacerdoti, si dubitat, num verba consecrationis protulerit?*

R. Auct. p. 40, 41.

Nota. Quo melius dubia de verborum omissione vel mutatione præcaveantur, summopere expedit verba consecrationis legere seu oculis lustrare; præterea ea memoriter recitare Rubricis non probatur.

- 23.** 1. *Quænam est forma consecrationis panis; quænam ex iis verbis sunt essentialia?* 2. *Explica singula verba hujus formæ; atque adde, in quantum consecratio fiat invalida aut illicita ex horum verborum omissione vel mutatione.*

R. Auct. p. 41 et 42.

Nota. 1. Forma consecrationis est propositio practica seu operatoria. Differt a propositione theoretica: etenim in hac subjectum, demonstratum per pronomen, in fine propositionis idem manet quod erat in initio, atque solum enuntiatur id quod jam ante enuntiationem verum existebat, v. g. si dicitur de quantitate aquæ: hoc vel hæc est aqua. Propositio autem practica non præsupponit, sed efficit quod significat seu enuntiat, sive efficit id quod in prædicato enuntiatur; atque subjectum per pronomen demonstratum est aliud initio enuntiationis quam quando prædicatum enuntiatur. Potuisset v. g. Christus quando aquam mutavit in vinum, ad aquam in hydreis

appositam dirigere hæc verba: hoc est vinum.

2. Pronomen *hoc* sumi potest substantive aut adjective. Non multum refert, utrolibet sensu sumatur, dummodo accipiatur ut subjectum propositionis, atque *corpus meum* ut prædicatum; sensus enim idem est, quamvis modus concipiendi et enuntiandi paululum sit diversus.

Si *hoc* sumitur substantive, significat ens aliquod in communi et indeterminatum; unde sensus est v. g.: hoc ens, hæc res, hoc quod vobis trado, *est corpus meum*. Si sumitur adjective refertur ad prædicatum cum eoque concordat, ita ut jam initio enuntiationis loquens mente præconciat identitatem subjecti (quod per pronomen demonstratur) cum eo quod in prædicato enuntiaturus et effecturus est. Utrovis modo sumitur, propositio vera est; nam si pronomen accipitur substantive, consideratur ejus significatio ante enuntiationem prædicati; si sumitur adjective, spectatur significatio quam habet quando in prædicato jam enuntiatur corpus aut sanguis Christi.

Pronomen *hic* in forma consecrationis vini videtur melius exponi adjective: *Hic est sanguis meus; Hic est calix sanguinis mei*. Vide Franzelin *De SS. Eucharistia thes. VI*.

3. Forma: *Hoc enim corpus meum* ex communi sententia est invalida, quia desunt hic adjuncta, quæ denotent, subaudiri verbum *est*. Lig. n. 223 *Quer. IV*, Gury n. 387 *Quer. 4*.

4. Omissio particulae *enim*, nisi ex contemptu aut malevolentia fiat, peccatum veniale non excedit, ut contra alios dicunt v. g. Gury n. 387 *Quer. 1*, Aertnijs n. 76, Lehmk. n. 128 *ad II*, Ballerini in *Gury l. c.*

Vide Lig. n. 220 *sq.*

24. 1. *Quenam est forma consecrationis vini; quenam ex illis verbis sunt essentialia.* 2. *Suntne reliqua verba sub gravi exprimenda?* 3. *Explica verba formæ.*

R. Auct. p. 42—44.

Nota ad 2: Dicit Missale *De defect. Missæ tit. X n. 3*: „Si semiprolata forma corporis obiit sacerdos, quia non est facta consecratio, non est necesse, ut Missa per alium suppleatur. Si vero obierit semiprolata forma sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, et super eundem calicem repetat integram formam ab eo loco: *Simili modo postquam cœnatum est*; vel posset super alium calicem præparatum integram formam proferre, et Hostiam primi sacerdotis, et Sanguinem a se consecratum sumere, ac deinde calicem relictum semiconsecratum.”

Caput III.

De dogmate realis præsentiæ Christi in Eucharistia in se, — de modo quo Christus in Eucharistia præsens fit et permanet, — atque de concordia rationis cum Eucharistia. n. 25—53.

ART. I.

De reali Christi præsentiā in se considerata. n. 25—33.

25. *Quibus verbis Conc. Trid. contra errores proponit dogma, Christum in Eucharistia esse præsentem?*

R. Auct. p. 44: „Catholicam” et p. 48: „Præfatis.”

26. *Quinam et in quantum circa Christi præsentiā errarunt aut errant?*

R. Auct. p. 44—48.

Nota ad V. Inter articulos comprehensos in libro *Prayer-book*, qui ut fidei articuli Ecclesiæ Anglicanæ valent, *art. 28* sonat: „Panis et vini transsubstantiatio in Eucharistia ex S. Litteris probari non potest, sed apertis Scripturæ verbis adversatur, Sacramenti naturam evertit et multarum superstitionum dedit occasionem. Corpus Christi datur, accipitur et manducatur in cœna tantum cœlesti et spirituali ratione. Medium autem quo corpus Christi accipitur et manducatur in cœna, *fides est.*”

„Attamen, ut scribit Katschthaler p. 299, ævo nostro excipiendi sunt dicti *Puseitæ* seu *Ritualistæ*, qui realem Christi præsentiā nobiscum acriter defendunt, et etiam transsubstantiationem admittunt. Attamen circa transsubstantiationis dogma plura inepte et erronee docuit ipse *Pusey*” etc.

Verum Anglicanus Episcopus *Salisburgensis* in epistola 18 *Maii* 1894 dicit: „Quant à la doctrine de la présence réelle, c'est vrai que nos formulaires ne contiennent pas cette phrase de la métaphysique des écoles (intelligit verbum transsubstantiationis) dont la signification n'est pas assez claire au peuple. Mais la doctrine que le Corps et le Sang de Notre-Seigneur sont en vérité donnés, pris et reçus dans le Saint-Sacrement, c'est la doctrine explicite et officielle de notre Eglise.” Unde

iste, rejecta transsubstantiatione, profitetur, Christum solummodo in usu præsentem esse. Cfr. De Katholiek d. 107 p. 71.

27. *Ex quibus fontibus præcipue realis præsentia Christi in Eucharistia probatur?*

R. 1. Ex cap. VI S. Joannis, ubi Eucharistia promittitur. 2. Ex Matth. XXVI 26—28, Marc. XIV 22—24, Luc. XXII 19, 20 et ex S. Paulo I Cor. XI 23—25. 3. Ex traditione.

28. 1. Quo sensu plerique Protestantes Joa. VI interpretantur, item quidam Catholici et qua de causa. 2. Quo sensu vera et communis sententia Catholicorum illud intelligit; atque in quas partes caput hoc distinguunt?

R. Ad 1um Auct. p. 48: „Plerique.”

Præcipui Catholici, qui totum istud caput etiam a v. 51 intelligunt de fide in Christum, fuere *Gabriel Biel*, *Cajetanus*, *Tappeus*, *Jansenius Gandavensis*.

Eorum opinio, quamvis damnata non sit (vide Auct. p. 57), probari nequit, quia aliena est a communi sensu Ecclesiae et unanimi SS. Patrum consensu.

Ad 2um Communis sententia illud dividit in tres partes. In prima parte a v. 1—26 agitur de cibo materiali; in secunda a v. 27—50 vel potius ad 47 de cibo mere spirituali; in tertia parte, seu in reliquis versibus, de reali manducatione carnis Christi. Quæ ultima pars sonat:

v. 48. Ego sum panis vitæ. v. 49. Patres vestri manduca-
verunt manna in deserto, et mortui sunt. v. 50. Hic est pa-
nis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit non
moriatur. v. 51. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi.
v. 52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum:
et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.
v. 53. Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo
potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? v. 54. Di-
xit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manduca-
veritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non
habebitis vitam in vobis. v. 55. Qui manducat meam carnem,
et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: et ego re-

suscitabo eum in novissimo die. *ŷ.* 56. Caro enim mea vere est cibus; et sanguis meus vere est potus. *ŷ.* 57. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. *ŷ.* 58. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem; et qui manducat me, et ipse vivet propter me. *ŷ.* 59. Hic est panis, qui de cœlo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. *ŷ.* 60. Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum. *ŷ.* 61. Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? *ŷ.* 62. Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat? *ŷ.* 63. Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? *ŷ.* 64. Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quidquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt. *ŷ.* 65. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus, qui essent non credentes, et quis traditurus esset eum. *ŷ.* 66. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. *ŷ.* 67. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro; et jam non cum illo ambulabant. *ŷ.* 68. Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid et vos vultis abire? *ŷ.* 69. Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

29. *Proba ex Joa. VI realem Christi præsentiam in Eucharistia.*

R. Realis Christi præsentia in Eucharistia probatur, si constat, Christum in capite citato loqui de Eucharistia et de reali corporis sui manducatione. Atqui constat, Christum ibid. loqui 1. *de Eucharistia*, et 2. *de reali corporis sui manducatione*. Ergo etc.

Prob. minoris pars prima: Christus ibi loquitur de Eucharistia. Quod patet:

I. *Ex ipsis verbis, quibus Christus utitur.* Etenim:

1. Promittit novum panem, quem in futurum daturus est. In secunda parte capitis locutus erat de pane figurativo, nempe de sua divinitate et incarnatione, quas fide suscipere debebant, de pane a Patre cœlesti jam dato; in tertia autem parte agit de pane novo, quem ipse daturus erat: *Panis quem ego*

dabo, caro mea est pro mundi vita. Cum promittat aliquid novi, expectandum in futurum, id non potest esse panis fide tantum accipiendus seu fides qua in Christum creditur, quandoquidem Filius a Patre datus jam aderat et multi in ipsum credebant; sed est realis Christi caro, quam ipse oblaturus erat in cruce ac quam realiter deberent manducare *ŷ.* 54.

2. Sæpe repetit voces *caro* et *sanguis*, *cibus* et *potus*, easque constanter distinguit; quæ distinctio sensu vacat si de sola fide sermo sit, sed optime adhibetur si refertur ad SS. Eucharistiam, quæ duplici specie constat.

3. Utitur verbis, quæ cum verbis institutionis optime concordant.

4. Congruit promissio Eucharistiæ cum Christi agendi ratione, qui consueverat animos præparare antequam quid magni instituebat. Auct. p. 49—51.

II. *Ex incommodis sententiæ oppositæ.* Etenim sequeretur, Christum, qui consueverat animos præparare antequam majora mysteria traderet, nusquam de hoc prodigioso mysterio locutum esse, nullibi expressum mandatum manducandi dedisse, imo S. Joannem, discipulum amoris, Sacramentum summi amoris silentio præterisse. Auct. p. 51 et 52.

Prob. minoris pars altera: Christus ibi loquitur de reali corporis sui manducatione. Quod patet:

I. *Ex verbis Christi et variis adjunctis.* Etenim:

1. Phrasis *carnem alicujus manducare*, qua Christus iterato utitur, si in sensu metaphorico in S. Scriptura occurrit, indicat: *alicui injuriam infligere* præcipue *per falsam accusationem*. Absonum itaque est dicere, Christum hac tropica locutione suam doctrinam commendare voluisse, idque sub præcepto et ut vitam haberent æternam; nam horum verborum sensus esset: Nisi me calumniaveritis, non habebitis vitam in vobis.

2. Christus non potuit clarioribus verbis realem corporis et sanguinis sui præsentiam atque realem manducationem et po-

tationem exprimere quam fecit per verba: *Caro mea vere est cibus . . . Nisi manducaveritis carnem Filii hominis* etc. Insuper particula *vere*, qua bis, et verbum *manducare*, quo sexies utitur, tropum prorsus excludunt.

3. Judæi et discipuli verbis Jesu sensu litterali et proprio acceptis leguntur offensi et scandalizati abiisse. Nihilominus nedum eorum intelligentiam litteralem corrigat, eam confirmat: a) asseveranter verba repetendo et præceptum injungendo; b) fructus pollicendo; c) Eucharistiam cum manna (cibo reali) comparando, huicque extollendo; d) miraculo ascensionis suæ stabiliendo; e) apostolos interpellando, velintne credere an abire: *Numquid et vos vultis abire?* Auct. p. 52—57.

II. Ex unanimi consensu SS. Patrum tum Græcorum tum Latinorum, Scholasticorum et Theologorum; imo ipsa Concilia, ut *Ephesinum*, *Nicænum II* et *Tridentinum*, verba Christi ex *Joa. VI* allegant ad probandam catholicam fidem de SS. Eucharistia. Auct. p. 57.

Obj. I. Joa. VI 27, 29 et 35 agitur de cibo et manducatione spirituali per fidem; unde etiam sequentia in eundem sensum interpretanda sunt.

Resp. Ex ipso contextu ostenditur, caput hoc dividi in tres partes, atque in tertia parte agi de cibo eucharistico et manducatione reali carnis Christi. Fortius etiam ruit objectio in sententia eorum, qui dicunt, Christum in secunda parte capituli loqui de fide et simul de cibo eucharistico. Auct. p. 58 et 59.

Obj. II. Panem Christus intelligit mortem et commemorationem mortis suæ, quando dicit: *Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita.*

Resp. Ejusmodi expositioni gratuita et violentæ obstat intelligentia Judæorum et responsio Christi, necnon scopus Salvatoris, qui obiter tantum futuram suam mortem attingit.

Gratuitum quoque est commentum, Judæos quosdam verba Christi proprio sensu accepisse dato consilio, ut eum irride-

rent. Auct. p. 59 et 60.

Obj. III. Christus ipse se improprie locutum esse declarat
ŷ. 64: „ Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quid-
quam” etc.

Resp. 1. Hæc interpretatio repugnat cum contextu, —
Christum ponit illusorem et nugatorem, qui prius cum gravi
offensione adstruxisset sensum proprium, et deinde sensum
improprium prodidisset. Præterea tali audita priorum verbo-
rum interpretatione, nulla amplius Judæis scandalizatis erat
ratio abeundi.

2. Verba objecta duplici sensu explicantur: a) Caro Christi
a spiritu vivificante i. e. divinitate sejuncta non prodest quid-
quam; prodest autem unita cum divinitate. b) Caro i. e. ho-
mines carnales non possunt divina mysteria percipere; sed spi-
ritus Dei est qui dat fidem et intelligentiam. Hæc interpreta-
tio præcipue confirmatur ex usu biblico, quo *caro* sæpe, præ-
cipue ubi spiritui opponitur, pro carnali et sensuali modo in-
telligendi sumitur, *spiritus* vero pro spirituali intelligendi ra-
tione, seu pro homine per Spiritum Sanctum elevato. Auct.
p. 60—63. Cfr. Hurter t. III n. 391.

30. *Refer verba, quibus Christus SS. Eucharistiam in-
stituit.*

R. Auct. p. 63.

31. *Proba realem Christi præsentiam ex verbis institutionis.*

R. Verba institutionis invicte probant realem præsen-
tiam, si sensu proprio et naturali intelligenda sunt: atqui
sensu proprio et naturali intelligi debent; ergo, etc.

Prob. minor.

I. *Ex regula* S. Augustini, verba S. Scripturæ intelli-
genda esse sensu litterali et proprio, nisi evidentes rationes
ea tropice vel allegorice sumenda esse suadent. Atqui nulla
est hujusmodi ratio, contra cunctæ circumstantiæ sensum lit-
teralem exigunt.

II. *Ex contextu variisque circumstantiis;*

1. Verba institutionis sunt clarissima, atque magis perspicua Christus adhibere non potuit ad realem praesentiam exprimendam.

2. Ex concordia evangelistarum et apostoli, qui eadem saltem quoad substantiam verba institutionis referunt, (*) quamvis diversis temporibus et locis scripserint, atque ex diversis fontibus illam historiam hauserint, (**) — nec ullo modo indicant, verba sensu metaphorico sumenda esse. Imo S. Paulus sensum figurativum ablegat quando dicit *1. Cor. 10. 16*: Indigne sumens hoc Sacramentum „reus erit corporis et sanguinis Domini.”

3. Ex verbis quae Christus formae consecrationis addit: *Quod pro vobis tradetur; — qui pro multis effundetur*. Item ex verbis emphaticis quibus Christus usus est in benedictione calicis, dicens *Matth. XXVI 28*: τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Articulum ter repetendo Christus inculcat identitatem sanguinis, quem bibendum exhibet, cum sanguine quem effudit pro nobis, acsi dicat: Hic est sanguis meus, ille idem, qui effunditur pro multis.

4. Ex aperta comparatione, quam Christus facit cum sanguine testamenti Mosaici, certocertius reali.

5. Ex materia de qua agebatur: nam Christus instituebat praestantissimum Sacramentum et condebat testamentum, quae duo postulabant verba clara et aperta.

6. Ex conditione personarum et temporis: Christus ipse transiturus ex hoc mundo loquens ad praedilectos suos apostolos, quibus datum erat nosse mysteria regni caelorum, non potuit uti tropo vel ambiguitate. *Auct. p. 64—68.*

III. Ex eo quod omnes relinquentes litteralem verborum

(*) Verba consecrationis *panis* apud omnes sunt prorsus eadem. Verba consecrationis *vinis* sunt apud *Matth. XXVI 28* et *Marc. XIV 24*: *Hic est sanguis meus novi testamenti*; apud *Luc. XXII 20* et *I Cor. XI 25*: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*.

(**) *Matthaeus* eam hausit ex propria experientia; *Marcus* ex institutione S. Petri; *Paulus*, a quo *Lucas* eam didicit, ex divina revelatione (*I Cor. XI 23*).

sensum in varias ac fere innumeras abierunt interpretationes figurativas. Auct. p. 68 et 69.

IV. Ex absurdis hypothesis hæreticorum. Etenim ex hac sequitur, evangelistas et S. Paulum nos decepisse, nullibi in N. T. genuinam tanti Sacramenti dari notionem, Christum apostolos decepisse, suamque Ecclesiam ineluctabiliter in idololatriam dejecisse. Quis inde Christum Deum crediderit? Nam cultum idololatricum, quem Ecclesia pani et vino consecrato usque tribuit, Christus aut non prævidit, aut præcavere noluit vel non potuit. Hæreticis itaque, si sapere velint, hoc necesse est continuo obstrepitare dilemma: Christus aut realiter in SS. Eucharistia præsens est, aut non est Deus. Auct. p. 69. Cfr. Franzelin *De Eucharistia thes. IV.*

Obj. I. Verbum *esse* sæpe in S. Scriptura sumitur pro *significare* aut *repræsentare*: ergo etiam hîc eodem sensu a Christo usurpari potuit.

Resp. Aliquoties tantum in S. Scriptura hoc sensu sumitur, sed tunc solummodo ubi id ex contextu, materia aut adjunctis satis liquet. In tota autem serie verborum, quibus Christus Eucharistiam instituit, ejusmodi figura ne obiter quidem innuitur. Auct. p. 69—71. Cfr. Hurter n. 398.

Inst. 1. Christus in cœna figurative usus est verbis *calicis et testamenti*; ergo omnia verba institutionis tropice accipienda sunt.

Resp. Ex duplici illa figura non sequitur, reliqua verba figurative esse accipienda. Præterea sensus harum vocum unicuique est notus, atque explicatur a *Matthæo* et *Marco*: *Hic est sanguis meus novi testamenti*. Interim vox *testamenti* in sensu proprio accipi potest. Auct. p. 71 et 72. Cfr. Hurter n. 399.

Inst. 2. Christus Eucharistiam in sui memoriam seu commemorationem instituit; memoria autem est rei absentis, non præsentis.

Resp. Memoria opponitur oblivioni, non præsentiae; nam possumus oblivisci res præsentis. Præterea quando consecratur

panis et vinum aut Eucharistia sumitur fit memoria rei absentis, nempe passionis et mortis Christi, atque simul rei præsens, scilicet corporis et sanguinis Domini. Auct. p. 72. Cfr. Hurter n. 401.

Inst. 3. Post consecrationem calicis Christus eum vocavit *genimen vitis*: ergo mansit vinum.

Resp. Evangelista Lucas hæc verba refert ad calicem paschalem cœnæ legalis. Sin ad calicem eucharisticum referantur, improprie sumuntur, quia sanguis ante consecrationem erat vinum, et post consecrationem species vini remanent; uti certo tropice accipienda sunt verba sequentia ejusdem phraseos: *usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei*. Auct. p. 72 et 73. Cfr. Hurter n. 400.

Inst. 4. Lingua Syriaca, qua usus est Christus, caret voce exprimente ideam *significandi* vel *repræsentandi*: ideo est sæpe usurpatur pro *significat* vel *repræsentat*.

Resp. Probat Card. Wiseman, linguam Syriacam circiter 50 voces habere ad hanc ideam exprimendam. Christus autem usus est dialecto Hierosolymitana, quæ vocibus ad exprimendam hanc ideam abundat. Cæterum S. Paulus et evangelistæ, qui Græce scripserunt, constanter utuntur ἔστι, quum multifarie ideam significandi exprimere potuissent; hoc autem verbum usurparunt ipso Spiritu Sancto directi. Auct. p. 74.

Obj. II. Quæ in Auct. p. 74—78 objiciuntur et refutantur, referimus ad *art.* III, ubi agemus de relatione rationis ad doctrinam Ecclesiæ de SS. Eucharistia.

32. *Proba realem Christi præsentiam ex traditione.*

R. 1. *Via discussionis:*

a) A primis Ecclesiæ sæculis SS. Patres unanimiter affirmant, panem eucharisticum esse reale corpus Christi, utentes sæpe verbis, quæ metaphoram positive excludunt, — asseverant fieri conversionem panis et vini in corpus et sanguinem, eam illustrant perspicuis similitudinibus, — dicunt Eucharistiam esse stupendum mysterium, — testantur, in Eucharisti-

stia esse eandem carnem, quæ ex Virgine nata, in cruce passa et in cælum assumpta est, — prædicant Christum seipsum propriis manibus portasse, — tandem Eucharistiæ tribuunt proprietates insanas, si Christus realiter non est præsens. Auct. p. 79—82. Alia testimonia vide in Breviario, in *Festo et infra Oct. Corporis Christi*.

b) Concilia jam ante exortum protestantismum sæpius realem præsentiam commemorant.

c) Omnes liturgiæ, non solum orthodoxæ sed etiam schismaticæ, quavis lingua conscriptæ, ritum Missam celebrandi continentes adstruunt realem præsentiam et transsubstantiationem. (*)

d) In eandem rem cum Catholicis consentiunt omnes sectæ, etiam quæ primis sæculis ab Ecclesia separatæ sunt.

e) Ethnici ex confusa Eucharistiæ notitia calumniabantur, quod Christiani infantes occiderent eorumque carnem manducarent. Christiani autem, si Christum in figura tantum manducassent, calumnias et furores ethnicorum facile avertere potuissent. Auct. p. 82—84.

f) Monumenta primorum sæculorum præcipue in catacumbis reperta pristinam fidem de reali præsentia manifestant.

Disciplina arcani artifices christianos in primordiis Ecclesiæ vetabat augustissimum religionis mysterium repræsentare, timebant enim ne homines profani in ipsas catacumbas ex improviso ingrederentur. Unde in hisce sacris cœmeteriis nulla reperitur vero sensu repræsentatio cænæ, Missæ vel Communionis; verum multæ ibi factæ sunt allusiones per figuras symbolicas, quarum significationem soli Christiani intelligebant. Ex iis hæc quædam afferuntur.

Argumentum fidei catholicæ ex sæculo primo aut saltem ex ineunte sæculo secundo reperitur in crypta *S. Lucinæ*. Ista, ut

(*) Inter liturgias *Orientales* celeberrimæ sunt *Liturgia S. Jacobi*, cujus prima lineamenta S. Jacobo, fratri Domini tribuuntur, et quæ per totam Syriam diffusa apud Eutychanorum sectas permansit; — *Liturgia S. Marci*, quæ quoad substantiam S. Marco adscribitur, et a S. Cyrillo Alexandrino in ordinem redacta et amplificata, etiam in copticam linguam translata est; — *Liturgia S. Basilii et S. Chrysostomi*, quæ ex Liturgia S. Jacobi breviori forma digestæ sunt. Inter liturgias *Occidentales* præcipuæ sunt *Romana*, *Ambrosiana*, *Gallicana* et *Mozarabica*, quæ antiquissimæ sunt præsertim quoad *canonem*.

cruditi contendunt, erat *Pomponia Græcina*, uxor *Plantii*, Britannorum victoris, quæ in Baptismo circa annum 58 ei administrato accepit nomen *Lucinæ* i. e. *Illuminatæ*. In hac crypta sunt duæ imagines, quæ repræsentant piscem vivum in aqua natantem, in dorso suo portantem canistrum vimineum seu corbem ex ramis salicis confectum, super quem positi sunt quinque panes cinerei coloris, et in quo conspicitur calix vitreus liquore rubro impletus. *Piscis*, Græce ἰχθύς, est signum hieroglyphicum, quo Christiani jam antiquitus Christum significabant, quia summam doctrinæ christianæ apte exprimit; etenim ἰχθύς = Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ υἱὸς σωτήρ (*), aut Ἰησοῦς Χριστός Θεὸς ὑμῶν σωτήρ. Cum piscis in aqua natans ideoque vivus depictus cernatur, Christum vivum, ejus corpus et sanguinem cum anima et divinitate significat. Uti in Eucharistia corpus et sanguis Christi velatur sub speciebus, ita etiam in hisce imaginibus Christus sub symbolo piscis velatur; uti in Eucharistia species sunt visibiles, ita etiam in imaginibus species visibiliter exhibentur. *S. Paulinus Nolanus* Christum appellat „panem verum et aquæ vivæ piscem.” — Hisce picturis revera fidem de reali Christi præsentia exprimi, confirmatur etiam eo quod depicti panes non panes sunt communes, sed sub cinere confecti, uti apud Syros, Hebræos, Græcos et postmodum etiam apud Romanos in primitiis, quæ sacerdotibus offerebantur, adhiberi solebant; item quod canistrum est *vimineum*, quo uti consueverunt antiqui Judæi ad primitias frugum in templo offerendas.

In eadem crypta reperitur imago, in qua conspicitur vas super aliqua re, altari simili, positum, ad quod accedunt duo agnelli, i. e. fideles (vel agnus et hœdus, i. e. anima innocens et peccator conversus). Vas esse vas lacteum, patet ex baculo pastoris ad altare inclinato. Vas continet lac, ut ita dicam, divinum, i. e. substantiam corporis et sanguinis agni cœlestis, seu pastoris divini. Hunc esse imaginis sensum apparet non tantum ex SS. Patribus, qui Christi corpus sæpe lac appellant, sed etiam ex aliis hujusmodi imaginibus ejusdem ævi, quæ in cœmeteriis inveniuntur. In crypta v. g. *S. Petri* et *Marcellini* quater reperitur imago agni, qui in dorso vas lacteum portat.

Aliæ imagines ex sæculo tertio ineunte reperiuntur in catacumba *S. Callisti*, nempe in capella SS. Sacramenti, uti vocatur, ubi est imago tripodis, super quem positi sunt tres pa-

(*) « Horum autem quinque verborum, si primas litteras jungas, erit ἰχθύς, id est piscis, in quo nomine mystice intelligitur Christus.” *S. Augustinus De civ. Dei lib. XVIII cap. 23.*

nes et unus piscis. In terra septem corbes conspiciuntur, panibus impleti. Hac imagine designatur corpus Christi (*piscis*) sub specie panis præsens, ideoque SS. Eucharistia confecta super altare (id enim tripode apud antiquos constanter exprimi solebat). Hunc cibum pro fidelibus esse paratum, indicatur corbibus adstantibus, quibus miraculosa Judæorum saturatio in evangelio relata, ante oculos ponitur. Plura vide apud Corblet *Du Sacr. de l'Euch. t. II p. 478 sq.* et Katschthaler n. 380, De Groot *Summa apologetica part. II p. 349 sq.*

2. *Via præscriptionis.* Vide Auct. p. 84 et 85.

33. *Quænam observanda sunt, ut diluantur objectiones, quas Protestantes afferunt ex scriptis SS. Patrum?*

R. Quædam SS. Patrum voces et sententiæ, quas a contextu separatas Protestantes adducunt, subvertere nequeunt innumera et apertissima testimonia antiquæ et communis fidei, præsertim quum verba per se aliquatenus obscura optime ita explicari possint, ut nihil detrahant de Patrum fide realis præsentiae. Quare Auct. p. 86 et 87 ponit sex regulas, per quas obscura ex SS. Patrum operibus interpretanda sunt. Præterea quod quidam Patres minus accurate quandoque locuti sunt, inde accidit, quod nondum exortis hæresibus sciebant, se rite a fidelibus intelligi. Quinimo Patres primorum sæculorum consulto scripserunt parce et obscure ob disciplinam arcani. Eadem disciplina ratio est, quare ethnici raro SS. Eucharistiam Christianis exprobrarunt, quamquam obscura hujus dogmatis notitia ipsis dirarum calumniarum occasionem subministravit. Auct. p. 87 et 88.

ART. II.

De modo quo Christus in Eucharistia præsens fit atque permanet. n. 34—48.

34. 1. *Quinam tres modi concipi possunt, quibus Christus in Eucharistia fit præsens.* 2. *Quomodo circa transsubstantiationem errarunt Luther et Pistorienses?*

R. Ad 1um Auct. p. 88 et 89.

Ad 2um *Luther*, quem plerique Lutherani secuti sunt, docuit consubstantiationem seu companationem et dixit, substantiam panis et vini in Eucharistia cum corpore et sanguine Christi coëxistere. Auct. p. 89: „Hanc hæresim.”

Pistorienses profitentes, Christum realiter et substantialiter in Eucharistia esse præsentem, ac manentibus solis speciebus substantiam panis et vini cessare, diserte hortantur, ut sileatur de modo quo Christus in Eucharistia præsens fit, „acsi iste modus sit quæstio libere disputata, et non sit fidei dogma, id fieri per transsubstantiationem.” Auct. p. 96 et 97.

35. *Quid est transsubstantiatio? Explica definitionem.*

R. Auct. p. 89 et 90.

36. *Quomodo transsubstantiatio vocari debet si consideratur aut solus terminus a quo, aut solus terminus ad quem?*

R. Conversio, quum sit transitus unius rei in aliam, requirit tum terminum positivum *a quo*, qui desinit, tum terminum positivum *ad quem*, qui succedit. Terminus *a quo* non potest vocari *annihilatio*, sed *conversio*; nam panis et vinum non annihilantur, sed in aliud transeunt seu in aliud positivum convertuntur.

Terminus *ad quem*, seu actio, qua Christus præsens ponitur, non est *creatio*, quia corpus Christi fit ex pane tanquam ex materia transeunte seu desinente. Neque est *adductio*, quia transsubstantiatio est conversio substantialis, non autem mera corporis Christi dislocatio. Potius appellatur *productio* tali modo seu ex substantia panis; non est productio simpliciter. nam corpus Christi est jam productum ante verba consecrationis. Franzelin p. 238 eam cum Lessio vocat *reduplicationem* seu *replicationem analogam productioni*, i. e. actionem, quæ ita ponit corpus Christi sub speciebus, ut sufficeret ad corpus producendum, nisi jam secundum alium modum connaturalem præexisteret. Vide Auct. p. 90 et 91: „Porro cum.”

37. *Proba Christum in Eucharistia præsentem esse per transsubstantiationem.*

R. Auct. p. 91—94.

38. *Solve objectiones.*

R. Auct. p. 94—96.

Nota quoad verbum transsubstantiationis. Qui dogma admit-
tens hanc vocem rejicit hæreticus verisimilius non est, at-
amen temerarius dici debet; dicit enim Conc. Trid.: „Quæ
conversio convenienter et proprie a sancta catholica Ecclesia
transsubstantiatio est appellata.” „Illud (nomen) inquit Fran-
zelin thes. XIII p. 187 et 188, ad dogma catholicum ex-
primendum sane est aptissimum, ut nullis artibus in alienum
sensus detorqueri possit; atque ideo merito usu ecclesiastico
et sanctionibus Conciliorum consecratum est tanquam tessera,
qua distinguatur catholica professio de Eucharistia ab erroribus
oppositis Novatorum. . . . Proprium, inquam, hoc no-
men est, quia nulli alii conversionis speciei convenire potest.
Est etiam aptissimum, quia sua significatione ac etymologia
exhibet ipsam rei significatæ definitionem, *transitus totius sub-*
stantiæ in aliam substantiam; quia deinde ipsa sua proprietate
hanc conversionem a quavis alia aptissime distinguit, et pro-
pterea dogma exprimit in oppositione ad conceptus præposteros
et erroneos hæreticorum. Hic vero ipse finis est formula-
rum ecclesiasticarum, et simul est ratio, cur illæ Novatori-
bus semper sint molestissimæ, ut non modo in hac tessera
transsubstantiatio, sed etiam in aliis videre est, cujusmodi sunt
exempli gratia ὑποστασις, θεοτόκος, unio *hypostatica*, Sacramen-
torum efficacia *ex opere operato*, *definitio ex cathedra*, etc.”

39. *Quare proscripta est doctrina Synodi Pistoriensis?*

R. Quia tradens plenam doctrinam de Christi reali
præsentia ac cessatione panis et vini, solis remanentibus spe-
ciebus, consulto silet de transsubstantiatione, acsi sit quæstio
mere scholastica. Hac agendi ratione detrahit fidei integritati,
rejicit vocem ab Ecclesia consecratam ad tuendum contra hæ-
reticos dogma peculiare circa Eucharistiam, ideoque favet hæ-

reticis. Etenim modus quo Christus in Eucharistia præsens fit et substantia panis et vini cessat, est speciale dogma, quod Ecclesia aptissime adversus hæreticos profitetur utendo voce transsubstantiationis. Vide Auct. p. 96 et 97.

Nota. Aliam explicationem transsubstantiationis, quæ ex decreto S. Inq. 7 Julii 1875 tolerari non potest, vide in N. Rev. théol. t. XI p. 134 et 135.

40. *Quænam corollaria deducuntur ex reali et permanenti Christi præsentia in Eucharistia?*

R. Auct. p. 97—100.

41. *Quænam in Conc. Prov. et Syn. Diœc. sunt statuta:*

1. *Ut cultus SS. Eucharistiæ debitus in populo promoveatur.*
2. *Quoad locum et modum Eucharistiam servandi ad normam juris communis.*
3. *Quoad delationem hujus Sacramenti ad infirmos?*

R. Ad 1um 1. Ne cessent sacerdotes verbo et exemplo devotionem populi erga SS. Eucharistiam excitare per motiva desumpta præcipue ex fide realis Christi præsentiaæ atque ex amore majorum erga hoc Sacramentum. Conc. Prov. p. 202—204.

2. Statutis diebus SS. Eucharistia publice adorationi exponatur, in qua expositione observentur tempora, modus et ordo in Syn. Diœc. p. 73—75 descripta. Conc. Prov. p. 204 sq.

3. Propagetur exercitium *Quadragesimæ Horarum*, illudque celebretur ad normam præscriptam in Conc. Prov. p. 206 et Syn. Diœc. p. 75.

4. SS. Eucharistia reverenter ac honorifice in processionibus circumferatur. Conc. Prov. p. 207 præscribit, ut processiones quæ in usu sunt retineantur, vetat tamen novas sine licentia Ordinarii induci.

5. Parochi instituunt atque excolant Sodalitates quæ a SS. Sacramento nuncupantur, imprimis quæ Adorationis perpetuæ dicitur, iisque adscribendos curent adolescentulos occasione primæ Communionis. Conc. Prov. p. 207 et 208.

Ad 2um 1. SS. Eucharistia servetur in solis ecclesiis parochialibus et Regularium; in aliis vero oratoriis nonnisi ex indulto apostolico. Conc. Prov. p. 143. Ejusmodi indultum per S. C. C. anno 1585 concessum est Monialibus sub clausura viventibus. Vide Lig. n. 424 *in fine*, De Herdt t. III n. 179, Lehmk. n. 132. Ejusmodi privilegium concessum quoque est plurimis nostræ Diocesis oratoriis vel capellis in domibus charitatis, etc. erectis, tum per immediatum indultum apostolicum, tum ab Episcopo vi specialis facultatis. (*)

2. SS. Eucharistia „decentissime collocetur in tabernaculo in medio altaris posito, apte ornato ac serico panno albi coloris intus circumvestito. . . . Tabernaculi ostiolum clavi diligentissime obseratur, quæ fideliter custodienda est a parcho vel rectore ecclesiæ. . . . (**) Nihil in ipso tabernaculo, quantumvis sanctum et sacrum, præter divinum Sacramentum, reponatur.” Conc. Prov. p. 142 et 143. Fusius De Herdt l. c. n. 180.

3. „Pyxis sit ex solida materia, intus auro perlita, alboque cooperta velo, insideat corporali mundo, quod alternis mensibus sit mutandum,” etc. Conc. Prov. p. 143, De Herdt n. 181.

4. Lampas coram SS. Sacramento diu noctuque perpetuo colluceat. (***) Oleum quo nutritur de se ex olivis esse debet;

(*) SS. Eucharistia servari potest in uno tantum altari (S. C. R. 21 Julii 1696), ita ut ferri non possit consuetudo eam servandi in duobus aut tribus altaribus, neque transferendi occasione novendialis, aut alicujus festivitatis in aliud altare diversum ab illo in quo ordinarie asservatur (16 Martii 1861).

Privilegium SS. Eucharistiam servandi in domibus religiosis plerumque non conceditur nisi sub conditione, ut quotidie, si fieri potest, aut saltem semel in hebdomada Missa celebretur. S. C. R. 16 Martii 1833, S. C. C. 17 Febr. 1883. Cfr. Adone lib. III n. 1598.

(**) Claves tabernaculi nec relinquere debent in sacristia, nec a laico servari, sed a solo sacerdote (S. C. R. 22 Febr. 1593); imo ipsas retinere debet parochus, private ad sacristam et capellanum (S. C. C. 14 Nov. 1693). Cfr. Comm. anni 1892 (Coll. III p. 306), L. Ferraris *Tabernaculum* n. 1 et 2, Adone *Syn. can. lib. lib.* III n. 1622, Aertnijijs n. 87 *sub* 1, Lehmk. n. 132 II (6).

(***) Si ob graviter culpabilem negligentiam parochi vel ejus cui ista cura com-

prohibitum autem est inconsulto Ordinario adhiberi oleum ex materiis non vegetalibus. Conc. Prov. p. 143, De Herdt n. 182 et 183.

5. Ut omne corruptionis periculum sollicite avertatur, particulæ consecratæ alternis saltem hebdomadibus renouentur; id quod nullibi ultra mensem differri potest. Ita Conc. Prov. p. 143. Cfr. Ben. XIV Const. *Etsi pastoralis* § 6 n. 4 (Bull. t. I p. 356), De Herdt t. I n. 279 et 280, Lehm k. n. 132, Auct. p. 107.

Ad 3um Delatio SS. Eucharistiæ ad infirmos ex præscripto Rit. Rom. tit. *De comm. infirm.* p. 109 fieri debet „decen-
ti habitu, superposito mundo velamine, manifeste atque ho-
nорifice, ante pectus cum omni reverentia et timore, semper
lumine præcedente” Sacerdos indutus superpelliceo et
stola, et, si haberi potest, pluviali albi coloris, pyxidem
seu parvam custodiam, superimposito velo suo serico, coope-
rit oblongo velo albi coloris sibi humeris imposito, nudo ca-
pite procedit.

In quod præscriptum observa :

1. Episcopis nostræ provinciæ ecclesiasticæ concessa est fa-
cultas indulgendi ob gravem omnino causam frigoris vel æ-
ris intemperiem usum pileoli, si extra civitatem vel oppidum
Viaticum publice ad infirmos defertur. Suppl. Rit. Rom.
n. 23.

2. Ubi autem ex prohibitione legis civilis (*Grondwet*
art. 167) aut ex alia necessitate publice ac solemniter deferri
nequit, „sacerdos stolam albi coloris semper habeat propriis
coopertam vestibus, et in sacculo seu bursa pretiosioris mate-
teriæ pyxidem recondat, quam in sinu reponat.” Syn. Diœc.
p. 41, Conc. Prov. p. 153. Cfr. Lehm k. n. 139 II 2.

3. Si urget necessitas, licet currere; aut si longius vel dif-

missa est, integro die vel aliquot integris noctibus lumen non ardet ante venerabile
Sacramentum, peccatur mortaliter. Lig. n. 248. Cfr. Lehm k. n. 132 IV (4), Pal-
mieri n. 116 sub 3.

facilius iter obeundum est, equo vel curru vehi; quo casu debet vas, in quo Sacramentum defertur, bursa ad collum appensa apte includi et ita ad pectus alligari atque adstringi, ut neque decidere, neque Sacramentum pyxide excuti queat. Vide Lig. n. 242 et 243, Rit. Rom. p. 111 et 112.

42. 1. *Quid intelligitur per species seu accidentia panis et vini, quæ remanent post consecrationem.* 2. *Quænam est natura harum specierum.* 3. *Cui subjecto inhærent.* 4. *Quid agere aut pati possunt.* 5. *Quare Christus seipsum sub istis speciebus dedit?*

R. Ad 1um Auct. p. 101: „Quamvis.”

Ad 2um Præn. Recentiores quidam philosophi post *Cartesium* dicunt, omnia accidentia nihil aliud esse nisi modificationes substantiæ seu ipsam substantiam modificatam, ita ut ab ea ne divina quidem virtute separari possint, atque substantia desinente ipsæ quoque evanescant. Thomistæ autem et plerique Theologi docent, accidentia sensibilia corporum esse quiddam physicum, realiter a substantia distinctum, quod naturaliter quidem substantiæ tanquam subjecto inhæret, sed ab ea per miraculum separari potest. Præterea distinguunt accidentia in *absoluta*, quæ substantiam immediate afficiunt, v. g. quantitas dimensiva, et in *modalia*, quæ accidentia absoluta modificant, v. g. magnitudo quantitatis; atque dicunt, accidentia modalia naturaliter inhærere accidenti absoluto, si hoc virtute divina a substantia separetur. Cfr. Vallet t. II *Ontologia part. III cap. I art. II.*

R. 1. Nonnulli recentiores dixere, species eucharisticas non esse quiddam reale seu physicum, sed apparens tantum, quod Deus in sensibus nostris producit, ita ut virtute divina immediate eædem sensationes in organis nostris producantur quæ naturaliter efficerentur si substantia panis et vini adesset.

2. Plerique vero Theologi docuerunt, et docent, species eucharisticas objectivam habere realitatem, et idem esse acci-

dens physicum, quod ante consecrationem naturaliter inhærebat pani et vino, sed post consecrationem per miraculum sine pane et vino existit. Præterea cum S. Thoma Q. 77 art. II dicunt, solam specierum *quantitatem* esse accidens absolutum, quod immediate a Deo sustentatur; cætera autem accidentia, ut sunt color, sapor, odor, a quantitate sustentari seu ipsi naturaliter inhærere. Cfr. Billuart *l. c. diss. I art. VI* § 2 p. 198, Sylvius in 3. Q. 77 art. II.

Hæc sententia probatur ex eo quod plura Concilia, signanter Tridentinum sess. XIII de Euch. can. 2, docent, species remanere; id autem solum remanere dicitur, quod prius jam erat. Deinde experientia teste eadem sunt accidentia quæ erant ante consecrationem, atque hæc agere et pati possunt eadem, quæ efficere et subire possent, si substantia panis et vivi adesset. Vide ad 4um.

Ad 3um Auct. p. 101, 102: „*Quomodo.*”

Ad 4um Auct. p. 102: „*Quid agere.*”

Ad 5um Auct. p. 102: „*Quare.*”

43. *Quoad modum, quo Christus in Eucharistia præsens est, quær.: 1. Num integer Christus sit sub utraque seu unaquaque specie? Hoc proba. 2. Quemam sub utraque specie contineantur a) vi formæ consecratorię, b) per concomitantiam. 3. Quomodo cum Filio præsentem sint Pater et Spiritus Sanctus. 4. Num totus Christus præsens sit sub singulis utriusque speciei partibus tum post tum ante separationem. 5. Num ergo Christus ante speciei divisionem pluries sub una specie existat?*

R. Auct. p. 103—105.

Ad 5um dicit S. Thomas Q. 76 art. III ad 1: „Numerus sequitur divisionem, et ideo quamdiu quantitas manet indivisa actu, neque substantia alicujus rei est pluries sub dimensionibus propriis, neque corpus Christi sub dimensionibus panis et per consequens neque infinities, sed toties, et in quot partes dividitur.”

44. 1. *Corpus Christi estne in Eucharistia præsens cum*

sua quantitate. 2. Estne ibidem ut in loco?

R. Ad 1um Cum quantitate *interna*; unde corpori Christi, quum sit organizatum, inest ordo et dispositio partium in seipsis, ita ut caput connectatur collo, collum excipiat a pectore, etc. Sed corpus Christi in Eucharistia non est præsens cum quantitate *externa* seu *locali*; unde ibi nullum locum occupat seu non est extensum in ordine ad locum, ideoque una pars non respondet uni parti loci, atque altera alteri. Vide n. 51.

Ad 2um Si per *esse in loco* intelligitur realiter præsens esse alicui spatio, corpus Christi certocertius in Eucharistia est in loco; nam est realiter præsens spatio, in quo species consecratae sunt.

Si *esse in loco* sensu proprio sumitur, corpus Christi non est in Eucharistia ut in loco, neque *circumscriptive*, quia quantitas non est extensa ad locum, neque *definitive*, quia tunc nullibi posset esse nisi in uno Sacramento; sed cum S. Thoma et communi sententia Christus dicitur *sacramentaliter* esse in Eucharistia seu *modo hujus Sacramenti proprio*, i. e. *ad modum substantiae*. Iste existendi modus nullum exemplum habet in rerum natura, et antiquis philosophis prorsus ignotus fuit, quum humanæ mentis captum transcendens sola fide cognoscibilis sit; potest tamen sub aliquo respectu comparari cum modo quo substantiæ spirituales præsentes sunt. Unde Conc. Trid. l. c. cap. I: „Neque hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat juxta modum existendi naturalem, et ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata assequi possumus et constantissime credere debemus.” Vide n. 52.

Catechismus Romanus l. c. n. 44 modum quo Christus in Eucharistia existit explicans ait: „Christum Dominum

in hoc Sacramento, ut in loco, non esse: etenim locus res ipsas consequitur et comprehendit, ut magnitudine aliqua præditæ sunt. Christum vero Dominum ea ratione in Sacramento esse non dicimus, ut magnus aut parvus est, quod ad quantitatem pertinet, sed ut substantia est. Substantia enim panis in Christi substantiam, non in magnitudinem aut quantitatem, convertitur. Nemo vero dubitat substantiam æque in parvo, atque in magno spatio contineri. Nam et aëris substantia, totaque ejus natura sic in parva, ut in magna aëris parte, itemque tota aquæ natura non minus in urnula, quam in flumine insit necesse est. Cum igitur panis substantiæ corpus Domini nostri succedat, fateri oportet, ad eundem plane modum in Sacramento esse, quomodo panis substantia ante consecrationem. Ea vero utrum sub magna an sub parva quantitate esset, nihil ad rem omnino pertinebat." Cfr. S. Thomas 3. Q. 76 art. III et V, Sylvius in l. c. Quær. IV art. V.

Nota. 1. Ex hisce sequitur, ut corpus Christi in Eucharistia nihil possit pati ab agentibus naturalibus v. g. frigore, calore; nam requireretur contactus quantitativus, cujus non est capax corpus quantitate externa privatum. Hæc quoque est ratio quare corpus Christi per se moveri non potest, sed tantum per accidens, quando nempe species moventur. Vide S. Thomam l. c. art. VI.

2. Ex communi sententia Christus in Eucharistia non habet actus sensuum externorum *naturaliter* i. e. ex sola virtute naturali; ratio est quod ejus sensus, cum non habeant extensionem externam, nullas ab objectis species recipere possunt. „Videtur tamen, ait Franzelin *thes.* XI p. 178, dignitas SS. humanitatis exigere vel certe ejus dignitatem decere, ut Verbum *supernaturali modo* tribuat suæ humanitati etiam in hoc statu exercitium sensuum corporis, quantum id mysterio fidei et fini Sacramenti congruit."

3. Omnes docent, Christum in Eucharistia habere saltem omnes actus immanentes, qui a sensibus non dependent; et in anima ejus esse omnes thesauros visionis beatificæ et scientiæ infusæ; insuper propter identitatem humanitatis, quæ una numero simul est in cælo et in Eucharistia, animæ Christi

inesse omnes perceptiones, quas Christus habet alibi ex sensuum exercitio.

45. *Quid ex veritate, Christum sub qualibet specierum parte præsentem esse, sacerdotibus Missam celebrantibus aut S. Communionem distribuentibus observandum est?*

R. Auct. p. 105: „Ex eo.” Vide Missale *De def. Missæ tit. X n. 12—15*. In quæ notat Lig. n. 250: 1. Locus in quo decedit hostia, non statim ablui debet, sed sufficit illico locum linteo mundo etc. tegere. 2. Si S. hostia decedit, lotio non est præscripta sub gravi, imo ordinarie omitti potest, si in alicujus vestem aut barbam cecidit. Locus vero, ubi inciderunt species *vini*, semper ablui debet. 3. Si S. hostia ceciderit in mulieris pectus vel ubera (intra vestes), non sacerdos, sed ipsa mulier eam auferat et reponat in ciborio.

46. 1. *Quamdiu Christus in Eucharistia præsens manet.* 2. *Quandonam species existere desinunt.* 3. *Quamdiu species manent post sumptam S. Communionem, atque quænam inde colliguntur?*

R. Auct. p. 105—107.

Nota ad 3^{am}: „Quamquam, inquit Lehmk. n. 111 sub 5, in homine sano non ultra quadrantem requiri communiter videtur, ut sacræ species plene corruptæ sint: tamen de stomacho ægroti id dici nequit. Quod maxime attendendum est, si post aliquod tempus a sumptione vomitus sequitur.” Deinde refert sententiam Capellmann *Medicina pastoralis D. II p. 121*, qui putat, minimùm dimidiam horam postulari, antequam corruptio vera et completa dici possit; neque tantum hac in re discriminis esse inter majorem et minorem hostiam; atque ad corruptionem speciei vini semihoram sufficere: quare, si intra illud spatium vomitus contingat, quamvis nulla sacra species appareat, ejectamenta comburi et in sacrarium mitti debere. Ex speciali autem infirmitate accidere potest, ut etiam post horam species plane incorruptæ ejiciantur.

47. *Quid judicandum de apparitionibus carnis et sanguinis*

nis in Eucharistia; manetne Christus præsens sub speciebus sic immutatis?

R. Auct. p. 107 et 108.

Nota. Dic.: *sub speciebus sic immutatis*; nam certo Christus præsens manet, in mutationibus apparentibus tantum, in quibus nulla realis specierum mutatio accidit, sed tantum alia species alicujus oculo miraculose imprimitur. Ejusmodi contigisse leguntur, ita ut v. g. aliquis solus in Eucharistia videret carnem, sanguinem, puerum, etc., aliis autem speciem panis tantum videntibus; aut ut idem qui per aliquod tempus puerum, etc. viderat, postea solam panis speciem videret. Cfr. S. Thomas Q. 76 art. VIII, Sylvius in l. c. Quær. IV art. VIII.

48. *Manetne Christus præsens sub specie vini, si ei alius liquor affunditur?*

R. Auct. p. 108.

ART. III.

De concordia rationis cum SS. Eucharistia. n. 49—53.

Præn. Doctrina catholica de SS. Eucharistia plurima continet facta mirabilia, quæ, licet sensibilia non sint et propterea miracula proprie vocari nequeant, latiori tamen sensu miraculis annumeranda sunt. Verbis nimirum substantia transmutatur; accidentia manent sine sua substantia; aliud specie apparet, aliud revera existit; corpus humanum integrum existit sub minima specie panis, idem corpus est in diversis locis; idem corpus est in terris sacramentaliter et sub aliena specie, atque eodem tempore remanet in cælis gloriosum et in propria specie. Cfr. Schouppé *Elementa theol. dogm. t. II* n. 122, Franzelin *thes. I ad IV* p. 10 sq.

Hæc mysteria perpendentes monitum perstringit Thomæ a Kempis *Imit. Christi lib. IV cap. 18*: „Cavendum est tibi a curiosa et inutili perscrutatione hujus profundissimi

Sacramenti, si non vis in dubitationis profundum submergi." Humiliet se homo, et agnoscat Deum efficere posse quæ humanum intellectum superant. „Demus, inquit S. Augustinus *Epist. 137 ad Volusian.*, Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis." Vide verba S. Joannis Damasceni in *Auct. p. 105*. Nihilominus fide prælucente et dirigente licet etiam in hoc mysterio prudenter et sobrie „perfectiorem intelligentiam quærere eorum quæ fides exhibet, fidemque ipsam tueri ac defendere." *Conc. Prov. p. 10*.

49. *Unde patet, rationem demonstrare non posse, SS. Eucharistiam continere repugnantiam, ideoque eam impossibilem esse?*

R. Repugnantia exsurgit ex comparatione duorum terminorum seu idearum, quæ se invicem excludunt. Ut autem duæ ideæ vere comparentur, debent clare cognosci. Atqui ideæ, quibus SS. Eucharistia exhibetur, perfecte non cognoscuntur. Ergo etc.

Prob. min. Ideæ SS. Eucharistiæ sunt realis præsentia substantiæ corporis Christi, atque ejus præsentia sub specie panis et vini. Qui itaque repugnantiam ostendere vult, tum intimam corporis essentiam seu substantiam, tum modum quo Christi corpus in Eucharistia præsens est, perspecta habere debet. Corporum autem essentia ignorantur, item relatio inter essentiam et sua accidentia; aut si concedamus eorum naturam a nobis cognosci posse, certo tamen non habemus adequatam cognitionem modi seu status quo Christus in Eucharistia præsens est. Nam corpus ejus est conditionis supernaturalis, in statu glorificato, attamen in gloria sua non apparet. Ergo quum hunc rerum ordinem, qui est supra naturam et supra leges quibus naturalia diriguntur, ratio ex seipsa nunquam cognoscere possit, ideo neque repugnantiam hujus status cum essentia corporum demonstrare valet. Vide *Auct.*

p. 75 et 76: „Sufficit.” (*)

50. *Quid ratio circa SS. Eucharistiam valet?*

R. 1. Probare potest, ejus existentiam agnosci et fide divina credi debere. Profecto ratio demonstrare non potest, SS. Eucharistiam evidenter possibilem esse, quia saltem modus quo Christus in ea præsens est neque rationi fide illustratæ est cognita, quum Christus eum nobis non revelaverit. Attamen innumera et infallibilia sunt argumenta, quibus certissimi reddimur de reali Christi præsentia. Insuper sana ratio, quæ perspicit Deum omnia efficere posse quæ evidentem contradictionem non continent, ob ejusmodi testimonia ejus possibilitatem et existentiam libens admittit. Annon sibi contradicit hæreticus, qui prætextu impossibilitatis Eucharistiam rejicit, quum sine difficultate mysteria SS. Trinitatis, Incarnationis et Resurrectionis Christi confiteatur? Quis assequi potest, quomodo anima corpori sit unita, quomodo sentiat; quomodo sol emittat radios; quomodo arbor crescat? Admittuntur tamen, quia videntur, sentiuntur etc.; quare itaque fides negatur argumento auctoritatis? Historice enim certi sumus de veritate SS. Eucharistiæ ex verbis et factis Christi, qui se miraculis omne genus Deum probavit.

2. Ratio fide illuminata potest SS. Eucharistiam illustrare atque contra adversarios defendere. Quare ut hoc sublimissimum dogma fide rectius teneatur atque contra adversariorum objectiones facilius defendatur, quædam hîc dicuntur de corporis humani quantitate ejusque multilocatione.

(*) Qui SS. Eucharistiam sub prætextu quod impossibilis est, non admittit, „peccat, uti dicit Hurter *l. c. l. III n. 460*, a) idearum confusione, confundi enim solet in hisce urgendis impossibilitas rei cum ejusdem incomprehensibilitate; peccat b) temeritate, supponit enim, se comprehendere penitus omnipotentiam Dei atque accurate nosse, quid possit quidque non possit; peccat c) arrogantia, cum sibi vindicet cognitionem essentiae corporum perfectam, de qua tamen dissident philosophi sagacissimi. Peccat d) contra regulas logicæ, quatenus præsens rerum ordo pro unico possibili habetur: ex eo inferunt adversarii leges omni exceptione majores.”

§1. 1. *Quid est quantitas* ; 2. *pertinetne ad corporis essentiam* ?

R. Ad 1um Quantitas duplex distinguitur: *interna*, quæ etiam dicitur *extensio interna*, atque *externa* sive *extensio externa* seu *localis*, prout consideratur ut est in se, aut ut refertur ad extensionem in spatium seu locum.

Quantitas *interna* est, qua partes corporis in se extenduntur, distinguuntur et inter se ordinantur. Itaque vi hujus quantitatis partes substantiæ corporeæ sunt extra partes et inter se sunt coordinatæ; ita ut in corpore humano caput excipiat a collo, collum a pectore, etc. Inde habetur corporis *organizatio* et *figura*.

Quantitas *externa* est ea, qua totum corpus respondet seu præsens est toti loco et aliæ partes corporis aliis partibus loci. Vi hujus extensionis corpus est *impenetrabile*, ita ut a loco in quo est omne aliud corpus excludat et quælibet pars aliam partem. Hæc actualis extensio ad locum naturaliter consequitur extensionem internam, qua corpus *aptum* est ad se ita extendendum.

Ad 2um Ad essentiam corporis requiritur, ut habeat quantitatem internam, item aptitudinem ad extensionem externam seu localem — non autem ut habeat quantitatem externam seu ut actu ad locum extendatur. Actualis extensio seu extensio externa naturaliter quidem consequitur aptitudinem corporis ad hanc extensionem, ita ut per vires naturæ impediri nequeat, — potest tamen supernaturaliter divina potentia impediri seu suspendi, salva corporis natura.

Quæ dicta sunt de extensione, suo modo valent etiam de aliis corporis proprietatibus. Unde in corpore humano *figura* et *organizatio* interna necessario requiruntur, ita ut partes certo ordine ex ipsa sua natura ad se invicem referantur ad unum totum constituendum; non requiritur autem partium dispositio in loco, nam hæc a Deo impediri potest. Eodem modo *impenetrabilitas* in aptitudine cuilibet corpori necessario

competit; sed actualis impenetrabilitas a Deo impediti potest suspendendo in materia vim resistendi penetrationi alterius materiæ. Hoc factum est quando Christus lapide non revolutus resurrexit, atque januis clausis ad discipulos intravit. Aliæ quoque naturales corporum proprietates a Deo impeditæ leguntur, v. g. quando igni fornacis Babylonicæ ademit actua-lem virtutem urendi, manente ignis natura et urendi apti-tudine; item Christus suspendit corporis sui graviditatem, quando ambulabat supra mare. Cfr. Billuart *l. c. diss. I art. IV* § 3 p. 170, Sylvius *in 3. Q. 76 Quær. IV art. IV*.

Nota. Quamvis naturam et essentiam corporis non ita per-spectam habeamus, ut ratione positive demonstrare possimus, hanc distinctionem inter quantitatem internam et externam exi-istere, posterioremque a priori separari posse, nulla tamen sup-petit evidens ratio, ex qua evidenter possit demonstrari, hanc distinctionem et separationem repugnantiam habere. At ex re-velatione constat, corpus Christi organicum modo inextenso in Eucharistia revera existere. Cfr. Franzelin *l. c. thes. XI* p. 169 et 170.

52. 1. *Quid est multilocatio; 2. estne possibilis?*

Præn. Præsentia entis est id quo in certa relatione consti-tuitur cum altero ente. Hæc præsentia distinguitur triplex: 1. *Circumscriptiva*, si totum ens toti cuidam spatio ita præ-sens est, ut una ejus pars adsit uni tantum parti spatii, al-tera alteri etc., singulis partibus se invicem ab eadem spatii parte excludentibus. 2. *Definitiva*, si ens totum adest toti cuidam spatio seu loco et totum singulis spatii partibus, at-que ad illud spatium limitatur. Ejusmodi est præsentia ani-mæ in corpore. 3. *Quasi definitiva* seu *redundans* est eadem ac definitiva, sed quæ insuper se ad aliud spatium protendit; ita ut ens vi hujus præsentiae alii quoque spatio præsens sit.

R. Ad 1um Est præsentia corporis pluribus in locis simul.

Ad 2um Multiplicatio circumscriptiva, ita ut corpus in plu-

ribus locis suam extensionem actualem seu localem servet: negant plurimi *Thomistæ*; affirmant *Scotistæ* et *Dynamistæ*.

Non repugnat autem, corpus pluribus locis adesse præsentia non circumscriptiva; corpus enim inextensum non circumscribitur loco.

Neque repugnantiam continet, corpus uni loco adesse præsentia circumscriptiva et aliis locis præsentiis non circumscriptivis seu modo inextenso; nam tunc de eodem ente diversa quidem sed sub diverso respectu statuuntur.

Hæc autem est præsentia corporis Christi in Eucharistia, quod in cælo est præsentia circumscriptiva seu cum extensione sua locali, in altaribus autem præsentia quasi definitiva sine extensione locali, simili modo quo spiritus in loco præsens est. Nam totum est sub tota specie et totum sub singulis speciei partibus per modum substantiæ sine actuali extensione ad locum, indivisibile cum omnibus corporis partibus. Præterea corpus Christi in Eucharistia habet internam organizationem, figuram et pulchritudinem, non autem relate ad spatium. Vide Franzelin *thes.* XI.

53. *Quenam præcipuæ sunt objectiones quæ e ratione petuntur?*

R. Auct. p. 76—78. Insuper nota ad

Inst. 1. Corpus Christi in Eucharistia præsens est modo inextenso, sublata supernaturaliter actuali impenetrabilitate. Cæterum vide S. Thomam 3. Q. 57 art. IV ad 3, Vallet *Cosmol. spec. cap. I art. I* § 3. Cfr. n. 51 ad 2um.

Inst. 2. Vide n. 52, Billuart *De Euch. diss. I art. IV* § 3 t. XVII p. 167, 168, Franzelin p. 171.

Inst. 3. Corpus non est divisum a semetipso, sed loca sunt inter se divisa, et relationes corporis ad loca tantum multiplicantur. Franzelin p. 175, Billuart p. 169, Schouppe n. 180.

Inst. 6. Corpus non habet exigentiam, ut præsens sit omnibus quæ existere possunt in indefinitum; potest tamen Deus

corpus præsens reddere pluribus existentibus in indefinitum. Hæc autem non est corporis immensitas vel ubiquitas, sed immensitas divinæ omnipotentiae. Notandum adversus Lutheranos, magnam esse differentiam inter hæc duo: Verbum *quod est homo* est ubique, et Verbum *quatenus est homo*, seu humanitas per quam est homo, est ubique. Franzelin *l. c.* Cfr. Sylvius in 3. Q. 76 *Quær. I.*

Inst. 7. Christi corpus in Eucharistia præsens est ad modum substantiæ sine actuali extensione.

Inst. 9. Præsentia Christi in Eucharistia multa Christo indigna continet: scilicet dentibus teritur, in ventrem abit, a muribus corroditur in eosque intrat, etc.

Resp. Hæc non corpus Christi, sed species immediate tangunt, eodem modo quo in Incarnationis mysterio divinitas non nascitur, esurit, flagellatur, sed humanitas. Billuart *p.* 171 et 172.

Inst. 10. In Eucharistia sensus nostri falluntur; atque iste error a Deo descendit, quod est contra ejus veracitatem.

Resp. Sensus proprie non falluntur; horum enim est phænomena referre, non vero de horum subjecto vel causa judicare. Quamvis vero ratio ex sensuum relationibus jure concludat ad substantiam correspondentem, fide prævenitur quominus ita judicet. Cfr. S. Thomas 3. Q. 75 *art. V ad 2*, Billuart *l. c. art. VI § 2 p.* 199, Sylvius in 3. Q. 75 *art. V*, Schoupppe *n.* 182, Hurter *n.* 464. Unde improprie dicitur in *hymno*: „Visus, gustus, tactus in te fallitur.” Hic enim sensibus adscribitur, quod ratio fide non illustrata judicat ex relatione sensuum.

Inst. 11. Accidentia vim nutriendi retinent; non possunt autem nutrire nisi substantia panis et vini permanet.

Resp. Accidentia tunc solummodo nutrire incipiunt quum in stomacho immutantur; mutatis autem accidentibus desinit substantia corporis Christi, et alia substantia succedit. Aut respondetur cum S. Thoma *Contra gent. lib. IV cap. 66*:

„In consecratione . . . miraculose accidentibus confertur quod *subsistant*, quod est proprium substantiæ; et per consequens quod omnia possint facere et pati quæ substantia posset facere et pati, si substantia adesset.” Cfr. Billuart *l. c. p.* 200 *sq.*

Caput IV.

De ministro Eucharistiæ. n. 54—56.

54. *Quoad ministrum secundarium consecrationis seu conficientem: 1. Quinam errarunt? 2. Contra eos proba solos sacerdotes esse ministros. 3. Possuntne plures simul eandem materiam consecrare; quid neomystis observandum?*

R. Auct. p. 108—110.

Nota ad 3um: Auctores, qui putant, neomystas non consecrare una cum Episcopo, has adducunt rationes: materia ipsis non est sufficienter præsens; sæpe ante aut post Episcopum proferunt formam; non communicant sub specie vini. Has rationes insufficientes habet Billuart *l. c. diss. VII art. II.* — S. Alphonsus *lib. VI n. 232* dicit, ex communi sententia plures sacerdotes, si eodem tempore consecrent unam hostiam, omnes Sacramentum conficere. Cfr. Exam. ordin. n. 123.

55. *De ministro distributionis quær. 1. Quis sit minister ordinarius; hocque proba. 2. Quis sit extraordinarius; et unde hoc constet. 3. Quandonam diaconus Eucharistiam dispensare possit. 4. Num clericis diacono inferioribus aut laicis liceat ministrare Viaticum. 5. Quinam et quandonam sibiipsis S. Communionem dispensare possint.*

R. Auct. p. 110—112.

Nota ad 2um: Constat insuper ex Conc. Nicaeno I *can. 18*: „Si non fuerit in præsenti vel Episcopus vel presbyter, tunc ipsi (diaconi) proferant et edant”; item ex Conc. Carthag. IV *can. 28*: „Diaconus præsente presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget.” Vide Billuart *l. c. art. III.*

Ad 4um Alii negant. Vide Auct. p. 112: „An etiam.”

Alii affirmant, tum quia urgente præcepto divino Viatici, nulla Sacramento fit injuria, tum quia in primæva Ecclesia fideles solebant hoc Sacramentum manibus accipere, imo in suas domos inferre et sibi administrare. Cfr. Palmieri *De Euch.* n. 91, Lehmk n. 134 IV. „ Verum, ut ait Roncaglia *De Euch. cap. IV Q. II*, cum id concedant (doctores), si fieri possit sine scandalo, dicendum est, in praxi non licere; semper enim scandalum adesset et admiratio atque omnes dicerent, non sine gravi indecentia factum esse. Porro non urget præceptum sumendi Viatici, dum communiter judicatur, indecenter administrari.” Cfr. Aertn ijs n. 81. *Quær.* 3.

Ad 5um 1. Sacerdos in Sacrificio Missæ.

2. Sacerdos et diaconus in necessitate suscipiendi Viaticum, si non adsit sacerdos, qui administret; imo probabiliter sacerdos solius devotionis causa, si desit alius sacerdos et absit scandalum. Cfr. Lig. n. 238.

3. Num clerici diacono inferiores et laici sibimet Viaticum administrare possint, disputatur eadem fere ratione ac quæstio de qua ad 4um. Cfr. Lig. n. 237 *Quær. II*, Palmieri n. 90.

56. 1. *Qualis consensus parochi requiritur, ut sacerdotibus liceat Eucharistiam administrare.* 2. *Quid inde observandum de distributione Eucharistiæ in ecclesiis Regularium in quindena paschali?*

R. Ad 1um 1. Generatim sufficit consensus rationabiliter præsumptus. Unde ex hodierna consuetudine eo ipso quod alicui conceditur facultas celebrandi, concedi intelligitur facultas Eucharistiam distribuendi omnibus ex devotione communicare volentibus.

Nota. In sacello privatæ domus cum ex indulto apostolico ibi permittitur celebratio Missæ, non eo ipso permittitur distributio S. Eucharistiæ. Quare quid hac in re liceat, colligendum est aut ex ipso indulto, aut ex licentia Episcopi, cujus est concedere facultatem recipiendi S. Communionem. Vide Ben. XIV, Const. 2 Junii 1751 *Magna* § 23 et 24

(Bull. t. IX p. 21). Cfr. Lig. n. 359 *in fine*, Exam. ordin. n. 114, Lehm. n. 134 II, Conc. Prov. p. 146.

2. Requiritur autem plerumque parochi consensus expressus ad dandam Communionem paschalem et Viaticum, item ad deferendam Eucharistiam ad infirmos ut devotionis causa communicent.

Nota. Dic. 1. *Plerumque consensus expressus*; nam, ut ait Lig. n. 235, consensus non facile præsumendus est ubi agitur de Communionem ex obligatione. Attamen Laymann *cap. VII* n. 4 dicit quoad Communionem paschalem ejusmodi præsumptionem rationabilem haberi posse; unde v. g. sacerdos, qui tempore paschali ex licentia parochi celebrat in altari ex qua Communio distribui solet, legitime præsumere videtur licentiam dandi Communionem paschalem iis qui sub Missa communicare volunt. Ad dandum Viaticum in casu necessitatis certo parochi consensus expetendus non est.

Dic. 2. *Parochi* consensus. Nomine parochi intelligitur etiam Episcopus, qui habet potestatem ordinariam dispensandi S. Eucharistiam in tota Diœcesi. Vide Auct. p. 193. Cfr. *Analecta jur. pont. t. VII* p. 1750. Noster autem Ordinarius permittit ut omnes qui commorantur (i. e. qui domicilium vel quasi-domicilium acquisierunt, a prima die commorationis) in seminariis, collegiis ecclesiasticis, aliisque congregationibus, ab Episcopo speciali directori vel rectori conceditis, aut ab eo approbatis, in ipsius domus sacello, a rectore ipso vel ab ejus delegato, Communionem paschalem et Viaticum recipere valeant. Vide Conc. Prov. p. 151 et Syn. Diœc. p. 42; ubi p. 89 idem conceditur Religiosis eorumque novitiis, atque iis qui de cœnobii familia dicuntur.

Ad 2um Auct. p. 113: „Possunt.”

Caput V.

De subjecto Eucharistiæ. n. 57—86.

ART. I.

De dispositionibus subjecti. n. 57—69.

57. *Quenam in subjecto requiruntur, ut Eucharistiam suscipiat* 1. sacramentaliter seu effectus Sacramenti, 2. digne et fructuose?

R. Ad 1um Ut sit homo viator baptizatus, atque in adulto ut habeat intentionem saltem implicitam suscipiendi. Auct. p. 113, 114. Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 109—111.

Ad 2um Auct. p. 114 et 115: „*Quenam.*”

58. 1. *Quid docuit Luther quoad dispositionem subjecti, nominatim quoad penitentiam de peccatis.* 2. *Quid Conc. Trid. contra eum definivit et declaravit?*

R. Ad 1um Auct. p. 115: „*Lutherus.*”

Ad 2um Definivit: solam fidem non esse sufficientem præparationem ad sumendum S. Eucharistiæ Sacramentum. Statuit atque declaravit, illis quos conscientia peccati mortalis gravat necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Excommunicationem infligit in eum, qui contrarium docere etc. præsumpserit (*can. 11*). Definivit, præcipuum fructum S. Eucharistiæ non esse remissionem peccatorum (*can. 5*).

59. 1. *Quoad præceptum confitendi ante S. Communionem ei impositum, qui sibi conscius est peccati mortalis, quær.:* 1. *Num per se obliget.* 2. *Quenam tria Conc. Trid. declaret?*

R. Auct. p. 115 et 116.

60. *In explicationem hujus declarationis Tridentinæ quær.:* 1. *Quanta et qualis ejus sit obligatio.* 2. *Quisnam certo dicen-*

us sit sibi conscius peccati mortalis. 3. Num habendus sit conscius, ideoque confiteri teneatur: a) qui dubitat num graviter peccaverit, item num peccatum mortale certo commissum confessus sit; b) qui post confessionem fructuosam recordatur peccati mortalis inculpabiliter omissi seu indirecte remissi. 4. Quenam practice ex hisce deduci possunt?

R. Ad 1um Est obligatio gravis ex jure divino. Auct. p. 116: „Hæc autem.” — „An præceptum.”

Ad 2um Ille certo sibi conscius est peccati mortalis, qui positive novit, se commisisse peccatum certo mortale post ultimam fructuosam confessionem.

Ad 3um a) Qui dubitat num graviter peccaverit, stricte conscius gravis peccati dici nequit; unde ex sententia S. Alphonsi, quia lex prohibens nondum possidet, potest non præmissa confessione ad S. Communionem accedere, et sufficit si eliciat generalem contritionem. Vide Auct. p. 116 et 117: „An dubitans.”

Qui autem dubitat, num peccatum grave certo commissum sit confessus, prius tenetur confiteri, quia lex prohibens possidet. Attamen gravissimi Theologi a confessione eximunt eum, qui probabiliter credit se peccatum illud jam confessum esse. S. Alphonsus, quamvis hanc sententiam non approbet, non reprobatur tamen n. 477, si dicitur non teneri confiteri eum, qui diligens fuit in peccatis confitendis, si post multum tempus dubitat, num aliquod peccatum omiserit. Vide Auct. p. 117: „Nota.”

Ad b) Sententia communissima affirmat; sententia vero valde probabilis seu rationi omnino consentanea negat. Vide Auct. p. 117: „An tenetur.” Neque tenetur ante Communionem de hoc peccato actum contritionis elicere, nam supponitur jam justificatus. Lig. n. 257 Quær. III.

Ad 4um 1. Fideles obligari non possunt ut peccata inculpabiliter omissa ante Communionem confiteantur. Illud tamen quam maxime suadendum est pœnitentibus laxioris conscientie, vel qui raro confiteri solent; prodest enim ad conscien-

tiæ tranquillitatem, atque timor in ejusmodi sæpe subest, ne peccata ex neglectu examinis omiserint aut ne hæc postea oblivioni dent. — At pœnitentibus timoratæ conscientiæ vel qui sæpius confitentur, item iis qui cum debita dispositione confessionem generalem instituerunt, suadendum est, ut peccata inculpabiliter omitta, vel peccati circumstantias, in confessione proxime sequenti exponant.

2. Item obligatio confitendi peccata dubia imponi nequit. Attamen per se summopere expedit, et prodest ad conscientiæ tranquillitatem ut peccata tum negative tum positive dubia in confessione exponantur. Dicitur *per se*; nam scrupulosi omnino eximi debent ab obligatione confitendi peccata, nisi certo constet ea esse mortalia atque nunquam in confessione esse exposita; similiter eximendi sunt ii qui sunt timoratæ conscientiæ et deliberate lethaliter peccare non solent. Ratio est tum quod ejusmodi in dubio rationabiliter imo moraliter certo credere possunt se non consensisse, quia præsumptio sumitur ex communiter contingentibus (Lig. n. 476), tum quod ob incommoda præcipue in scrupulosis timenda ejusmodi peccatorum confessio ad Sacramenti integritatem non requiritur. Vide Auct. p. 118: „Quamvis.” Tract. de Pœnit. n. 57, Resp. ad Q. B. p. 114 et 115. (*)

(*) S. Alphonsus l. c. dicit: Habert «sapienter ait: *Si vir probatæ pietatis anxius sit, an consenserit delectationi venereæ, moraliter certus esse debet non consensisse; quia moraliter fieri nequit, ut voluntas tam firma in bono proposito mutetur, quin dilucide advertat.* Idem docent Salmant. dicentes: *Qui habet animum satis firmum in bono, proinde nunquam aut raro in aliquod grave consensit, et sensualitatis motus fastidio sunt, non est cur ex qualibet permissione aut non resistantia statim consensum pertimeat; ea namque animi dispositio videtur sufficienter periculum auferre.* Ratio hujus a priori est, quia is qui habitualiter Deo adhæret, et valde timet ne divina gratia privetur, si contingat aliquando ab eo averti, magnam sibi vim inferre debet, ut remorsum conscientiæ contemnat, et in peccatum deliberate se projiciat: id autem non potest agere, nisi certo advertat malum quod amplectitur... Ad præsumendum autem, quod non adfuerit plenus consensus in homine pio, maxime prosunt hæc sequentes conjecturæ: si talis serium et sæpe repetitum propositum habuerit nunquam peccandi mortaliter, et nesciat illud certo revocasse; si, cum advertit malum, terreatur, et illico tentationem repellat, statimque

Cæterum ut obviatur periculo ne S. Communionis effectus frustrentur, ille qui ex gravi ratione dubium mortalis peccati commissi habet, conari saltem debet elicere contritionem perfectam. Vide *Lehm k. n.* 150.

61. 1. *Quandonam licet communicare, non præmissa confessione.* 2. *Quandonam censetur deesse copia confessarii.* 3. *Quandonam in casu adest sufficiens necessitas celebrandi vel communicandi?*

R. Auct. Ad 1um p. 118: „*An et quandonam.*”
Ad 2um p. 119: „*Quandonam.*”

Nota ad 2°: In periculo gravis scandali vel infamiæ quilibet confessarius potest directe absolvere a non reservatis et cum iis peccatum S. Pontifici reservatum indirecte remittere; postea tenetur pœnitens sibi procurare absolutionem directam; a censuris papalibus omnibus potest directe absolvere, sed pœnitens tenetur infra mensem recurrere ad sacerdotem qui facultatem absolvendi habet, sub pœna reincidendi in eisdem censuras. Insuper omnes confessarii in nostra Diœcesi approbati possunt directe absolvere a peccatis Episcopo reservatis, et a suspensione episcopali quæ tamen reviviscit; atque absolute absolvere ab omnibus peccatis et censuris R. Pontifici reservatis (excepta excommunicatione ob absolutionem complicit et falsa denuntiatione confessarii) ubi deest copia habentis facultatem, sacerdotem, qui debet celebrare ne populus careat Missa die obligationis, vel si Missam omittere nequit sine gravi infamia, obloquio vel sinistris suspicionibus, aut qui tenetur Sacramentum necessitatis administrare. Cfr. *Tract. de Cas. res. n.* 55 et 56.

Ad 3um p. 119—121: „*Quandonam.*”

Nota ad 8°: „Quod autem dicunt, sacerdotem, qui contritionem perfectam elicere non possit, omnino recedere debere, periculo infamiæ posthabito, ad praxim vix quidquam valet: nam serium conatum adhibenti Deus gratia sua non deerit,

dubitet, an consenserit; si meminerit se timide processisse; si nesciat an in vigilia vel somno aliquid egerit vel cogitaverit: si enim fuisset vigilans, jam id advertisset et sciret. E converso oppositum est censendum de eo qui est assuetus de facili in peccata mortalia prolabi, quia in dubio præsumitur iste consensisse; si enim obstitisset, utique recordaretur conatûs illius quem sibi intulisset ad tentationem repellendam.” Cfr. *Hom. ap. tract. I n.* 10, *tract. XVI n.* 32.

neque agitur de actu, comitante divina gratia, adeo difficili, neque necessaria est omnimoda certitudo, sed prudens opinio seu persuasio contritionis factæ." *Lehm k. n. 152.* Quæ contritio facilius etiam elicietur a sacerdote, qui inopinato commisit peccatum mortale, cui animo non adhæret.

62. *Quid faciendum sacerdoti, qui conscius peccati mortalis non præmissa confessione in necessitate celebravit. Num ad hoc sub gravi peccato tenetur. Quid significat quamprimum. Num hoc præceptum etiam pertinet ad laicos, aut ad sacerdotem, qui ita celebravit sine necessitate, vel qui celebravit non conscius sui peccati?*

R. *Auct. p. 121 et 122.*

63. *Jejunium naturale in communicante requisitum: 1. in quo consistit; 2. quali lege præscribitur et ob quos fines; 3. in quantum obligat et num admittit parvitatem materiæ; 4. quænam requiruntur ut frangatur?*

R. *Auct. p. 122—124.*

Nota ad 1um: Media nox sumitur ex horologiis publicis regionis; sed licet etiam sequi tempus verum. *S. Pænit. 29 Nov. 1882* respondit: „Fideles in jejunio naturali servando, et in officio divino recitando sequi tempus medium posse, sed non teneri.” *Cfr. Lehm k. n. 159, N. Rev. théol. t. XV p. 128, t. XXIV p. 662.* Si horologia dissonant, ex communissima sententia sequi licet id quod ultimum tempus indicat, modo ne constet de errore, aut illud ut plurimum erret. *Lig. n. 282.*

Nota ad 4um 2°: Jejunium non solvitur per deglutionem sanguinis, qui ex lingua vel gingivis, aut saniei quæ ex pustula oris manat. Neque si guttula sanguinis defluens ex capite aut manans ex ore exteriori vel naribus, aut guttula sudoris ex facie præter intentionem cum saliva mixta transmittitur. *Billuart diss. VI art IV § 2 p. 419, Lehm k. n. 160.*

Trajectio reliquiarum cibi quæ ex præcedenti die inter dentes manserunt, non solvit jejunium, si est involuntaria; dis-

putatur autem, si est voluntaria. Sententia probabilis negat; sententia communior et probabilior affirmat, ut dicit Lig. n. 279 et *Hom. ap. tract. XV n. 36*: „Hinc, quamvis in hoc negotio non sit scrupulose agendum, consulendum tamen est, ut reliquiae a dentibus avulsae, quae super lingua sentiuntur, expuantur; non est autem obligatio adhibendi curam ad illas e dentibus extrahendas, aut jam extractas intra oris angulos quærendas ut expuantur, etiamsi prævideantur deglutiendae postea; alias enim hoc præceptum esset innumerosis scrupulis et perplexitatibus obnoxium, quod certe præsumitur Ecclesia noluisse.” Aertnijs n. 104 *Quer. l.* Vide etiam Palmieri *De Eucharistia n. 154*.

64. Frangitne jejunium usus tabaci?

R. 1. Non frangit tabacus *nasalis*, etiamsi casu aliquid in stomachum transmittatur; ratio est quod non sumitur per modum cibi. Ita sententia communis et probabilissima. Lig. n. 280 *Dub. 1.*

2. Neque frangit *fumus* tabaci, etiamsi voluntarie deglutiatur; ratio est, quia non est cibus aut potus, neque sumitur per modum comestionis. Ita sententia communis et probabilior. Lig. l. c. *Dub. 2.*

3. Tabaci *masticatio* seu tabacus dentibus attritus non solvit jejunium, modo succus expuatur, etiamsi modicum succi aut minima particula præter intensionem insensibiliter salivæ immixta deglutiatur. Ita sententia probabilis apud Lig. l. c. *Dub. 3*; qui tamen addit, masticationem ob indecentiam a veniali excusari non posse, nisi aliqua causa subsit.

Nota. Fundamentum sententiæ negantis est, quod ut plurimum tabaci neque succus neque particulæ in stomachum trahuntur. Cfr. Sasserath *De Eucharistia n. 36, Res. 6*. Vide Auct. p. 124 et 125. Concludit autem Reuter *De Eucharistia n. 275 ad 3*: „Masticare, sicut indecens est, sic et facilius jejunium solvit, quia vix impediri poterit, quin multæ particulæ succulentiores deglutiantur.” Cfr. Collet

De Eucharistia part. I cap. VI § 2.

65. 1. *In quibus casibus licet communicare non jejuno?*
2. *Speciatim quoad infirmum quær.:* a) *num possit ipsi non jejuno S. Communio pluries administrari, si periculum mortis perseverat; ac post quodnam temporis spatium;* b) *num possit ipsi non periculose decumbenti, attamen jejunium servare non valenti, dari Communio ex devotione aut ex præcepto paschali.*

R. Ad l^{um} Auct. p. 125—128.

Nota quoad Viaticum. Quodsi infirmus facile possit jejunos sumere Viaticum, tenetur expectare; secus tamen, si adsit periculum mortis, vel si non possit commodè expectare, puta si deberet differri medicina opportuna, vel esset deferenda Eucharistia intempesta nocte. Cæterum in hoc non est scrupulose procedendum, cum in Conc. Constantiensi sess. XIII dicatur: „Quod hujusmodi venerabile Sacramentum non debet a fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis a jure vel Ecclesia concessa vel admissa.” Ita Lig. n. 285 *Dub. 3 in fine, Hom. ap. n. 49.* Quare dicit Lehmk. n. 161: „Quodlibet incommodum *rationabile* sive ipsius ægroti, sive eorum qui inserviunt, sive sacerdotis, ratio est cur observatio jejunii negligi possit.” Item Sasserath n. 38: „Si periculum mortis adhuc sit remotum, debet expectare, donec sit jejunos, si hoc potest absque suo vel parochi notabili incommodo; in quo tamen non est scrupulose agendum, nec ideo differenda medicina necessaria, nec cogendus parochus, ut veniat de nocte.” Ita quoque Reuter n. 167. (*)

(*) Casum Viatici, ait Lehmk. n. 162 (2), et proin pro circumstantiis excusationem a jejuniis non a solo *presenti* periculo, sed etiam nonnihil ab adjunctis pendere, habes ex responso S. C. de Pr. F. 20 Febr. 1801: „Aliquando missionariis christianos sibi commissos visitantibus occurrit ægrotus, hectica febre vel simili morbo laborans, qui juxta experientiam vivet adhuc plures menses, sed intra annum morietur. Queritur, an in tali casu missionarius ipsi administrare possit Viaticum et Extr. Unctionem, eo quod quando verior aderit casus ea recipiendi, non poterit haberi præsens missionarius ob magnam distantiam et alias circumstantias?” S. C. de Pr. F. respondit: „Affirmative.”

Ad 2um a) Auct. p. 126: „Non semel.”

Ad b) Auct. p. 126 et 127: „*An ægrotis.*”

Alii affirmant cum *Elbel*. Vide Mél. théol. t. I *Cahier* III p. 122 sq.

Alii negant, atque dicunt, ægrotos, si secus diutius a S. Communionem abstinere debeat, aut saltem si præceptum paschale implere nequeat, S. Eucharistiam potius deferendam esse summo mane, imo post mediam noctem, quando adhuc est jejunos. Ita sentiunt Gury n. 334, Aertnijs n. 106 *Quær.* 5, Marc. n. 1560, Palmieri n. 175 et Lehmk. n. 161 *sub* 2, qui addit: „Lex Eucharistiam non noctu deferendi ecclesiastica est neque adeo gravis; sumendam esse aliquando Eucharistiam, legis divinæ interpretatio est; neque ullo modo Ecclesia censetur fideles ægrotos adstringere velle, ut potius non recipiant S. Sacramentum, quam ut noctu aliquoties in anno recipiant.” Præterea periculum ne nimis facile ægrotus S. Eucharistiam sumat non jejunos et ita lex jejunii decadat, majus videtur quam incommoda quæ ex nocturna delatione oriuntur. Quæ ratio eo magis valet pro iis regionibus ubi ex lege civili vetitum est observari præscriptum Rit. Rom., ut S. Eucharistia manifeste et honorifice ad privatas ægrotantium domos deferatur. Tandem notat Palmieri n. 174: „Romæ hiemali tempore solet a parochis summo mane deferri S. Eucharistia privatim et occulte, etiam extra tempus paschale, ut fideles jejuni identidem communicent. Certe eo præcepto Ritualis non comprehenduntur ii infirmi religiosi, qui domi habent S. Eucharistiam, et si quis infirmus in domo parochi juncta ecclesiæ decumbat.” Cfr. Aertnijs n. 86, Haine *Theol. mor. t. III* n. 68, O' Kane *Explication des rubr. du Rit. Rom. n. 787*.

66. *Licetne sacerdoti non jejuno celebrare, ut moribundo Viaticum dari possit?*

R. Auct. p. 128 et 129: „*An sacerdos.*”

67. *Licetne communicare ei, qui dubitat, num sit jejunos?*

R. Auct. p. 129: „*An dubitans.*”

68. 1. *Quare requiritur mundities ac decens corporis compositio, ut quis ad Eucharistiam reverenter accedat.* 2. *In quo consistit hæc corporis compositio.* 3. *Impediuntne sordes ex morbo aut paupertate Communionem?*

R. Auct. p. 129 et 130.

69. *Impeditne Communionem vel Missæ celebrationem: 1. pollutio, 2. actus conjugalis, 3. peccatum mortale proxime commissum, sed per confessionem remissum?*

R. Auct. p. 130—133.

Nota ad 1um 3°: Præterea pollutio involuntaria, imo venialiter mala, raro impedit S. Communionem, si homo facit quod in se est, ut mentis evagationem repellat ac devote accedat. *Lig. n. 272.* Insuper quia votum Ecclesiæ est, ut sacerdotes quotidie celebrent (vide *n. 106* et *Tract. de Sacrif. Missæ n. 59 Nota*) plerumque justa ipsis erit causa a levi indispositione vel mentis perturbatione excusans.

Nota ad 2um in fine: Suadendum est conjugibus, ne nocte ante aut post Communionem debitum conjugale petant. — Uxorem autem sciscitantem, num debitum reddere teneatur nocte ante Communionem, confessarius moneat, eam ad id obligari, si sæpius communicare soleat, ne periculo exponatur peccandi contra justitiam aut charitatem; si autem non frequenter communicet, ipsi suadeat ut virum precibus inducat ad abstinendum in honorem Communionis; si iste non facile acquiescat, reddat debitum et per se potest communicare. *Lig. n. 273, 274, Hom. ap. l. c. n. 57. Cfr. Palmieri n. 151.*

ART. II.

De peccato indignæ Communionis et de Communionis denegatione ob indignitatem subjecti. n. 70—77.

70. 1. *Quisnam dicitur indigne communicare.* 2. *Quale et quantum est peccatum; estne omnium gravissimum?*

R. Auct. p. 133 et 144.

71. *Num et in quantum peccat, qui communicat 1. cum peccato veniali actuali, 2. cum peccato veniali habituali, 3. sine reverentia aut requisita instructione?*

R. Auct. p. 134 et 135.

72. 1. *Quis quoad negationem Communionis censetur peccator occultus.* 2. *Estne Communio neganda peccatori occulto, et ob quam rationem.* 3. *Licetne sacerdoti Communionem sub aliquo pretextu negare alicui, cujus indignitatem ex sola confessione novit.* 4. *Qualis criminis notitia requiritur, ut liceat Communionem negare?*

R. Auct. p. 135—137.

73. 1. *Estne Communio neganda peccatori publico.* 2. *Quinam hic habendi sunt peccatores publici.* 3. *Licetne peccatori publico Eucharistiam dare, si cogat metu mortis?*

R. Auct. p. 137.

Ad 2um dicunt Resp. ad Q. B. anni 1876 p. 65: „Peccatores publici, in praesenti materia generatim censentur, qui in peccato mortali certe ac notorie pergunt, vel sic peccasse sciuntur quin de eorum emendatione ac scandali reparatione sufficienter constet.”

Nota ad 3um: Præterea incommoda ex negatione Communionis hoc in casu imminent tantum ministro Sacramenti, qui potius vitam profundere debet, quam causam aut occasionem præbere profanandi Sacramenta; meminerit verborum Christi: „Qui perdidit animam suam propter me inveniet eam.” *Matth. XV 26.* Cfr. *Lig. n. 49.*

74. 1. *Quomodo peccatores quoad negationem Communionis dividuntur.* 2. *Quamdiu S. Communio neganda est peccatori publico a) ordinario, b) extraordinario seu infami, et quare?*

R. Ad 1um Dividuntur: 1. In peccatores *ordinarios*, qui commiserunt peccata communia, seu ex quibus specialis populi offensio aut infamia non sequitur. 2. In peccatores *extraordinarios* seu *infames*, qui commiserunt peccata enormia,

per quæ fideles multum offenduntur et scandalizantur, et ipse peccator infamia juris aut facti afficitur. Resp. ad Q. B. l. c. p. 65 et 66, Auct. p. 138: „Ut sciatur.”

Ad 2um a) Auct. p. 138: „*Quamdiu Communio.*”

Nota. Siquando quis in casu particulari locum dat suspicioni contrariæ, parochus in festo Paschatis non tenetur fidem adhibere asserenti se alibi confessum esse, sed exigere potest testimonium seu schedulam confessionis. Unde Syn. Diœc. p. 40: „In pagis qui se allegabunt in Paschate alibi confessos esse, sed locum dant contrariæ suspicioni, testimonio confessarii id docere teneantur, cum parochus illud exigit; si non docuerint, agatur contra eos, ac si confessi non essent.” Statutum istud diœcesanum non solum in pagis, sed etiam alibi applicari potest, ut docet Ben. XIV Inst. 45 n. 15 dicens: „Certum est, parochum posse denegare in Paschate Communionem non exhibenti schedulam confessionis, quoties prudenter credi non possit alicui asserenti, se confessum esse: nam tunc, cum parochianus fidem non mereatur, bene parochus abstinet se ab administranda eidem Communione.” Cfr. Bouix *De Parocho part. IV cap. IV n. 11 p. 457 sq.*

Ad b) Auct. p. 138 et 139: „*Quamdiu neganda.*”

75. *Quinam peccatores inter infames numerandi sunt?*

R. Auct. p. 139: „*Quinam.*”

Nota. Magi intelliguntur, qui veram et certam magiam publice et quasi ex professo exercent.

Blasphemi, qui ex spiritu impietatis ore vel scripto injuriosa in Deum, D. Virginem, Sanctos, religionem vel Ecclesiam effutire non desinunt.

Iis quoque annumerandi sunt illi, qui publice noscuntur adscripti esse societatibus clandestinis ab Ecclesia damnatis, — qui publice vivunt in adulterio, concubinato vel matrimonio civili, aut qui illicite matrimonium mixtum contraxerunt et scandalum datum nondum repararunt (Cfr. Annot.

in tract. de Matr. p. 168, 169); — item filiae et feminae publicae, histriones, actoris vel actricis munere fungentes in theatris et spectaculis impietate vel obscenitate notis. Vide Gousset *Théol. mor. t. II n. 51 et 53.*

76. *Quenam hic observanda sunt, ut evitentur graves difficultates, quae ex denegatione Communionis oriri possunt?*

R. Auct. p. 139 et 140.

77. *Estne Communio danda: 1. peccatori publico in uno loco, si eam petit publice in alio loco, in quo crimen ejus non est publicum; 2. peccatori publico in articulo mortis?*

R. Ad 1um Auct. p. 140 et 141.

Ad 2um Auct. p. 141.

Nota 1. „Peccatori publico, dicit Lacroix *lib. VI part. I n. 143*, in articulo mortis *petenti* non est negandum Sacramentum, quia quisque praesumitur se tum velle disponere, et necessitas levat scandalum, vel illud tollet minister publicando poenitentiam occultam moribundi.” Cfr. Aertnij *n. 20 Quær. 2°.*

2. Quid agendum sacerdoti, qui in urgenti necessitate cum S. Eucharistia pervenit ad aegrotum, cujus deinde confessionem excipit, sed in qua reprehendit impedimentum absolutionis, v. g. quia moribundus non vult abstinere a conversatione peccaminosa aut non vult reparare graves injustitias patratas? Debet ipsi injungere, ut post confessionem coram aliis declaret, se, allegato aliquo praetextu, nolle in praesenti S. Viaticum suscipere. Quod si aegrotus facere recusat, ipsi S. Communionem dare debet; implicite enim ab eo petitur, quum ejus indignitas, uti supponitur, ex sola confessione nota sit. Cfr. Gousset *l. c. n. 237.*

3. Si Sacramentis muniendus est infirmus, cujus peccata publica ordinaria satis reparantur sola confessione, prudentia quandoque suadet, ut ante confessionem coram domesticis vel aliis interrogetur, num ipsum peccatorum publicorum poeniteat et paratus sit ea praestare quae de se requirantur. Secus enim audita confessione oriuntur forsitan difficultates de Com-

munione, quæ post confessionem implicite saltem publice peti censetur. Alios casus vide apud Van Egeren *Confessarius moribundorum* n. 66 sq.

4. Moribundo catholico, qui hucusque vixit in peccatis publicis et nulla valet edere signa doloris, aut qui in ipso actu peccati usu sensuum privatus est, quamvis probabiliter S. absolutio et Extr. Unctio ipsi dari possint (cfr. Tract. de Pœnit. p. 301 et 302, de Extr. Unct. p. 49), S. Communio administrari nequit, quia eam reverenter suscipere non potest.

ART. III.

De quibusdam S. Communions subjectis in specie. n. 78—86.

78. 1. *Potestne S. Communio dari pueris ante usum rationis.* 2. *Quenam in iis generatim requiruntur, ut ad Communionem admitti possint et debeant?*

R. Ad 1um Auct. p. 141 et 142: „*An communico.*”

Ad 2um Auct. p. 142: „*Quenam.*”

Nota. Tempus, quo S. Communio a puero suscipi potest, post S. Thomam a S. Alphonso n. 301 et aliis distinguitur a tempore quo suscipi debet. Quare ait, Suarez, Soto, Laymann, Palaus, Croix n. 635 probabilius dicere, pueros, quamvis non teneantur communicare statim post adeptum usum rationis, non prohiberi ad Eucharistiam accedere, semper ac sciant discernere hunc cœlestem cibum a profano. Dicit enim S. Thomas 3. Q. 80 art. IX ad 3: „Quando jam pueri incipiunt aliqualem usum rationis habere, ut possint devotionem concipere hujus Sacramenti, tunc potest eis hoc Sacramentum conferri.” Deinde docet S. Alphonsus, pueris in periculo mortis constitutis S. Communionem dari debere, si dari possit; pro reliquis autem ex usu Ecclesiæ requiri majorem instructionem etc. Unde agitur a n. 79 de hisce pueris, et n. 85 de pueris in mortis periculo constitutis. 14

79. *Qua ætate puer censetur ad annos discretionis pervenisse, ita ut ipsi S. Communio dari debeat?*

R. Auct. p. 142 et 143: „*Qua ætate.*”

Nota. S. Thomas in *IV dist. IX Q. 1 art. V Q. 4* ait: „Pueris jam incipientibus habere discretionem etiam ante perfectam ætatem, puta cum sint decem vel undecim annorum aut circa hoc, potest (Communio) dari, si in eis signa discretionis appareant et devotionis.” Ben. XIV *De Syn. Dioc. lib. VII cap. XII n. 2* dicit: „Quo ætatis anno eam maturitatem advenisse sit præsumendum, non potest certa regula definiri, cum alii tardius, alii citius perfectum rationis usum rerumque spiritualium intelligentiam assequantur: id autem intra decimum et decimum quartum ætatis annum communiter evenire, notat Suarez.” Unde Conc. Prov. p. 147, quid communiter eveniat statuens ait: „*Regulariter* non admittantur pueri ad sacram Synaxim ante annum duodecimum incæptum.” Insinuat itaque verbo *regulariter* dari posse exceptiones, si qui pueri citius sufficientem gustum et cognitionem SS. Eucharistiæ habeant.

80. *Quenam instructio et probitas in pueris requiruntur et sufficiunt, ut ad primam Communionem admitti possint?*

R. Auct. p. 143: „*Quenam.*”

Nota 1. Eodem sensu quo *Syn. Mechl.* dicit Gousset n. 243, puerum tredecim vel plurium annorum, si melior instructio sperari nequeat, admitti posse, modo noverit Pater, Ave, Credo et Actum contritionis (a. v. rudimenta fidei et substantiam mandatorum Dei et Ecclesiæ) atque panem cælestem a communi cibo discernat.

2. Vera itaque causa differendi primam Communionem est solus defectus doctrinæ aut probitatis. Nemo autem repelli potest in pœnam parentum aut ob aliam similem causam; imo nec per se tutum videtur aliquem hac sola de causa depellere, quod catechismum non fideliter frequentavit, modo in examine satisfecerit. Cfr. *Mél. théol. t. I Cahier III n. 31 sq.*

81. *Cuinam competat pueros ad primam Communionem admittere?*

R. 1. *Ex jure communi* pertinet ad parentes et confessorium judicare qua ætate pueri admittendi sint, atque explorare, num Eucharistiæ aliquam cognitionem acceperint et gustum habeant. Catech. Rom. n. 79. Cfr. Bonacina *De Euch. disp. IV Q. VII punct. II n. 1.* Finale autem judicium de pueri doctrina aliisque requisitis spectat de se ad parochum, ut patet ex Ben. XIV Const. *Etsi minime* § 14: „Monendus est parochus, ne alienæ operæ nimium tribuat, sed videat ipse quo loco res sint, cum pueri Sacramentum Eucharistiæ et Confirmationis, alii vero Matrimonii sibi administrari exposcant.” Cfr. N. Rev. théol. t. XX p. 274 sq.

Ipsa S. Communionis distributio, si excipiuntur casus n. 56 relati, fieri potest a quovis sacerdote, cui Missæ celebratio permittitur; nulla enim ex jure communi existit distinctio inter primam et alias Communiones. Cfr. *Analecta jur. pont. anni 1868 p. 320.*

2. Sed *ex jure nostro particulari* tum examen puerorum tum primæ Communionis administratio pertinet ad parochum, nisi aliud ab Ordinario sit statutum vel indultum. Hoc constat ex Conc. Prov. p. 147: „Nullus ad primam Communionem admittendus erit, nisi, examinatus circa doctrinam et mores, idoneus repertus fuerit: et hoc quidem examen parochi ipsi reservatum volumus. Parochis præterea injungimus, ut sine justa causa nemini licentiam concedant primam Communionem ab alio sacerdote suscipiendi.” Cfr. Auct. p. 143, 144: „*Cuinam.*” Dicit autem Syn. Diœc. p. 38: „Concedimus, ut in collegiis ecclesiasticis, nec non monasteriis et congregationibus speciali directori aut rectori a Nobis concreditus, *interni*, ibidem commorantes” (i. e. saltem quasi-domicilium habentes) „ad primam Communionem in eorum ecclesiis aut sacellis assumantur.”

82. 1. *Num et quare favendum est citæ Communioni puerorum.* 2. *Quenam ex jure nostro particulari notanda sunt parochis quoad eorum instructionem in fide et moribus?*

R. Ad 1^{am} Auct. p. 144: „*An favendum.*”

Ad 2^{am} a) Præter catecheses præscriptas a Conc. Prov. p. 125 et Syn. Diœc. p. 25, mandat Conc. Prov. p. 147, ut parochi „habeant quotannis sacro Adventus tempore ineunte, puellarum ac puerorum delectum, quos prima Panis Angelorum refectione alendos arbitrentur, quosque interim certis statisque horis accurate et patienter quotidie, exceptis sabbatis, festivitatum pervigiliis et festis in populo feriandis, instruunt in christiana doctrina et in iis nominatim quæ ad SS. Eucharistiam spectant.”

b) Quoad mores dicit Conc. Prov. p. 147: „Nulli studio parochi parcant ad tenera puerorum corda ferventiori erga Christum amore incendenda, maximamque cibi Eucharistici existimationem in ipsis infundendam. . . . Sedulo allaborare debent corrigendis eorum defectibus, illisque ad praxim virtutum, maxime obedientiæ et pietatis assidue informandis.”

83. *Quid judicandum de praxi, qua ex fixa regula pueri nunquam ad primam Communionem admittantur, nisi qui ad determinatam aliquam ætatem pervenerint?*

R. Ejus praxis generatim approbari nequit; nam aliquis puer ante illam ætatem pro omnibus statutam potest esse idoneus et obligatus ad S. Communionem suscipiendam. Unde dicit Auct. p. 144: „Sequitur peccare parentes et parochos, qui negligunt pueros instruere et promovere ad primam Communionem, aut sine justa causa differunt, qui idonei sunt.” Si vero Episcopus determinatam ætatem statuerit, hujus mandato standum est *quoad solemnitatem* Communionis, ut patet ex responso S. C. C. in causa *Anneckiensi* 21 Julii 1888; vide infra. Nostrum autem Conc. Prov. p. 147 dicit: „*Regulariter* non admittantur ante annum duodecimum incæptum.” Vide n. 79 *Nota*.

Afferuntur hac de re testimonia quædam Theologorum et responsa S. Sedis.

1. Dicit Lugo *De Euch. disp. XIII sect. IV n. 33*: „Procul dubio multi pueri ante quartumdecimum, imo ante duodecimum annum possunt et debent communicare, habentque discretionem plusquam sufficientem.” — Lig. *n. 301*: „Communiter dicunt doctores, regulariter loquendo, pueros non obligari ad Communionem ante nonum vel decimum annum... Dictum est *regulariter*, nam ut advertunt auctores, citius possunt obligari pueri, qui ante talem ætatem perspicaciores conspiciuntur. Unde recte reprehendit *Ronc.* parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad Communionem, nisi pueros in certa ætate constitutos.” „Putat, ait *Roncaglia De Euch. cap. VI Q. VII Reg. 5^a*, nisi attigerint annum duodecimum. Cum teneantur Eucharistiam suscipere statim ac tale lumen rationis illucescit, ut possint ad eam debita cum devotione accedere, et illud in aliquibus etiam ante talem ætatem appareat, isti arceri non possunt ab Eucharistia, et munus est parochi illos diligentissime instruere, ut possint tantum Sacramentum suscipere.” — Imo *Vasquez in 3. S. Thomæ disp. 214 cap. IV n. 40*: „Quod ait *S. Thomas* et *Cajetanus*, a decimo aut undecimo ætatis anno hoc præceptum pueros obligare, eatenus solum verum esse potest, quatenus ab eo tempore ut plurimum rationis usus sufficiens ad hoc Sacramentum incipere solet; ea tamen regula decimi aut undecimi anni indiscriminatim in omnibus servari nequit.” Atque addit *n. 44*: „Si puer semel ad hunc usum rationis pervenerit, statim ipso jure divino ita obligatur, ut Ecclesia non possit ipsum omnino liberare.” — Cæterum vide etiam *Laymann De Euch. tract. IV cap. IV n. 3*, *Lehmke n. 144 III*, *N. Rev. théol. t. XXVII p. 524 et 525*.

2. Sensa S. Sedis patescunt ex duobus responsis S. C. C.:

a) Quum Concilium Provinciale *Rothomagense* disposuerat: „Nemo ad Sacramentum Eucharistiæ prima vice suscipiendum admittatur, quin duodecimum saltem annum certo attigerit”, S. C. C. 15 *Martii* 1851 id reformans notavit: „Nulla lege canonica sancitum esse, ne Communio ministretur pueris ante duodecimum annum; hinc satius esse dicere ad formam tam Ritualis Romani, quam Catechismi Romani: Nemo ad Sacramentum Eucharistiæ prima vice suscipiendum admittatur, qui nondum hujus Sacramenti cognitionem et gustum habeat iudicio præsertim parochi ac sacerdotis, cui peccata puer confitetur. Meminerint autem parochi se pueris, quos rite dispositos invenerint, diutius denegare non posse panem illum supersubstantialem, qui est animæ vita et perpetua sanitas mentis.”

b) *Episcopus Anneciensis* tulcrat decretum, ne ullus puer admitteretur ad primam Communionem, nisi explevisset duodecim annos, atque exacte secutus fuisset catechismum per duos ultimos annos. Rationes hujus decreti allegat Episcopus, quod ob luctuosam Ecclesiae in Gallia conditionem pueri non possunt muniri contra omne genus pericula, nisi diutius et plenius in fide et moribus instruantur; quod dempta hac dispositione (non admittendi ante annum duodecimum completum) ruit plane universitas mediorum, tanto labore ab Episcopis adhibitorum, ut futura generatio catholica et non atheista fiat; nam tum parentes, tum scholarum magistri, tum ipsum gubernium omnia tentant, ut prima Communio quam primum pueris omnibus administretur, ut ab hac ipsa Communionis die pueri doctrinam christianam frequentare jam non teneantur. Ad dubium: „An decreta Episcopi Anneciensis sint confirmanda vel infirmanda in casu?” S. C. C. 21 *Julii* 1888 respondit: „Attentis locorum ac temporum circumstantiis, affirmative ad primam partem juxta modum. Modus est, ne Episcopus parochos prohibeat ab admittendis ad primam Communionem” (privatam tamen) „iis pueris de quibus certo constat, eos ad discretionis aetatem juxta Conciliorum Lateranensis IV et Tridentini decreta pervenisse.” Additur: *privatam tamen*; nam ipse „Sanctissimus 23 *Julii* jussit declarari, verba *ad primam Communionem* esse intelligenda ad exclusionem primae Communionis in forma solenni.” Quocirca Cardinalis Praefectus S. C. C. hanc explicationem Episcopo transmisit: „Parochus potest Communionem dare adolescenti, quem putat instructum et discretionem habere, ut intelligat quod agit: verum private absque ulla solemnitate et publicitate. Si autem agatur de administranda S. Communionem in forma publica et solenni, juxta morem Ecclesiarum Franciae, tunc observandum est episcopale decretum.” De hisce decretis vide *Acta S. Sedis t. XXI p. 239 sq.*, *Palmieri t. IV n. 206 p. 694.*, *N. Rev. théol. t. XXI p. 20 sq.*; quae ephemerides notant *p. 28*: Quum Theologi diversam designent aetatem, qua puer ad sufficientem rationis discretionem perveniat, Episcopi, ut parochi totius Diocesis, jus est, determinatam statuere aetatem, qua pueri *regulariter* ad primam Communionem idonei censeantur. Ejusmodi determinatio episcopalis constituit praesumptionem juris et regulam practicam, a qua recedere non licet, nisi puer judicetur maturiori jam aetate certo habere dispositiones, ita ut jus divinum obliget.

84. 1. *Quomodo pueri proxime ad primam Communionem solemnem praeparandi sunt.* 2. *Qua die haec celebritas habenda*

est. 3. Quibus solemnitatibus est peragenda. 4. Qua ratione specialis cura gerenda est de pueris prima Communione refectis?

R. Ad 1um Sæpius vocandi sunt ad confessionem; et quando dies primæ Communionis proxime accedit incitandi ut instituant confessionem generalem. Magnopere juvabit, illos ultimis ante Communionem diebus in aliquo pio secessu congregare. Conc. Prov. p. 147 et 148.

Ad 2um Solemnis puerorum Communio instituenda est non ante quartam Dominicam Quadragesimæ nec post festum Ascensionis. Conc. Prov. p. 147. Summopere autem suadendum est, ne fiat post tempus paschale, quod in nostra Diœcesi pro neo-communicantibus, sicut pro ægrotis, protenditur usque ad Dominicam secundam post Pascha inclusive. Syn. Diœc. p. 40. Parochi, qui primæ Communionis celebritatem differre cupiunt ultra festum Ascensionis vel ad ipsum annum sequentem, rationes dilationis Ordinario exponere debent. Syn. Diœc. p. 38.

Ad 3um Vide Conc. Prov. p. 148 et Syn. Diœc. p. 38 et 39.

Ad 4um 1. Pueri prima Communione solemniter refecti saltem per unum annum, singulis circiter mensibus, statutis a paracho diebus, ad confessionem accedant. Syn. Diœc. p. 43.

2. Item per integrum annum frequentare tenentur catechesim, quæ diebus dominicis instituitur, et quæ habetur diebus ferialibus pro iis qui in sequentem annum ad primam Communionem præparantur. Maxime vero suadendum, ut etiam secundo et tertio anno saltem per aliquod tempus catechismum frequentent. l. c. p. 37.

3. Mandatur a Syn. Diœc. p. 37 et 38, ne ullus, qui ab uno aut duobus annis primam Communionem solemnem susceperit, ad Communionem paschalem admittatur, nisi examinatus satis instructus videatur. Quod ut fiat etiam quoad eum, qui jam a tribus annis ad S. Communionem admissus est, suadetur. Hoc ultimum parochus rigore urgere nequit,

sed monitis et precibus solummodo exigere potest. Cæterum confessarius observet, sibi jus ac officium esse non absolvendi eos, qui ignorant quæ scire debent. Cfr. Coll. II p. 414.

85. 1. *Quandonam pueris in periculo mortis constitutis S. Communio dari debet.* 2. *Quænam observanda sunt quoad ejusmodi pueros Viatico munitos?*

R. Ad 1um Auct. p. 144: „*Quandonam.*”

Eodem sensu dicit Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. VII cap. XII n. 3*: „Doctores fere communiter fatentur, tantam non desiderari ætatem (quanta desideratur in aliis pueris), ut quis in mortis periculo et possit et debeat S. Viatico muniri; quin imo Suarez expresse docet, omnibus, qui sunt doli capaces, positis in vitæ discrimine, illud esse ex divino præcepto porrigendum.” Unde Lehmk. n. 147 sub 2: Si puer moribundus „septennium attigerit, communiter obligatio erit parochi, puerum post brevem instructionem S. Communione, non solum absolutione et Extr. unctione muniendi.” Vide hanc communem doctrinam Theologorum, divino præcepto innixam apud Lig. n. 301 *Dub. 2*, Suarez *De Sac. disp. 69*, Laym. *cap. IV n. 3*, Lugo *disp. XIII n. 37*, Croix *lib. VI part. I n. 636*, Sasserath n. 27 *Res. 2*, Reuter n. 182, Bonacina *disp. IV Q. VII punct. II n. 4*, Billuart *diss. VI art. I § 2*, Roncaglia *cap. VI Q. III*, Thomas ex Charmes t. VII p. 294, Gousset n. 233, Gury n. 320 *Quær. 5*, Scavini n. 598. Unde etiam Conc. Prov. p. 153: „Eucharistia per modum Viatici conferri potest pueris, qui primæ Communionis ætatem nondum adepti, ad usum tamen rationis pervenerunt, ac cælestem Eucharisticum cibum a vulgari et materiali distinguere queant.”

Ad 2um 1. Quodsi pueri Viatico refecti a morbo convalescerint, ad primam Communionem solemnem consueta tantum ætate postea admitti possunt. Conc. Prov. p. 153.

2. Si vero moriuntur, eorum exequiæ quantum ad Missam et preces celebrandæ sunt more adultorum, ut generatim edi-

citur de pueris post usum rationis defunctis. Quum autem ad primam Communionem nondum solemniter admissi sint, prohibetur, ne præter ordinarium Missæ cantatæ stipendium ulla alia exigantur jura, quam quæ in exequiis parvulorum solvi consueverunt. Syn. Diæc. p. 80.

86. *Potestne S. Communio dari amentibus, semi-fatuis, surdo-mutis, enervatis atque extremo supplicio afflictiis?*

R. Auct. p. 145—147.

Caput VI.

De effectibus Sacramenti Eucharistiæ. n. 87—93.

87. *Quid Luther falso contendit de effectibus Eucharistiæ; quid autem Conc. Trid. contra eum definivit?*

R. Auct. p. 147.

88. *Quinam sunt effectus dignæ Communionis?*

R. Auct. p. 147 et 148.

89. *De his effectibus in specie quær.: 1. Qualis confertur gratia sanctificans atque propria. 2. Quales obtineantur gratiæ sacramentales. 3. Unde constet, Eucharistia dari dulcedinem spiritualem; num semper sit sensibilis et num detur infallibiliter. 4. Num et qua ratione remittantur peccata venialia, item pœnæ peccatorum. 5. Num et qua ratione suscipiens præservetur a peccatis. 6. Unde constet, gloriosam corporum resurrectionem et adeptionem gloriæ esse effectus Eucharistiæ?*

R. Auct. p. 148—151.

Nota ad 3: Dulcedo hæc, quatenus consistit in promptitudine voluntatis ad res divinas hilari animo peragendas, infallibiliter datur, si non impeditur ex parte subjecti. Lig. n. 269 *Eff. V.* Vide Salmant. *De Euch. disp. X dub. I § 5*, Lugo *disp. XII n. 90 sq.*, Thom. a Kempis *lib. IV cap. XV*.

Nota ad 4: Ex sententia S. Alphonsi n. 269 *Eff. II*, melius dicitur, Eucharistiam non immediate ex se, sed mediante actu charitatis quem in anima excitat, delere venialia. Vide Hom. ap. tract. XV n. 5, *Praxis conf. n. 154*.

Nota ad 5: „Christus enim, inquit Cyrillus Alex., existens in nobis, sopit sævientem in nostris membris carnis legem, et pietatem in Deum exsuscitat, perturbationes mortificat, delicta, in quibus sumus, nobis non imputans, sed potius ut ægrotos sanans.” Cfr. Hurter t. III n. 472 p. 368. „Imo asserunt Salm. l. c. n. 15 et 16, ait Lig. l. c. *Eff. III*, Eucharistiam conferre divinam etiam externam protectionem, qua Deus non permittet, ut homo versetur in occasio-

nibus, in quibus prævidet Deus illum casurum." Cfr. Lugo *l. c. n. 100 sq.*

Iste effectus oritur ex speciali affinitate, quæ existit inter corpus Christi et corpus digne communicantis. Unde ait Franzelin *thes. XIX p. 303 sq.*: „Christus ipsam carnem eorum qui digne suscipiunt Sacramentum, tanquam contactu suæ sanctissimæ carnis consecratam considerat *ut carnem suam speciali affinitate*. Quamvis enim corpora nostra, quamdiu per statum gratiæ templa sunt Spiritus Sancti, sint per hoc ipsum membra Christi, de ossibus ejus et de carne ejus, ex quo tempore ipse naturam nostram per incarnationem fecit suam, et participavit carni et sanguini nostro (*I Cor. VI 15, 19; Eph. V 30; Hebr. II 14*); hæc tamen mystica unitas carnis nostræ cum carne Christi suam pleniorē consummationem et velut sacramentalem consecrationem accipit per conjunctionem glorificati corporis et sanguinis ejus cum ipsis corporibus nostris, in qua conjunctione celebrantur nuptiæ Agni cum sponsa sua Ecclesia adhuc peregrinante in membris singulis, quæ jucundiores et plenioris unionis solum celebrabuntur in patria. Sic igitur ex sacramentali conjunctione oritur peculiaris illa affinitas, qua Christus sponsus considerat carnem digne manducantium carnem ejus et bibentium sanguinem ejus speciali titulo ut carnem suam. Et propterea conformat carnem nostram carni suæ incorruptibili et glorificatæ, hic quidem in exilio nondum incorruptibilitate et immunitate a concupiscentia, sed quantum conditio hæc patitur et nostræ dispositionis ac cooperationis defectus non obstat, per auxilia interna et externa adversus tentationes carnis et diaboli, aliquando etiam restictione cupiditatum per aliquam præternaturalem humorum attemperationem immediate in ipso corpore sanctorum suorum."

Nota ad 6: Gloriosa resurrectio corporum, quæ SS. Eucharistiam receperint, non est ita accipienda acsi corpora aliorum sanctorum, qui hoc Sacramentum non susceperint, non sint resurrectura cum gloria; sed ita ut priora propter realem cum Christo in Eucharistia conjunctionem gloriose resurrectura sint ex speciali titulo.

Nota finalis. „Admirabiles, inquit Lehmk. *n. 117*, divini Sacramenti effectus, fortasse magis quam effectus aliorum Sacramentorum, ab humana cooperatione dependent; imo id ex speciali hujus Sacramenti fine nobis conjicere licet. Quum enim ad excitandos divinos affectus in anima suscipientis institutum sit, neque illi sine ulla hominis cooperatione in actus liberos et meritorios transire possint: omnino patet, ipsius hominis tepore, negligentia, distractionibus divinos illos fructus facile intercipi vel præscindi posse. Unde aliquam causam habes, cur

hujus venerabilis Sacramenti fructus aut abundantiores non sint, aut non ita admirabiles appareant. Cæterum non ex iis præcipue quæ apparent illi effectus dijudicandi sunt." Vide Lig. *Praxis conf.* n. 155, Conc. Prov. p. 144 et 145, Lehmk. n. 154.

90. 1. Quo momento *Communione* confertur *gratia* *sanc*
tificans. 2. *Augetur* *gratia*, si *crescat dispositio*, *toto tem*
pore quo species perseverant in stomacho?

R. Auct. p. 151 et 152.

91. *Potestne Eucharistiæ Sacramentum prodesse aliis quam*
sumentibus?

R. Auct. p. 152 et 153.

92. 1. *Quenam impediunt omnem effectum Eucharistiæ*.
2. *Num et in quantum peccatum veniale effectus impedit*. 3.
Proba per peccatum veniale non tolli augmentum gratiæ habi
tualis. 4. *Num defectus devotionis actualis impedit effectus?*

R. Auct. p. 153—155.

93. 1. *Quibus modis Eucharistia suscipi potest*. 2. *Quis*
nam eam sumit: a) *sacramentaliter tantum*; b) *spiritualiter tan*
tum; c) *sacramentaliter et spiritualiter simul?*

R. Auct. p. 155—157.

Nota. De *Communione spirituali* vide Lehmk. n. 143 (1),
Ballerini in *Gury* n. 345, qui adnotat, nequaquam neces
sariam esse representationem, qua quis sibi animo fingit se ad
sacram mensam accedere; item Scavini t. III n. 630, qui
notat: „Qui est in mortali . . . in corde conteri debet, si ve
lit utiliter communicare spiritualiter . . . Si pœniteat, sed ejus
pœnitentia non sit contritio quæ peccatum deleat, bona erit
pœnitentia, sed non consequitur speciales gratias quæ huic
Communioni annectuntur ob defectum necessariæ dispositionis.”

Modum spiritualiter communicandi proponit S. Alphonsus
hiscæ verbis: „Elice actum *fidei*, quo firme credas Jesum Chri
stum in Sacramento præsentem esse; actum *amoris*, cui adjun
gatur tuorum peccatorum *contritio*; deinde actum *desiderii*, quo
Jesum Christum invites, ut in tuam veniat animam, camque
suam reddat; demum *gratias* ei age, quasi eum jam vere sus
cepisses.” Vide Marc n. 1582 sub 4°.

Caput VII.

De tempore et frequentia Communionis. n. 94—105.

94. 1. *Quibus diebus, et 2. quibus horis Eucharistiam dispensari licet?*

R. Auct. p. 157 et 158.

Nota ad 1: Ex decretis S. R. C. 22 Martii 1806, 23 Sept. 1837 et 7 Sept. 1850 (apud Falise v. *Communio* § 1 n. 3) eruitur, Sabbato Sancto S. Communionem distribui licere *post* Missam, sed *intra* Missam in iis solum locis ubi est consuetudo. Cfr. O'Kane n. 712. Vide etiam decretum 13 Jan. 1882 in N. Rev. théol. t. XIV p. 144.

Nota ad 2: „Ubi Missa, ait Conc. Prov. p. 146, celebrari consuevit antequam aurora lucescere incipiat, in ea S. Communio dispensari potest, atque immo et ante eam, si mora gravis esset fidelibus, qui forte etiam minori tempore, minorive pietatis emolumento in gratiarum actione permitterentur manere, cum ad sacram mensam nonnisi post Communionem sacerdotis appellarentur.”

95. *Quenam notanda sunt de distributione S. Communionis tum intra tum extra Missam?*

R. 1. De se convenit, ut S. Communio fidelibus distribuat^r intra Missam, „cum orationes, quæ post Communionem in Missa dicuntur, non solum ad sacerdotem, sed etiam ad alios communicandos spectent.” Rit. Rom. *Ordo adm. S. Com.* p. 107. Vide Conc. Trid. sess. XXII de *Sacrif. Missæ* cap. VI, Ben. XIV De *Sacrif. Missæ* sect. II n. 162, De Herdt t. I n. 274. Cfr. Tract. de *Sacrif. Missæ* n. 15 ad 3um.

2. Ex rationabili causa potest distribui post aut etiam ante Missam. Quæ causa „temporum nostrorum conditione per-

pensa, aiunt *Ephem. liturg. t. IX p. 710*, facile adest, semperque generaliter adesse censenda est, quando Communio petitur"; imo, ut dicit *Lehm. k. n. 141 sub 2*, „consuetudine late vigens et causae communiter occurrentes effecerunt, ut verum praeceptum, etsi sub veniali tantum, statui amplius non possit." Vide verba *Conc. Prov. n. 94 Nota*. Quare *Syn. Dioc. p. 39*: „Rectores animarum . . . paratissimi erunt, ut esca Angelorum fideles reficiant, non praefixis tantum diebus et horis, sed quatenus licet, quotidie, sub omni Missa, et omni hora, prout populo magis conveniat, atque etiam, si fidelium necessitas id postulet, ante primam Missam."

Nota. Non convenit, ait *Conc. Prov. p. 145*, ut presbyter Eucharistiam dispensaturus ad altare accedat, dum alius sacerdos sacrosanctum Missae Sacrificium in eo peragit. Iste abusus . . . ubi invaluit sine mora tollatur. Ne autem fideles longius expectare cogantur, cum praesertim Missa sollemnis celebratur in altari, in quo Christi Corpus asservatur, poterit pro eo tempore SS. Sacramentum alio in altari collocari." Cfr. *De Herdt t. II n. 35*.

3. Distributio fieri debet cum stola coloris officio diei convenientis. Attamen *S. R. C. 27 Junii (23 Julii) 1868* decrevit: „Posse in Missis defunctorum, cum paramentis nigris, S. Communionem fidelibus ministrari, etiam ex particulis praeseconsecratis, extrahendo pyxidem a tabernaculo. Posse item in paramentis nigris ministrari Communionem immediate post Missam defunctorum; data autem rationabili causa, immediate quoque ante eandem Missam; in utroque tamen casu omitteendam esse benedictionem."

Ritus distribuendi S. Communionem tum intra tum extra Missam, vide in *Resp. ad Q. B. p. 744 sq.*, *De Herdt t. I n. 275*.

96. 1. *Ob quas rationes per se non licet pluries eodem die communicare.* 2. *Quinam sunt casus in quibus licet pluries communicare?*

R. *Auct. Ad 1um p. 158*: „*An licet.*"

Ad 2um p. 158—160: „*Quot sunt.*”

97. 1. *In cujus rei memoriam licet in festo Nativitatis Domini tres Missas celebrare.* 2. *Qualem Missam legere debet qui unam tantum Missam celebrat.* 3. *Licetne pro tribus Missis accipere stipendium?*

R. Ad 1um et 2um Auct. p. 159: „*Primus casus.*”

Nota. Qui ob defectum visus ex privilegio quotidie Missam votivam de B. V. M. legit, non potest in Nativitate Domini illam Missam ter dicere. S. C. R. 11 April. 1840 et 28 April. 1866 apud Bucceroni *Enchiridion* p. 108.

Ad 3um Nulla lege videtur prohibitum pro singulis Missis accipere stipendium. Vide Tract. de Sacrif. Missæ n. 55, Ben. XIV Const. *Quod expensis* 26 Aug. 1748 (Bull. t. VI p. 247), *De Sacrif. Missæ sect. II* n. 184, Lugo disp. XXI n. 18, Van de Burgt *De cel. Miss.* n. 185, Lehmk. n. 212, Aertuijs n. 123 *Quer.* 7.

98. 1. *Quandonam licet sacerdoti bis celebrare eadem die Dominica vel festivitate de præcepto.* 2. *Quotuplici modo casus occurrere potest.* 3. *Quænam duæ conditiones concurrere debent.* 4. *Quantus numerus fidelium sufficit, ut Missa iteretur.* 5. *Quænam de binatione statuit Conc. Prov. et Syn. Diœc?*

R. Ad 1um Parochus potest imo tenetur bis celebrare, si secus populus vel magna pars populi Missa careret. Ita *Instructio* S. C. de Pr. Fide 24 Maii 1870 n. 11. Cfr. N. Rev. thcol. t. IV p. 454.

Ad 2um Iste casus duplici modo occurrit:

1. Si parochus habet duas parochias aut in una parochia duos populos seu duas ecclesias, matricem seu parochialem et filialem seu annexam, atque ob locorum distantiam populus in unam ecclesiam commode convenire nequit.

2. Si una tantum est ecclesia, ad quam universus populus insimul convenire non potest. Ben. XIV Const. *Declarasti* 16 Martii 1746 (Bull. t. V p. 32). Cfr. Van de Burgt l. c. n. 176.

Ad 3^{am} Ut parochi in his casibus binare liceat duæ necessariae sunt conditiones:

1. Ut nullus alius sacerdos præsto sit, qui Missam celebrare possit. *Instructio* memorata ait n. 9: „Interdicta est sacerdoti Missæ iteratio, si alter haberi possit sacerdos, quo satisfiat populi necessitati, ceu expresse docet Ben. XIV.” Cfr. Van de Burgt n. 177.

2. Ut regulariter licentia seu potius necessitatis declaratio sit obtenta ab Episcopo; iste enim debet de sufficientia causæ et de defectu alterius sacerdotis judicare. Attamen in casu necessitatis repentino, ita ut Episcopus commode adiri nequeat, licentia non videtur requiri. Vide ad 5^{am} sub 2 b).

Ad 4^{am} Quantus numerus fidelium, qui ob distantiam, parvitatem ecclesiæ aut alia de causa Missam audire nequeant, sufficiat, desumendum est non ex solo numero, sed etiam ex hominum conditione et necessitate. Vide Lehmk. n. 215. Cæterum id prudenti Ordinarii arbitrio definiendum est, qui hac in re a nimia anxietate cavere debet. Ita *Instructio* citata n. 13—17. Cfr. Vecchiotti lib. II § 85, t. I p. 333 sq., Auct. p. 159 et 160: „Secundus casus.” (*)

Ad 5^{am} 1. Dicit Conc. Prov. p. 201:

a) „Licentiam Sacrificii celebrationem iterandi ab Episcopo, vel si necessitas urgeat, a decano districtus obtinendam esse.” Facultas ejusmodi dandi licentiam tribuitur decanis in Conc. Prov. p. 98.

b) „Sacerdotes, quibus hæc facultas collata fuerit, tamdiu ea uti posse quamdiu causa perduret, nec alius suppetat presbyter qui Sacris operari possit.”

c) „Cum licentia ista conceditur, pro unica tantum Missa

(*) S. C. C. in *Lingonen.* 12 Jan. 1847 declaravit, concedendam esse iterationem Missæ in gratiam viginti circiter personarum. „Aderat quaedam communitas uno circiter lapide (horæ quadrante) a parochiali ecclesia separata, constans viginti circiter personis. Et S. C. respondit: In casu licentiam esse concedendam.” Acta S. Sedis t. I p. 9.

stipendium accipi posse; nullam autem recipi posse eleemosynam, cum sacerdos ad Missam pro populo applicandam teneatur, nisi Episcopus, justa et gravi causa intercedente, ex acceptis ab Apostolica Sede facultatibus, dispensandum censuerit." Cfr. Tract. de Sacrif. Missæ n. 55.

2. Dicit insuper Syn. Diœc. p. 69:

a) „Si parochus vel alius sacerdos, cui facultas binandi legitime competit, ratione infirmitatis vel alia de causa Missam celebrare nequeat, eadem facultate uti poterit quicumque sacerdos vices illius supplens."

b) „Cum aliquo in loco, ubi duo vel plures adsunt presbyteri, forte unus eorum gravi de causa inopinato impeditus fuerit, quominus Missam legat, nec sufficiens tempus suppetat, assistentem prævie acciendi vel ad Ordinarium aut decanum pro obtinenda facultate recurrendi, poterit alter sacerdos (parochus vel sacellanus) eo die bis celebrare, modo jejunos sit, et Missæ iteratio vere necessaria fuerit, ne notabilis pars fidelium Sacro privetur."

Nota. In casu binationis de se adhibendus est unus et idem calix, qui in prima Missa impurificatus relinqui debet. Attamen si in locis dissitis celebrandum est, permittitur usus duorum calicum. Qui si adhibentur, sequenda est instructio *S. R. Congis*; quam vide in Syn. Diœc. p. 69 sq. et Rit. Rom. App. p. XVI—XVIII. Cfr. De Herdt t. I n. 284 et 285.

99. *Si quis mane ex devotione communicavit et eodem die incidit in mortis periculum, potestne ac tenetur eodem die iterum communicare per modum Viatici?*

R. Auct. p. 160—163.

Nota. Conc. Prov. p. 152 et 153 ait: „A lege recipiendi Viatici non eximitur qui sive devotionis causa, sive ut præceptum paschale impleret, corpore Domini sumpto, altera saltem die in gravem morbum inciderit."

100. *Quid ex historia notandum est de frequenti Communione?*

R. Auct. p. 163 et 164: „Prænotandum.”

101. 1. *Estne utile ac laudabile sæpe communicare; quomodo hoc probatur.* 2. *Quid ex hisce concludendum?*

R. Ad 1um Auct. p. 164—166: „Quæstio prima.”

Conc. Prov. p. 149 ait: „Sancta Mater Ecclesia, quæ vehementer optat ut fideles frequentissime, ac præsertim recurrentibus majoribus anni solemnitatibus, sacram Communionem repetant, utque omnes, juxta Augustini normam, sic vivant ut quotidie possint sumere; certa aliqua regula non præscribit utrum id unoquoque mense vel hebdomada, vel die expediat, sed pii ac prudentis confessarii judicio pro singulorum fervore et in pietate profectu, hoc decernendum relinquit.” Cfr. Syn. Diœc. p. 36.

Ad 2um Auct. p. 166 et 167: „Ex dictis.”

Quare Conc. Prov. p. 144: „Parochi, confessarii et concionatores efficacioribus verbis ad hujus Sacramenti frequentiam fideles excitent. Simul tamen eos moneant de præparatione eidem præmittenda, ut non modo veste nuptiali ornati, sed et magna humilitate, modestia et exteriori decetia sistant ad sanctissimam cœnam Agni Immaculati Christi.” Vide quoque l. c. p. 130.

102. *Quænam parochis aliisque sacerdotibus præstanda sunt, ut frequentia Communionis inter fideles promoveatur?*

R. 1. Confessarii sint prompti et faciles ad excipien-
das confessiones. „Monemus, ait Conc. Prov. p. 163, ac per charitatem Christi obsecramus confessarios, ut nullo non tempore ad confessiones excipiendas promptos ac faciles se præbeant. Parochi et sacerdotes eosdem adjuvantes non solum advocati, sed ultro etiam, diebus præsertim dominicis ac festis, nec non in sabbatis ac vigiliis festorum, ad audiendas confessiones assidui adsint.”

2. Sint prompti ac faciles ad distribuendam S. Communio-

nem. Unde Syn. Diœc. p. 36: „Juxta monitum Ritualis Romani parochus summum studium in eo ponat, ut populus sibi commissus hoc Sacramentum sancte frequenterque suscipiat, præsertim in majoribus anni solemnitatibus. Et ne populus fidelis ulla ratione aut prætextu a frequenti Sacramenti hujus usu revocetur, rectores animarum . . . paratissimi erunt, ut esca Angelorum fideles reficiant, etc. Ob eandem rationem prohibemus parochis et aliis quibuscumque curam animarum habentibus, ne quidquam retributionis de mensa Communionis exigant aut colligant seu colligi faciant.”

3. Curent diligentissime Ecclesiæ instituta, quibus SS. Eucharistiæ cultus promovetur; instituunt et excolant sodalitates a SS. Sacramento tot indulgentiis ditatis. Conc. Prov. p. 207 et 208.

4. Commendent indulgentias, quæ ex confraternitatibus vel alio titulo lucriferi possunt. Cfr. Conc. Prov. p. 167, Syn. Diœc. p. 50 et 51. Vide Auct. p. 166 et 167: „Ut vero.”

103. *Quibusnam frequenter communicare licet; num etiam iis, qui negotiorum curis sunt distenti, ac conjugatis?*

R. Auct. p. 167: „Quæstio secunda.”

104. *Quibus confessarius permittere aut suadere potest Communionem, 1. menstruam, 2. hebdomadariam, 3. frequentem, 4. quotidianam?*

R. Ad 1um Auct. p. 167 et 168: „Quæstio tertia.”

Ad 2um Ut hebdomadaria Communio alicui permitti possit, S. Franciscus Salesius exigit, ut immunis sit ab affectu ad venialia et ardens habeat desiderium communicandi. Ex sententia autem S. Alphonsi (qui Communionem oetiduam non habet frequentem) ea per se permitti et suaderi potest omnibus, qui peccata mortalia evitare solent. Fusius Auct. p. 168—170, Rev. théol. Série I p. 245 sq.

Quid practice attendendum. Vide Auct. p. 170: „In praxi.”

Lehm k. n. 156 (*) ait: „1. Iis non est deneganda (Com-

(*) Lehm k. dicit in N. Rev. théol. t. XXVII p. 535: „Regulæ, quæ exhi-

munio hebdomadaria), qui habitualiter ita sint dispositi, ut se immunes servant a peccatis gravibus, et insuper conatum aliquem verum adhibeant contra peccata venialia. Igitur a) lapsus in peccatum grave debet esse aliquid extraordinarium; b) qui post plures vices nullum conatum contra venialia peccata serium ostendunt, privandi aliquando sunt hebdomadaria Communione sub hoc respectu. 2. Iis non deneganda, sed suadenda est, qui non ita quidem extraordinarie tantum in peccatum mortale labantur, sed tentationibus gravibus laborant atque in frequentiore Communione remedium atque fortitudinem quærant, modo tamen voluntatem firmam dimicandi contra tentationes concipiant.” Cfr. Marc n. 1579, Aertniji n. 94.

Ad 3um Communio frequens (quæ bis, ter vel quater in hebdomada fieri solet) permitti et suaderi potest iis, qui immunes sunt ab affectu ad peccatum veniale, ita ut non consueverint committere venialia deliberata, passiones et sensus mortificant, atque ardens communicandi desiderium habent ut in virtutibus proficiant. Cfr. Marc n. 1580.

Ad 4um Communio quotidiana vel fere quotidiana concedenda est fidelibus, qui insuper pravas inclinationes maxima ex parte superaverunt, serio conatu incumbunt in christianam perfectionem et Christi omnimodam imitationem, ideoque multum orationi mentali se dedunt. Fusius Auct. p. 170—173: „Quæstio quinta.” Cfr. Aertniji *Theol. pastoralis* n. 232.

105. *Quænam insuper confessario attendenda sunt, ut rectum ferat iudicium de frequenti Communione concedenda aut neganda?*

R. Confessarius, ad quem spectat iudicium de frequenti Communione sui pœnitentis, attendat:

1. Quinam sint fructus, quos pœnitens ex frequenti Com-

bentur in mea *Theol. mor. t. II* n. 156, a S. C. de Prop. F. in substantialibus approbationem tulerunt, non quidem ut lex absoluta et taxativa, sed veluti norma confessario tradenda.”

munione referat, utrum nempe inde amoris fervor et reverentia augeatur an minuatur (Auct. p. 171); attamen sensibilis devotio non requiritur (p. 172); — item num pietate proficiat, confessarii monitis humilis et docilis obtemperet, officia sui status rite adimpleat, cum domesticis bene consentiat, (*) etc.

2. Attendat ad conditionem vitæ, num pœnitentes sint conjugati, negotiatores aut aliis curis temporalibus implicati. Etenim, quamvis status conjugalis aut negotia temporalia frequentem Communionem de se non impediant (p. 173), per accidens v. g. ob mentis evagationem, ob curam domesticis rebus impendendam, Communio frequens quandoque est dissuadenda. Quoad pœnitentes qui impedimenta Communionis frequentis experiuntur, non ex parte sua, sed ab aliis, vide verba S. *Francisci* in Auct. p. 173 et 174: „Etiam.” „Frequens Communio, ait Marc n. 1582 sub 2, imprudenter suaderetur aut concederetur personis aliunde dispositis, quæ ad eam accedere nequeunt sine aliquo detrimento rei familiaris, educationis puerorum, curæ infirmorum, etc. Personæ tamen prudentes noscunt plerumque utrumque, devotionem scilicet et officia status, ita conjungere, ut hæc sibi invicem minime noceant.”

3. Quod attinet ad religiosas (item ad viros in congregatione aliqua viventes professione ac regimine penitus laicos) constat ex multis decretis SS. CC., Communionem pluries in hebdomada concedi posse quam Regula vel consuetudine statutum est, sed solummodo ex licentia confessarii ordinarii vel extraordinarii. Superiores vel superiorissæ generatim nullam habent auctoritatem hac in re sese ingerendi; attamen qui a confessario licentiam frequentioris Communionis obtinuerit, de hoc superiorem certiore reddere tenetur. Monet tamen Or-

(*) „Nonnisi ægre permitterem frequentem Communionem illi Moniali, quæ sese emendare non vellet de quodam defectu, licet non evidenter peccaminoso, certe tamen perfectioni contrario, præsertim si agatur de defectu contra humilitatem aut contra obedientiam.” Ita *Lig.* apud Marc n. 1580.

dinarius noster in Communican^dis anni 1890 (Coll. III p. 144): „Prudens sit confessarius in usu facultatis sibi assertæ, ne forte, cum pœnitentis gloriatione aut consodali^um offensione S. Communionem supra numerum alicui permittendo, scorpionem pro ovo ipsi porrigat.” Cfr. Aertnⁱjs *l. c. n.* 233, N. Rev. théol. *t. XXVII p.* 528 sq. (*)

Nota. Quod spectat ad confessionem, ait Lig. *Praxis conf. n.* 148: „Quadam animæ delicatioris conscientiæ consueverunt quotidie confiteri; sed, generatim loquendo, sufficet personis spiritualibus præsertim scrupulosis, confiteri semel, aut ad summum bis in hebdomada. Sed quando aliqua ex istis gravaretur aliqua culpa levi, et non habet opportunitatem confitendi . . . non ideo omittere debet Communionem; ad remissionem enim venialium docet *Conc. Trid.* esse quoque alia media, ut essent actus contritionis, et amoris; unde melius tunc est ad purificandum animam a culpa illa, uti istis mediis, quam privari Communionem propter absentiam confessarii. Et sapiens quidam director dicebat, quod aliquando longe fructuosius est pro quibusdam animabus timoratis disponere se ad Communionem actibus *suis*, quam cum ipsa confessione. Et multoties accidit, quod tunc anima se disponat actibus ferventioribus contritionis, confidentiæ et humilitatis.”

(*) Quoad congregationes sive mulierum quæ vota simplicia aut solemnⁱa nuncupant, sive virorum professione ac regimine penitus laicorum, in decreto S. C. EE. et RR. *Quemadmodum* 17 Dec. 1890 Sanctitas Sua constituit atque decrevit i. a.:

„V. Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem ad S. Synaxim accedendi, Eadem Sanctitas Sua decernit, hujusmodi permissiones vel prohibitiones dumtaxat ad confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare, quin superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto casu quo aliquis ex eorum subditis post ultimam sacramentalem confessionem communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patra^verit, donec ad Pœnitentiæ Sacramentum denuo accesserit.”

„VI. Monentur hinc omnes, ut ad S. Synaxim curent diligenter se præparare et accedere diebus in propriis Regulis statutis; et quoties ob fervorem et spiritualem alicujus profectum confessarius expedire judicaverit ut frequentius accedat, id ei ab ipso confessario permitti poterit. Verum qui licentiam a confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianæ Communionis, de hoc certiores reddere superiores teneatur, quod si hic justas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores hujusmodi Communiones, eas confessario manifestare teneatur, cujus judicio acquiescendum omnino erit.” Cfr. N. Rev. théol. *t. XXIII p.* 133, 134. Plura hac de re *l. c. t. XXIII et XXIV.*

106. *Quid dicendum de frequenti ac quotidiana celebratione Missæ?*

R. Auct. p. 174 et 175.

Suarez *disp. LXXX sect. 2* ait: „Dummodo indignus non sit, et moralem ac humanam diligentiam adhibeat, quamvis sit imperfectus, non debet ab hoc sacro munere cessare.” Eodem sensu Lehm k. n. 157: „Propter rationem publicæ et communis utilitatis suadendum omnino est, ut cum minore animi puritate potius celebret, quam ut Sacrum omittat, modo tamen pro sua parte aliquatenus incumbat in puritatem non a solis mortalibus, sed etiam a levioribus culpis conservandam vel quantocius sibi restituendam.” Cfr. *l. c. n. 193*, Lugo *disp. XVII n. 45*, Billuart *diss. VI art. I § 5*.

Caput VIII.

De necessitate Communionis. n. 107—137.

107. 1. *Quinam memorandi sunt errores quoad necessitatem Communionis.* 2. *Proba, Communionem parvulis et adultis non esse necessariam necessitate medi* a) *neque in re, b) neque in voto.* 3. *Quo sensu multi dicunt eam necessariam esse in voto.* 4. *Solve objectiones.* 5. *Quare S. Communio adultis est moraliter necessaria ad perseverandum?*

R. Auct. p. 175—178.

Nota ad 5um: Communior, ait Lig. n. 193, et verior est sententia, Eucharistiam in re vel in voto adultis medium necessarium esse ad vitam spiritualem conservandam. Hinc dicit cum *Salmant.* „non excusari a peccato, etiam qui semel in anno Eucharistiam sumunt, si norint Communionem tam raram eis non sufficere ad perseverandum, habita ratione propriae infirmitatis.” Cfr. *Ibid.* n. 295, *Lehm.* n. 148.

ART. I.

De praecepto divino communicandi. n. 108—114.

108. 1. *Quibus rationibus probatur, dari praeceptum divinum suscipiendi Eucharistiam.* 2. *Quare hoc praeceptum est grave.* 3. *Quosnam hoc praeceptum obligat?*

R. Auct. p. 178 et 179.

109. 1. *Quandonam praeceptum divinum communicandi obligat per se; quibus rationibus hoc probatur; quoties Eucharistia in decursu vitae sumenda est vi hujus praecepti.* 2. *Quandonam obligat praeceptum divinum per accidens?*

R. Auct. p. 179 et 180: „Quandonam.”

110. *Quid contendunt Calistini; quinam hunc errorem introduxerunt, ac quinam iis adhæserunt?*

R. Auct. p. 181: „Gravis.”

111. 1. *Quenam fuit disciplina Ecclesiae quoad Communionem sub utraque specie?* 2. *Proba, ex praecepto divino aut ex necessitate salutis omnes et singulos fideles non obligari ad Communionem sub utraque specie.*

R. Auct. p. 181—183: „Disciplina.”

112. *Solve objectiones.*

R. Auct. p. 183—186.

113. 1. *Proba, Ecclesiam usum calicis laicis subtrahere potuisse.* 2. *Ob quas rationes hunc usum subtraxit.* 3. *Quare non obstat abrogationi calicis, quod fideles inde aliqua gratia priventur.* 4. *In quibus casibus licet laico communicare sub specie vini?*

R. Auct. p. 186 et 187.

114. 1. *Communio sub utraque specie: a) quare ex communiori sententia non confert per se seu vi Communionis majorem gratiam quam Communio sub una specie; b) quo casu potest per accidens majorem gratiam conferre.* 2. *Quandonam producit suos effectus?*

R. Auct. p. 188 et 189.

ART. II.

De praecepto ecclesiastico communicandi. n. 115—121.

115. 1. *Quid de praecepto suscipiendi Eucharistiam in Pascha edixit Concilium Lateranense IV, Tridentinum et nostrum Provinciale.* 2. *Quinam hoc praecepto tenentur?*

R. Ad 1um Auct. p. 189: „An datur.”

Conc. Prov. p. 149 praecipit ut hoc praeceptum quadragesimali tempore, ad praescriptum Ritualis Romani, quotannis e suggestu promulgetur ac rite fidelibus explicetur. Deinde p. 150 varia commendat parochis praestanda, ne quis hanc praescriptionem negligat.

Ad 2um Auct. p. 189 et 190: „Quinam tenentur.”

116. 1. *Quo tempore vi præcepti ecclesiastici Communio sumenda est.* 2. *Quid hîc intelligitur per Pascha.* 3. *Quare Ecclesia designavit determinatum tempus, idque paschale?*

R. Auct. p. 190.

Nota ad 2um: Ex sententia Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. XII cap. VI n. 10* Episcopus propria auctoritate tempus paschale prorogare nequit pro tota communitate. Cfr. M é l. th é o l. *Serie III p. 127.*

Ex facultate S. Sedis tempus paschale in nostra Diœcesi incipit pro omnibus fidelibus a Dominica Passionis, atque extenditur pro neo-communicantibus et ægrotis ad Dominicam secundam post Pascha. Cfr. Syn. Diœc. p. 40.

117. *Quænam continet præceptum paschale Communions?*

R. Auct. p. 190 et 191: „*Quænam.*”

118. 1. *Quomodo computandus est annus in quo semel communicandum est.* 2. *Num ille, qui non communicavit tempore paschali, tenetur quamprimum communicare.* 3. *Num ille, qui prævidet impedimentum communicandi tempore paschali, tenetur hoc prævenire.* 4. *Num ille, qui timens impedimentum tempus paschale prævenit, debet iterum communicare tempore paschali, si impedimentum non existit vel cessavit?*

R. Auct. p. 191—193.

Nota ad 2um: Sententia eorum — qui putant, præceptum paschale cum tempore cessare aut saltem non committi novum peccatum mortale modo S. Communio sumatur ante finem anni civilis vel intra annum ab ultima Communionem suscepta — juvare potest ut mitius judicemus de eo, qui hujusmodi rationibus innixus Communionem distulerit. Cfr. Lehmk. t. I n. 1206 *in fine.*

119. 1. *A quo Communio paschalis recipi debet.* 2. *Quisnam intelligitur proprius sacerdos?*

R. Auct. p. 193.

120. 1. *Ubinam Communio paschalis sumenda est.* 2. *Satisfacitne qui communicat in ecclesia cathedrali, si non est*

ejus propria parochia?

R. Ad I^{um} Auct. p. 193: „*Ubinam.*”

„Nemo est, qui ignorat, ait Ben. XIV Const. *Magno cum animi* § 21, præceptum hoc in propria parochiali ecclesia adimplendum esse aut in alia ecclesia, cum proprii Episcopi vel parochi licentia.” Cfr. Bull. t. IX p. 20.

Ad 2^{am} 1. Affirmat Bonacina *De Euch. disp. IV Q. 7 punct. 2 n. 11* „quia ecclesia cathedralis videtur communis illius Diocesis ecclesia, cum in ea resideat communis illius Diocesis pastor.” Alios auctores, qui stant pro hac sententia, vide apud L. Ferr. *Eucharistia n. 13.*

2. Negativa sententia certa est, ut dicit Ben. XIV *Inst. 18 n. 11*, „post *Innocentii XI* decisionem, qua Pontifex hujusmodi præcepto minime satisfieri declarat, si qui Romæ in ecclesiis etiam patriarchalibus S. Joannis Lateranensis aut S. Petri in Vaticano S. Eucharistiam sumant”, „nisi, ait Lig. n. 300, adsit in aliquo loco communis usus, qui consensum Episcopi præsumere faciat.” Vide Lugo *Resp. mor. lib. I dub. 15*, Giribaldi *De Euch. cap. VIII n. 28*, L. Ferr. *l. c. (*)*

121. *Quinam eximuntur ab obligatione communicandi in ecclesia parochiali?*

R. Auct. p. 194 et 195.

Nota 1. Licentia parochi, ut dicit Lugo *disp. XVIII n. 51*, non potest facile præsumi; nec semper sufficit nosse, parochum licentiam daturum esse, si peteretur. Nam si peteretur, jam eo ipso recognosceretur ut pastor et ipse aliquo modo cognosceret ovem suam; si autem non petitur, manet rationabiliter invitus quoad modum et substantiam: habet enim jus, ut aliquo modo recognoscatur et ipse vicissim recognoscat oves suas. Hac de causa requirit S. Alphonsus n. 300, ut

(*) Dicit Zitelli *App. jur. ecol. p. 285*: „Locus est ecclesiastica lege definitus, in quo quisque præceptum hoc impleat, nempe in propria parochiali ecclesia et non alibi, ne in cathedrali quidem, neque in monasterio in quo degit, nisi ex parochi facultate. *Sac. Congr. Epp. et RR. 21 Jan. 1848.*”

consensus parochi quodam sensu sit moraliter certus. Cfr. Palmieri *n.* 217, Lehm k. *t. I n.* 1206 *sub* 4 (2).

2. Quando quis elapso demum tempore paschali ad confessionem accedit extra parochiam, atque dispositus est, absolvatur et tacendo permittatur ei Eucharistiam ibi extra parochiam sumere. Adjiciatur *exhortatio* ut brevi quantum possit etiam in sua parochia denuo ad Sacramenta accedat; ne autem intimetur obligatio. Timor enim subest ne ex bona fide deturbetur et ansa ipsi præbeatur peccandi formaliter; præterea exacto jam tempore paschali, aut ob circumstantias infamiae vel aliorum incommodorum facile consensus parochi præsumi licet. Cfr. Lehm k. *t. I n.* 1206 (5), Aertniji *lib. IV n.* 35 *Quer.* 3, Marc *n.* 1572.

122. 1. *Quisnam potest dare licentiam differendi Communionem paschalem.* 2. *Quenam notanda sunt de venia dilationis?*

R. Ad 1um Auct. *p.* 195.

Ad 2um 1. Licentia ejusmodi non potest a paroco dari toti parochiae simul, sed tantum in gratiam particularium. Cfr. Lig. *lib. I n.* 190, *lib. III n.* 288.

2. Licentia petatur et concedatur currente tempore paschali. Syn. Diœc. *p.* 40.

3. Licentia data eximit aliquem a peccato per tempus dilationis concessæ, non ultra. „Nec, ait Gury *t. I n.* 482, excusandi sunt a peccato mortali, qui ex gravi negligentia accedunt indispositi ultima die temporis paschalis, ita ut a confessario ad aliud tempus remitti debeant. Per accidens excusantur, qui bona fide existimant satis esse, si ad confessarium tunc accedant inchoandæ confessionis gratia.”

123. *Quæ pœnæ statuta sunt contra illum qui Communionem paschalem negligit?*

R. Auct. *p.* 196 et 197.

Nota 1. Ista excommunicatio est tantum sententiæ ferendæ; requiritur igitur Ordinarii sententia condemnatoria, seu, ut dicit Conc. Prov. *p.* 149, ut pœna pronuntietur. Cum

autem hoc apud nos fieri non soleat, dicit Suppl. Rit. Rom. n. 20: „Denuntiatio, quæ hîc (in *Rituale*) præscribitur Ordinario facienda, prætermitti potest, dummodo tamen nomina eorum qui debito paschali satisfacere renuant, a parochio accurate notentur.”

2. Quoad privationem sepulturæ ecclesiasticæ dicit Conc. Prov. p. 230: „Ejus (Ordinarii) sententiam semper exequendam esse volumus, cum de eo agitur qui per annum integrum non est confessus, et tempore paschali S. Synaxim sine justa causa non suscepit, quique absque ullo signo contritionis obiit.” Cfr. Vecchiotti t. II p. 153.

124. 1. *Satisfitne præcepto communicandi per Communionem sacrilegam.* 2. *Quid inde sequitur pro eo qui sacrilege suscepit: a) Viaticum, b) Communionem paschalem?*

R. Auct. p. 197.

Nota ad 2 a): Si quis sacrilege sumpserit Viaticum, et postea dolore tactus id confitetur, prudentiæ confessarii relinquitur, utrum moribundum moneat de iterando Viatico, an id dissimulet. Nam si id difficile videtur, hortatione, non autem obligationis mentione eum ad hoc adducere conetur, ne omittendo formaliter peccet. Vide Lehmk. n. 146.

ART. III.

De Communione infirmorum, n. 125—127.

125. *Quibus competit Eucharistiam ad infirmos deferre. Quantum peccatur ex usurpatione hujus officii?*

R. Auct. p. 197 et 198.

Conc. Prov. p. 152 ait: „Viaticum ministrare munus parochi est, qui et vicariis illud delegat; extra casum necessitatis sine parochi aut Ordinarii licentia nulli alii sacerdoti licet.” Ex indulto tamen Syn. Diæc. p. 42 et 89 permittitur rectoribus et religiosis Viaticum præbere iisdem personis, quibus possunt Communionem paschalem administrare. Vide n. 56.

126. 1. *Quoties parochi alique sacerdotes curam animarum habentes Eucharistiam infirmis ministrare tenentur.* 2. *Quænam Conc. Prov. inculcat quoad infirmorum Communionem devotionis causa?*

R. Ad 1um Auct. p. 198.

Ad 2um Conc. Prov. p. 151 et 152 dicit:

1. Sedulo hortandi sunt infirmi, ut etiamsi non graviter decumbant, de Eucharistia sæpius suscipienda cogitent, maxime si festi alicujus celebritas id suadeat.

2. Sacerdotes paratissimi semper sint ad illam administrandam quoties pro sua quis devotione id exoptet; quin etiam tenentur illam iterato deferre ad ægrotos, qui, morbi periculo probabili minime cessante, eam sæpius per modum Viatici percipere cupiunt. Recola quæ tradita sunt n. 65. Cfr. Ben. XIV *De Syn. Diac. lib. VII cap. XII n. 4.*

3. Tempore paschali, nisi dilatio magis expediat (vide n. 122), infirmi rite disponantur et Communio ad eos deferatur.

4. Qui domi ob infirmitatem, non tamen per modum Viatici, Communionem recipiunt, debent esse jejuni. Vide n. 65.

127. *Num iidem tenentur moribundis morbo contagioso infectis Viaticum administrare cum vitæ periculo?*

R. Auct. p. 198 et 199.

128. 1. *Quid intelligitur per articulum mortis, in quo obligat præceptum divinum communicandi.* 2. *Licetne aliquando probabile periculum mortis prævenire?*

R. Auct. p. 199: „*Quomodo.*”

Dicit Lig. Hom. ap. tract. XV n. 46: „Ad recipiendum Viaticum non est necesse, nec laudabile expectare tempus, quando nulla amplius spes vitæ subest, sed sufficit ut adsit periculum probabile mortis.” Monet etiam lib. VI n. 285 *Dub. 3* „in hoc non esse scrupulose procedendum, cum in Conc. Constantiensi simpliciter infirmi excipiantur a lege jejunii.” — Probabile autem mortis periculum habetur, ut dicit lib. VI n. 561, „si adsit prudens timor mortis ex illo pe-

riculo eventuræ." Ballerini in *Gury* n. 334, gravissimos auctores allegans et explicans, periculum dicit probabile, si frequenter in tali casu mors accidit, si morbus per se par est ad periculum mortis adducendum.

129. 1. *Quoties ab eodem infirmo Viaticum suscipi debet; quoties potest.* 2. *Sub qua formula dandum est si iterum administratur?*

R. Auct. p. 200.

130. *In quo loco Viaticum dari potest?*

R. Auct. p. 200.

131. *Quinam modi assignantur quibus S. Communio administrari licet ægroto, quando timor est ne sacerdos morbo contagioso inficiatur?*

R. Auct. p. 200 et 201.

Nota. Quia infectionis periculum in morbis contagiosis ordinariis, ut in febris maligna, dissenteria, variolis, non solet esse grave seu imminens, præstat fere hujusmodi morbis correptis Communionem modo consueto administrare.

132. *Licetne Viaticum administrare sub formula: Corpus Dni nostri, ut evitetur ægroti perburbatio?*

R. Auct. p. 201: „*II Quæstio.*”

133. *Quid faciendum, si periculum sit, ne ægrotus præ oris ariditate hostiam deglutire nequeat?*

R. Auct. p. 201 et 202: „*III Quæstio.*”

134. 1. *Licetne Viaticum administrare, si ægrotus illud reverenter accipere non potest.* 2. *Estne igitur administrandum ægroto, qui laborat a) vomitu, b) singultu vel sternutatione, aut c) tussi?*

R. Ad 1um Auct. p. 202: „*IV Quæstio.*”

Ad 2um a) Si vomitus paulo post Communionem timetur, aut prudenter hac de re dubitatur, Communio dari nequit. Quando ægrotus jugi vomitu laborat non potest communicare nisi saltem per sex horas ab illo liber fuerit, aut aliunde constet periculum vomitus cessasse. Ita Lig. *Hom. ap. tract.*

XV n. 20. Si potest, in singulis casibus consulatur medicus. Cæterum, ut observat Capellmann *p. 119*, ad dijudicandum, num adsit periculum vomitus, videndum utrum antea post parva an longa intervalla vomuerit, ita ut cessatio vomitus a sex horis aliquando non requiratur, aliquando non sufficiat ad periculum probabile excludendum. In dubio autem prudentis sacerdotis est ægroto prius præbere aliquantulum cibi sive solidi v. g. hostiam non consecratam, sive fluidi. Si id sumpserit sine inclinatione ad vomitum, conjicere licet neque S. speciem vomitum effecturam esse. Denique addit laudatus Auctor: „Communione sumpta æger quietissimus sit neve ullam potionem sumat, vel si forte ad speciem facile deglutendam bibendum est, potionem minimam. In hunc finem aptissima est aqua frigida et recens vel, si haberi potest, glacialis.”

b) Nullum periculum irreverentiæ videtur in solo singultu continuo, neque in sternutatione. Auct. *p. 202*.

c) Ex tussi assidua vel vehementissima periculum oriri potest, ut in ipso tussis impetu, vel vomitu qui tussiendo excitetur Hostia sacra ejiciatur. Tussis autem, etiamsi frequentior sit et multa simul sputa excreentur, Communionem non impedit, quia sputa quæ tussiendo expelluntur, non e stomacho et œsophago, sed e pulmonibus seu via respirationis proveniunt. Lig. *n. 292*, Capellmann *p. 118*.

135. *Quid faciendum, si ægrotus sacram Hostiam evomit?*

R. Auct. *p. 202 et 203*. De tempore intra quod species corrumpi censetur, vide *n. 46 ad 3um*.

136. *Quid faciendum sacerdoti, si cum SS. Sacramento ad ægrotum ingressus deprehendit illud ipsi dari non posse?*

R. Auct. *p. 203*.

137. *Quanam insuper sacerdotibus curam animarum habentibus attendenda sunt quoad Communionem infirmorum?*

R. 1. Summo studio vigilant pastores, ut opportuno tempore Viaticum ægrotantibus procuretur, ne forte contingat illos tanto beneficio ex culpa aut negligentia parochi defraudari. Conc. Prov. *p. 152*.

2. Quare quamprimum noverint quempiam ex suis ægrotare, ultro ad eum accedant; ne autem expectent donec advocentur.

3. Curent, „ut in domo, quam Salvator ipse ingredi debet, majori quo fieri potest cultu recipiatur.” Conc. Prov. p. 153. Quare cum Rit. Rom. ait nostra Syn. Diœc. p. 41: „Parochianos suos præmoneat (parochus), ut ægrotantis cubiculum ab omni prius sorde purgetur, et mensa, si non nitida mappa, saltem alio linteo mundo constrata et cruce, luminaribus ac vasculo aquæ benedictæ (cum palma) instructa præparetur, in qua pyxis cum S. Sacramento poni possit. Paretur et aliud vas cum aqua simplici; præterea linteum mundum, quod ante pectus communicandi ponatur, atque alia ad ornamentum loci, pro cujusque facultate.”

4. Expedit ægrotis Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extr. Unctionis distinctis temporibus administrare. Steyaert *Exegesis* n. 23.

5. In confessione interrogetur ægrotus de vita anteriori; et quamvis respondeat, se nulla re angi, plurimum conducit ut saltem summarie peccata præteritæ vitæ denuo exponat, nisi jam pridem confessionem generalem instituerit.

6. Antequam Viaticum administratur ægrotus excitetur ad eliciendos actus fidei, spei, charitatis et contritionis; suscepta vero S. Communione, ad gratiarum actionem, patientiam, submissionem divinæ voluntati; suggerantur ipsi preces jaculatoriæ et proponatur modus quo indulgentias lucrari potest.

7. Sacellanus, et quivis alius sacerdos singulis vicibus de facta administratione parochum certiore reddat. Syn. Diœc. p. 42.

8. Licet a fidelibus, sumpto Viatico vel Communione paschali, oblationem suscipere; omnino tamen prohibitum est ne ulla jura exigantur aut percipiantur, quamvis sponte offerantur, quando S. Communio devotionis causa aut iterato per modum Viatici infirmis administratur. *l. c.*

9. De cura et visitatione infirmorum vide Tract. de Extr. Unctione p. 59 sq.

IV.

De Sacrificio Missæ.

PROŒMIUM.

I. Tractatus de Sacrificio Missæ considerari potest ut altera pars tractatus de SS. Eucharistia. Rationem vide in Auct. p. 205 et Tract. de Euch. n. 1.

II. Tractatus dividitur in septem capita. Vide Auct. p. 205 et 313.

III. Summa doctrinæ catholicæ de Sacrificio Missæ ex *Conc. Trid. sess. XXII can. I—IX*, in Auct. p. 205 et 206.

Caput I.

De sacrificii notione et divisione. n. 1—5.

1. *Quid nomine sacrificii in S. Scriptura significatur, tum sensu improprio tum sensu proprio?*

R. Auct. p. 207.

2. *Quomodo sacrificium proprio sensu definitur? Explica definitionem.*

R. Auct. p. 207—209.

Nota. Definitio data declarat rationem sacrificii in omni statu generis humani; etenim jam ex solo beneficio creationis homo officio tenetur, ut Deum honoret eique in omnibus se subiciat, atque gratias ei referat pro beneficiis acceptis et nova beneficia petat. Post lapsum autem generis humani accessit officium, ut homo se reum coram Deo profiteatur, mortique temporali et æternæ obnoxium, atque veniam a Deo petat. Quare pro statu naturæ lapsæ sacrificii definitioni addi potest: *Atque ad placandam divinam justitiam per peccatum offensam.*

3. *Quare ad veram rationem sacrificii requiritur rei oblatae immutatio realis seu destructio?*

R. Quia finis sacrificii attingi nequit, nisi res oblata saltem quodammodo destruat. Eo enim fine homo sacrificium offert, ut protestetur supremum Dei dominium et omnimodam suam subjectionem atque agnoscat se morti esse obnoxium, ideoque justum esse, ut in Dei honorem se penitus consumat et destruat. Quum vero sibi mortem inferre non potest, requiritur ut res, quam homo sibi substituit, ita immutetur, ut destructa censeatur. Sufficit autem destructio moralis, seu quæ morali æstimatione et quoad usum hominum æquivalet destructioni physicæ. Quando v. g. in V. L. libamina effundebantur, moraliter et pro usu hominum quasi de-

struebantur. Cfr. L u g o *De Euch. disp. XIX sect. I.*

4. *Estne oblatio sacrificii de jure naturæ?*

R. A u c t. p. 209 et 210.

5. *Quomodo sacrificium dividitur?*

R. A u c t. p. 210 et 211.

Caput II.

De Sacrificii Missæ existentia et essentia. n. 6—17.

6. *Erue ex verbis Conc. Trid. naturam Sacrificii N. L. ; et adde, utrum sit unum an duplex.*

R. Auct. p. 211 et 212 sub I et II.

Itaque Sacrificium N. L. est unum quoad substantiam seu essentialiter, duplex vero quoad modum offerendi seu accidentaliter : cruentum et incruentum.

7. 1. *Quomodo Sacrificium Missæ definiri potest.* 2. *Unde vocabulum Missæ.* 3. *Quibus aliis nominibus apud Latinos designatur.* 4. *Quomodo nuncupatur apud Græcos?*

R. Ad 1um Auct. p. 212 sub III.

Catechismus diæcesanus lect. 34 refert hanc definitionem legitimam : „Incruentum Sacrificium N. L. in quo corpus et sanguis Christi sub specie panis et vini Deo Patri offertur.”

Ad 2um Auct. p. 212 : „Vocabulum.” Fusius Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. I n. 67 sq.*

Ad 3um Apud Latinos sæpe etiam vocatur *Collecta* seu conventus, quia populus in unum colligitur seu convenit, ut Sacrificio intersit; *Canon* ex principali parte actionis liturgiæ; *Oblatio*, *Officium solemne*, *Dominicum solemne*, *Agenda*.

Ad 4um Auct. p. 213 : „Apud Græcos.”

Item *μυστηριον*, secreta actio seu peractio mysterii, *εργουργία*, sacrificium, *εὐλογία*, benedictio, *λατρεία*, cultus, *εὐχαριστία*, etc.

8. *Quinam errores circa Sacrificium Missæ hîc commemorandi sunt?*

R. Auct. p. 213 et 214 sub IV.

Nota 1. In confessione fidei Anglic. anno 1562 sub regina Elisabeth confecta legitur art. 31 : „Oblatio Christi semel

facta perfecta est redemptio, propitiatio et satisfactio pro omnibus peccatis totius mundi, tam originalibus quam actualibus; neque præter illam unicam est ulla alia pro peccatis expiatio: unde Missarum sacrificia, quibus vulgo dicebatur sacerdotem offerre Christum in remissionem pænæ aut culpæ pro vivis et defunctis, blasphema figmenta sunt, et perniciosæ imposturæ."

Pusey generatim Missam ut sacrificium sensu proprio sumptum agnoscere primo noluerunt; attamen jam ab exordio quidam erant inter illos qui illud agnoscebant, et solas Missas *privatas* rejiciebant. Hodie autem omnes ferme Missam ut proprium sacrificium agnoscunt, et Missas *privatas* admittunt. Ita *Katschthaler t. IV p. 465 et 466.*

(1) *cf. Urmot in
Sacram. Ordinis
p. 465 append. II.*

Observandum tamen est, legitimum sacerdotium, ut fert sententia fere communis, apud Anglicanos cessasse, eo quod a temporibus *Eduardi VI* et *Elisabethæ* Ordinis ritus immutati sunt. Cfr. *Tract. de Ordine p. 126, Wouters Comp. hist. eccl. t. III v. Angl. ordinat.* Deficiente autem legitimo ministerio consecrationis, eo ipso verum Missæ Sacrificium deficit.

2. *Bajus* dixit, Sacrificium Missæ non alia ratione esse sacrificium quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat. Vide *Denzinger Enchiridion n. 925.*

3. *Jansenistæ*, quamvis cum *Synodo Pistoriensi* in quibusdam circa Sacrificium Missæ errēt (cfr. *Auct. p. 230*), eam verum sacrificium habent. Unde fideles, casu præsentēs, debent adorare Christum realiter præsentem sub hostiis ab iis consecratis. Quod patet ex responso dato a *Pio VI*: „Fideles genua flectere debent coram hostiis consecratis ab intrusis (sacerdotibus), cum in iis contineatur vere, realiter et substantialiter corpus et sanguis una cum anima et divinitate D. N. J. C. Ne vero in ejusmodi cultu præstando immiscere se videantur Catholici cum schismaticis, curabunt iidem Catholici occasiones declinare occursûs schismaticorum, cum Sacramentum

deferunt." Cfr. *Collectio brevium Pii VI t. I p. 335.*

9. *Proba in Missa offerri proprio sensu sacrificium, et non analogicum aut mere commemorativum Sacrificii crucis.*

R. Auct. p. 214—220.

*Nota post Auct. p. 216: Agnus paschalis insignis erat figura non tantum cruentæ Christi immolationis in cruce, sed etiam Eucharistiæ celebrationis. Etenim sicut Agnus paschalis immolabatur tum ut manducaretur et esset quasi viaticum peregrinorum Hebræorum, tum ut memoria celebraretur transitus Domini et liberationis Judæorum, ita in Eucharistia Agnus Dei per immolationem factus est cibus viatorum, ac passionis ejus et nostræ spiritualis liberationis memoria recolitur. Hujus figuræ impletionem memorat S. Paulus I Cor. V 7 sq.: „Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur . . . in azymis sinceritatis et veritatis." Apostoli ante Christi passionem in novissima cœna manducarunt carnem Christi, seu verum Agnum paschalem; ad cujus epulas Apostolus invitat. Quia vero agnus ante immolabatur quam comederetur, debuit, ut figura figurato responderet, ultimæ cœnæ manducationem præcedere quædam Christi immolatio, nempe consecratio et oblatio SS. Eucharistiæ. Unde Conc. Trid. sess. XXII cap. I: „Celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israël immolabat, novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque de potestate tenebrarum, et in regnum suum transtulit." Cfr. Bellarminus *De Missa lib. I cap. VII.**

Argumento ex verbis institutionis, de quibus Auct. p. 217, vis accedit ex eo quod Christus aperte respexit ad vetus testamentum, quum dicebat: „Hic est sanguis novi testamenti." Sicut Moyses, pacto inter Deum et populum fœdere antiquo, de sanguine vituli in fœderis confirmationem oblatus

dixit: „*Hic est sanguis fœderis* quod pepigit Dominus vobiscum” *Exod. XXIV* 8, ita Christus eadem fere verba usurpavit ad sanciendum novum fœdus per sacrificium sui sanguinis.

10. *Objectiones, earumque refutationem* vide in Auct. p. 220 et 221.

11. *Sacrificium Missæ estne simul relativum et commemorativum Sacrificii crucis?*

R. Affirmative. Unde Conc. Trid. — quamquam *sess. XXII can. 1* et 3 anathemate damnat, qui dixerit, „in Missa non offerri Deo verum et proprium sacrificium” aut Missæ Sacrificium esse „nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti” — docet *l. c. cap. 1*: Christum reliquisse „Sacrificium, quo cruentum illud, semel in cruce peragendum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret.”

Fundamentum relationis seu representationis Sacrificii crucis est in ipsa natura Sacrificii incruenti, ut a Christo institutum est. Etenim hoc ita instituit, ut per distinctam consecrationem vi verborum corpus ponatur sub specie panis et sanguis sub specie vini; qua duplici consecratione repræsentatur et vivide exhibetur separatio sanguinis a corpore, et illius effusio in cruce peracta. Hoc modo Sacrificio incruento instituto, apostolis dat mandatum: „Hoc facite in meam commemorationem.” In quæ verba S. Paulus *I Cor. XI* 26: „Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.” Hanc relationem SS. Patres et et Liturgiæ sæpe declarant, v. g. quando verba consecrationis dicunt gladium spirituale, gladium rationale et incorporeum quo victima immolatur. S. Thomas 3. *Q. 83 art. 1* hanc doctrinam profitens ait: „Celebratio hujus Sacramenti imago quædam est repræsentativa passionis Christi, quæ est vera ejus immolatio, et ideo celebratio hujus Sacramenti dicitur Christi immolatio.”

12. *Quænam præmonenda sunt, ut rite intelligatur quæstio, in quo consistat essentia Sacrificii Missæ?*

R. 1. Hæc quæstio seu disceptatio Theologorum non attingit fidem circa veritatem Sacrificii Missæ. Etenim dog-

matice definitum est atque ex S. Scriptura et Traditione probatur, in Missa verum et proprium sacrificium offerri, ideoque omnes proprietates essentielles veri sacrificii in hac oblatione reperiri. Inquiritur autem, *quomodo* Missa sit veri nominis sacrificium, seu quibus formaliter constituatur ut verum sacrificium. Unde dissensio Theologorum hac de re, nedum infirmet dogma veri Sacrificii Missæ, id confirmat: nam ipsa eorum disceptatio ostendit, eos Missam habere verum sacrificium. Vide Auct. p. 223: „Ante responsionem.”

2. In hac quæstione considerandum est, quænam sit Sacrificii Missæ materia et forma, a. v. a) quænam res in hoc Sacrificio offeratur, sive quænam sit hostia seu victima; b) quænam sit proprie actio sacrificativa, seu quam actione hostia hujus Sacrificii offeratur. Unde

13. 1. *Quænam est Sacrificii Missæ hostia; idque proba.*
2. *In quantum species panis et vini pertinent ad hostiam; et quare non sunt pars hostiæ.* 3. *Quam relationem ad hoc Sacrificium habent ipse panis et vinum?*

R. Auct. p. 221 et 222: „*Quid est.*”

14. 1. *Quomodo actiones, quæ fiunt in Sacrificio Missæ, distinguuntur.* 2. *Quænam requiruntur ut actio in Missa sit sacrificativa.* 3. *Quænam sunt actiones Missæ de quibus potissimum disputatum est, num ad essentiam pertineant?*

R. Ad 1um Actiones Missæ distinguí possunt: 1. in *essentiales*, sine quibus nullum est sacrificium; 2. in *integrales*, sine quibus sacrificium quidem est, sed imperfectum relinquitur; 3. in *cæremoniales*, quæ solummodo fiunt, ut sacrificium digniori et solemniori. modo offeratur, aut ut sacrificium offerendum vel jam oblatum expressius significetur.

Ad 2um Ut actio sit vere sacrificativa, seu ut contineat proprietates essentielles Sacrificii incruenti N. L., ex communiori sententia requiritur, ut sit: hostiæ oblatio, — a Christo in ultima cæna peracta, — fiat in persona Christi seu per legitimum ministrum, — repræsentet Sacrificium crucis, — victimam immutet.

Ad 3um Sunt quinque: oblatio panis et vini ante consecrationem, quæ dicitur offertorium, — consecratio, — oblatio post consecrationem, quando dicitur: *Unde et memores*, item *Supplices te rogamus*, — fractio hostiæ et mixtio cum sanguine — communio.

15. 1. *In quam Missæ actione consistit essentia Sacrificii.* 2. *Proba a) eam consistere in sola consecratione, b) sed utriusque speciei; c) communionem sacerdotis esse partem integram.* 3. *Quænam inde sequuntur corollaria?*

R. Ad 1um Auct. p. 223: „Communior.”

Ad 2um a) Probatur: 1. *Negative* seu *indirecte*, nempe ex eo quod non consistit neque in oblatione quæ fit ante aut post consecrationem, neque in fractione hostiæ et mixtione cum sanguine, neque in sacerdotis communione. Vide Auct. p. 223 et 224: „Probatur.”

Nota. Sententiam *Bellarmini*, essentiam Sacrificii etiam in sacerdotis communione partialiter consistere, S. Alphonsus n. 305 habet probabiliorem. Ratio ejus est quod non in consecratione, sed in sumptione fit realis victimæ consummatio seu destructio, uti ad essentiam veri et perfecti Sacrificii requiritur. Probatur ratio allegata. Victima est Christus sub speciebus panis et vini, seu Christi essentia sacramentalis; atqui in consecratione Christus in altari sacramentaliter tantum ponitur, non vero realiter destruitur: ergo realis victimæ destructio non fit in consecratione. Sumptio autem vitam Christi sacramentalem realiter destruit.

Ad objectionem: In consecratione jam habetur mors Christi mystica seu moralis, atque vi verborum etiam mors realis, quæ mors realis tantum impeditur ex eo quod propter naturalem concomitantiam jam nequeunt Christi sanguis et anima a corpore separari. Respondet: Si concomitantia illa naturalis impedit mortem, impedit etiam Sacrificium, utpote quod sine vera et reali destructione non perficiatur.

Verum sufficit victimæ destructio moralis (n. 3).

Præterea huic sententiæ obstant, præter ea de quibus Auct. p. 224 sub 3, quod actu sumptionis hostia non destruitur, sed tantum localiter mutatur, cum in ipsa sumptione Christus sub speciebus præsens remaneat. Neque dicas, immutationem hostiæ fieri in stomacho quando species corrumpuntur; etenim actio sacrificativa debet fieri in altari intra ipsam Missam, non

in stomacho post Missam. Insuper quum species corrumpuntur, Christus statum victimæ amittit.

2. Probatur *positive*, nempe ex eo quod ²⁾ sola consecratio fit in persona Christi, — ³⁾ repræsentat Sacrificium crucis, nam vi verborum sive gladio verbi mystice corpus Christi a sanguine separatur, — ⁷⁾ victimam immutat, aut quia per mysticam separationem corporis a sanguine Christus tanquam occisus in altari ponitur, aut saltem quia Christus moraliter exinanitur et destruitur, quando sub speciebus panis et vini ad statum cibi et potus dejicitur. Vide *Nota 2.* ²⁾ Insuper sola consecratione Eucharistia essentialiter perficitur ut Sacramentum, ergo etiam ut Sacrificium. Quod S. Thomas etiam *l. c. art. IV ad 1* dicit: „Consecratio chrismatis vel cujuscumque alterius materiae non est sacrificium sicut consecratio Eucharistiæ.”
²⁾ Ex SS. Patribus. Vide *Auct. p. 224 et 225: „II Positive.”*

Nota 1. Oblatio hostiæ in consecratione fit *in actu exercito*, quod sufficit. *Auct. p. 225: „Non obest.”*

2. Sacrificium Missæ est Sacrificium verum et proprium, ac simul commemorativum Sacrificii crucis. In hujusmodi autem Sacrificio sufficit victimæ destructio moralis. Vario modo Theologi explicant, quomodo vel quare in consecratione fiat victimæ destructio moralis, seu talis quæ physicæ æquivalet. Alii cum Lessio *De div. perf. lib. XII n. 95* eam reponunt in mystica occisione: quia verba consecrationis, quantum valent ex se, separant corpus a sanguine, ideoque Christum sacramentaliter mactant et in altari ponunt tanquam victimam occisam; nam quod per naturalem concomitantiam idem est sub utraque specie, hoc est per accidens. Alii cum Lugo *De SS. Euch. disp. XIX sect. V n. 67* et Franzelin *l. c. thes. 16* eam collocant in statu exinanitionis, in quo Christus per consecrationem se sistit: per statum enim cibi et potus corpus ejus humano modo destruitur, quum desinat omnis actus conaturalis vitæ corporeæ pendens a sensibus, ac corpus ejus et sanguis permittatur quodammodo arbitrio creaturarum non se-

cus acsi sit res inanimata. Vide n. 3. Cfr. Sasserath *De Eucharistia* n. 54. (*)

3. Vasquez in 3. *S. Thomæ disp.* 220, 222 contendit, rationem formalem sacrificii positam esse in eo, quod (non solum verbis sed) *re ipsa* exprimatur, Deum esse auctorem vitæ et necis; ideoque sine reali rei oblatae immutatione verum haberi posse sacrificium. Quo posito duplex distinguit sacrificium: absolutum et relativum seu commemorativum. Absolutum (quod per se sine ulla relatione ad aliud est verum sacrificium) requirit realem victimæ immutationem. Relativum autem (quod ex eo solummodo sacrificium est quia aliud repræsentat) requirit tantum veram repræsentationem immolationis seu victimæ destructionis præteritæ. Missam dicit verum, non autem absolutum sed relativum Sacrificium, in quo Christus non vere immutatur, quum non amplius possit mori, ast solum vi consecrationis ita præsens sistitur et mystice moritur, ut repræsentet Sacrificium crucis ejusque sit commemoratio. Itaque totam essentiam Sacrificii Missæ reponit in hac relatione ad Sacrificium crucis, ejus immolationem cruentam realiter exhibet. Hæc opinio ab omnibus fere Theologis rejicitur; attamen dici nequit proscripta esse a Conc. Trid. *sess. XXII can. 3*, quo damnata est hæresis, quæ ita affirmat celebrationem Eucharistiæ esse nudam commemorationem Sacrificii crucis, ut neget eam esse verum et proprium sacrificium. Cfr. Franzelin *p.* 392, Auct. *p.* 228.

Ad b) Auct. *p.* 225: „Probatur 2^a pars.” Vide n. 11.

„Unde, ait Franzelin *thes.* 15 *p.* 388 et 389, si tollatur hæc relatio (seu repræsentatio Sacrificii crucis) secundum institutionem Christi huic Sacrificio essentialis, tollitur ipsa ratio sacrificii. Sublata igitur sanguinis effusione mystica, i. e. consecratione distincta corporis et sanguinis Christi sub duplici specie, quæ effusionem sanguinis in cruce et Sacrificium

(*) „Licet, ait Lugo *l. c.*, ipsa consecratione corpus Christi non destruatursubstantialiter, tamen destruitur humano modo, quatenus accipit statum declivorem et talem, quo reddatur inutile ad usus humanos corporis humani, et aptum ad alios diversos usus per modum cibi. Quare humano modo idem est acsi fieret verus panis et aptaretur ac condiretur in cibum. Fieri enim comestibile illud quod non erat comestibile, et ita fieri comestibile, ut jam non sit utile ad alios usus nisi per modum cibi, major mutatio est quam aliæ, quæ ex communi hominum mente sufficiebant ad verum sacrificium.”

cruentum repræsentat, per consecrationem unius tantum speciei reddetur quidem Christus realiter præsens, sed sacrificium non erit." Eodem sensu Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. II* n. 83 dicit: „Ad Sacrificii naturam et essentiam omnino speciem utramque necessariam esse, et quidem jure et præcepto divino... Neque tamen inde consequitur, si sacerdos solum panem consecraret, non confici Sacramentum; forma enim consecrationis panis neque quoad significatum, neque quoad efficaciam pendet a forma consecrationis vini... Missa tamen, in qua sacerdos alterutram sine altera speciem consecraret, vere et proprie non esset Sacrificium, prout Missa est tale Sacrificium a Christo Domino institutum." Cfr. *Tract. de Eucharistia* n. 13.

Ad c) Auct. p. 225 et 226: „Probatur 3^a pars."

Ad 3um Ex iis, quæ de essentia et integritate Sacrificii Missæ pertractata sunt, deducitur:

1. Semper utramque speciem consecrandam esse, imo per consecrationem unius speciei non satisfieri obligationi offerendi Sacrificium Missæ. Unde si alterutra consecratio fuerit invalida, iterum peragenda est. Cfr. *Tract. de SS. Euch.* n. 14 ad 3um et n. 18 ad 6um.

2. Hostias minores, quæ pro communione populi consecratæ sunt, in altaris corporali relinquendas esse, donec communio sacerdotis peracta sit. Omnes enim sunt una victima, omnesque orationes, oblationes et benedictiones non minus spectant ad hostias parvas quam ad magnam; atque ante communionem sacerdotis Sacrificium non est integrum. Unde *per se* non licet hostias minores ante communionem sacerdotis in tabernaculo ponere, aut eas alteri sacerdoti populo distribuendas dare. Cfr. *Lig.* n. 373.

16. 1. *Quomodo circa naturam et essentiam Sacrificii Missæ errant Anglicani, eorumque apologistæ Le Courayer.* 2. *Quas rationes in patrocinium sui erroris iste adducit?* 3. *Ostende, has rationes esse frivolas.*

R. Auct. p. 226—229.

17. *Quomodo circa essentiam actionis sacrificativæ errant:*

1. *Lutherani*, 2. *Synodus Pistoriensis? Eos refuta.*

R. Auct. p. 229—231.

Caput III.

De ministro Sacrificii Missæ. n. 18—20.

18. *Quinam memorandus est error circa ministrum Sacrificii Missæ?*

R. Error *Jansenistarum*, qui asserunt ipsos fideles, Missæ adstantes, hoc Sacrificium una cum sacerdote celebrante vere et immediate offerre. Quum enim dicant, victimæ participationem saltem spirituales adstantium esse partem Sacrificii incruenti essentialem, inferendum est, etiam laicos cum sacerdote esse Sacrificii ministros. Cfr. Pii VI Bulla *Auctorum fidei* prop. 28.

19. *Quisnam est Sacrificii Missæ: 1. minister principalis, et qua ratione; 2. quisnam secundarius, et unde hoc probatur?*

R. Auct. p. 231.

20. *Quo sensu tamen seu in quantum dici potest, fideles Sacrificium Missæ offerre?*

R. Auct. p. 232: „*An fideles.*”

Caput IV.

De fine, effectibus et fructu Sacrificii Missæ.

n. 21—37.

21. 1. *In quotuplicem finem Sacrificium Missæ institutum est, ac Deo offertur.* 2. *Quare hæretici contendunt, illud non esse propitiatorium, neque impetratorium?*

R. Ad 1um Auct. p. 232, 233.

Ad 2um Protestantes asserunt, hisce finibus vel effectibus admissis, derogari Sacrificio crucis, acsi hoc sit insufficiens; atque hac præcipue de causa Missam verum esse sacrificium negant.

22. 1. *Qua ratione Sacrificium Missæ est propitiatorium et impetratorium?* 2. *Proba per illud Deum placari, et nova auxilia gratiæ obtineri.*

R. Ad 1um Non in se seu ratione sufficientiæ, sed ratione applicationis. Nam per Sacrificium crucis totum redemptionis pretium abundanter solutum est; ideoque altaris Sacrificium non offertur ut novum pretium acquiratur, sed ut infinitum pretium crucis nobis applicetur. Unde Conc. Trid. sess. XXII de Sacrif. Missæ cap. II ait: „Cujus oblationis cruentæ fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur.”

Ad 2um Auct. p. 233 et 234: „Proba.”

23. *Proba per Sacrificium Missæ nullam injuriam fieri Sacrificio crucis, aut huic derogari.*

R. Id, quod dogmatice definitum est a Conc. Trid. l. c. can. 4, probatur ex natura Sacrificii Missæ, quod, ut ait idem Conc. l. c. cap. I, institutum est, ut per illud Sacrificium cruentum repræsentaretur, hujusque salutaris virtus in remissionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur. Nedum igitur derogetur aut injuria

fiat Sacrificio crucis, hujus virtus et efficacia extolluntur: nam Sacrificium Missæ totam suam efficaciam desumit a Sacrificio crucis, hujusque meritorum mera est applicatio. — Porro si medium seu instrumentum applicationis dicatur derogare Sacrificio crucis, etiam preces nostræ, Baptismus, quinimo ipsa Protestantium fides justificativa eidem injuriam inferunt. Cfr. Auct. p. 220: „Obj. 1°.”

24. *Debetne sacerdos Missam celebrans quatuor Sacrificii fines explicite intendere?*

R. Auct. p. 234: „An sacerdos.”

25. *Quinam sunt effectus Sacrificii Missæ?*

R. Auct. p. 234 et 235.

Nota. Effectus correspondet fini; nam idem bonum, quatenus consideratur ut obtinendum, vocatur finis operis, et quatenus consideratur ut jam obtentum, dicitur effectus.

26. *Quandonam aliquid dicitur effectum causare ex opere operato immediate, quandonam mediate?*

R. Auct. p. 235: „Notandum.”

27. 1. *Proba, Sacrificium Missæ:* a) *suos effectus causare ex opere operato;* b) *etiam vim habere ex opere operantis.* 2. *Quos effectus operatur:* a) *mediate,* b) *quosnam immediate.* 3. *Quosnam effectus producit infallibiliter, quosnam fallibiliter.* 4. *Quo tempore effectus operatur?*

R. Auct. p. 235—239.

28. *In quantum Missa mali sacerdotis dici potest minores effectus producere quam Missa boni sacerdotis?*

R. Auct. p. 239: „An Missa.”

29. 1. *Quid intelligitur per fructus Sacrificii Missæ.* 2. *Quotuplex iste fructus distinguitur, et cui obvenit?*

R. Auct. p. 240.

Nota. Sacerdos non potest per unam Missam satisfacere duobus stipendiis, applicando uni fructum specialem et alteri specialissimum. Unde hoc constet, et quænam hujus rei sit

ratio, vide in Auct. p. 241: „*An sacerdos.*”

30. 1. *Quid est applicatio Sacrificii Missæ.* 2. *Num requiritur specialis et expressa applicatio sacerdotis celebrantis:* a) *ut ipse obtineat fructum specialissimum;* b) *ut Ecclesiæ obveniat fructus generalis?*

R. Ad 1um Est intentio, qua sacerdos vult, ut Sacrificii fructus determinatæ personæ cedat.

Ad 2um Auct. p. 241: *An requiritur.*”

31. 1. *Quid Synodus Pistoriensis docuit de applicatione fructus specialis?* 2. *Proba sacerdotem arbitrio suo fructum specialem applicare posse.*

R. Auct. p. 241 et 242: „*Proba.*”

32. 1. *Applicatio fructus specialis debetne fieri personis determinatis et sacerdoti notis, ut ille ipsis obveniat.* 2. *Cui obvenit fructus specialis, si sacerdos eum nemini applicavit aut applicavit incapaci.* 3. *Quandonam hæc applicatio fieri debet.* 4. *Qui fructum specialem uni determinato applicare tenetur, potestne valide applicare alteri?*

R. Auct. p. 242 et 243.

Nota ad 1um: Sufficit applicatio implicite determinata, quia tunc persona, cui applicatur, licet sacerdoti celebranti sit ignota, Deo perfecte designata est. a) Hinc sufficit si fit applicatio ignoto, qui stipendium dedit, cui ut fiat exigit fundatio, cui primum promisi, — animæ purgatorii, quæ cæteris magis est derelicta aut Deo magis grata, — ad intentionem, quam quis in libello suo notavit, — quam superior aut alius a quo stipendium acceptum est, determinavit, modo iste determinationem fecerit. b) Qui a diversis accepit v. g. decem stipendia, et nescit a quibus et quo ordine data sint, sufficienter determinat, si facit intentionem seu applicationem secundum ordinem quo stipendia tributa sunt. Attamen (nisi debeat unam aut alteram Missam celebrare pro urgente causa) potest quamlibet ex decem istis Missis offerre ad intentionem omnium qui stipendia dederunt, applicans singulis partem

cujusque Sacrificii debitam, nam fructus Sacrificii est divisibilis. Quodsi ipse celebrans stipendia non collegit, sed alter qui ex cumulo stipendiorum quæ habet, diversis sacerdotibus distribuit, per se distributoris est secundum ordinem temporis quo data sunt distributionem facere, et sacerdotis celebrantis est Missas offerre secundum ordinem sibi præstitutum. Sin ordo præstitutus non est, aut pro nullo ex his stipendiis tempus urget, potest omnes Missas celebrare pro omnibus. c) Intentio autem seu applicatio *confusa* non sufficit. Unde qui accepit a decem personis stipendium, aut decem stipendia pro diversa defuncta, non sufficienter determinat, ideoque nulli ex istis decem applicat, si facit intentionem celebrandi unam ex decem, nullo modo determinans quotam ex illis intelligat. Cfr. Lig. n. 335 *Quer. II*, Gury n. 355—357, *Casus t. II* n. 345 sq., Marc n. 1599, Lehm. n. 189.

Neque determinat, qui, nulla prorsus determinatione facta, applicat ei cui Deus vult Missam applicari; nam Deus nulli determinate applicat, sacerdoti applicationem relinquens.

33. *Qualis in sacerdote requiritur intentio ex parte subjecti, ut fructus Sacrificii alicui specialiter applicetur?*

Præn. Dicitur: ex parte *subjecti*; nam de intentione ex parte *objecti*, cui applicatur, actum est n. 32 ad 1um.

R. Auct. p. 243 et 244: „*Qualis.*”

Nota. „Sacerdos, ait Ben. XIV l. c., ut se omnibus expediat difficultatibus, in preparatione ad Missam antequam sacris se vestibus induat, ne omittat Sacrificii fructum applicare.”

34. 1. *Num valide et licite Missæ applicantur eis, in quorum gratiam postea stipendia offerentur ad Missas celebrandas.* 2. *Licetne sacerdoti, qui singulis hebdomadibus duas Missas celebrare tenetur, istas ante tempus statutum legere?*

R. Ad 1um „Probabilius, ait Lig. n. 337, talis applicatio non solum erit illicita, sed sæpe invalida, quia sæpe accidet, quod Missa tunc dicatur pro causa, quæ adhuc non existit... Si vero sacerdos prævideat, quod postulabuntur

Missæ pro aliquo *defuncto*, bene potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offerentur pro persona determinata." Vide Auct. p. 244: „*An licet.*”

Ad 2um Auct. p. 245: „*An sacerdos.*”

35. 1. *Quomodo valor Sacrificii Missæ distinguitur ab ejus fructu.* 2. *Quantus est ejus valor, quantus ejus fructus?*

R. Ad 1um Valor differt a fructu, ut causa ab effectu. Nam valor intelligitur dignitas et virtus, quam Sacrificium Missæ in se habet; fructus autem intelligitur effectus, quem hæc virtus producit relate ad nos; a v. quando de valore agitur, inquiritur, quid *possit* efficere, — quando de fructu, quid de *facto* efficiat. Auct. p. 245: „*Distinguendum.*”

Ad 2um *Valor* Sacrificii Missæ est tum intensive tum extensive infinitus seu potius quantum ad nos indefinitus. Ratio est quod èt victima èt principalis offerens sunt infiniti valoris. Dicitur *potius indefinitus*, quia creaturæ, quibus fructus applicantur, infiniti non sunt capaces.

Fructus autem est *intensive* finitus ob eandem rationem, quia nempe ii pro quibus offertur habent limitatam capacitatem et dispositionem; quæ dispositio in vivis semper augeri potest v. g. per majorem devotionem et charitatem. Cfr. Auct. p. 237: „2° *Infallibiliter.*”

36. Quæritur vero, num etiam *extensive* sit infinitus, a. v. num per se idem sit, utrum Sacrificium Missæ offeratur pro pluribus an pro uno. Duplex est sententia probabilis.

1^a Sententia affirmat, Missam quæ pro pluribus offertur, singulis eorum eosdem fructus producere quos produceret si pro uno offerretur. Hujus sententiæ ratio est, quod valor Sacrificii est infinitus; unde per se applicari potest innumeris hominibus quin exhauriatur.

Auctores, qui hanc sententiam propugnant, illicitum tamen dicunt, pro una Missa plura stipendia accipere: a) tum quia stipendium datur ad sustentationem ministri, ideoque deest titulus accipiendi aliud stipendium, si ministro sua sustenta-

tio tribuitur; b) tum quia sententia opposita manet probabilis, ideoque sacerdos non potest pro stipendio certo incertum Sacrificii fructum applicare. Cfr. Auct. p. 246: „Alii dicunt.”

2^a Sententia negans docet, fructum Sacrificii extensive esse finitum ex voluntate Christi; ideoque si pro pluribus offeratur, singulis minus prodesse, quam si pro uno offerretur.

Hæc sententia probatur: a) Ex praxi Ecclesiæ, cui semper curæ fuit ut pro singulis defunctis Missa celebraretur, et quæ probavit foundationes pro personis determinatis. Hæc autem praxis in sententia priori est inutilis, imo crudelitatem sapit, quum per applicationem uni tantum animæ factam cæteræ excluduntur. b) Ex praxi sacerdotum, quorum plurimi, acceptis pluribus stipendiis secundum diversorum intentionem, pro unoquoque stipendio specialem Missam offerre solent. In priori vero sententia deberent quamlibet Missam omnibus simul applicare. c) In priori sententia posset sacerdos, qui ex stipendio Missam pro aliquo offerre debet, sine injuria eandem etiam aliis applicare, — item hanc Missam applicare ut satisficiat voto aut præcepto superioris. d) S. Thomas in *IV dist. 45 Q. 2 art. IV quær. 2*: „Melius est plures juvare quam unum. Si ergo suffragium pro multis factum tantum valeret singulis ac si pro uno tantum fieret, videtur quod Ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo singulariter Missa vel oratio fieret, sed quod semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis; quod patet esse falsum.” Cfr. Lehmk. n. 184, Palmieri t. *IV p. 715* (a). Vide Auct. p. 245 et 246.

Nota. Aertniji n. 111 (1) ait: „In opere morali n. 312 S. Alph. utramque sententiam probabilem dicit, primam vero sibi videri probabiliorē. At in duobus posterioribus operibus, nempe in opere *In Trident. sess. XX n. 22*, et in opusculo de Missarum stipendiis, cui titulus: *De abusibus in acceptandis Missis n. 26—28*, absolute docet secundam sententiam, eamque communem vocat; unde videtur sententiam mutasse. Quapropter, cum secunda sententia omnino præponderare vi-

deatur, eam multo probabiliorem nuncupavi.” Cfr. A u c t. p. 246 : „ Alii sustinent.”

37. *Quid in hac sententiarum diversitate practice attendendum est?*

R. Sacerdos primo et principaliter Sacrificii fructus applicare debet illi, pro quo celebrare tenetur ratione obligationis susceptæ. Huic intentioni expedit addere conditionatam : si Missa non prosit ei cui applicatur, ut fructus applicentur iis qui stipendium dederunt, aut secundum intentionem quam re cognita iidem haberent, etc. Deinde optime addit alias intentiones secundarias applicandi nempe fructus, quantum sine præiudicio prioris intentionis fieri potest, aliis sibi charitate aut alia ratione conjunctis vel commendatis, etc. Vide A u c t. p. 247 et 248.

Caput V.

De subjectis pro quibus Sacrificium Missæ offerri potest, — de hujus differentia ab aliis sacrificiis, — et de stipendio. n. 38—57.

38. *Pro quibus sacerdos generatim Sacrificium Missæ offerre, i. e. quibus fructum specialem applicare potest?*

R. Pro omnibus vivis et defunctis in purgatorio degentibus, nisi ab Ecclesia positive excluduntur. Auct. p. 247: „Sacerdotes.”

39. *Pro quibus vivis in specie Sacrificium Missæ 1. offerri licet, 2. pro quibus non licet?*

R. Ad 1um Offerri licet: 1. Pro Catholicis, etiam peccatoribus. Auct. p. 247 et 248: „Certo.”

2. Pro catechumenis et infidelibus præcipue ad impetrandum bonum eorum spirituale. Quod probatur ex V. Lege, ex Sacrificio crucis, ex usu primævæ Ecclesiæ et ex S. C. Officii. Vide Auct. p. 248.

3. Probabilius pro excommunicatis toleratis, nisi sint hæretici vel schismatici. Auct. p. 249: „Quoad toleratos.” Cfr. Tract. de cens. n. 49 *Effectus I* et n. 57.

Ad 2um Offerri non licet:

1. Pro excommunicatis vitandis. Auct. p. 249: „Imprimis.”

2. Pro hæreticis et schismaticis, nisi ad impetrandam eorum conversionem; id constat ex S. C. Officii 19 April. 1837. Auct. p. 249 et 250: „Notandum.”

Nota. Licet tamen sacerdoti pro his in *Memento* vivorum privata intentione directe orare, imo ipsam actionem sacrificandi quatenus est ipsius opus privatum, pro iis offerre. Item licet pro iis Sacrificium Missæ indirecte offerre. Auct. p. 248 et 249: „1° Quod non.”

40. 1. *Quare Sacrificium Missæ offerri non potest pro damnatis.* 2. *Quomodo itaque intelligenda est oratio Ecclesiæ: Libera animas defunctorum de pœnis inferni?*

R. Auct. p. 250.

41. 1. *Proba pro sanctis non posse Sacrificium Missæ offerri, neque ut est propitiatorium, neque ut est impetratorium.* 2. *Potestne ipsis sanctis offerri.* 3. *Quid intendit Ecclesia, cum in honorem sanctorum Missas celebrat?*

R. Auct. p. 250 et 251.

42. 1. *Proba Sacrificium Missæ rite offerri pro animabus in purgatorio.* 2. *Quem effectum istæ animæ ex Sacrificio Missæ percipiunt?*

R. Ad 1um Auct. p. 251: „*Proba.*”

Ad 2um Auct. p. 252: „*Quem effectum.*”

43. *Licetne Missæ Sacrificium offerre pro defunctis: 1. sine Baptismo, 2. hæreticis vel schismaticis, 3. excommunicatis, 4. peccatoribus publicis.*

R. Ad 1um Auct. p. 252: „*Sub distinctione.*”

Nota. Qui affirmant, pro defunctis catechumenis Missam offerri posse, nituntur etiam auctoritate *S. Ambrosii*, utpote qui in oratione *De obitu Valentiniani*, qui obierat catechumenus, hortetur, ut pro anima ejus sacrificia offerantur. Cfr. *Tract. de Baptismo n. 38*, *Anal. jur. pont. livr. 50 p. 1538*. Alii autem negant eo quod hujusmodi sepultura ecclesiastica privantur.

Ad 2um Auct. p. 252: „*Quoad 1um.*”

Hoc constat etiam ex *Brevi Gregorii XVI 9 Julii 1842*. Vide *N. Rev. théol. t. III p. 309 sq.*

Ad 3um Auct. p. 252: „*Quoad 2um.*”

Ad 4um Pro peccatoribus publicis, quibus denegatur ecclesiastica sepultura, Sacrificium Missæ certo offerri nequit publice (i. e. populo conscio), neque specialis Missa de *Requiem* cum peculiari oratione pro iis. Ratio est quod quibus denegatur sepultura ecclesiastica, denegantur omnia suffragia Eccle-

siae publica. (*) Itaque quum sacerdos Missam nomine Ecclesiae offerat, eam publice pro hujusmodi peccatoribus offerre ipsi certo non licet.

Quæritur autem, num pro iis Missa occulte seu secreto offerri liceat. Plures negant, quia sacerdos etiam occulte celebrans personam publicam Ecclesiae agit; atque Ecclesia externo suo iudicio peccatores, quibus sacram sepulturam negat, generatim ut damnatos habet. Non obstat, ut dicunt, eos extremis vitae momentis poenitere potuisse; nam „secretiora divinae gratiae mysteria ad externum Ecclesiae iudicium minime pertinent”, ut ait *Gregorius XVI* in Brevi citato agens de acatholicis. — Alii affirmant, quia per denegationem sacrae sepulturae Ecclesia eos censetur tantum privare suffragiis quae publice fiunt. Rationes hujus sententiae sunt: a) quod Ecclesia, ut denegetur sacra sepultura, requirit crimen publice notum; b) decretum S. C. Inq. u. 27 *Julii* 1892. Quum ex hujus S. C. decreto 15 *Dec.* 1886 ecclesiastica sepultura donari non possint qui propria voluntate cremationem sui corporis elegerint et in hac voluntate certo et notorie usque ad mortem perseverarint, quæsitum fuit: „Utrum liceat pro fidelibus, quorum corpora non sine ipsorum culpa cremata sunt, Missae Sacrificium publice offerre vel etiam privatim applicare, itemque foundationes ad hunc finem acceptare.” Respondit S. C. Inq. u. 27 *Julii* 1892: „Ad II. Circa publicam S. Missae applicationem, Negative; circa privatam, Affirmative.” (**). Cfr. N. Rev. théol. t. XXIV p. 618, t. XXVII p. 128 sq.

(*) „Nomine ecclesiasticae sepulturae, inquit Baruffaldi *Rit. Rom. comment. tit. XXXV n. 4*, non tantum locus sacer, verum etiam pulsatio campanarum, exequiae, luminaria, processiones, suffragia, Missae, aliaeque similia in Ecclesia catholica pro defunctis fieri consueta, intelliguntur: propterea cui prohibitum unum est aut permissum, et alterum permissum vel prohibitum esse censetur.”

(**) Ad horum intelligeatiam faciunt quae S. Congr. præmiserat. Etenim ad quæsitum primum: „Utrum liceat Sacramenta morientium ministrare fidelibus qui massonicae quidem sectae non adhærent, nec ejus ducti principiis, sed aliis rationibus moti

Quinimo Marc agens de defunctis infidelibus, hæreticis et schismaticis dicit n. 1601 *Quær. 2 Resp. 2*: „Licet pro ipsis etiam Missam diei (non de *Requie*) occulte applicare; modo vitetur scandalum. Sic v. g. sacerdos cui stipendium pro aliquo hæretico in particulari offertur, respondere poterit se posse applicare Missam (de *Requie*) pro omnibus fidelibus defunctis, cum intentione subveniendi etiam animæ illius defuncti, si hoc acceptum sit coram Deo.” Item Lehmk. de iisdem agens ait n. 176: „Si probabilia signa sunt, defunctum bona fide atque in gratia divina ex hac vita migrasse, occulte seu privatim sacerdos pro tali defuncto in particulari celebrare posse videtur. Specialem autem Missam de *Reg.*, potissimum cum speciali oratione pro hoc defuncto, fieri, mihi non probatur, siquidem hæc nunquam non publica actio est.”

44. *In quibus Sacrificium Missæ differt: 1. a sacrificiis Legis Mosaicæ et naturæ, 2. a Sacrificio crucis, 3. a Sacrificio ultimæ cænæ, 4. a Sacramento Eucharistiæ?*

R. Auct. p. 253—255.

45. *1. Quid intelligitur per stipendium Missæ. 2. Quænam est stipendiorum origo. 3. Licetne stipendium accipere pro celebratione Missæ; ex quibus hoc probatur. 4. Quæ obligatio contrahitur per acceptionem stipendii?*

R. Auct. p. 255—257.

46. *1. Quodnam est stipendium legitimum. 2. Licetne pascisci de stipendio Missarum. 3. Quomodo peccat sacerdos plus exigens quam stipendium legitimum. 4. Ex quibus titulis licet plus accipere quam stipendium legitimum; quid vero censendum de celebratione Missæ pro minori stipendio?*

R. Auct. p. 257 et 258.

Nota ad 1um: Stipendium ordinarium, in nostra Diœcesi consuetudine statutum, est decem assium.

Nota ad 2um: Conc. Trid. prohibet pacta et importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones; quæ fiunt: a) si quid novi vel insoliti exigitur, aut si quid petitur supra ta-

corpora sua post mortem cremanda mandarunt, si hoc mandatum retractare nolint?” Respondit: „Si moniti renuant, Negative. Ut vero fiat aut omittatur monitio, serventur regulæ a probatis auctoribus traditæ, habita præsertim ratione scandali vitandi.”

xam statuto Ordinarii vel legitima consuetudine determinatam ;
b) si legitimum stipendium importune vel illiberaliter exigitur.
— Attamen legitimum stipendium moderate et caute exigere licet, modo absit coactio et scandalum. Lig. n. 320 *Dub.* 4. Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 130, Resp. ad Q. B. anni 1871 p. 75—77.

Non tamen „illicitum videtur, si sacerdos pinguioribus stipendiis ordinarie provisos respondeat petenti: Non possum ipsemet stipendia tua exonerare, nisi tantum tribuas, quantum alii tribuerunt. Hoc enim pacto petentis libertatem non lædit.” Aertnys n. 123 *Quer.* 4.

Nota ad 3um: Vide Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. V cap. IX* n. 2. — Conc. Prov. p. 199 ait: „Pertinet ad Episcopum ordinarium Missarum stipendium vel eleemosynam determinare, pro locorum adjunctis: quare nec parochi, nec fabricæ concilio licet, ne in Missis quidem cum cantu, stipendium lege diœcesana definitum, vel pro peculiari loci consuetudine admissum, inconsulto Ordinario augere, vel alia quavis ratione immutare.”

Nota ad 4um: Syn. Diœc. p. 67 ait: „Caveat quisque, ne . . . ex fraudulenta quadam liberalitate minori stipendio Missas celebrandi onus in se suscipiat.” Cfr. Ben. XIV *l. c.*

Nota. Si testator præcepit, ut post suam mortem determinatus numerus Missarum celebrarentur, non addito certo stipendio, istud aut statuendum est secundum stipendium consuetum Diœcesis, — aut, ut decrevit *Urbanus VIII*, ab Episcopo præscribenda est eleemosyna congrua, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum secundum morem civitatis vel provinciae. — Si vero testator reliquit certam summam, ut pro ea Missæ celebrarentur, non determinato earum numero, tot celebrari debent quot præscripserit Ordinarius secundum morem civitatis vel provinciae. Ita *Innocentius XII* Const. *Nuper Ad II* et *V*. Vide casum de testamentario, qui in favorem animæ testatoris ex hujus præsumpta voluntate determinavit stipendium consuetum majus ut eo citius Missæ celebrarentur, in N. Rev. théol. t. XVI n. 562. Cfr. Lig. n. 320, Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. II* n. 199.

47. 1. *Licetne sacerdoti, qui stipendium accepit, Missæ celebrationem alteri committere.* 2. *Licetne eam alteri committere retenta sibi parte stipendii; quandonam ob tale peccatum incurritur excommunicatio.* 3. *In quibus casibus licet sibi partem stipendii retinere.* 4. *Num ille, qui partem illegitime retinuit, obligatus est ad restitutionem; et cuinam.* 5. *Licetne duobus sacerdotibus permutare obligationem celebrandi, retento proprio stipendio inæquali?*

R. Auct. p. 257—260.

Ad 3um *Nota quoad casum primum:* Licet generatim quando stipendium consueto majus constitutum est ob titulum a celebratione Missæ distinctum, v. g. ob alia onera simul ferenda, ad honestam alicujus vitæ sustentationem. Unde speciatim si stipendium provenit *ex beneficio*. Quod extendi debet: a) Ad capellanium amovibilem, modo *pro capellania* certi redditus sint annuatim constituti; secus vero si hujusmodi capellano *pro qualibet Missa* celebranda certa detur elemosyna. S. C. C. 15 *Mart.* 1745. b) Ad sacerdotem, cui commissa est celebratio ex pingui legato ad vitam sibi relicto cum onere Missarum. Lig. n. 321: „Idem licet.” c) Ad fundationes Missarum, pro quibus stipendia consueto majora constituta sunt, modo morali certitudine constet pinguiora stipendia assignata esse in gratiam vel pro congrua sustentatione parochi. S. C. C. 22 *Aug.* 1874. Cfr. N. Rev. théol. t. VI p. 355, 470, 572, Van de Burgt *De cel. Miss.* n. 108. (*)

Nota quoad casum tertium: Dicit Billuart *De Euch. diss. VIII art. VI Petes* 4, se id non practice tutum putare, „nisi quando certo constet de pleno, spontaneo et libero consensu alterius, ut si v. g. (unus) sincere offerat et conferat stipen-

(*) Olim in pluribus Diœcesis nostræ locis vigeat praxis, qua parochi ex honorario Missarum, quæ ab eorum sacellanis vel assistantibus celebrabantur, partem sibi retinebant. Usus iste innitebatur ea consideratione quod majora stipendia parochis darentur ob titulum a celebratione distinctum. Qua de re vide Resp. ad Q. B. p. 121 sq.

dium integrum, alter autem motu proprio ex gratitudine partem remittat." Rationem præmittit: „quia regulariter contingit quod illa partis condonatio non sit omnino et plene spontanea; . . . sed remittunt, quia vident hanc esse voluntatem conferentis, et timent ne alioquin ad alios nunc aut in posterum deferat, et ipsi careant."

Nota ad 5um: Id licitum per se habent Sasserath n. 71 Res. 7, Reuter n. 233 sub 4, Billuart l. c. Petes 5, Vindicie Alphons. p. 387 (edit. Rom.), Aertnijs n. 123 Quær. 10, Ballerini in Gury n. 372, Palmieri n. 258, Haine n. 114.

48. 1. Sacerdos tenetur pro singulis stipendiis Missam celebrare, etiamsi sint justo minora. 2. Sacerdos omittens celebrare Missam, cujus celebrandæ obligationem habet ex beneficio, cura animarum, præcepto superioris, voto, aut stipendio, quamvis hoc non sit materia gravis, probabiliter mortaliter peccat; — non autem si omittit Missam gratis promissam, quia simplex promissio non obligat sub gravi. Lig. n. 317 Quær. IV. 3. Duplici stipendio accepto: uni pro defuncto, alteri pro conversione peccatoris, non satisfieri potest per unam Missam, applicando defuncto fructum satisfactorium, alteri fructum impetratorium. 4. Sacerdoti, qui ratione beneficii tenetur alicui Missam applicare, illicitum est pro eadem Missa stipendium accipere. 5. Sacerdos, qui solum pro populi commoditate in certo loco celebrare tenetur, potest insuper aliud stipendium accipere, ut fructum specialem applicet. Attamen, ut dicit Lig. n. 324 Quær. I, debet ex fundatione constare de libertate applicationis. De hisce fusiùs Auct. p. 260—262.

49. *Licetne onus celebrandæ Missæ alteri committere dando ipsi pro pecunia accepta libros, merces, etc."*

R. Auct. p. 262.

Nota. Ecclesia vetat præcipue turpis lucri studium et negotiationem, quæ per Missarum eleemosynas aut in iis colli-

gendis exerceatur. Quare ex decreto S. C. C. 9 Sept. 1874 prohibetur, quominus bibliopolæ vel mercatores Missarum eleemosynas colligant, et sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam, sed libros aliasve merces rependant; — item quominus acceptæ a fidelibus vel locis piis eleemosynæ Missarum tradantur bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus; — item quominus a dictis bibliopolis vel mercatoribus pro Missis celebrandis recipiantur libri aliæve merces. Ex decreto autem ejusdem S. Cong^{is} 25 Maii 1893 sacerdotes, qui contra hanc prohibitionem egerint, suspensioni a divinis S. Sedi reservatæ et ipso facto incurrendæ obnoxii sunt; clerici autem sacerdotio nondum initiati eidem suspensioni quoad susceptos ordines subjacent et inhabiles fiunt ad superiores ordines suscipiendos; laici demum excommunicatione latæ sententiæ Episcopo reservata obstringuntur. Fusius in N. Rev. théol. t. XXV p. 354 sq. et t. XXVI p. 369 sq.

50. Quo tempore tenetur sacerdos celebrare Missam, pro qua stipendium accepit?

R. Auct. p. 262 et 263: „Quo tempore.”

51. 1. Licetne sacerdoti plura congerere stipendia Missarum, quas prævidet non nisi post diuturnum tempus celebrari posse. 2. Quænam dilatio censetur modica?

R. Ad 1um Auct. p. 263: „An licet.”

Ad 2um Auct. p. 263 et 264: „Quenam.”

„Probabile videtur, ait Lig. n. 317 Quær. II, id quod dicit Lugo, nempe nequaquam peccare sacerdotem, qui dicit Missam promissam infra duos menses, et hanc sententiam approbat etiam Cont. Tourn., asseritque esse communem . . . In Missis autem pro defunctis dilationem unius mensis merito gravem reputant Salm., Pal., Esc., et ab hac sententia non dissentiunt Sporer, Ronc., Cont. Tourn. et Croix, dum dicunt Missas pro defunctis celebrandas citius quam pro vivis.” Unde Lemhk. n. 199: „Ex multorum scriptorum sententia diu-

turna dilatio non censetur, quæ duos menses non excedat: nisi forte de defunctis, maxime recenter defunctis agatur, circa quos multi iique alioqui sat benigni auctores dilationem breviorē, v. g. unius mensis, gravem habent." Idem fere sentiunt Scavini *n.* 644, Aertnijs *n.* 124, Marc *n.* 1615, Gury *n.* 369, Konings *n.* 1324.

Nota. Ne pusillis scandali occasio præbeatur, atque ut omnis turpis lucri suspicio removeatur, Conc. Prov. *p.* 163 severissime prohibet ne Missarum stipendia in pœnitentiam imponantur; imo Syn. Diœc. *p.* 50, ne in audiendis confessionibus a pœnitentibus accipiantur. „Dedecet enim, ait S. C. de Prop. Fide, ut ubi iudicium sacramentale exercetur, sacerdos qui pro tribunali sedet quovis sub titulo vel prætextu pecunias accipiat." Cfr. Conc. Prov. *l. c.*

52. 1. *Quid S. C. C. mandavit, ne Missarum major numerus in privatorum manus congeratur.* 2. *Quomodo hoc præceptum intelligendum est.* 3. *Quid Ordinarius noster quoad istam rem statuit?*

R. Ad 1um S. C. C. 25 Maii 1893 in decreto, quod S. S. ratum habuit, confirmavit atque edi mandavit, decernit et mandat, „sub gravi obedientiæ præcepto, ut in posterum omnes et singuli ubique locorum beneficiati et administratores piarum causarum aut utcumque ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, in fine cujuslibet anni Missarum onera, quæ reliqua sunt, et quibus nondum satisfecerint, propriis Ordinariis tradant juxta modum ab iis definiendum."

Ad 2um Quamquam verba decreti sunt absoluta, nec ullam exceptionem aut limitationem insinuant, anteriora decreta — quoad tempus intra quod Missæ propter stipendium acceptum celebrari debent vel possunt — non abrogant aut modificant. Unde hoc præcepto non comprehenduntur:

1. Onera Missarum, quibus satisfieri potest intra modicum tempus; de quo *n.* 51.

2. Missæ quæ celebrantur tempore a stipendiorum largitoribus determinato.

3. Missæ in cantu et etiam aliæ, quæ publice e suggestu die dominico populo annuntiantur et fixo die celebrandæ statuuntur. Etenim eleemosynarum largitores dilationi, si propter Missarum abundantiam necessaria sit, acquiescere censentur, imo nolunt ut celebrentur in ecclesia non sua. Ita in *Communicandis anni 1894 p. 30* cum *N. Rev. théol. t. XXV p. 363 et 364.*

Ad 3um Quoad reliquas Missas, quæ decreti præcepto comprehenduntur, Ordinarius noster statuit :

1. „Intentiones seu Missarum onera, quæ reliqua sunt in fine anni et non excipiuntur, mediante decano tradentur cum annexo stipendio ante 15 *Januarii* Vicario nostro Generali.”

2. „Notificent parochi in sua parochia decretum et hanc ordinationem nostram administratoribus causarum piarum, quales sunt directores Confraternitatum, Congregationum, Processionum, etc., quibus incumbit onus intentionum exonerationem procurandi. Singulo anno in posterum per decanum in sua visitatione inquiretur, an ordinatio hæc sedulo fuerit observata.”

53. *Licetne ecclesiarum administratoribus de stipendiis aliquid detrachere in commodum ecclesiæ subministrantis indumenta aliaque utensilia?*

R. Auct. p. 264.

Nota. „Nemo tamen non videt, ait Syn. Diœc. p. 109, quam æquum et justum sit, — maxime si ecclesiæ ærarium prematur inopia, — ut sacerdotes non adscripti, qui in aliqua ecclesia vel oratorio celebrare habitualiter solent, quamdam compensationem ipsi retribuunt.”

54. *Quanam intelliguntur Missæ manuales seu adventitiæ, quænam vero perpetuæ seu fundatæ?*

R. Auct. p. 264: „Nota.”

Nota 1. Missæ *perpetuæ* dicuntur etiam *fundatæ*, quia per longum annorum spatium celebrandæ sunt ex voluntate vel

præcepto pii cujusdam *fundatoris*, qui hunc in finem Ecclesiæ vel pio Instituto fundum aut capitale reliquit.

2. Missæ *manuales* itaque distinguuntur a Missis perpetuis ex tempore, per quod celebrandæ sunt. Attamen Missæ vocantur quoque manuales hoc sensu vel hac de causa, quod *totum* stipendium datur pro *sola* Missæ *celebratione*. Si ita intelligantur, sæpe opponuntur Missis quæ celebrari debent propter *foundationem*, si nempe pro Missis fundatis constituta sunt stipendia *consueti* *majora ob titulum a celebratione distinctum*. Vide n. 47 ad 3um.

Unde si hoc sensu sumuntur, Missæ perpetuæ et fundatæ possunt esse manuales. Hac quoque de causa dicit Lig n. 321: „Ratio horum est, quia decreta prohibentia retinere partem stipendii, tantum loquuntur de Missis manualibus”; — atque Ponens in causa *Coloniensi* 18 Julii 1868: „in hoc repositam esse *manualitatis* rationem, cum unice eleemosyna tradatur titulo celebrationis.” Cfr. Acta S. Sedis t. IV p. 40.

55. *Licetne sacerdoti, cui bis eodem die celebrare permittitur, duplex stipendium accipere?*

R. Negative; pro una tantum Missa stipendium accipere licet. Parochis autem, qui unam Missam populo applicare debent, pro neutra Missa, neque directe neque indirecte, stipendium percipere licet, nisi Episcopus justa et gravi causa intercedente, ex acceptis ab Ap. Sede facultatibus, dispensandum censuerit. Conc. Prov. p. 201. Quam facultatem Episcopus noster habet ex Rescripto S. C. de Prop. Fide 15 Oct. 1863, in quo i. a. dicitur: „SS. D. N. Papa benigne decernere dignatus est, ut Ordinariis Missionum facultas impertiatur, quemadmodum per præsentis litteras eisdem tribuitur, indulgendi ut, justa et gravi causa intercedente, sacerdotes sibi subditi etiam pro secunda Missa in eadem die celebranda stipendium percipere possint ac valeant.” Cfr. Conc. Prov. app. XXIX p. 149. Etiam S. C. C. 23 Maii 1861 decrevit: „posse permitti prudenti arbitrio Episcopi remunerationem intuitu laboris et incommodi, exclusa qualibet eleemosyna pro applicatione Missæ.” Cfr. Acta S. Sedis t. I p. 15. Vide etiam decretum S. C. C. 29 April. 1871 in Acta S. Sedis t. VI p. 526—529.

Nota 1. Non prohibitum tamen videtur in Nativitate Domini pro tribus Missis tria stipendia accipere. Cfr. Tract. de Euch. n. 97 ad 3um.

2. Parocho ægrotante aut alia ex causa impedito quominus celebret Missam, non licet ejus sacellano, qui habet facultatem binandi, pro una Missa stipendium accipere et alteram loco parochi pro parochia gratis offerre. Etenim parochus, qui propter sustentationem quam accipit a parochia huic ex justitia Missam applicare tenetur, indirecte accipit stipendium ex eo quod sacellanus pro eo Missam gratis offert. Cfr. N. Rev. théol. t. XXV p. 20 sq.

3. Sacerdos, qui ex statutis sodalitatis, cui nomen dedit, tenetur Missam celebrare pro sodali defuncto, potest ad satisfaciendum huic oneri secundam Missam in die binationis applicare. Ita decr. S. C. C. 5 Martii 1887. Ratio est quod sacerdos secundam Missam applicans sodali suo nec directe nec indirecte eleemosynam percipit. Cfr. N. Rev. théol. t. XIX p. 254 sq.

56. 1. Num Missæ qualitas est circumstantia gravem inducens obligationem. 2. Satisfacitne suscepto oneri celebrandi pro defunctis aut in honorem alicujus mysterii vel sancti, qui legit Missam festi aut feriæ currentis?

Præn. Agitur hîc de Missis *privatis*, non de Missis in cantu celebrandis.

R. Ad 1um Missæ qualitas ex se non videtur gravem obligationem afferre, quia Missa eadem est quoad substantiam. Gury n. 377 *Quær.* 18. Cfr. Lig. n. 328. Unde per se obligationi stricte satisfacit, ita ut non peccet mortaliter, qui diebus liberis legit Missam festi aut feriæ currentis loco Missæ de Requiem, aut Missam de Requiem quando Missa applicanda est vivis. (*) Dicitur *per se*; nam qui v. g. suscepit obliga-

(*) Ad quæsitam: "An liceat sacerdotibus, uti paramentis nigris, et celebrare Missam de Requie, ut satisfaciant obligationi, quam susceperunt, celebrandi secundum intentionem dantis eleemosynam, quando prorsus ignorant, quenam sit illius intentio, pro defunctis necne? S. R. C. rescripsit: affirmative." S. C. de Prop. Fide 13 Oct. 1856. Cfr. Bucceroni *Enchir.* p. 95.

tionem applicandi defuncto Missam cum indulgentia altaris privilegiati, sub gravi peccato videtur teneri diebus liberis legere Missam de Requiem; hæc enim tunc est necessaria conditio altaris privilegiati. Cfr. Tract. de indulg. p. 79 sq.

Ad 2um Præn. Hujusmodi Missæ duplici modo peti possunt, nempe aut quoad solam *applicationem*, v. g. si dans stipendium petit solummodo Missam pro defunctis, in honorem alicujus mysterii vel sancti, — aut insuper quoad *qualitatem*, v. g. si petitur Missa de Requiem, vel votiva alicujus mysterii vel sancti.

R. 1. Si Missa petita determinata est quoad *applicationem* tantum, uti solet:

a) Obligationi celebrandi *pro defunctis* plene satisfacit sacerdos legendo etiam diebus liberis Missam festi vel feriæ currentis. (*) Ita edixit S. R. C. 12 Sept. 1840.

b) Ex multis declarationibus S. R. C. patet, sacerdotem, qui acceptavit onus celebrandi in honorem alicujus *mysterii* vel *sancti*, non plene satisfacere legendo Missam diei currentis. Vide De Herdt t. I n. 66 sub IV. Nihilominus putant aliqui innixi particularibus decretis, ita satisfieri quando qui dedit stipendium, solum in genere petiit Missam in honorem alicujus sancti, etc., non intendens Missam sensu liturgico votivam. (**)

2. Si Missa petita determinata est quoad *qualitatem*, pec-

(*) Atlamen supposita æquali devotione Missa de Requiem defunctis magis prodest, ut dicit S. Thomas *Suppl. Q. 71 art. IX ad 5*: « Ex parte Sacrificii oblato Missa æqualiter prodest defuncto, de quocumque dicatur; sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ. » Cfr. Lig. n. 309.

(**) Lehmk. n. 201 dicit, eandem S. Congr. 15 April. 1876 in litteris privatis communicasse, satisfieri per Missam diei currentis, etiam in ritu duplici, si solum in genere Missa in honorem alicujus sancti petita fuerit. « Quare, ait, videtur ratio habenda esse diversarum regionum, in qua Missa in honorem certi sancti petitur. Si fideles norint communiter, quid sit Missa votiva, atque eam communiter intendant, si in honorem certi sancti Missam postulant: aut Missa votiva dicenda est, aut qui dat stipendium, monendus est de impedimento, si quod forte existit; si vero fideles Missarum discrimen non norunt, sed sacerdotis arbitrio sese committant, dici potest Missa diei eaque in honorem sancti solummodo *applicari*. »

cat per se venialiter, qui *diebus liberis* non legit Missam de Requiem aut votivam. Ratio est, quod, ut dixit S. R. C. 3 *Martii* 1761, expressa voluntas testatorum vel postulantium, dummodo sit rationabilis, debet adimpleri.

Quid autem diebus, quibus Missæ de Requiem aut votivæ *prohibentur*?

a) Missa *privata de Requiem* exonerari potest et debet per Missam festi currentis, ne dilatio animabus suffragia expectantibus detrimento sit, ut ait S. R. C. 5 *Aug.* 1662. Vide Missale Rom. *decr. Urbis et Orbis al.* 2^a.

Nota 1. Missa exequialis *præsentē corpore* defuncti potest *cantari* omni die etiam festo, modo ne Missa conventualis et officia divina impediuntur aut magna diei celebritas obstet. In quibus autem casibus hæc impediuntur aut obstant, explicatur in Syn. Diœc. p. 81 et 82. — Præterea S. R. C. 13 *Febr.* 1892 decidit: „Cadaver absens ob civile vetitum vel morbum contagiosum, non solum insepultum, sed et humatum, dummodo non ultra biduum ab obitu, censeri potest ac si foret physice præsens, ita ut Missa exequialis in casu cantari licite valeat quoties præsentē cadavere permittitur.” Cfr. N. Rev. théol. t. XXV p. 72 ad 27.

2. Missæ *anniversariæ* defunctorum *fundatæ* cantari possunt omni tempore, exceptis duplicibus primæ et secundæ classis, diebus dominicis et festivis in populo, octavis privilegiatis, feria IV Cinerum, hebdomada sancta et vigiliis Nativitatis Domini ac Pentecostes. Quodsi ex capite illo impedimentum obstitit, Missæ anniversariæ cantari possunt die antecedente vel subsequente, etiam in duplici majore, dummodo non transferantur ultra primam diem non impeditam. Missæ anniversariæ, quibus hæc privilegia applicari possunt, intelliguntur non tantum quæ quotannis in die obitus seu depositionis ex testatorum vel hæredum dispositione cantandæ sunt, sed etiam quæ ex ejusmodi dispositione fundatæ sunt die determinato, a die obitus diverso. Cfr. De Herdt t. I n. 61 — Anniversariæ autem non fundatæ, quæ a defuncti parentibus vel amicis petuntur, *cantari* possunt in duplici tum minori tum majori, *modo sint vere anniversariæ a die obitus*; sed privilegium translationis, de quo supra, non habent. S. R. C. 23 *Jan.* 1884. Cfr. De Herdt t. I n. 59 sub 3. (*)

(*) Imo dicunt Ephem. liturg. t. VII p. 166 et t. VIII p. 675 et 676, existare decretum S. R. C. 2 *Dec.* 1891, ex quo deducunt, ejusmodi anniversaria habere eadem privilegia ac anniversaria fundata.

b) Si Missa votiva petitur die impedita, sacerdos roget licentiam celebrandi Missam diei currentis cum applicatione ad intentionem petentis, aut expectandi diem non impeditam. Si vero dies determinata non est, Missa votiva die non impedita celebranda est, modo intra congruum tempus fieri possit; secus applicetur Missa diei currentis. Decr. 3 Sept. 1612.

Nota. Non licet acceptare Missam votivam in honorem *beati* sine speciali indulto, aut ad honorandum mysterium, pro quo Missa votiva non habetur. Si vero accepta est, celebranda est Missa officii currentis. S. C. R. 24 Julii 1671, 29 Jan. 1752. Cfr. De Herdt t. I part. I tit. IV.

57. *Quænam ex jure nostro particulari observanda sunt quoad stipendia Missarum?*

R. 1. Prohibet Conc. Prov. p. 200, ne Missæ a sacerdotibus collectæ celebrandæ dentur extra uniuscujusque Diœcesis ambitum absque Ordinarii permissione.

2. Idem Conc. l. c. vehementer exhortatur sacerdotes, ut suscepta stipendia, item assumptæ obligationis implementum sedulo atque accurate in proprio Missarum elencho adnotent. — Quam exhortationem enixe repetiit Ordinarius noster 27 April. 1889 ad præcavenda dubia, quæ nonnunquam post obitum parochi alteriusve presbyteri suboriuntur. „Quilibet igitur, ait, sacerdos peculiarem teneat libellum seu codicem, in quo, pro majori securitate, distinctis titulis diligenter describat varia Missarum onera ab ipso implenda; e regione vero exacte adnotet, quot et quæ Missæ per se aut per alium jam celebratæ sunt. Illud etiam summopere curet, hujusmodi descriptionem et adnotationem sic conficere, ut non modo sibi, verum et aliis conspicuum sit, quo modo res ista se habeat.” Cfr. Coll. III p. 106.

Quænam observanda sint quoad Missas fundatas, vide n. 133.

Caput VI.

De celebrationis obligatione et adjunctis. n. 58—103.

ART. I.

De obligatione celebrandi Missam ex sacerdotio, beneficio, fundatione et cura animarum. n. 58—74.

58. *Proba fidei dogma, Christum apostolis eorumque in sacerdotio successoribus dedisse præceptum celebrandi Missam.*

R. Auct. p. 265.

59. *De celebratione Missæ vi solius sacerdotii quær. :*
1. *num singuli sacerdotes et quo præcepto aliquoties ad eam teneantur ; 2. quoties, quandonam et sub quanta obligatione celebrare debeant.*

R. Ad 1um Auct. p. 265 et 266 : „*An quilibet.*”

Alii negant, constare de præcepto per se sub peccato saltem mortali obligante. Ita cum S. Bonaventura sentit De Iugo, qui tamen *De Euch. disp. XX n. 13* addit, „*hodie vix posse excusari a culpa gravi sacerdotem non celebrantem per totum annum, quia scandalum grave generat, et indicium est corruptissimæ vitæ.*” Cfr. Lig. n. 313 : „*Secunda sententia.*”

Ad 2um Auct. p. 266 : „*Quoties.*”

S. Thomas 3. Q. 82 art. X dicit : „*Saltem videtur, quod celebrare teneatur (sacerdos) in præcipuis festis et maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt.*” In quæ verba ait Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. II n. 6* : „*Dicendum S. Doctoris consentire doctrinam cum Tridentina Synodo (sess. XXIII cap. XIV), quæ sacerdotibus animarum curam non habentibus præscribit, ut in diebus dominicis et solemnibus festis Missam celebrent.*”

Nota. Qui raro celebrat facile peccabit ob scandalum quod inde præbet. Imo S. Alphonsus vix a veniali excusat sacerdo-

tem, qui ex sola desidia seu pigritia omittit quotidie celebrare. „In omittenda celebratione, ait *Lehm k. n. 192 Ad III*, ipsa res, quæ omittitur, videtur venialem deordinationem omnino inducere: nimia enim incuria est, Deum tanto honore, hominem tantis bonis privare, quæ tanta facilitate præstari possunt ab eo, qui a Deo hoc speciale munus accepit.” Vide *Auct. p. 266 et 267*: „Sequitur”, De Eucharistia *n. 106*. Ideo ait *Conc. Prov. p. 289*: „Quoniam tanta sunt beneficia, quæ per hoc divinissimum Mysterium obtinentur, hortamur in Domino sacerdotes omnes, et eos maxime quibus cura animarum incumbit, ut nulla die, absque rationabili causa, a Missa celebranda abstineant, sed quotidie sacrosanctum hoc Sacrificium Deo offerre satagant, summa quidem qua decet reverentia et cordis puritate.”

60. *De sacerdote, qui debet Missas celebrare titulo beneficii vel foundationis*, quær.: 1. quoties et ubi teneatur eas celebrare et applicare; 2. cuinam debeat applicare; 3. num graviter peccet si celebrat a) in alia ecclesia, b) in alio altari, quam quæ designata sunt; atque num possit teneri ad restitutionem.

R. *Auct. p. 267 et 268.*

Nota ad 1um: „Omnibus interdicitur, ait *Conc. Prov. p. 200*, ne contra expressam vel tacitam offerentis voluntatem, in alia ecclesia ab illa ad quam ipse eleemosynam confert, Missas celebrare faciant.” Vide *Ben. XIV Const. Quanta cura 30 Junii 1741 in Bull. t. I p. 113.*

Nota ad 3um: Peccat mortaliter, qui celebrat in alia ecclesia, in alio altari, aut die vel hora non designata, si id faciat sæpius, sine causa vel dispensatione, modo fundator has conditiones ob causam seu motivum grave apposuerit. *Lig. n. 329.*

Num possit Episcopus in hisce conditionibus, præcipue in loco celebrationis dispensare, vide *n. 131.*

61. *Cujus auctoritate et ex qua causa licet numerum Missarum reducere?*

R. Auct. p. 268: „*An reductio.*” Fusius n. 138.

62. *Licetne sacerdoti, qui debet ratione beneficii quotidie celebrare, aliquoties Missam omittere, ac debetne tunc Missas omissas per alium supplere?*

R. Auct. p. 268 et 269: „*An sacerdos.*”

63. *Quid intelligitur per Missam conventualem?*

R. Auct. p. 269: „*Quid intelligitur.*”

64. *Num et quandonam tenentur ii, qui curam animarum habent, in suis ecclesiis Missam celebrare?*

R. Auct. p. 269 et 270: „*An et quandonam.*”

Nota ad 2°: Syn. Diæc. --- supponens, omnes curam animarum habentes quotidie in suis ecclesiis Missam celebrare, nisi legitime sint impediti, — p. 71 varia tradit præcepta et monita quoad tempus et ordinem celebrationis, nempe: a) Parochis injungit, ut tempus celebrationis adaptent majori fidelium commoditati et devotioni, atque ut diligenter curent Missam inchoari eo ipso horæ momento quo designatum fuerit. — b) Parochi ita disponant, ut, qui unum vel duos in sacro ministerio adiutores habent, duas Missas, qui tres co-operatores habent, tres saltem Missas diversis statisque horis quotidie in ecclesia celebrari curent. Hæc regula non obstringit, si Sacrificium offerri debet in aliquo parochiæ sacello, aut si obvenit legitimum impedimentum, v. g. ex infirmitate vel legitima absentia, de qua vide Vecchiotti t. I. p. 329, Conc. Prov. p. 89, 101, Syn. Diæc. p. 95, Resp. ad Q. B. p. 227 sq. — c) Ubi est magna Missarum frequentia, curabunt parochi, ut per singulas horas aut semihoras Missa fiat.

65. *Num et quo jure tenentur curam animarum habentes aliquando subditis suis Missam applicare vi officii pastoralis?*

R. Auct. p. 270: „*An pastores.*”

66. 1. *Quinam tenentur subditis suis Missam applicare.*
2. *Unde hæc obligatio ipsis provenit?*

R. Ad 1um Qui proprio sensu curam animarum habent. Ejusmodi sunt qui curam animarum immediate seu actualiter

(non habitualiter tantum) et *principaliter* (non subsidiarie tantum) exercent. Vide Auct. p. 270: „Omnes.”

Ad 2um Auct. p. 270: „Hæc autem.”

Unde in specie tenentur:

1. *Episcopus*; est enim jure divino pastor ovium suarum. Hoc novissime declaratum est a Leone XIII Const. *In suprema* 10 Junii 1882. Ad id tenentur post adeptam suæ Diœcesis possessionem, ut respondit S. R. C. 12 Nov. 1831. Cfr. N. Rev. théol. t. XIX p. 485 (6), Van de Burgt *De Miss. celebr. n.* 11.

Eodem modo obligati sunt *Abbat*es vel *Prælati Nullius*, qui jurisdictionem quasi-episcopalem in clerum et populum in territorio a Diœcesi separato habent. Item tenentur *Vicarii Apostolici* et *Administratores Apostolici*, quibus incumbit administratio et gubernatio Diœcesis canonicè erectæ. Vide N. Rev. théol. t. c. p. 483—485.

2. *Parochus*, tum sæcularis tum regularis, tum amovibilis tum inamovibilis, post adeptam possessionem parochiæ canonicè erectæ.

3. *Vicarius curatus* (i. e. qui curæ animarum exercitium actuale habet, remanente penes alium cura habituali), item *temporaneus* parochiæ administrator, qui vulgo *deservitor* dicitur. Cfr. Ben. XIV Const. *Cum semper oblatas* § 4 in Bull. t. II p. 307, Syn. Diœc. p. 8, N. Rev. théol. t. XX p. 583 sq.

4. Missionarii et similes sacerdotes, qui in defectu parochorum in parœciis canonicè erectis legitimorum pastorum vices gerunt. Cfr. Vecchiotti t. I p. 330, Verhoeven *Diss. can. de Missæ Sacrif.* p. 85 sq., N. Rev. théol. t. c. p. 485 (4), Van de Burgt t. c. n. 10—14.

Non tenentur autem:

a) Episcopi titulares. Leo XIII t. c.

b) Vicarii Apostolici et Missionarii, qui non habent Diœcesim aut parochiam canonicè erectam. Decet tamen, eos ex charitate Missam pro populo sibi commisso offerre. S. C. de

Prop. Fide 23 Martii 1863. Cfr. Bucceroni *l. c. p.* 96.

c) Vicarius capitularis, sede vacante. S. R. C. 12 Nov. 1831.

d) Capellani et Rectores monialium, congregationum, collegiorum, seminariorum, militum hospitalium, etc. S. R. C. 7 Dec. 1844, S. C. C. 23 Martii 1863. Cfr. Van de Burgt *l. c. n.* 12.

e) Sacellani et assistentes in nostra Diœcesi; nam curam animarum subsidarie tantum gerunt. S. C. C. 23 Martii 1861. Cfr. Lucidi *t. I p.* 427.

67. *Quandonam et quoties tenentur curam animarum gerentes Missam subditis applicare?*

R. Diebus dominicis et festis de præcepto, quæ enumerantur in Auct. *p.* 307 et 308.

Nisi speciale habeant indultum, tenentur etiam iisdem diebus festivis, quamvis sicubi fidelibus ex indulto apostolico opera servilia facere liceat, — item diebus festivis suppressis, ita ut fideles Missam audire non teneantur et ipsis opera servilia exercere liceat, quamvis festi externa solemnitas ad Dominicam translata sit. Si autem una cum solemnitate divinum officium translatum est in Dominicam, una tantum Missa populo applicanda est. Pius IX Bulla *Amanatissimi Redemptoris* in Auct. *p.* 306.

68. *Quid quoad festa suppressa pro nostra Diœcesi concessum est?*

R. Ex speciali indulto Pii IX anni 1854 parochi Diœcesis nostræ satisfaciunt, modo loco festorum pro nostra Diœcesi suppressorum semel in anno pro grege suo Sacrificium applicent. Ex usu recepto onus illud adimplendum est in festo *S. Joannis Evangelistæ*; si autem illud festum inciderit in diem Dominicam, aut in eo festo alia de causa pro populo celebrandum erit, v. g. quia est patronus loci, Missa populo applicanda est prima die non impedita. Vide Syn. Diœc. *p.* 8 et 9.

69. *Quotuplex applicatio populo facienda est, si eodem die duplex applicandi titulus occurrat?*

R. Una tantum applicatio debet fieri. Casus adest, si festum in quo Missa populo applicanda est, cadit in Dominicam diem; item si duo ejusmodi festa eodem die occurrunt, et unum festum quoad officium tantum transfertur, non vero quoad solemnitatem (seu, ut dicitur, quoad chorum, non vero quoad forum). S. C. C. 24 April. 1875 in N. Rev. théol. t. VIII p. 14 sq. Cfr. *ibid.* t. II p. 521, t. XIX p. 494.

70. *Qualis est obligatio Missam populo applicandi; ac quo die implenda est?*

R. Est obligatio *personalis* simul et *realis*, quæ ipso die statuto adimpleri debet. Principaliter autem est obligatio *personalis*, ita ut sine causa legitima seu canonica in alium sacerdotem transferri nequeat. (*) Est simul obligatio *realis ipsi diei annexa*: unde qui ipso die, quo Missam populo applicare tenetur, legitime impeditus est, quominus Missam celebret, debet curare, ut suis sumptibus eo die per alium sacerdotem Missa in parochia populo applicetur, et non potest sine speciali indulto Missam alio die populo applicare. (**)
Cfr. Auct. p. 271: „*An parochi.*”

(*) Ad quesitum: „An parochi ipsi S. Missæ Sacrificium pro populo offerre debeant si legitima causa non impediatur, an vero per alium, e. g. sacellanum aut presbyterum advenam, huic officio satisfacere possint.” Respondit S. C. C. 25 Sept. 1847: „Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, excepto casu veræ necessitatis et concurrente causa canonica.” Item S. R. C. 22 Julii 1848 respondit: „Posse quemlibet parochum, accedente justa et legitima causa, adimplementum Missæ pro populo applicandæ alii sacerdoti committere, seu per alium sacerdotem hanc Missam celebrare facere.” Vide etiam declarationem S. C. C. 9 April. 1892 in N. Rev. théol. t. XXIV p. 243 sq.

(**) S. C. C. 14 Dec. 1859 ad quesitum: „Utrum parochus infirmitate detentus et diebus dominicis et aliis festis ea de causa impeditus celebrare, teneatur per alium supplere his ipsis diebus, si adsit alius sacerdos, aut post recuperatam sanitatem Missas omnes sic non applicatas offerre ipse pro populo.” Respondit: „Affirmative ad primam partem, et negative ad secundam.” Item ad quesita: „Utrum parochus iter aliquod die festo agens et eo die Missam celebrare prohibitus, Missam altero die supplere teneatur? Utrum parochus pia agens exercitia recessus ecclesiastici... Missam die festo aut dominico non celebrans, teneatur Missas hoc tempore non oblatas pro populo deinceps supplere.” Respondit: „Teneri die statuta per alium, citra speciale indultum S. Sedis.”

71. *Quanam est causa legitima?*

R. 1. Infirmetas vel alia similis impotentia.

2. Missa conventualis per parochum canonicum benefactoribus applicanda. Const. citata Ben. XIV § 17.

3. Legitima absentia, ut plures deducunt ex responso S. C. C. 11 Maii 1720. Vide Annot. in Acta S. Sedis t. VII p. 192. Cfr. N. Rev. théol. t. XIX p. 499. Parochus autem legitime absens, qui eo die celebrat in loco ubi degit, certo etiam satisfacit obligationi suæ Missam populo suo applicando. Id constat ex responso S. C. C. 14 Dec. 1872. (*)

Nota. Legitima causa non est: 1. Sola consuetudo in aliquo loco existens, neque consuetudo ex qua parochus Missam privatam pro pio aliquo benefactore applicat. S. C. C. 25 Sept. 1847. — 2. Neque consuetudo applicandi populo Missam solemnem in cantu, cui populus frequens assistit cum persuasione Missam sibi applicari. S. C. C. 9 April. 1881. In locis ubi talis consuetudo existit, parochus impeditus Missam solemnem celebrare, Missam privatam legat in ecclesia, si potest, eamque populo applicet. Cfr. Auct. p. 272: „Quod si”, N. Rev. théol. t. c. p. 501 (9). — 3. Neque sufficit Missa exequialis præsente cadavere celebranda, ut parochus obligationi satisfaciat per alium sacerdotem, aut eam adimpleat alio die. (**)

(*) S. C. C. 14 Dec. 1872 respondit: „Parochum die festo a sua parœcia legitime absentem satisfacere suæ obligationi Missam applicando pro populo suo in loco ubi degit, dummodo ad necessariam populi commoditatem alius sacerdos in ecclesia parochiali celebret et verbum Dei explicet.” Cfr. Bucceroni *Enchir.* p. 97.

(**) S. C. C. 26 Jan. 1771 propositis dubiis: „1. An parochi Dominicis aliisque festis diebus, præsente cadavere, possint celebrare Missam pro defuncto, et ad alium diem transferre Missam pro populo applicandam in casu? Et quatenus negative: 2. An saltem applicationi Missæ pro populo supplere possint per alium sacerdotem in casu?” Respondit ad 1 et 2: „Negative.” In hoc responsum dicit N. Rev. théol. t. c. p. 501 (10), ne excludi quidem casum, quo parochus est solus, qui non possit habere sacerdotem ut celebret Missam exequialem. Fertur quidem, dicit De Brabandere *Jur. can. comp.* n. 448, S. C. C. 13 Jan. 1858 respondisse ad Episcopum *Nancciensem* et *Tullensem*, parochum posse in eo casu applicationem differre in diem sequentem, si agitur de diebus festivis suppressis. At merito alii suspicantur, prefatam responsionem potius continere facultatem specialem Episcopo *Nancciensi* datam quam veram declarationem ubique applicabilem.

72. *Qualis Missa et in quo loco populo applicari debet?*

R. 1. Jure communi statutum non est, ut Missa pro populo aliqua solemnitate aut fixa hora celebretur; atque S. R. C. 27 Febr. 1847 et 22 Julii 1848 declaravit, non requiri Missam solemnem. Itaque sufficit Missa privata seu lecta, nisi ex præscripto Episcopi aut ex consuetudine Missa sollemnis celebranda est. Vide tamen declarationem S. C. C. 9 April. 1881 n. 71 *Nota*. Cfr. Verhoeven *De Missa pro populo* p. 26, Bouix *De parochia* p. 591 et 592.

2. Per se debet celebrari in ecclesia parochiali, ut populus ei interesse possit. Cfr. L. Ferraris *v. Parochus* art. III n. 1, Van Espen *Jus can. part. II sect. I tit. V* n. 2, Bouix *l. c.* p. 591, Gousset *Théol. mor. t. I* n. 555, Verhoeven *l. c.* p. 29, N. Rev. théol. p. 501. Dicit quoque Ben. XIV in Const. citata § 1: „Onus omnibus animarum curam gerentibus incumbit applicandi Missam *parochialem* pro populo.” Item nostra Syn. Diœc. p. 9: „Missa pro populo celebranda est a parochis in ecclesia *propria*.”

Itaque improbandum saltem est, si parochus diebus dominicis et festivis Missam pro populo celebrat in quodam oratorio privato; imo dicit N. Rev. théol. *l. c.* p. 502, ut hoc licite fiat, requiri causam gravem. Item probari nequit, aut saltem cum natura Missæ parochialis non congruit, si parochus *absente populo* Missam privatam in ecclesia propria applicat.

Nota. Parochus ex legitima causa absens satisfacit applicando Missam populo in loco ubi degit. Vide n. 71 *ad* 3.

73. *Estne obligatio parochi, qui duabus ecclesiis præest, duas Missas populo applicare?*

Præn. Unio ecclesiarum seu parochiarum ante distinctarum triplici modo fieri potest: a) *per exæquationem* sive *æque principaliter*, b) *per accessionem* sive *subjective*, in quo casu una ut filia (ecclesia filialis) subjicitur matri (ecclesiæ matri); in hoc utroque casu utraque ecclesia manet distincta et retinet sua jura et titulos; c) *per confusionem* seu per unionem *ple-*

nariam et extinctivam, qua ex duabus suppressis una fit parochia. Cfr. Vecchiotti *l. III p. 32.* — Quandoque autem in una eademque parochia existit præter ecclesiam parochialem capella, oratorium vel ecclesia annexa (hulpkerk), in qua in commodum populi quædam sacræ functiones peragi solent.

R. 1. Qui præest duabus parochiis unitis *per exæquationem* aut *per accessionem*, tenetur duas Missas populo applicare: utramque nempe ipse per se, si habet facultatem binandi, secus alteram per alium. S. C. C. 4 Febr. 1883. Cfr. Bucceroni *l. c. p. 97 et 98.*

2. Si vero parochiæ unitæ sunt *per confusionem*, aut altera ecclesia est capella, etc., applicatio unius Missæ sufficit. Vide decreta S. C. C. 12 Martii 1774, 29 Julii 1854, 25 Sept. 1858, 24 Sept. 1864, 24 Julii 1886 in N. Rev. théol. *t. XIX p. 491 et 492*, Adone *Synopsis can. liturg. lib. III n. 1441 sq.*, Bucceroni *p. 98.*

74. *Potestne obligatio celebrandi pro populo non adimpleta extinguï?*

R. Obligatio ista die statuto ex quacumque causa, sive culpabili sive inculpabili, omissa non extinguitur, sed huic quamprimum satisfieri debet. Hoc constat ex responso S. C. C. 14 Dec. 1872: „Parochum utcumque legitime impeditum ne Missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali; quod si ita factum non fuerit, quamprimum poterit, Missam pro populo applicare debere.” Cfr. N. Rev. théol. *l. c. p. 503.* Non potest tamen parochus, qui facultatem binandi habet, obligationi omissæ satisfacere applicando die dominico vel festivo secundam Missam. S. C. C. 14 Dec. 1882. Cfr. N. Rev. théol. *l. c. p. 255 et 260.* Vide *n. 55.*

ART. II.

De tempore et loco celebrationis. n. 75—80.

75. 1. *Quibus diebus Missam celebrare licet.* 2. *Quare non licet in Parasceve.* 3. *Quid observandum quoad feriam V Cænæ Domini et Sabbatum sanctum.* 4. *Licetne eidem sacerdoti pluries eodem die celebrare?*

R. Auct. p. 272 et 273.

76. 1. *Qua hora Missam celebrare licet.* 2. *Quomodo tempus auroræ et meridiei sumendum est.* 3. *Estne peccatum grave celebrare ante auroram aut post meridiem.* 4. *Quandonam licet celebrare ante auroram aut post meridiem?*

R. Auct. p. 273 et 274.

Nota ad 4um 2: Ejusmodi consuetudo in nostra Diœcesi existit, quæ in Conc. Prov. p. 146 commendari videtur, quum dicat: „Ubi Missa celebrari consuevit antequam aurora lucescere incipiat, in ea sacra Communio dispensari potest atque immo et ante eam, si mora gravis esset fidelibus.” Cfr. Lig. n. 343, qui citat Laymann lib. V tract. V cap. IV n. 3, ubi iste dicit: „Consuetudo in quibusdam Galliæ partibus, item in Belgio et superiore Germania viget, ut in civitatibus hiemis tempore, tribus vel quatuor horis ante solis ortum Missa inchoetur, reprehendi non debet, quia justa ratione introducta est, ut his regionibus septentrionalibus . . . operarii et famuli prius Missæ Sacrificium audire possint, quam ad opus se accingant. Ita docet Navarrus” etc.

Nota ad 4um 4: Ex Facultatibus quinquennialibus n. 15 Ordinarius noster habet facultatem, quam aliis communicare potest, „celebrandi per unam horam ante auroram, et aliam post meridiem.” Ejusmodi privilegium, ait Lig. n. 346, valde probabiliter intelligitur de una hora ante vel post tempus, quo sine privilegio Missa legitime celebrari potest.

77. 1. *In quo loco Missam celebrare licet.* 2. *Quomodo oratoria dividuntur; licetne cuicumque sacerdoti in iis celebrare.*

3. *In quantum peccat qui extra loca memorata celebrat?*

R. Auct. Ad 1um p. 274: „*In quo loco.*”

Ad 2um Dividuntur: 1. in stricte publica; 2. in late publica seu semi-publica: in his cuicumque sacerdoti celebrare licet; 3. in privata seu domestica: ex tenore indulti videndum est, cui et quoties in iis liceat celebrari. Imo dicit Lig. n. 359, *Notandum III*: „Si in indulto dicatur: *Una Missa quotidie celebretur*, nequit sub mortali a quibuscumque sacerdotibus . . . præter illam Missam alia celebrari. Vide Auct. p. 274 et 275: „*Nota*” et n. 108. Cfr. etiam Lig. *lib. III* n. 318, *Hom. ap. tract. VI* n. 38, Vecchiotti *t. II* p. 128, N. Rev. *théol. t. XXI* p. 111 sq., Aertniji *lib. VI* n. 134 *Quær.* 4°.

Ad 3um Graviter.

78. *Ex quibus causis licet extra loca memorata celebrare?*

R. 1. Ex necessitate, præsertim publica. Vide Auct. p. 275: „*Excipe*”, Lig. n. 359, Van Gameraen *De oratoris* p. 178—180.

2. Ex legitima concessione. a) Ex privilegio apostolico propter eorum dignitatem Episcopis legitima ex causa peregrinantibus licet etiam in aliena Diœcesi in domibus privatis Missam celebrare, et propria celebrata aliam audire. Cfr. Lig. n. 358, Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. II* n. 46, Vecchiotti *t. II* p. 127. — b) Ex Facultatibus quinqu. n. 15 Ordinarius noster habet potestatem, quam aliis communicare potest, „celebrandi sine ministro, sub dio, et sub terra, in loco tamen decenti, etiamsi altare sit fractum, vel sine reliquiis sanctorum . . ., si aliter celebrari non possit.”

Nota. Ut liceat celebrare in mari, requiritur indultum S. Sedis. Auct. p. 275: „*Excipe* 2°.” Cfr. Lig. n. 356, Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. II* n. 51.

79. 1. *Sub quo peccato et quibus penis prohibetur celebrare in ecclesia*: a) *interdicta*, b) *execrata seu profanata*, c) *polluta seu violata*. 2. *Quandonam ecclesia censetur execrata.*

3. *Quandonam polluta?*

R. Auct. p. 275 et 276.

Nota ad p. 276 sub 2: Ex responso S. R. C. 26 Junii 1894 ecclesiæ consecratæ non habendæ sunt execratæ, si ex earum parietibus crusta, vulgo *intonaco*, majori ex parte disjecta fuit. Hujus responsi ratio cum *Ephemer. liturg.* a N. Rev. théol. t. XXVII p. 140 datur hæc: „Consecrationem ecclesiæ non afficere tantum materialiter opus tectorium parietum, sed totos parietes. Ecclesia enim per ritus et cæremonias præscriptas ad modum unius et integre consecratur.”

80. 1. *Ex quibus causis ecclesia violatur.* 2. *Quid notandum de cæmeterii violatione.* 3. *Debentne causæ violationis esse publicæ.* 4. *Quomodo ecclesia violata reconciliatur?*

R. Auct. p. 277—279.

Nota ad 1um 5°: Non violatur autem per sepulturam alicujus, qui sacra sepultura privari deberet, nec per sepulturam hæretici, modo ne nominatim sit denunciatus. Cfr. L. Ferraris v. *Ecclesia* art. IV n. 54, Syn. Diæc. p. 86.

Nota. Quamvis ecclesiæ ex memoratis tantum quinque causis proprie violentur, quandoque sacrilega injuria iis infertur per alia scelera, v. g. ex eo quod adhibentur ad exercendum cultum hæreticorum vel schismaticorum, quod convertuntur in hospitium militum, in stabula, etc. Convenit saltem ut etiam in hujusmodi casibus ecclesiæ reconcilientur, uti patet ex decretis S. R. C. 3 Martii 1821 et 27 Febr. 1847. Vide Van de Burgt l. c. n. 218 et Lehmk. n. 222 (e).

ART. III.

De requisitis ad Missam atque de cæremoniis et de defectibus
Missæ. n. 81—103.

81. 1. *Quotuplici sensu sumitur altare.* 2. *Quid est altare fixum, quid portatile seu mobile sensu liturgico.* 3. *Quandonam altare amittit suam consecrationem?*

R. Ad 1um Altare duplici sensu sumitur: aut pro integra structura cum mensa seu tabula in qua Sacrificium offertur, — aut, et quidem principaliter, pro solo lapide sacro.

Mensa est aut tota lapidea, constans unico lapide, aut est lignea, in cujus medio insertus est lapis sacer.

Ad 2um 1. Altare *fixum* est, si ejus mensa lapidea totam superficiem structuræ tegens in consecratione cæmento immobiliter unita est cum inferiori structura, quæ basis seu stipes vocatur. Ipse etiam stipes, aut saltem ejus latera seu columnellæ, quibus mensa sustentatur, debent esse ex lapide naturali. Quamvis non stricte requiratur, ut ipse stipes pavimento immobiliter adhæreat, id summopere desiderandum est. Solum ejusmodi altare fixum solemniter consecratur; quod si fit, integra structura consecrari censetur.

2. Altare *portatile*, quod rubricæ vocant *aram*, est lapis separatim ab Episcopo consecratus, qui sine nexu mensæ altaris ligneæ inseritur et in alium locum transferri potest.

Nota 1. Ut altari annectatur indulgentia altaris privilegiati, illud debet esse fixum; sed hoc intelligitur de tota structura, non de lapide sacro. Unde in hac materia altare est fixum, si tota structura inferior ita pavimento seu parieti adhæret ut nullatenus aut saltem difficulter dimoveri possit. Pro ejusmodi altari fixo non requiritur, ut stipes sit lapideus, neque ut lapis sacer sit inamovibilis. Cfr. *Tract. de indulg. p. 79.*

2. Altare dicitur *viaticum*, quando intelligitur solus lapis consecratus, qui nulli structuræ imponitur, aut saltem non imponitur structuræ immobili. Tale est altare quod occasione alicujus solemnitatis in ecclesia extruitur, et postea aufertur. Ad erigendum ejusmodi altare parochi licentia Episcopi videtur opus esse. Vide Van Gameren *De oratoriis p. 202 sq.*, Vecchiotti *l. II p. 122*, De Herdt *l. I n. 176.*

3. Privilegium altaris portatilis, quod habent Episcopi, intelligitur facultas celebrandi super altare portatile seu viaticum *extra templa et oratoria.*

Ad 3um Auct. p. 280: „*Quandonam.*” Cfr. Vecchiotti t. II p. 132, De Herdt t. I. n. 177.

82. *Num et sub quo peccato requiruntur crux, tres mappae benedictae et candela cereae accensae?*

R. Auct. p. 280 et 281. Cfr. De Herdt t. I n. 179 sq.

83. 1. *Qualis requiritur calix et patena; quandonam calix amittit suam consecrationem.* 2. *Quanta est obligatio utendi corporali benedicto?*

R. Auct. p. 281 et 282. Cfr. De Herdt n. 172 sq.

84. *Quibus licitum est tangere vasa sacra?*

R. Auct. p. 282 et 283. Cfr. De Herdt n. 175.

Nota. Ex jure licet acolythis sacra vasa vacua tangere: dicitur enim *dist. XXIII cap. 32*: „Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono aut acolytho in secretario vasa dominica.” Cfr. *Lig. n. 382*, *Ben. XIV Inst. 34 n. 18*. „Consuetudo contraria non tangendi secundum *Suarez* non obligat, quia introducta est ex errore, quod esset prohibitio, quae non est.” Ita *Croix lib. VI part. II n. 357*. Imo, ut dicit *Lig. l. c.*, ex consuetudine licet omnibus clericis, atque ex privilegio Regularibus laicis et Monialibus sacristis. Vide Auct. p. 282: „*Vasa sacra.*”

Quoad lotionem respondit S. R. C. 12 Sept. 1857, Moniales et pias feminas vitam communem sub regula degentes non posse ^{*saltem prima vice.*} cum licentia Ordinarii abluere corporalia, pallas et purificatoria. Cfr. *N. Rev. théol. t. X p. 223*, De Herdt t. I n. 171.

85. *De vestibus sacris in Missae celebratione adhibendis quær.*: 1. *quænam ex illis benedictæ esse debeant;* 2. *sub quo peccato prohibitum sit celebrare sine vestibus sacris principalibus aut minoribus;* 3. *quandonam amittant suam benedictionem.*

R. Ad 1um Certum est benedici debere corporale, amictum, albam, manipulum, stolam et casulam; et idem dicendum est de palla, mappis et etiam de cingulo. Purificatorium tamen benedici non debet. Ita De Herdt t. I n. 168.

Nota. Ordinarius noster habet facultatem quinquennalem „delegandi simplicibus sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta et alia utensilia ad Sacrificium Missæ necessaria, ubi non interveniat sacra unctio” (chrismatis). Quæ facultas benedicendi in suo districtu decanis impertitur in *Litt. circ. I* (a). Vide Syn. Diœc. in fine.

Ad 2um Auct. p. 283: „*Estne licitum.*”

Ad 3um Auct. p. 284 et 285: „*Quandonam.*” Cfr. De Herdt t. I n. 169.

Nota. Color vestium per se non obligat sub gravi. Auct. p. 284: „*An color.*” Cfr. Lig. n. 420.

86. 1. *Quanta est obligatio adhibendi Missale.* 2. *Quandonam licet celebrare sine Missali?*

R. Auct. p. 234 et 285.

87. 1. *Sub quanta obligatione requiritur minister, qui sacerdoti inserviat et respondeat.* 2. *Quandonam licet celebrare sine ministro?*

R. Auct. p. 285: „*An in celebratione.*”

Nota. Minor necessitas sufficit ad celebrandum cum ministro nesciente respondere quam sine ministro. Cfr. Lugo *De Euch. disp. XX* n. 103.

88. *Quænam observanda sunt de ministro?*

R. 1. Debet esse masculus; prohibetur enim in *cap. I De cohab. cleric.* „ne ulla femina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare, aut intra cancellos stare aut sedere.” Hoc præceptum obligat sub gravi; unde sub peccato mortali prohibetur quominus femina immediate in altari ministret, porrigendo urceolos, etc.; atque urgente necessitate satius est celebrare sine ministro quam cum femina in altari ministrante. Lig. n. 392. Sed communis sententia a peccato mortali excusat celebrare cum femina respondente a loco disito, v. g. extra septa presbyterii, modo ne administret ad altare. Hoc modo uti ministerio feminae certo nullum est peccatum, si adest necessitas celebrandi ad dandum Viaticum aut ut

populus die festo audiat Missam. Imo si masculus nullatenus vel nonnisi difficulter haberi potest, videtur alia quoque ratio, etiam sola sacerdotis devotio, causa sufficiens, ut quandoque celebretur muliere eminus respondente, maxime si vir ad altare ministret. Cfr. Lig. *l. c.*, Fillucius *De Sacrif. Missæ n.* 193, Lugo *l. c.*, Laym. *De Sacrif. Missæ cap. VI n.* 33, Collet *De Euch. part. II cap. IX § 8*, Bonacina *De Euch. punct. IX n.* 33, Sylvius in 3. Q. 83 *art. V*, Sasserath *l. c. n.* 99, Lehm. *n.* 244, Aertnijs *n.* 161, N. Rev. théol. *t. VI p.* 394 sq. (*)

2. Minister sit bene instructus et rite compositus. Unde Conc. Prov. *p.* 198: „Adolescentuli pietate ac morum honestate commendabiles sint, riteque instructi tum de sacris cæremoniis, tum de sanctitate actionis, ad quam assumuntur.” Addit Syn. Diœc. *p.* 66: „Habitum ne gerant sordidum aut inquinatum vel dilaceratum, sed mundum et decentem; diebus præcipue dominicis et festis saltem toga vestiti sint: exposito autem SS. Sacramento insuper superpelliceo nitido induantur.”

Nota. Celebrans non facile peccabit, si minister male pronuntiat, nisi suum sit ministrum instruere; nec facile errores corrigat, ne se aliosve perturbet. Suppleat tamen a ministro omissa, si commodè fieri possit. Cfr. Croix *lib. VI part. II n.* 390, Lig. *n.* 391, Reuter *n.* 216.

3. In Missa solemnè plures ministri adhibeantur. Unus autem tantum admitti potest in Missa stricte privata, sive celebratur a simplici sacerdote sive ab abbate aliisque prælatis

(*) Ad quesitum: „Potestne sacerdos, omnibus sibi prius commodè dispositis, quæ ad Sacrificium occurrere possunt, ne mulieres inserviant altari, uti ministerio mulieris tantum pro responsis?” Reposuit S. R. C. 27 Aug. 1836: „Affirmative, urgente necessitate.” Quæ ultima verba Ephem. liturg. *t. VIII p.* 146 sq. conformiter ad superius dicta exponunt, non de necessitate celebrandi, sed de necessitate ministerii mulieris ob defectum viri. Addunt: „Caveant nihilominus sacerdotes, ne legem necessitatis eludant, nullam adhibendo diligentiam ut aptum juxta rubricas ministrum procurent sibi.” Cfr. N. Rev. théol. *t. XXV p.* 620 sq.

(1) Respondit S.R.C. 22 Mai 1896: Episcoporum, Seminariorum, Collegiorum, piarum communitatum, Hospitalium et Carcerum Capellam principalem inter oratorii publici ad effectum decreti 9 Julii 1896 habendam esse

— 298 —

aut dignitatibus Episcopo inferioribus, quia solis Episcopis privatim celebrantibus convenit duos habere ministros. S. R. C. 7 Julii 1612. Attamen Missæ strictæ privatæ non intelliguntur Missa parochialis, aut quæ celebrantur occasione alicujus solemnitatis, et similes, in quibus duo ministri tolerari possunt. S. R. C. 12 Sept. 1857. Cfr. De Herdt t. I n. 297.

89. *Debetne sacerdos Missam celebrare conformem officio quod recitavit?*

R. 1. Generatim affirmative, si legit in ecclesia propria aut in ecclesia, in qua agitur idem officium ac in sua. Attamen ex communi sententia non est peccatum mortale, secluso scandalo et contemptu, diebus vetitis legere Missam votivam vel de *Requiem*. Lig. n. 420. Cfr. De Herdt t. I n. 34.

Diebus autem ritus semiduplicis et ritus inferioris Missæ votivæ et de *Requiem* generatim permittuntur.

2. Sacerdos sive sæcularis sive Regularis, qui legit in aliena ecclesia vel oratorio publico tum sæcularium cum Regularium, debet celebrare Missam officio hujus ecclesiæ vel oratorii conformem. Hoc constat ex recenti decreto S. R. C., quod „rescripta seu decreta, tum particularia tum etiam generalia in contrarium facientia, penitus abrogando”, constituit 9 Julii 1895: „Omnes et singuli sacerdotes tam sæculares quam Regulares ad ecclesiam confluentes, vel ad oratorium publicum (1) Missas quum sanctorum tum beatorum, etsi Regularium proprias, omnino celebrent officio ejusdem ecclesiæ vel oratorii conformes, sive illæ in Romano, sive in Regularium Missali contineantur, exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum propriis. Si vero in dicta ecclesia vel oratorio officium ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex celebrantibus liberum sit Missam de requie peragere, vel votivam, vel etiam de occurrenti feria (2), iis tamen exceptis diebus, in quibus præfatas Missas rubricæ Missalis Romani vel S. R. C. decreta prohibent.” Cfr. Ephem. liturg. t. IX p. 706 sq., Anal. eccl. t. III p. 490, Revue théol. Franç. t. I p. 21 et 125.

(2) Quæ in casu licitum etiam est sacerdoti Missam peragere conformem officio, quod recitavit, sed eam tunc celebrare debet more festivo. S.R.C. 14 Mart 1896. Cf. Nouv Rev. théol. t. XXVI p. 305 sqq.

Nota. Sacerdos exterius non potest tamen se conformare ritibus Ordinum propriis, ut dicitur in decreto: „exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum propriis.” Ritus autem complectitur in casu caeremonias omnes et singulas in Romano Missali præsriptas, nempe quas comprehendit *Ordo Missæ* cum canone ac reliquis usque ad peractam purificationem. *Ephem. liturg. t. X p. 22.*

90. *Quenam specialia observanda sunt, si sacerdos celebrat in oratorio privato?*

R. Missa tunc concordare debet cum officio celebrantis, etiamsi sit de beato nondum canonizato. Excipitur solum festum patroni loci vel parochiæ in qua oratorium situm est, de quo in oratorio privato Missa festiva celebranda est. *De Herdt t. I n. 100.*

91. *In quem finem caeremoniæ Missæ ab Ecclesia præsriptæ fuerunt?*

R. *Auct. p. 286: „In quem finem.”*

Conc. Prov. p. 196 ait cum verbis Pii IX: „Sancta Mater Ecclesia, tanto divini sui Sponsi ditata thesauro, nunquam destitit omnem curam, operam diligentiamque in id conferre, ut tam tremendum mysterium a sacerdotibus, quanta maxime fieri posset interiore cordis munditia ac puritate perageretur, debitoque sacrarum caeremoniarum ac rituum apparatu cultuque celebraretur, ut ipsius mysterii magnitudo et majestas vel externa quoque specie magis eluceat, et fideles ad rerum divinarum, quæ in tam admirabili ac venerando Sacrificio occultæ continentur, contemplationem excitentur.”

92. *Quanta est obligatio servandi rubricas i. e. caeremonias et formulas precum in Missæ celebratione præsriptas?*

R. *Auct. p. 286 et 287: „Quanta.”*

Nota 1. Conc. Prov. p. 197 et 198: „Omnes sacerdotes enixe commonemus, ut in Missæ celebratione ritus omnes et caeremonias, ab Ecclesia constitutas, adamussim expleant; tum scilicet in iis attente ac devote dicendis quæ elatiori vel

submissiori voce legenda sunt, tum in iis studiose agendis, quæ facienda præcipiuntur. Ne quid autem per incuriam vel ignorantiam admittatur, quod a sacræ liturgiæ præscriptis vel minimum abscedat, meminerint sacerdotes omnes se obligatione teneri sæpius legendi diligenterque considerandi, quæ, in synopsis redacta, de Sacrificii celebrandi ratione Missalis Romani rubrica complectitur."

2. Peccata contra leges rubricales frequentiora ab auctoribus enumerantur hæc: 1. nimia festinatio sub psalmo *Judica* et sequentibus alternatim dicendis cum ministro; 2. sub *Kyrie* omnimoda confusio; 3. omissio inclinationum sub *Gloria* et *Credo*; 4. genuflectiones indevotæ et non usque ad terram protractæ; 5. signa crucis male aut nimis festinanter formata; 6. orationes extra locum dictæ aut anticipatæ. Fusius Venedrickx *Sacerdos devote celebrans in Appendice*, Aertnijos *Comp. liturg. p. 58 sq.*

93. 1. *Quantum tempus sacerdos celebrationi Missæ impendere debet.* 2. *In quantum peccat sacerdos qui celerius quam par est Missam absolvit?*

R. Auct. Ad 1um p. 287: „Quantum."

In hanc rem dicit Conc. Prov. p. 289: „Ea qua par est devotione et gravitate Missa profecto ab iis non celebratur, qui æstu quodam rapti, in id intendere videntur ut sacrum Altaris opus brevissimum faciant. Ne nimia festinatione peccetur tertiam ad minus horæ partem Missæ celebrationi adhibendam esse, communis fert regula. Verum prouti Ecclesiæ sensus culpa non expertem eum asserit, qui citius quam tertia parte horæ Missam solverit; ita nullatenus probat nimiam in agendis tarditatem et in dicendis linguæ debilitatem, quam quidam adhibent, et quæ fidelibus tædium affert ac molestiam. Monitos proinde volumus sacerdotes nostros decere plane ne ultra dimidium horæ Sacrificii celebrationem protrahant."

Ad 2um p. 287 et 288.

Accipe verba et sensa quorundam auctorum quoad tempus celebrationi Missæ impendendum.

Ben. XIV *Inst.* 34 n. 30 sq. et *De Sacrif. Missæ sect. II* n. 217 sq.: „Scriptores juxta Rubricam temporis spatium, quod in Missæ celebratione impenditur, duplex constituunt: videlicet interius et exterius. Primum quidem in recta integraque verborum pronuntiatione, in precibus cæterisque rebus, quæ a sacris ritibus præscribuntur, attente decenterque absolvendis collocatur; alterum vero illud est, quod pietati sacerdotis liberum relinquitur. Admonent tamen, ut hanc secundam prolixitatem, quo possunt studio, singuli evitent, ne fastidium populo afferatur; primam vero non sine gravi culpa omitti posse fatentur... Itaque, si spatium temporis interius, quod requiritur in iis omnibus rite perficiendis, sedulo perpendatur, non ita brevi tempore, ut multi existimant, Sacrum expediri potest, sed ex unanimi scriptorum opinione ad tertiam horæ partem saltem debet pertingere, neque horæ dimidium excedere... Per exteriora pietas interior indicetur, rectumque populus exemplum a nobis desumat: quæ legenda sunt clara voce exprimantur, omnis linguæ festinatio prorsus impediatur, quidquid vel agendum vel ore proferendum est cum seria mentis consideratione jungatur; et tunc tertiæ partis vel etiam dimidiæ horæ spatium pro Missæ Sacrificio constitutum nimis prolixum non videbitur.” Vide etiam Const. *Annus qui* § 15 in Bull. t. VII p. 86 sq.

Gobat, ait Ben. XIV *ll. cc.*, illam conditionem breviter in celebranda Missa necessariam, his verbis explanat: „Brevis, id est, circa dimidiam horam; vix enim breviori spatio possunt omnia in communibus Missis peragi cum debito decore ac devotione, cum tamen sit necessario tanta mora tribuenda Sacrificio, quanta necessaria est ad rite ac devote omnia peragenda, etc. Nec facile quis mihi persuadebit, se communiter cum sensu pietatis, et sine multis imperfectionibus intra horæ quadrantem finire Sacrum.”

Lacroix *De Sacrif. Missæ* n. 559 ait: „Quoad brevitem attinet, Synodus Coloniensis anno 1662 vult mediam horam impendi Missæ privatæ. Pro sacerdotibus Soc. Jesu P. *Mutius* 20 Mart. 1628 declaravit impendendam esse mediam horam ad altare, id est, a formatione crucis in Introitu usque ad finem ultimi Evangelii. Sane valde indecorum est festinare in Sacrificio; nam festinans significat, ac si censeret perditum vel minus bene collocatum tempus, quod ponitur ad aram, cum tamen sæpe ante vel post Sacrificium longas horas det otio aut inutilibus fabulis... Vanissimum autem esset quærere gloriam in legenda celeriter Missa.”

Roncaglia *De Sacrif. Missæ cap. III Q. II*: „Cavere debent sacerdotes a Missa nimis prolixa, quod observat etiam *S. Philippus Neri*, ut consuleret adstantium imbecillitati, et ne tædio eos afficeret. At nemo credat Missam esse prolixa, si mediam horam non excedat; et nimis brevem reputare debet, si saltem tertiam horæ partem non compleat, ut communiter docent DD. Quod si quis festine Missam celebret, sed nihil prætermittat aut cæremonias confundat, non peccabit nisi venialiter. Quia tamen, qui infra quadrantem Missam absolvit, necesse est valde indevote celebrare, plura confundere, truncare vel saltem syncopare, ideo communiter dicitur peccare mortaliter.”

Sasserath *De Euch. casus XVIII*: „Missæ privæ ordinarie impendi debet media circiter hora, ut dicunt communiter; hoc enim temporis spatium sufficit et minus eo non sufficit ad omnia cum debito decore et devotione peragenda. Absurdum est operi divinissimo ad mediam horam non velle immorari.”

Reuter *De Sacrif. Missæ n. 223*: „Servandus est bonus, communis Missam legendi modus, ita, ut nec ita festinet sacerdos, ut non expleat mediam in ea horam, nec ita protrahat, ut eam multum excedat: sic enim consulitur et reverentiæ erga mysterium et ædificationi devotionique fidelium.”

Gury *t. II n. 384 Quær. 10*: „Regula generalis est, Missam nec longiorem esse debere dimidia hora, ne adstantes tædio afficiantur, nec breviorē tertiæ horæ parte, quia secus non poterit decenter celebrari... Optandum est autem, cunctisque sacerdotibus enixe commendandum, ut in Sacro faciendū dimidiam horam expleant.” Eadem verba refert *Konings n. 1327 Quær. 10*.

Aertnijs *lib. VI n. 132 Quær. 5*: „Ut sacerdos quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia et puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie celebret, prout vult *Conc. Trid.*, debet fere semihoram celebrationi impendere.”

Cum sententia et verbis fere *S. Alphonsi* consonant *Gousset t. II n. 338*, *Scavini t. III n. 643*, *Vande Velden t. II n. 183*, *Marc n. 1641*, *Theol. Claramontensis t. III n. 673*, *Haine n. 123*, *Palmieri t. IV n. 356*, item *Lehmke n. 220*, qui addit: „A culpa vero indecentis accelerationis per se immunis ille est qui tempus $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ horæ in celebranda Missa impendat: nihilominus alii a veniali peccato vel potius a venialibus peccatis aut saltem a pluribus defectibus vix excusant eum, qui notabiliter infra semihoram Sacrum absolvat, nisi alia causa accedat; siquidem voluntarie impedimentum ponit, quominus eam devotionem per singulas

Missæ partes retineat, quæ tantum mysterium summopere decet. . . . Notabiliter semihoram excedere in celebranda Missa privata non convenit, ne adstantes tædio afficiantur, nisi forte sacerdos non publice, sed privatim celebrans suæ privatæ devotioni satisfacere velit." Vide etiam *Werken van den H. Alph.* d. 13 *De priester aan het altaar* § 2.

94. *Quibus modis peccari potest contra ritus recitandorum aut agendorum, qui in Sacrificio Missæ præscripti sunt?*

R. 1. Omissione, 2. additione, 3. mutatione, 4. interruptione.

95. 1. *Quomodo partes Missæ distinguuntur.* 2. *Quantum est peccatum partem aliquam omittere.* 3. *Debetne pars omissa seu defectus suppleri?*

R. Ad 1um Auct. p. 288: „*Quotuplicis.*”

Ad 2um Omittere partem essentialem aut integralem est peccatum mortale.

Omittere autem partem cæremonialem est peccatum, cujus gravitas dependet a quantitate et qualitate rei omissæ. Vide particularia in Auct. p. 286 et 287: „*Interim.*”

Ad 3um Auct. p. 288 et 289: „*An defectus.*”

Debet sacerdos supplere si pars omissa pertinet ad substantiam Sacrificii, aut si secreto orans aliquid notabile omisit idque post pauca verba certo apprehendit. Quare ne unquam sacerdos resumat *Gloria* aut *Credo* si omiserit, neque *Epistolam*, *Evangelium*, *Præfationem* aut *Communicantes*, si unum pro altero recitaverit, nisi ab initio Epistolæ etc. errorem animadvertat. Cfr. Lig. n. 403.

96. *Quantum est peccatum, si aliquid additur?*

R. 1. Per se est peccatum mortale ex genere suo. Propter parvitatem materiæ est peccatum veniale, v. g. a) ex indiscreta devotione plures recitare commemorationes quam rubricæ permittunt. S. R. C. 7 Sept. 1850; b) in Missa solemni, dum a choro cantatur *Gloria* aut *Credo*, officium divinum recitare; c) in Confessione, sed multo magis in Canone nomen alicujus sancti addere. Lig. n. 411. Attamen dicit

Lehm k. n. 242 sub 9: „Devotionis causa per modum suspirii oratiunculam jaculatoriam a sacerdote celebrante interponi, quando propter actiones a proseguendis liturgicis precibus impediatur — ut in elevatione, post sacrarum specierum sumptionem, vel dum finem cantus expectat — minus quidem convenire videtur, ita ut præset sola mente affectus divinos ciere, attamen pro peccato, etiam veniali tantum, id ducere non possumus.”

97. *Qualis mutatio hîc intelligitur; et quantum est peccatum?*

R. 1. Intelligitur mutatio vocis, quando nempe quæ alta aut clara voce recitanda præscribuntur, voce submissa dicuntur, ita ut a circumstantibus audiri non possint. Hoc a peccato veniali excusari non potest. Sed deprimere vocem, ita ut a proxime assistantibus tantum audiri possit, ex qualibet rationabili causa licet; imo id fieri debet quando alii sacerdotes in propinquo celebrant, ne eos perturbet. — E contra clara voce recitare quæ secreto dicenda sunt, ita ut in magna distantia, v. g. 40 passuum, audiantur, habetur pro gravi peccato, quando quis ita recitat partem notabilem præsertim Canonis aut sola verba Consecrationis. Lig. n. 416.

Nota. Si sacerdos in iis quæ secreto dicenda sunt a solis ministris auditur, nullum est peccatum, quum sic recitando modum secretæ recitationis non necessario excedat. Insuper quis vitio vertat sacerdoti in sacellulo angusto celebranti, si submissa quidem voce utens non tanto conatu eam deprimat, ut non quilibet ex præsentibus, qui erectis auribus audiat, vocem percipere possit? Imo nimis secreto verba proferre periculosius est quam paulo altius. Qui enim ita submisso loquitur, ut ne se ipse quidem audire possit — secluso strepitu forte excitato — si de verbis consecrationis agitur, facile graviter peccat, eo quod consecrationem facile *dubiam* facit. Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 22. Si de reliquis precibus agitur, erit peccatum veniale. Lehm k. n. 243.

2. In solemnī Missa non cantare quæ cantari debent ex præscripto Missalis *tit. XVI n. 3*. Cfr. *Conc. Prov. p. 198*.

3. Celebrare aliam Missam quam ex rubricis celebrari debet. Hæc mutatio per se non constituit peccatum mortale. Cfr. *n. 89*.

98. 1. *In quibus casibus licet Missam interrompere et postea perficere.* 2. *Quid agere debet sacerdos post hujusmodi interruptionem?*

R. Ad 1um Auct. *p. 289: „An licet.”*

Missam post consecrationem interrompere non licet ad Viticum administrandum moribundo, nisi ægrotus ita prope est, ut sacerdos vestibis sacris non depositis eum adire possit. Cæteroquin si periculum non est in mora, sacerdoti neque post Communionem Missæ ad ægrotum accedere licet, nisi in conspectu altaris maneat. *S. R. C. 19 Dec. 1829.*

Ad 2um Auct. *p. 289: „Quid agere.”*

Nota 1. Missam post consecrationem abrumpere, maxime autem Sacrificium imperfectum relinquere non licet nisi ex causa gravissima, v. g. si imminet periculum mortis aut profanationis Sacramenti. In his casibus sacerdos sive unam sive utramque consecrationem perfecerit, SS. Eucharistiam aut statim sumat, aut fugiendo secum auferat.

2. Si sacerdos ante consecrationem in gravem morbum vel syncopem incidit, aut moritur, reliqua Missæ prætermittuntur. — Si post consecrationem, etiam unius speciei, id accidit, alius sacerdos (etiam non jejunus, si jejunus haberi nequit) Missam explere debet incipiendo ab eo loco quo primus sacerdos desiit. Si vero intra horam alius sacerdos qui suppleat non potest haberi, obligatio Sacrificium perficiendi non videtur amplius adesse. Vide *Lig. n. 355*.

99. *Licetne sub Missæ celebratione uti pileolo aut coma adscititia?*

R. 1. In decreto *Urbani VIII* Missali præfixo usus pileoli sine expressa licentia S. Sedis interdicatur. Hinc *totam*

Missam cooperto capite celebrare censetur peccatum mortale. Extra Canonem vero uti pileolo probabiliter est peccatum tantum veniale: ideoque habetur licitum sine dispensatione ex rationabili causa præcipue repentinæ infirmitatis aliquoties saltem cum pileolo celebrare, modo deponatur a Canone usque ad Communionem peractam. Lig. n. 397, Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. I* n. 53, Sylvius *l. c. art. V*, Collet *l. c. Quær.* 3.

2. Coma adscititia seu capillis fictitiis sine dispensatione apostolica uti, *Innocentius XI* prohibuit sub pœna suspensionis. Cfr. Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. XI cap. IX* n. 5. Quare Conc. Prov. p. 303: „Coma adscititia, vel in casu necessitatis, non aliter quam obtenta dispensatione utantur, illud simul caventes, ne quidquam leve aut inane illa præ se ferat.”

100. *Quænam præscribuntur de calceis et de veste talari?*

R. Sacerdos celebraturus debet esse „calceatus pedibus, et indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat.” Ita Missale *Rit. Miss. tit. I*.

Declaravit S. R. C. 31 Aug. 1872 utendum esse calceis, quibus publice uti solent probati clerici Diœcesis. De veste talari vide Tract. de Sacr. in gen. n. 128. Cfr. De Herdt *t. I* n. 192, Lig. n. 402.

101. *Licetne infirmo celebrare, quamvis omnes rubricas observare nequeat?*

R. Licet, si rubricæ, quas servare nequit, paucæ et leviores tantum sunt, maxime si celebrat in loco privato, aut etiam in loco publico, si populus infirmitatem novit. Vide Lig. n. 402. Si vero non nisi indecore et cum multis aut gravibus defectibus celebrare potest, petenda est pro rei gravitate venia ab Ordinario aut a S. Sede. Cfr. Lehmk. n. 245, Tract. de cens. etc. p. 169—171, Gasparri *De sacra Ordin.* n. 262 sq.

102. *Rubricæ ante et post Missam servandæ, suntne præ-*

ceptivæ an tantum directivæ?

Præn. Agitur hîc de rubricis, quæ non spectant ad ipsum actum Missæ; nam si respiciunt actiones, quæ extra Missam fiunt, sed ipsum Missæ actum comitantur, sunt præceptivæ. *Lig. n. 378 Dub. 5.* Ejusmodi sunt rubricæ de colore paramentorum, de hora celebrandi, etc.

R. Disputatur. Alii dicunt eas per se esse præceptivas, ita ut sine peccato omitti nequeant. Alii cum S. Alphonso *n. 399* eas habent directivas seu de consilio, ita ut per se non obligent sub peccato, nisi aliunde constet de præcepto ex jure vel ex consuetudine. Attamen earum violatio communiter non fit sine culpa veniali, quia provenire solet ex animi torpore vel simili causa. Cfr. De Herdt *l. I n. 3.* Unde Palmieri *De Euch. n. 355* earum transgressionem comparat cum transgressionem regularum Ordinum religiosorum quæ non obligant sub culpa; et Lehmk. *n. 238* earum violationem censet quamdam inconvenientiam, nisi forte justa causa aliter agendi adsit, aut rubrica æquivalenter impleatur. — „Cæterum, ut observat Aertnijs *n. 154 Quær. 1°*, cum juxta S. Alphonsum paucae sint rubricæ extra Missam, quæ de consilio tantum sunt, ambæ sententiæ in praxi parum discrepant.”

103. *Quænam sunt actiones extra Missam, et quid de earum violatione censendum?*

R. Hæc statuit Missale *Rit. Miss. tit. I n. 1 et 2*: „Sacerdos celebraturus Missam, prævia confessione sacramentali, quando opus est, et saltem Matutino cum Laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet, et orationes inferius positas pro opportunitate dicat. Deinde... accipit Missale, perquirat Missam, perlegit, et signacula ordinat ad ea quæ dicturus est. Postea lavat manus, dicens orationem inferius positam. Deinde preparat calicem... Accedit ad paramenta... induit se dicens ad singula singulas orationes inferius positas.” *Tit. II n. 1*: „Sacerdos omnibus paramentis indutus, accipit manu sinistra calicem... et facta reverentia cruci vel imagi-

ni . . . capite cooperto accedit ad altare." *Tit. XII n. 6* : „Omnibus absolutis . . . redit ad sacristiam, interim dicens antiphonam *Trium puerorum* et canticum *Benedicite* . . . et aliis orationibus, ut suo loco ponuntur. De hisce nota :

1. Ex communiore et probabiliori sententia, dicit *Lig. n. 347*, celebrare ante recitationem Matutini non excusatur a peccato veniali, quia inter defectus Missæ numeratur (vide *De defect. Missæ tit. X n. 1*), ideoque recitatio non potest dici mere de consilio. Addit tamen : „A culpa veniali excusabit quælibet mediocris causa rationabilis, puta si dans eleemosynam postulet ut statim celebretur, si expectet populus aut aliqua persona gravis, si superior præcipiat, tempus celebrandi transeat, vel instet commoditas studii, itineris, et similia." Ejusdem sententiæ est *Ben. XIV De Sacrif. Missæ sect. II n. 102* adjungens : „Quod si quis nulla causa urgente perpetuo id faceret, ut videretur quasi statuisse animo nunquam celebrare dicto Matutino et Laudibus . . . concludi posset, hujusmodi sacerdotem peccare mortaliter." Quod tamen non concedit *Lehm k. n. 219 sub 2*).

2. Orationes, quæ pro præparatione et gratiarum actione in Missali habentur, sine peccato omittere licet, nam ibidem orationes præparatoriæ dicuntur faciendæ *pro opportunitate* (i. e. commoditate) *sacerdotis*. Attamen reverentia SS. Sacramenti requirit, ut præparatio et gratiarum actio saltem alio modo fiat. Orationibus Missalis itaque alias substituere licet; merito tamen illæ quibuscumque aliis præferuntur; nam, ut ait *Collet l. c. § VII Quær. 3* „optimi semper est consilii, e vestigio sequi id omne quod ab Ecclesia propositum fuerit, quia ipsis etiam Ecclesiæ consiliis sua inhæret benedictio." Cfr. *Lig. n. 410 Dub. 2*.

3. „Lotio manuum ante Missam debet fieri saltem sub veniali; et sub gravi, si manus sint valde immundæ, propter reverentiam Sacrificii", ait *Lig. n. 409* cum aliis, et in significationem spiritualis munditiæ, quam sacerdos habere debet,

ut dicit cum *S. Thoma* Ben. XIV *De Sacrif. Missæ sect. I* n. 64. *Post* Missam vero lotionem omittere, nullum est peccatum. *Croix De Sacrif. Missæ* n. 412. Cfr. *De Herdt t. I* n. 294.

4. Orationes, quæ sacerdoti recitandæ sunt quum induit sacras vestes, ex communiore sententia obligant sub peccato veniali. *Lig. n.* 410 *Dub.* 3, *Croix l. c. n.* 414.

5. Quod attinet ad orationes in recessu ab altari dicendas i. e. *Benedicite* cum precibus: alii dicunt, eas obligare sub peccato veniali, eo quod in *Ordine Missæ* præscriptæ sint. Ita *Marc n.* 1640, *Aertnij n.* 152 *Quer.* 3, *Theol. Clarom. t. III n.* 677. Alii dicunt non constare de vero præcepto; ideoque, quamvis earum recitatio quam maxime suadenda sit, non peccare sacerdotem, qui alias orationes devotius recitet. Ita *De Herdt n.* 294 *Nota* cum *Quarti et Cavalieri*, *Croix l. c. n.* 413, *Lehm. n.* 238.

Nota. Quoad præparationem et gratiarum actionem dicit *Conc. Prov. p.* 289 et 290: „Ante Missæ celebrationem, debitam tantæ actioni præparationem agens, pie recogitet sacerdos tremendi mysterii quod tractaturus est excellentiam, suamque propriam vilitatem ac miseriam: propositas vero ab Ecclesia preces devotissime recitet, sciens tanto majores ab Altaris Sacrificio suscepturum se esse fructus, quanto ferventiori studuerit præparationi. Gratiarum quoque actionem post Sacrum peractum, maxima qua potest devotione ac pietate persolvat, ut a Jesu, secum manente, verba vitæ æternæ audiat, et ei benedicens, ab eo etiam benedictionem recipiat.” Quamvis nullibi determinetur tempus quod gratiarum actioni impendi debet, benigniores Theologi saltem quartam horæ partem requirunt, dicit *Gury n.* 385; atque *Lig. n.* 400 enixe suadet ut saltem semihora huic pio exercitio impendatur a sacerdote qui fidelibus exemplum præbere debet. Cfr. *Prax. conf. n.* 156, *Selva t. II cap. I.*

Caput VII.

De præcepto audiendi Missam. n. 104—123.

104. 1. *Quibus diebus, et quo jure, atque* 2. *quinam obligantur præcepto audiendi Missam?*

R. Auct. p. 290.

Nota ad 2um: Si quis completo septennio, usum rationis nondum habet, non obligatur. — Quæritur autem num teneatur is, qui ante septennium usum rationis certo habet? Sententia communior et probabilior affirmat, quia leges ecclesiasticæ obligant omnes, qui ad annos discretionis pervenerunt. Sententia probabilis negat, quia leges humanæ attendunt tantum ad ea quæ communiter contingunt. *Lig. lib. I n. 155, lib. IV n. 270 et 1012. Cfr. Lehm. t. I n. 138.*

105. 1. *Quid complectitur præceptum audiendi Missam.* 2. *Quanta est ejus obligatio et quare?*

R. Auct. Ad 1um p. 290: „Illud autem.”

Ad 2um p. 291: „Quanta.”

106. 1. *Quandonam pars omissa censetur notabilis:* a) *ob qualitatem, b) ob quantitatem.* 2. *Quænam consideranda sunt, ut recte judicetur de peccato omissionis?*

R. Auct. Ad 1um p. 291 et 292: „Quænam.”

Ad 2um p. 292: „Cæterum.”

Nota ad 4: Qui cum voluntate nihil supplendi aut cum impossibilitate aliquid supplendi culpabiliter periculo se exposuerunt, notabilem partem Missæ omittendi, graviter peccarunt. *Cfr. Lig. Prax. conf. n. 32.*

107. 1. *Num is qui partem notabilem omisit et aliam Missam audire nequit, tenetur partem restantem audire.* 2. *Satisfacitne præcepto:* a) *qui simul diversas partes a diversis ce-*

lebrantibus audit; b) qui successive audit diversas partes diversarum Missarum?

R. Ad 1um Si venit ante consecrationem, certo reliquæ Missæ interesse debet. Si venit post consecrationem, multi negant, quia jam Sacrificii actui essentiali interesse nequit: ubi autem deficit essentia Missæ, cessat obligatio, cum præcipiatur auditio Missæ. Nihilominus S. Alphonsus *lib. VI n. 310 Quær. 2* dicit, sententiam affirmativam esse valde probabilem et in praxi tenendam, quia Ecclesia præcipit assistere integræ Missæ cæremoniæ (vide *n. 105 ad 1um*), cujus parti notabili interesse potest. Vide *Auct. p. 292: „An qui.”* Cæterum potest talis quandoque ex alia causa excusari, ex magno rubore nempe, quo ab ingressu ecclesiæ deterretur, quique honestioribus et timidioribus facile incommodum grave constituit, ut dicit Aertnij *lib. III n. 133 Quær. 1.*

Nota. Qui partem Missæ omisit et eam in alia Missa supplere potest, ad id tenetur, si pars omissa est notabilis, et probabilius etiam si pars est levis. *Lig. n. 310 Quær. 3.* Attamen si pars est omnino levis, non tenetur, quia pro nihilo reputatur. Cæterum sæpe aderit ratio excusans; nam causa levis excusat ab obligatione levi.

Ad 2um *Auct. p. 293.*

108. 1. *In quo loco præcepto audiendi Missam satisfieri potest.* 2. *Quinam satisfacere possunt in oratorio stricte privato seu domestico?*

R. Ad 1um In ecclesiis atque in oratoriis tum stricte tum late publicis, item sub dio quando ita celebrari licet. *Auct. p. 293: „In quo.”*

Ad 2um In oratoriis domesticis, in quibus ex indulto apostolico celebrari licet, satisfaciunt omnes qui indulto comprehenduntur, nempe ipsi indultarii, — eorum cognati i. e. consanguinei et affines usque ad quartum gradum, si cum domino privilegiato in eadem familia vivunt, — hospites nobiles, — famuli *actu* i. e. ipso tempore Missæ domino neces-

sarii. At ex communi sententia ibi non satisfaciunt extranei; nam in indulto addi solet clausula: „Volumus, ut qui de familia non sunt, non censeantur liberi ab obligatione audiendi Missam in ecclesia.” — Excipiuntur tamen festa solemnia, in quibus ipsa Missæ celebratio in oratorio privato prohibetur, nisi quando oratorium infirmitatis causa a S. Pontifice conceditur. Cfr. Ben. XIV Const. *Magna 2 Junii* 1751, Lig. lib. IV n. 318, 319, lib. VI n. 357 sq., Vecchiotti t. II p. 129, 130, Marc n. 679, Palmieri t. II n. 120 sq.

Nota. Ex jure antiquo fideles tenebantur diebus præceptis Missam audire in ecclesia parochiali, atque Conc. Trid. sess. XXII in decreto *De observ. in celebr. Miss.* ad id fideles adhortatur; attamen ex universali consuetudine contraria huic præcepto derogatum est, ita quidem, ut neque Episcopus fideles possit cogere, ut in sua quisque parochia Missam audiat. Cfr. Lig. lib. IV n. 320—323, Ben. XIV *De Syn. Dioc.* lib. XI cap. XIV n. 7—11.

109. *Qualis requiritur præsentia, ut Missa rite audiat?*

R. Auct. p. 293: „Qualis.”

110. 1. *Quare requiritur præsentia corporis et animi.*
2. *Qualis præsentia corporis sufficit?*

R. Auct. Ad 1um p. 293 et 294: „Quare.”

Ad 2um Sufficit generatim, ut quis cum sacerdote celebrante unitus sit sive directe eum videndo vel audiendo, sive indirecte jungendo se turbæ assistantium seu adstantium, ita ut communi hominum æstimatione unus eorum censeatur. Vide Auct. p. 294: „Sufficit.”

Hinc moraliter præsens censetur:

1. *Intra ecclesiam*, qui stat post altare vel columnam, quamvis non videat sacerdotem, modo ex signis et motibus assistantium, sonitu campanulæ, cantu chori, etc. advertere possit quid a celebrante agatur, — imo qui est in aliqua cappella magnæ basilicæ quando in alia distantissima Sacrum ce-

lebratur, modo possit videre celebrantem, et quid agat.

2. *Extra ecclesiam.* Vide Auct. p. 294: „Hinc satis.”

Nota 1. In sacristia contigua cum janua aperta aliquem satisfacere, modo per alios advertat quid in altari peragatur, docent Marc n. 671 et Aertnijs n. 134, imo janua clausa, dicit Lehmk. n. 557 sub 3, si adeo sit celebranti propinquus, ut ejus vocem audiat. 2. Probabiliter satisfacit, qui e domo ecclesiae proxime adjacenti conspicit sacerdotem in altari; non autem si longe v. g. 30 passus distat a reliqua turba fidelium, maxime si interjacet via ubi frequens est populi concursus. Cfr. Lig. n. 312.

111. 1. *Quenam complectitur praesentia religiosa.* 2. *Qualis debet esse intentio, et quare requiritur?*

R. Ad 1um Auct. p. 294: „Quid.”

Ad 2um p. 294 et 295: „Qualis.”

Intentio colendi Deum per se supponitur in eo qui libere Missae assistit, nisi de contrario constet. Neque intentio satisfaciendi praeepto requiritur; unde satisfacit qui Missam audit, quamvis ignoret esse diem festum. Satisfacit quoque qui Missae interest ob solum metum patris vel domini; nam licet peccet prava voluntate omittendi Sacrum si possit, metu isto moderato libertas non tollitur, neque proinde intentio Missam audiendi. Lig. lib. I n. 165, Hom. ap. tract. VI n. 27. Cfr. Resp. ad Q. B. p. 186 sq.

112. 1. *Quid est attentio interna, quid externa.* 2. *Qualis requiritur attentio ad satisfaciendum praeepto?*

R. Ad 1um Auct. p. 295: „Ante responsionem.”

Ad 2um Disputatur. 1. Ex sententia, quam dicit Lig. n. 313 satis probabilem, sufficit ad satisfaciendum substantiae praeepti intentio colendi Deum cum attentione externa (i. e. cum qua attentio interna conjungi potest). Ratio praecipua hujus sententiae est, quod Ecclesia praecipit actum religiosum cultus externi, ad cujus substantiam attentio interna non requiritur. Quamvis itaque cum voluntaria distractione praee-

pto stricte satisfieri possit, dicunt tamen hujus sententiæ patroni, non satisfieri, si divagatio mentis sit talis, ut assistens nullatenus possit testari de iis quæ in Missa gesta sunt. Cfr. *Croix lib II part. I n. 658 et 659. Cfr. Auct. p. 295: „Nota 2°.”*

2. Ex sententia, quam Lig. dicit communioem et probabiliorem, requiritur attentio interna, quia Ecclesia præscribendo cultum Dei indirecte præcipit attentionem internam, utpote quæ sit forma intrinseca cultus externi. In hac autem sententia sufficit ad evitandum peccatum mortale attentio remissa, qua quis ad principales partes Missæ attendit. Cfr. *Auct. p. 295: „Ad satisfaciendum” et p. 296: „Qualis.”*

113. 1. *Quotuplex distinguitur attentio ex parte objecti.*
2. *Qualis sufficit.* 3. *Quid fidelibus suadendum?*

R. *Auct. p. 295 et 296: „Qualis.”*

114. *Qualis attentio ex parte subjecti requiritur et sufficit?*

R. *Auct. p. 296: „Qualis.” Vide n. 112 ad 2um sub 2.*

115. *Quænam ex dictis sequuntur?*

R. 1. *Non satisfacere præcepto eos:*

a) Qui per notabilem Missæ partem ita plene voluntarie sunt distracti ut non possint testari de eis quæ in Missa geruntur. Qui autem ex intentione colendi Deum incipit, deinde voluntarie de aliis rebus cogitat, attamen sibi conscius est quid in genere agatur, quoad substantiam probabiliter satisfacit, ideoque non potest damnari de peccato mortali, quamvis magnum peccatum veniale committat. Unde ipse S. Alphonsus *lib. III n. 316 et Hom. ap. tract. VI n. 32* dicit non peccare mortaliter dormitantem, si somnolentia sit tam tenuis ut aliquam saltem attentionem ad Missam relinquat. — Quamvis quam maxime fidelibus suadendum sit, et quisque conari debeat, ut piis cogitationibus et orationibus mens occupetur et ad principales Missæ partes attendat, post factum non facile quisquam angī debet, quod defectu attentionis peccaverit mortaliter. Vide Lig. *n. 313, Lehm k. t. I n. 558 sub 6.*

b) Qui actionem externam exercet, quacum attentio ad Deum constare non potest, v. g. per notabilem Missæ partem dormire, confabulari, etc. Auct. p. 296 et 297: „Ex dictis.”

c) Quid judicandum de eo, qui cogitationi graviter peccaminosæ adhæserit? Quamvis lethaliter peccaverit, non ideo dicendus est quoad substantiam præcepto non satisfacisse. Etenim licet voluntarie et advertenter fuerit distractus, non necessario distractus est voluntarie a Missa. Lehm k. l. c.

2. *Satisfacere* præcepto eos, qui occupantur actionibus, quæ intra Missam ad divinum cultum diriguntur; cum his enim optime constare potest attentio saltem ad externa quæ a sacerdote geruntur, et intentio colendi Deum. Ejusmodi actiones sunt eleemosynas colligere, organa pulsare, vinum, thus vel alia ad Missam necessaria afferre, modo ne ex ecclesia egrediendum sit, saltem per longum tempus, etc. Auct. p. 297: „Observant”, Lig. n. 309.

116. *Satisfacitne præcepto qui intra Missam: 1. legit horas canonicas, 2. se præparat ad confessionem, 3. confessionem instituit, 4. penitentiam sacramentalem implet?*

R. Ad 1um Auct. p. 297: „An ille.”

Ad 2um Auct. p. 297: „An cum.”

„Communiter admittunt, ait Lig. Hom. ap. tract. VI n. 29, quod satisfacit Missæ, qui conscientiam examinat ut confiteatur, aut aliquem librum spirituales legit, non autem historiarum licet spiritualium”, aut, ut dicit lib. IV n. 314, „nisi legeret historiam sacram animo discendi stilum.”

Ad 3um Non satisfacit, quia confessio impedit etiam attentionem externam; excipe si confessio est facilis et valde brevis. Verum aliquando aderit causa excusans pro eo qui alias deberet aliquamdiu permanere in statu peccati mortalis (Lig. n. 332), item pro famulis aliisque quibus nullum aliud tempus confitendi vacat; nam pro istis præsumitur conniventia Ecclesiæ. Croix l. c. n. 655 cum Lessio apud Lig. n. 314 et 332 et Hom. ap. l. c. n. 31. Cfr. Marc n. 676, Aertniji lib. III n. 136 Quær. 2, Lehm k. l. c. sub 7. Vide

Auct. p. 297 et 298: „*An cum auditione.*”

Ad 4um Affirmative, quia duobus præceptis simul eodem tempore satisfieri potest. Lig. n. 309.

Nota. Missa ex præcepto audienda in satisfactionem sacramentalem quidem imponi potest, eamque injungere aliquando expedit ob fragilitatem pœnitentis. Attamen Missa in pœnitentiam imposita intelligitur Missa aliunde non præcepta, nisi confessarius contrarium exprimat, aut id ex circumstantiis colligatur. Lig. lib. VI n. 513, Hom. ap. tract. XVI n. 47 et 53. Cfr. Tract. de Pœnit. p. 416 et 417.

117. 1. *Quænam sunt causæ excusantes ab auditione Missæ.* 2. *Quotuplex distinguitur impotentia?*

R. Auct. p. 298: „*Quot sunt.*”

118. 1. *Quinam excusantur ob impotentiam physicam.* 2. *Licetne voluntarie ponere aut non removere impedimentum?*

R. Ad 1um Auct. p. 298: „*Quinam.*”

Ad 2um 1. Semper licet ponere ^{aut non removere} causas ab obligatione eximentes, probabilius etiam *directe* et *proxime*. „Unde, ait Scavini t. I n. 247, non vetaris die festo te eo conferre, ubi non sit festus dies neque ideo Missæ præceptum.” Cfr. Lig. lib. I n. 152. *Deus de Reg. n. 31. regula 3^a*

2. Causas *impedientes*: a) Non licet *directe* ponere, ne *remotas* quidem. Quare peccat qui sommo se tradit paulo ante tempus vel tempore quo Missa audienda est. Cfr. Lig. l. c. et lib. IV n. 1045.

b) Non licet ponere ne *indirecte* quidem *proximas* sine justa causa. Lig. lib. IV n. 1046.

c) Probabilius licet etiam sine speciali causa ponere *indirecte remotas*. Cfr. Gury t. I n. 110. Quandonam autem aliquis censetur ponere impedimentum proximum? Dicit Lig. lib. IV n. 301, non posse aliquem die Sabbati ad venandum proficisci in locum, ubi die Dominica non possit Missam audire; eum vero qui die Jovis proficiscitur, a culpa excusari. Cfr. Scavini t. I n. 247, Lehmk. t. I n. 158, Auct. p. 299: „*An quis.*”

119. *Quinam excusantur ob impotentiam spiritualem?*

R. Auct. p. 299 : „*Quinam.*”

120. *Quinam excusantur ob impotentiam moralem?*

R. Auct. p. 299 et 300 : „*Quinam.*”

Simili ex causa excusantur aurigæ, nautæ, mercium vectores, etc., si Missam audire nequeunt sine gravi incommodo sive damno in bonis quæ jam possident. Estne idem dicendum, si agitur de amissione lucri quod alias fieri potest? Affirmat sententia probabilis, si lucrum amittendum est notabile, vel si ex auditione Missæ amittitur opportunitas lucri *extraordinarii* ratione habita conditionis ejus, de quo agitur. Cfr. Lig. n. 301 et 332.

In his omnibus tamen sedulo videndum ne cupiditas mentiatui sibi, atque ne ejusmodi fiant cum periculo amittendæ fidei defectu instructionis, etc.

121. *Quinam excusantur titulo charitatis?*

R. Auct. p. 300 : „*Quinam.*”

Excusantur similiter assistentes infirmis qui ex recessu graviter turbarentur, aut qui judicant eorum assistentiam sibi esse necessariam. Qui periculum incurrunt gravis offensionis seu indignationis mariti, domini aut parentum, quamvis indignatio non ex justa causa oriatur. Isti autem non excusantur si ex odio religionis domi manere jubentur, aut si frequenter fit, aut levis tantum indignatio timenda est. Puella, quæ scit se ab aliquo turpiter concupisci intra Missam, potest saltem, et quidem ut videtur, debet semel vel bis Missam omittere. Lig. n. 326, 327 et 331.

122. 1. *Quinam excusantur titulo officii.* 2. *Quid speciatim notandum de famulis, operariis, aliisque, qui a domini officii causa coguntur Missam omittere?*

R. Ad 1um Auct. p. 300 : „*Quinam excusantur.*”

Excusantur quoque medici et obstetrices, quorum assistentia infirmis necessaria aut saltem valde utilis est.

Ad 2um *Præn.* Supponitur, eos non cogi ex contemptu vel

odio religionis, neque ex omissione Missæ oriri periculum proximum amittendæ fidei, v. g. ex defectu instructionis; nam hisce in casibus officium etiam cum gravi incommodo statim deserendum est, quia fides externe profitenda et integre servanda est.

R. 1. Si eorum ministerium est necessarium aut sine gravi domini incommodo omitti nequit, tum dominus tum famuli excusantur, modo ordinariam habuerint diligentiam hora magis convenienti Missam audiendi.

2. Si vero sine necessitate seu ex causa insufficienti a domino prohibentur, dominus procul dubio peccat; famuli autem excusari possunt, si timent domini graves iras, blasphemias etc., aut dimissionem. Attamen si sæpe impediuntur, tenentur famulatum vel functionem deserere si absque gravi incommodo possunt, i. e. si alium famulatum, quamvis sit aliquantulo minus lucrificus, obtinere queunt. Cfr. Lig. n. 327. Vide Auct. p. 301: „*An ab auditione.*”

123. *Quinam excusantur titulo consuetudinis?*

R. „Consuetudo excusat puerperas, domi se continentes post partum per aliquod tempus (v. g. per sex hebdomadas ex communi usu, ut testantur *Sporer* et *Elbel*), etiam postquam convaluerint.” Lig. n. 330. Nullatenus autem excusantur, si propter alia negotia jam domo exeunt. Auct. p. 301: „*Quinam.*”

Nota. Si infirmus dubitat, num incommodum sit satis grave, potest iudicio medici, superioris, parochi aut viri prudentis acquiescere, imo proprio quoque iudicio, si ipse prudenter iudicare valet. Quodsi consilio petito dubium manet, infirmus excusatur, quia in periculo gravis damni prævalet jus naturale conservandi salutem, et certe mater Ecclesia minime obligare intendit. Lig. n. 325, *Hom. ap. l. c. n. 39.* Cæterum bona fides excusabit saltem a gravi culpa, etiamsi non adsit ratio sufficiens. Auct. p. 301: „*Merito.*”

APPENDIX

de Missis fundatis. n. 124--140.

124. *Quid est fundatio Missarum; quibus modis fieri potest?*

R. Est donatio fundi vel summæ capitalis alicui ecclesiæ aut instituto ecclesiastico vel pio, sub conditione ut in perpetuum aut ad longum tempus una aut plures Missæ singulis annis celebrentur. Cum onere Missarum quandoque aliæ obligationes conjunctæ sunt. Ejusmodi onera vocantur *perpetua*; si vero Missæ determinatis tantum vicibus, v. g. singulis hebdomadibus per unum annum, ex voluntate fundatoris celebrandæ sunt, dicuntur *adventitiæ* seu *manuales*. Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. XIII cap. ult. n. 4*. Cfr. Resp. ad Q. B. p. 134 et 135, et supra n. 54.

Fundatio fieri potest per donationem inter vivos aut per testamentum.

125. *Num ad validam fundationem requiritur ejus acceptatio?*

R. Acceptari debet ab ecclesia vel instituto, cui fundus aut capitale sub onere attribuitur. Ratio est, quod fundatio habet naturam contractus, qui offerentis et acceptantis mutuo consensu perficitur.

126. *Estne prævius consensus Ordinarii necessarius?*

R. 1. Affirmative quoad *liceitatem*, uti constat ex decreto *Cum sæpe contingat* Urbani VIII ab Innocentio XII in Const. *Nuper a congregatione* 23 Nov. 1697 confirmato, in quo § 8 dicitur: „Quibusvis capitulis, collegiis, societatibus et congregationibus, nec non omnibus et singulis ecclesiarum, ac piorum locorum, tam sæcularium quam regularium superioribus vel aliis, ad quos pertinet, districte prohibet, ne imposterum onera perpetua suscipiant Missarum celebrandarum, sæculares quidem sine Episcopi vel ejus Generalis Vicarii, regulares vero sine Generalis vel Provincialis consensu et licentia in scriptis et gratis concedenda.”

Quamvis in hoc decreto agatur de solis oneribus *perpetuis*, atque perpetuum non dicatur quod non attingit tempus centum annorum, nihilominus cum Ben. XIV Conc. Prov. Ultraj. hoc tempus ar-

etius intelligit dicens p. 200: „Nulla in posterum suscipiantur perpetua vel ad longum tempus Missarum onera absque Diœcesani Antistitis approbatione.” Cfr. Resp. ad Q. B. p. 135. Imo ex Ordinarii nostri præcepto 5 Dec. 1877 eadem approbatio etiam requiritur antequam accipiantur Missarum *oblaciones*, „quæ pro anniversariis aut aliis hujusmodi Missis in futuro peragendis, anticipata solum stipendiorum solutione, ipsimet *ecclesiæ* aut temporali istius *administro* quandoque fiunt.” Cfr. Coll. II p. 7.

2. Negative quoad *valorem*; nam allegatum decretum simpliciter prohibet, non irritat acceptationem. Id etiam declaravit S. C. C. 16 Jan. 1664. Cfr. Lucidi *Visit. s. liminum t. II* p. 417 n. 54, Van de Burgt *De celebr. Missarum* n. 80. Attamen integrum est Ordinario acceptationem rescindere, si vergeret in detrimentum *ecclesiæ* vel pii instituti. Lucidi *l. c.* p. 417 n. 55. (*)

127. *Quare consensus Ordinarii requiritur?*

R. Iste consensus requiritur, quia Episcopi aut Superiores regularium cavere tenentur, ne loca ecclesiastica graventur foundationibus quibus satisfacere nequeant, atque prospicere debent, ut redditus, qui ecclesiis et locis piis relinquuntur, omnino respondeant oneribus adjectis juxta morem cujusvis civitatis vel provinciæ. Ita decr. Urb. VIII et Inn. XII § 10. Quapropter Ben. XIV *l. c. n. 1* dicit: „Inter episcopalis sollicitudinis onera haud sane novissimum locum tenere censendum est illud, quo sacri Pastores obstringuntur, majori qua possunt cura advigilare, ut suis in Diœcesibus pia legata debite executioni mandentur, præscriptæ celebrentur Missæ, eademque juxta piorum fundatorum voluntatem applicentur.”

128. *Quænam in ejusmodi onerum acceptatione observanda sunt, ut accuratæ earum adimpletioni consulatur?*

R. 1. „Curandum est, ait Syn. Diœc. p. 68, instrumenta piorum legatorum ita conscribi, ut bona attribuantur non parochio vel alteri sacerdoti, sed parochiali seu loci *ecclesiæ*.”

(*) Qui auctor ait: „Integrum est Ordinario acceptationem rescindere; et reipsa 17 Maii 1861 S. C. Episc. et Reg. acceptationem cujusdam legati a deputato loci pii sine licentia Episcopi nonnullis ante annis peractam et in loci pii libros relatam, etiamsi Episcopum hac de re saltem inscium non fuisse colligeretur, nullatenus comprobendam esse respondit ex eo quod detrimentum potius quam utilitas, aut saltem non paucæ difficultates ac lites ex ea acceptatione non sine causa præterirentur.”

2. Si foundationum pecuniæ et pretium bonorum mobilium ad acquirenda bona immobilia fructifera vel census hypotheca assecratos impendi nequeant, „oblata, ait Syn. Diœc. *l. c.*, non acceptentur nisi addita atque donatoribus diserte significata conditione, cessare scilicet obligationem celebrationis Missarum, si pecunias aut bona perire, vel non amplius fructus facere contigerit. Cujus conditionis mentio fieri debet in tabella Missarum.” Imo, uti dicit Ben. XIV *l. c. n.* 30, expedit semper, ut fundator in ipso actu foundationis conferat facultatem imminuendi Missarum numerum, si contingat, ut minuantur fundi redditus aut ex alia causa impares evadant elemosynæ pro singulis Missis. Cfr. Coll. III *p.* 137 *sub* 1°.

3. Stipendia Missarum, in quantum consideratis circumstantiis prudentia sinit, statuuntur majora quam Missarum manualium. Ut norma sumi potest *Breve* Ben. XIII 20 *Febr.* 1725, in quo pro Missis perpetuis designat duplum stipendii ordinarii. Cfr. N. Rev. thêol. t. XXII *p.* 324.

4. Insuper Ordinarius noster 5 *Dec.* 1877 admonuit ecclesiarum cæterorumque institutorum rectores, ut, quantum in ipsis est, fundationes sic conficiant vel conficiendas curent, ut major pars reddituum obveniat ecclesiæ vel instituto, cui fundationes, sub conditione oneris perferendi, a fundatore addictæ sunt. Rationem addit Ordinarius: quoniam ea sit natura foundationum, ut illæipsæ primum fieri censeantur in gratiam seu commodum ecclesiæ aut instituti ecclesiastici cui a pio fundatore connectuntur.” Cfr. Coll. II *p.* 6.

129. *Quænam præstare debet Ordinarius antequam consensum præbet?*

R. Ne præbeat consensum vel licentiam, nisi ex instituta diligenti investigatione sibi constiterit, ecclesiæ vel instituti sacerdotes Missarum obligationibus debite satisfacere posse, præcipuamque habeant rationem sintne redditus oneribus implendis pares. Vide *n.* 128 et Ben. XIV *l. c. n.* 10. Itaque:

1. Si agitur de donatione *inter vivos*, et redditus onus impositum non adæquant, inducat donatorem ut bona augeat. Si vero fundationi appositæ sunt conditiones possibiles et honestæ, sed forsani juri communi contrariæ, Episcopus exquirat a donatore ut eas mutet; quod si denegat, Episcopo integrum est donationem rejicere aut una cum oneribus acceptare. Cfr. Craisson *Man. jur. n.* 5364 *sq.*

2. Si fundatio fit *per testamentum*, Episcopus eam sine justa causa repudiare nequit: ejus enim est curare ut piæ voluntates executioni dentur atque ut cultus Dei commodumque ecclesiarum promoveatur. Cfr. Vecchiotti *t. I p. 276 § 59*. Conditiones vero impossibiles vel turpes, si quæ foundationi adjectæ sint, debet ut non appositas habere. Quodsi redditus non respondent oneribus, debet a S. Sede eorum reductionem seu imminutionem petere, nisi ipse testator facultatem reducendi Episcopo fecerit. Id docet decretum Urbani VIII § 2: „Districte prohibet, ne Episcopi reducant onera ulla Missarum celebrandarum... *in limine* foundationis.” Imo ad quæsitum: „An Episcopus possit onera Missarum nondum accepta reducere absque beneplacito Sedis Apostolicæ sive hujus S. Congregationis, quoties reductionem necessariam esse judicaverit, ex eo quod locus pius legatum acceptare recuset, non diminuto onere”; respondit S. C. C. 22 Junii 1682: „Negative.” Cfr. Ben. XIV *l. c. lib. V cap. X n. 2*; qui *lib. XIII cap. ult. n. 19* ait: „Episcopo nullam hodie relictam esse facultatem reducendi Missas, excepta dumtaxat ea facti specie, qua testator ipse hanc facultatem Episcopo tribuisse dignoscatur.”

130. *Quenam potestas Episcopis jure ordinario competit quoad fundationes et pia legata?*

R. Quamvis propria auctoritate commutationem ultimæ voluntatis testatoris facere nequeant, ideoque neque Missarum onera reducere, sunt tamen omnium piarum dispositionum executores et judices. Conc. Trid. *sess. XXII cap. VIII de reform.* Consequenter:

1. Nonnullos circa fundationes Missarum perficere possunt actus, qui minus recte dicuntur reductiones, sed potius sunt declarationes seu judicia, v. g. dubia solvere. Vide Ben. XIV *l. c. n. 9*, et Van de Burgt *l. c. n. 145 et 152*.

2. Si testator stipendium Missarum non determinavit, attendenda est, ut respondit S. C. C. 15 Nov. 1698, consuetudo loci vel lex synodalis, quatenus adsit; sin minus, statuenda est per Episcopum elemosyna competens, ejus arbitrio. Vide *n. 46 Nota*.

131. *Quoties et ubi tenetur sacerdos celebrare et applicare titulo fundationis; cuinam debet fieri applicatio?*

R. Hæc omnia dependent a voluntate fundatoris expressa vel præsumpta. Unde:

1. Si fundator bona legavit ecclesiæ parochiali, sed locum quo

Missæ celebrandæ sunt, non assignavit, præsumitur voluisse ut celebrarentur in ecclesia parochiali. Ita De Brabandere *Jur. can. comp. n.* 890. Cfr. Conc. Prov. *p.* 200.

2. Si fundator non expressit, cui Missæ applicandæ sint, præsumitur voluisse, ut applicentur animæ suæ. Vide *n.* 60.

Nota 1. Num et in quantum peccet sacerdos, qui celebrat in alia ecclesia vel alio altari, aut alia die vel hora, vide *n.* 60.

2. „Ut officia fundata celebrari valeant in aliena ecclesia, opus est juxta probabiliorē sententiā dispensatione pontificia”, ait De Brabandere *l. c.* In hanc rem dicit Lig. *n.* 329: Potest Episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, quia in tali dispensatione voluntas testatoris tantum in accidentibus omittitur et altiori bono compensatur, seu potius quia Episcopus voluntatem testatoris interpretando, eam reducere potest ad æquitatem. Non potest tamen dispensare, si fundator designando ecclesiam vel horam specialiter intenderit, ut populus commodius Missam audire posset. „Cæterum, addit, advertendum est, apud Ferraris *Bibl. verb. Capellania n.* 14 referri plura decreta S. C. C., quibus dicitur pro hujusmodi dispensatione semper adeundam esse Sedem Apostolicam.”

132. *Quænam præscripta sunt, ne foundationum onera negligantur aut oblivioni tradantur?*

R. 1. „Foundationum pecuniæ et pretium bonorum mobilium adhibeantur ad acquirenda bona immobilia fructifera vel census hypotheca assecuratos. Quod si fieri nequeat”, atque ideo oblata sub conditione (de qua *n.* 128 *sub* 2) acceptata sint, „cura haberi (debet), ut quo certiori et utiliori modo fieri potest, bona ista fructifera reddantur.” Syn. Diœc. *p.* 68. Ad quæ bona immobilia aut alia fructifera acquirenda requiritur licentia Episcopi ex *art.* 20 Regl. voor het par. kerkbestuur in Syn. Diœc. *p.* 152. Vide etiam Coll. I *p.* 441 *n.* 112. Cfr. Van de Burgt *l. c. n.* 85 et 86.

2. „Fundi et proventus talium foundationum a magistris fabricæ administrandi sunt et pleno jure competunt ecclesiæ, servato tamen stipendio a fundatore aut a Nobis (Episcopo) constituto.” Syn. Diœc. *p.* 68.

3. Districte prohibetur, „quominus pecuniæ vel alia bona mobilia, quæ pro Missis in perpetuum aut longum tempus celebran-

dis offeruntur, in usum ecclesiæ vel presbyterii aut in alium pium usum foundationis fini contrarium propria auctoritate impendantur.” Syn. Diœc. p. 67. Idem prohibitum est si agitur de *oblacionibus* Missarum, de quibus n. 126. Vide Coll. II p. 8.

4. Fundationes describantur in Registro Memoriali parochiæ (Syn. Diœc. p. 110), atque exstet in ecclesiæ sacristia, omnium oculis perspicua index earum Missarum tabella. Conc. Prov. p. 201.

133. *Quomodo fundationes in Registro Memoriali describi debent?*

R. 1. Memorari debet testamentum aut legalis actus inter vivos quo fundatio facta est; describi bona, e quibus redditus percipiuntur; numerus et qualitas Missarum cum loco et tempore celebrationis; mentio fieri specialium conditionum, quibus forte Missarum onus est legatum aut acceptum. Addantur insuper actus approbatorii Ordinarii. Vide Syn. Diœc. p. 110, Communic. anni 1878 in Coll. II p. 6 et 7, ubi præcipitur, ut eadem observentur quoad *oblaciones* Missarum, quæ pro anniversariis aut aliis Missis in futuro peragendis, anticipata solum stipendiorum solutione, ipsi ecclesiæ aut temporali ejus administro quandoque fiunt.

2. In Registro Memoriali sub distincto capite conscribi quoque debet annuus fundationum computus una cum nomine sacerdotis, qui Missas celebravit. Ita Syn. Diœc. p. 110 sub V secundum Const. Innocentii XII, quæ statuit, ut præter tabellam in sacratio sint duo libri, in quorum altero onera perpetua ac temporaria, in altero vero Missæ manuales et adventitiæ inscribantur, una cum fidei ac distincta annotatione subsecuti utrorumque implementi. Vide Ben. XIV l. c. n. 4, Vecchiotti t. II p. 110.

Nota. De libro onerum manualium jure nostro particulari nihil præceptum est, quia illæ non ecclesiæ sed personis particularibus dari solent; attamen Conc. Prov. et Ordinarius anno 1889 vehementer exhortantur sacerdotes, ut hujusmodi librum seu elenchum etiam pro istis Missis manualibus adhibeant. Vide n. 57.

134. *Quenam referre debet tabella Missarum in sacristia affigenda?*

R. Referre debet Missarum fundatarum numerum, intentionem ad quam celebrari debent, diem quo et annos per quos celebrandæ sunt.

135. *Quid est Missarum condonatio, quid reductio?*

R. 1. *Condonatio* est concessio omittendi Missas, quæ tempore præterito celebrari debuerant. Dicitur quoque remissio vel absolutio.

2. *Reductio* est permissio celebrandi in futurum minorem numerum Missarum quam ex fundatione celebrari debent.

„Ejusmodi condonationes sive remissiones ab aliquibus dicuntur reductiones Missarum, sed minus recte et omnino improprie, cum hæ præteritum tempus solummodo respiciant; veræ autem et proprie dictæ reductiones futuro tempori provideant.” Ita Ben. XIV *l. c. n. 15.*

136. 1. *Cui competit potestas condonandi Missas omissas.*
2. *Ex qua causa quandoque fit.* 3. *Quo modo peragi solet?*

R. Ad 1um Potestate ordinaria competit soli R. Pontifici, quia B. Petro ejusque successoribus Christus amplissimam in res ecclesiasticas tribuit potestatem. Ben. XIV *l. c.* Cfr. Reiffenstuel *lib. III tit. XXVI n. 807.*

Ad 2um Condonatio tantum fit ex rationabili causa seu æqua commiseratione, ideoque si dilucide pateat, Missas sine culpa celebratas non fuisse, atque simul non tanti reditus supersint ut omissiones præteritæ suppleri valeant. Lucidi *l. c. p. 429 n. 86—88.*

Ad 3um Imponi solet salutaris aliqua pœnitentia, ac præsertim ut certus Missarum numerus celebretur. Lucidi *l. c. p. 429 n. 89*, N. Rev. théol. *t. XIX p. 593.* Condonationes, ait Ben. XIV *l. c.*, frequentius fiunt per organum *S. C. Fabricæ S. Petri*, examinatis prius omissionum causis, ex spiritali thesauro Ecclesiæ supplendo quidquid in oneribus implendis peccatum est. In suffragium autem et expiationem animarum, pro quibus omissa Sacrificia offerri debuerant, congruum Missarum numerum celebrari quotidie mandat ab aliquibus capellanis huic muneri addictis in Vaticana Basilica, ejus Fabricæ modica eleemosyna persolvenda imponitur iis qui condonationem exposcunt, præter reliqua pia opera pro facti circumstantiis. Cfr. Van de Burgt *n. 153.*

137. 1. *Cujus auctoritate reductiones Missarum fieri possunt.*
2. *Ex quibus causis conceduntur?*

R. Ad 1um Auctoritate solius R. Pontificis, nisi fundator hanc facultatem Episcopo expresse fecerit. Constat ex decreto Urbani VIII et Innocentii XII; vide Ben. XIV *l. c.*, Van de Burgt *n. 150*, Conc. Prov. *p. 201* et supra *n. 129.*

Nota. S. C. C. pluries declaravit, facultatem reducendi onera Missarum tributam Episcopis ex decreto Concilii Trid. *sess. XXV cap. IV de ref.* intelligendam esse de Missis ante *Conc. Trid.* impositis, eosque hanc facultatem exercere tantum posse in *prima Synodo Diœcesana*, quæ post idem Concilium celebraretur. Cfr. Ben. XIV *l. c. n. 18 sq.*, Lucidi *l. c. p. 426.*

Ad 2um Reductiones, ut docet Ben. XIV *l. c. n. 28*, conceduntur ob duplicem causam, scilicet plerumque et fortasse semper ob redituum decrementum, aliquando autem ob stipendiorum augmentum ab Episcopo statutum, ita ut nullus reperiatur sacerdos, qui oblata juxta veterem taxam eleemosyna, Missam celebrare velit. — S. Alphonsus vero dicit *n. 331*: „Causæ, ex quibus Sedes Apostolica solet Missas reducere, sunt paucitas sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augmentum stipendii currentis, extenuatio redituum monasterii, vel majores expensæ necessariae ad victum, etc., denique si urgeret necessitas fratrum, vel fabricæ ecclesiæ, aut monasterii.”

138. 1. *Quomodo facultas reducendi onera Missarum a S. Sede conceditur.* 2. *Quid in usu hujus facultatis observandum est?*

R. Ad 1um S. Sedes sæpe delegat Episcopis facultatem reducendi Missas, et simul iis tradit instructionem, cui se in peragenda reductione conformare debent. Attamen aliqui Episcopi illam facultatem ad triennium habent ex ampliatione indulti, quo donati fuere Episcopi, qui Concilio Romano, sub Ben. XIII anno 1725 celebrato, interfuerunt. Cfr. Ben. XIV *l. c. n. 21 sq.*

Ad 2um Episcopus, qui ejusmodi facultatem accepit, non potest tamen reducere: a) Missarum onera per *contractum* inter vivos imposita et acceptata. Ben. XIV *l. c. n. 25*. Quoad hujusmodi Missas potest tantum assumere partes *judicis*, investigando scilicet, num sit talis redituum imminutio ut secundum juris regulas sufficiat ad rescindendum contractum aut saltem ad eum ad justum et æquum normam redigendum. Ben. XIV *l. c. n. 26*. Cfr. Van de Burgt *l. c. n. 152 in fine*, *n. 155 et 161*. — b) Neque reducere potest Missas in *beneficiorum* collatione constitutas, quia in hisce intervenit quasi contractus utrimque obligans. Ben. XIV *l. c.*

2. Antequam reducat numerum Missarum, consideret num forte quis, v. g. hæres, teneatur redituum imminutionem vel insufficienciam supplere, atque num ad id utiliter cogi possit. Verum si ex

voluntate testatoris ipse fundus vel capitale ecclesiæ vel pio instituto est traditum (uti nostris temporibus assolet), hæres nulla ratione urgeri potest ut suppleat quod succedentibus temporibus ad integrum Missarum onus implendum deest. Ben. XIV l. c. n. 33.

3. Nisi facultas accepta contineat potestatem derogatoriam, observare debet regulas, quas Ben. XIV l. c. tradit quoad ordinem reductionis n. 22—24, et quoad quantitatem stipendii n. 34 et 35. Cfr. Van de Burgt l. c. n. 157, N. Rev. théol. t. XXII p. 425 sq.

139. *Estne semper necesse ad S. Sedem recurrere, si redditus deficiunt?*

R. 1. Si per aliquod tempus *ex toto* deficiunt sine culpa capellani, iste non tenetur Missas celebrare. Ita Lig. n. 331. Nam decreta Urbani VIII et Innoc. XII, ut dicit Croix lib. IV n. 855, „videntur tantum loqui de reductione stabili et semper duratura, non autem pro brevi tempore.”

„Sed excipi debere, notarunt Auctores, Missarum fundos seu redditus, qui culpa legatarii perierunt; pariterque illi excipiantur, qui absque Sedis Ap. venia consumpti sunt alium in finem, exempli gratia, in ædificationem ecclesiæ. Præterea excipi debent onera Missarum acceptata per contractum.” Ita Van de Burgt l. c. n. 161. Cfr. Ben. XIV l. c. n. 26, Vecchiotti l. c.

2. Si deficiunt *ex parte*:

a) Si fundator ipse determinavit stipendium pro singulis Missis, a capellano minui potest numerus Missarum prout redditus minuuntur; sicut numerus est augendus si redditus crescunt.

b) Si vero testator designavit solummodo numerum Missarum, iste numerus videtur sine legitima auctoritate minui non posse, quamvis deficiat ordinarium stipendium Missarum manualium. Cfr. Lig. l. c., Van de Burgt l. c. n. 162.

Nota. Onera Missarum nunquam cessant *præscriptione*. Vetat enim naturalis æquitas, quominus præscriptio currat contra non valentem agere. Lucidi l. c. p. 397 sq., Lig. n. 324, Van de Burgt n. 167.

140. *Quid observandum est de redemptione foundationis?*

R. Si quis debet annuatim præstationem solvere, quia possidet domum, agrum, etc., in quo onus Missarum fundatum est, non potest hoc onus redimere sine auctoritate Sedis Apostoli-

cæ, nisi testator vel fundator in legato hanc facultatem fecerit. Ratio est quod hujusmodi redemptio est mutatio dispositionum testatoris vel fundatoris, atque alienatio boni ecclesiastici. Vide Coll. II *p.* 471 *sub* 4, Van de Burgt *l. c. n.* 165.

Nota. Fundatio non potest per se sine auctoritate R. Pontificis ab uno loco transferri ad alium, v. g. ad aliam ecclesiam. Vide Van de Burgt *l. c. n.* 166, Lucidi *l. c. p.* 434 *sq.*

V.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

PROÆMIUM.

I. Quare sacerdos debet de Sacramento Extr. Unctionis accuratam cognitionem habere? Auct. p. 1: „*Clementissimus.*”

II. Tractatus dividitur in sex capita. Vide Auct. p. 1. Hisce adjecta est *Appendix de sepultura ecclesiastica.*

III. Summa doctrinæ catholicæ de hoc Sacramento ex *Concilio Florentino* et *Tridentino*: Auct. p. 2 et 3.

Caput I.

De natura, existentia et essentialibus Extr. Uctionis. n. 1—21.

1. *Quibus nominibus hoc Sacramentum vocari solet?*

R. Auct. p. 3: „*Quibus.*”

2. 1. *Quomodo Extr. Uctio definitur?* 2. *Indica, in hac definitione omnia essentialia contineri.*

R. Auct. p. 3 et 4: „*Quomodo.*”

3. *Quinam errores circa hoc Sacramentum memorandi sunt?*

R. Auct. p. 4 et 5: „*Quoad hæreticos.*”

4. *Proba fidei dogma, Extr. Uctionem esse verum Sacramentum N. L.*

R. Probatur: 1. Ex verbis S. Jacobi, quibus requisita ad verum Sacramentum continentur, nempe: a) signum externum, b) practicum gratiæ, c) a Christo institutum. Vide Auct. p. 5 et 6.

2. Ex traditione, quam testantur SS. Patres et concilia. Auct. p. 6 et 7.

3. Ex consensu Ecclesiæ orientalis cum occidentali. Auct. p. 7 et 8.

5. *Dilue objectiones.*

R. Auct. p. 8—10.

6. 1. *A quo Extr. Uctio instituta est.* 2. *Estne immediate a Christo instituta.* 3. *Quandonam instituta est?*

R. Auct. p. 11 et 12.

7. *Quænam est hujus Sacramenti materia remota?*

R. Oleum ex olivis expressum et benedictum ab Episcopo aut a presbytero ex S. Pontificis concessionem sive expressam (pro Ecclesia Latina) sive tacitam (pro Ecclesia Græca).

8. *Quare debet esse oleum olivarum?*

R. 1. Quia oleum sine addimento intelligitur illud quod ex olivis est expressum; atque eo Ecclesia semper usa est.

2. Quia effectus, quos hoc oleum producit in corpus, congruunt cum effectibus spiritualibus hujus Sacramenti. Oleum enim sanat, lenit, recreat, penetrat et lucet, ut explicat S. Thomas (vide Auct. p. 12), item Catechismus Romanus *De Extr. Unct. n.* 10 dicens: „Aptissime hæc materia illud significat, quod vi Sacramenti interius in anima efficitur; nam ut oleum ad mitigandos corporis dolores magnopere proficit, ita Sacramenti virtus animæ tristitiam ac dolorem minuit. Oleum præterea sanitatem restituit, hilaritatem affert, et lumini tanquam pabulum præbet; tum vero ad recreandas defatigati corporis vires maxime accommodatum est. Quæ omnia, quid in ægroto divina virtute per hujus Sacramenti administrationem efficiatur, declarant.”

9. 1. *Quænam sunt diversæ sententiæ de necessitate benedictionis episcopalis olei.* 2. *Unde patet:* a) *requiri benedictionem peractam ab Episcopo ut ministro ordinario;* b) *oleum benedici posse in Ecclesia orientali ex tacita, in Ecclesia occidentali ex expressa concessione S. Pontificis?*

R. Auct. p. 12—14.

10. 1. *Quotuplex oleum sacrum distinguitur, et quando nam adhibetur.* 2. *Estne ad valorem Sacramenti necessarium, ut specialiter ad hoc Sacramentum administrandum sit benedictum; quid inde efficitur?*

R. Auct. p. 14: „*An oleum.*”

11. 1. *Quænam præscripta sunt quoad decentem custodiam et renovationem sacri olei.* 2. *Quænam notanda sunt quoad olea vetera.* 3. *Quid faciendum, quum in decursu anni oleum benedictum incipit deficere?*

R. Ad 1um Auct. p. 14 et 15.

Conc. Prov. p. 170 et 171 ait: „Sacrum oleum infirmorum in tuto ac honesto loco et vasculo, si fieri potest argenteo, peculiari inscriptione signato, asservandum est. Sac-

culus sericus violacei coloris illud suo vase inclusum excipiat, quoties ad infirmos deferendum erit; nec, Sacramento administrato, relinquatur unquam sive in ædibus infirmi, sive postea in ipsius sacerdotis domum redeuntis conclavi, sed omnino ad locum suum deferatur."

Qui locus hîc habeatur tutus ac honestus, vide Tract. de Baptismo n. 96 sub 3. Cæterum dicit decr. S. R. C. 16 Junii 1663: „Vasa olei sacri servantur in ecclesia in loco decenti, tam in cornu epistolæ quam in cornu evangelii." Baruffaldi *lit. XXVII* n. 40 ait: „Proprie sita esse debet fenestella (in qua servatur oleum infirmorum) in pariete ecclesiæ ad cornu evangelii altaris, in quo adsit tabernaculum cum SS. Eucharistia." Ut hoc modo asservetur, si fieri potest, suadet a De Herdt *t. III* n. 198 et O'Kane n. 855. Cfr. etiam Gardellini in decr. S. R. C. 16 Dec. 1826. Locus utique debet esse distinctus a tabernaculo, in quo SS. Sacramentum residet. Conc. Prov. p. 143.

Ex quo AA. deducunt, multo minus vasculum S. olei annexi posse pyxidi SS. Sacramenti, aut hoc coopereulo vel pedi vasculi imponi.

Ex decreto citato sacerdotes oleum infirmorum in domibus suis retinere non possunt: excipitur tantum si habitatio sacerdotis longe distat ab ecclesia. (*)

Quod attinet ad renovationem et acquisitionem sacri olei, vide Tract. de Bapt. n. 95. Quomodo distribuendum sit, dicitur in Syn. Diœc. p. 17 et 18.

Ad 2um Auct. p. 15 et 16: „Circa vetus." Plura in Tract. de Baptismo n. 96.

Ad 3um Auct. p. 16: „Quid faciendum."

(*) Ad dubium: „Sacerdotes curam animarum exercentes pro sua commoditate, apud se in domibus suis retinent S. oleum infirmorum. An attenta consuetudine, hanc praxim licite retinere valeant?" Respondit S. R. C. 16 Dec. 1826: „Negative, et servetur Rituale Rom., excepto tamen casu magnæ distantie ab ecclesia: quo in casu omnino servetur etiam domi Rubrica quoad honestam, decentem tutamque custodiam." (Vide Suppl. Rit. Rom. n. 22). Decretum hoc videtur agere de retentione habituali; attamen, ut observant auctores, etiam illicitum est unica tantum vice commoditatis causa S. oleum retinere. Excipiunt solummodo, si sacerdos prævidet se noctu ad infirmum vocatum iri, et periculum est ne serio adsit ad Extr. Uctionem administrandam. Cfr. Lig. n. 730, *Praxis conf.* n. 275 in fine.

12. 1. *Quænam est Extr. Uctionis materia proxima.*
2. *Quænam corporis partes in diversis Ecclesiis inunguntur.*
3. *Quænam partes ordinarie ungendæ sunt.* 4. *Quænam partes in nostra Diœcesi inungi debent?*

R. Ad 1um Auct. p. 17: „*Quænam.*”

Ad 2um Auct. p. 17: „*Ante responsionem.*”

Ad 3um Auct. p. 17 et 18: „*Infirmus.*”

Ad 4um Sex, nempe oculi, aures, nares, os, manus et pedes. Unctio renum ex pontificio indulto etiam in viris omitti debet. Id statuitur in Syn. Diœc. p. 52 ex facultate Pii IX 19 Dec. 1847. Atque in Suppl. Rit. Rom. n. 27 dicitur: „Unctio renum ex pontificio indulto Neerlandiæ Diœcesibus concessa, etiam in viris omittitur. Ejus autem loco, pariter ex apostolica venia, in aliquibus Diœcesibus adhibetur in viris unctio *ad pectus* post unctionem *ad os.*”

13. *Quænam notanda sunt: 1. si organum est duplex; 2. de unctione oculorum, aurium, narium, sensus gustus, manuum, pedum; 3. si infirmus membro caret; 4. de unctione oculorum cæci nati?*

R. Auct. p. 18 et 19: „*Quænam.*”

Nota quoad unctionem *narium*. Dicit O' Kane n. 934 ex communiori et in praxi recepta sententia ungendas esse duas narices seu duas nasi alas laterales. Ita quoque Aertnijs n. 356, Lehmk. n. 569, Haine t. III p. 389.

14. 1. *Quomodo unctiones fieri debent.* 2. *Estne gravis obligatio, unctiones facere immediate pollice, per modum crucis; item servare ordinem præscriptum?*

R. Auct. p. 19 et 20: „*Quomodo.*”

15. 1. *Quænam unctiones certo non sunt essentielles.* 2. *Suntne quinque unctiones ad organa quinque sensuum essentielles, an sufficit una; quænam argumenta pro utraque sententia afferuntur.* 3. *Quid ex hac controversia concludendum?*

R. Auct. Ad 1um p. 20: „*Quænam.*”

Ad 2um p. 20—23: „*An quinque.*”

Ad 3um p. 23 et 24: „*Quid.*”

Nota. Quid agendum sacerdoti, qui post administratam Extr. Unctionem domum reversus recordatur se aliquam unctionem omisisse? Si fecit quinque unctiones ad quinque organa sensuum, nihil agendum est. Si unam ex istis omisit, defectum debet reparare. Sed quomodo? Debet, sed et sufficit supplere unctionem omissam, si ob parvum temporis intervallum censetur unum totum morale constituere cum praecedentibus unctionibus; sin minus, omnes unctiones repetere debet sub conditione. Notabile autem intervallum censetur horæ quadrans. Cfr. Lig. n. 724. Etiam in dubio omnes unctiones iterari debent, aut saltem licite possunt. Vide Tract. de Sac. in gen. n. 30 coll. cum n. 26. Cfr. Haine p. 390 et 391.

16. 1. *Quomodo brevissimo tempore moribundus ad quinque sensus inungi potest.* 2. *Estne Sacramentum ita collatum sub conditione iterandum.* 3. *Quenam insuper observanda sunt in periculo ne moribundus illico decedat, etc.?*

R. Auct. p. 24: „*Quomodo.*”

Nota ad 1um: Suppl. Rit. Rom. n. 26 (*Edit. anni 1883*) habet hanc formam: „Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per sensus, visum, auditum, odoratum, gustum et tactum. Amen.”

Nota ad 2um: Pro sententia Gury stant quoque Aertuijs lib. VI n. 357 Quær. 2, Lehm. t. II n. 572, S. Liturgia Mechl. De administratione Sac. Q. 229.

Steyaert *Aphorismi de Extr. Unct.* § 1 n. 5 ait: „Quem unctionis modum ad validitatem sufficere, nemo facile dubitaverit; unde nec sub conditione repetendum quidquam videtur.” Ex eadem sententia dicit Suppl. Rit. Rom. n. 26: „Post unctionem ita peractam, si supervivat infirmus, suppleantur preces omissæ.” Cæterum vide Tract. de Sac. in gen. n. 30 in fine.

Nota ad 3um: Si in casu necessitatis orationes praetermissæ

fuerint, et infirmus supervivat, orationes præcedentes unctiones usque ad *Confiteor* exclusive, in cubiculo infirmi supplicæ sunt, et deinde recitandæ illæ, quæ unctiones subsequuntur. Ita De Herdt n. 206.

17. De administratione *Extr. Uctionis sub unica unctione et unica forma ob periculum contagionis* quær.: 1. *quid varii auctores de ejus liceitate sentiant*; 2. *quid practice regulariter agendum*; 3. *quid in periculo extraordinario licitum sit dicendum*.

R. Auct. p. 25 et 26: „*An tempore.*”

18. 1. *Quare Extr. Uctio, quamvis adhibeantur plures unctiones et plures formæ, sit unum tantum Sacramentum*. 2. *Suntne istæ Sacramenti partes essentielles, integrales an accidentales?*

R. Auct. p. 26 et 27: „*Quare.*”

19. 1. *Quænam est Extr. Uctionis forma apud Latinos, quænam apud Græcos*. 2. *Quænam inter utramque formam præcipua est differentia*. 3. *Unde patet, formam Græcorum validam habendam esse?*

R. Auct. p. 27.

20. 1. *Quænam verba sunt essentialia in forma Latinorum*. 2. *Estne distincta cujuslibet sensus inuncti expressio ad valorem Sacramenti necessaria?*

R. Auct. p. 27—29.

21. 1. *Num ad valorem Extr. Uctionis requiritur forma deprecativa*. 2. *Si forma est deprecativa, qualis est forma Ritualis Rom., quare valori Sacramenti non obest voluntaria distractio ministri?*

R. Auct. p. 29 et 30. Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 95.

Caput II.

De effectibus Extremæ Unctionis. n. 22 et 23.

22. Quosnam effectus Extr. Unctio producit?

R. Auct. p. 31: „Quot.”

23. Speciatim quær.: 1. quas gratias proferat; 2. quænam et sub quibus conditionibus remittantur peccata tum venialia tum mortalia, ac quomodo; 3. quænam speciatim peccatorum reliquæ et in quantum abstergantur; 4. quomodo allevietur et confirmetur anima ægroti; 5. de sanitate corporis: a) ex quibus hic effectus probetur, b) num detur infallibiliter si salutem animæ expediat, c) quomodo producat.

R. Auct. p. 31—35.

Nota ad 2: a) Extr. Unctio, tanquam appendix et complementum Sacramenti Pœnitentiæ, potest hujus Sacramenti defectus supplere, a. v. potest delere peccata mortalia, quorum remissionem ægrotus absque gravi sua culpa per Sacramentum Pœnitentiæ non obtinuit. Quare remittit mortalia, de quibus habetur contritio saltem imperfecta, quæ commissa sunt ante ultimam ægroti confessionem, cui occulte aliquid deficit, — item quæ post confessionem admissa ægrotus ex ignorantia inculpabili pro venialibus tantum habet, aut quæ ipsi memoria excederunt. Qui autem nullo modo potest confiteri et conscientiam habet peccati mortalis, debet habere contritionem perfectam vel saltem talem quam invincibiliter existimet perfectam (Lig. n. 716). Hoc accidere potest in eo qui usu sensuum, non autem usu rationis destitutus est. In eo autem cui ex improvisa ægritudine rationis etiam usu privato Extr. Unctio confertur, sufficit contritio imperfecta, quam habuit antequam usum rationis amisit, „siquidem, ait Laymann *lib. V tract. VIII cap. V n. 2*, hoc Sacramentum in eum etiam finem specialiter” (sed secundarie) „a Christo institutum est, ut tollat, si reliqua manserunt peccata, pro quibus aliud remedium non suppetit.” Vide verba S. Caroli Borromæi et S. Thomæ apud Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. VIII cap. VII n. 3*. Cfr. Suarez *De Sacramentis disp. XLI sect. I n. 19*, Lugo *De*

Sacramentis disp. IX n. 7, Bonacina De Extr. Unct. punct. V n. 2, Sylvius in Suppl. Q. 30 art. I concl. 2, Lig. n. 731.

b) Quoad modum quo mortalia remittuntur, dicendum videtur, hoc fieri per se (non tantum per accidens), sed de consequenti et ex institutione secundaria (non autem primaria seu principali). Quæ sequenti modo exponit Palmieri *l. V p. 681 sq.*: Sacramentorum effectus secundarius distinguendus est ab effectu per accidens. Ut effectus producat per accidens, non opus est eum effectum esse intentum in Sacramenti institutione, seu Sacramentum ad eum effectum esse ordinatum; sufficit, effectum ex virtute Sacramenti sequi posse. Ita SS. Eucharistia ex communi sententia per accidens confert gratiam sanctificantem primam attrito, qui bona fide putat se esse in statu gratiæ. Cfr. *Traet. de Sacr. in gen. n. 44, de Euch. n. 89.* — Ut autem effectus dicatur secundarius, debet esse intentus in Sacramenti institutione, seu debet Sacramentum ad hunc effectum producendum esse ordinatum, non quidem primo loco, sed secundo, a. v. non primarie seu principaliter, sed secundarie.

Extr. Unctionis effectus primarius est abstersio reliquiarum peccatorum; secundarius autem, sed hujus Sacramenti proprius, est remissio peccatorum. Hunc effectum esse proprium patet ex verbis S. Jacobi, qui remissionem peccatorum huic Sacramento attribuit. Sed eum esse secundarium, sequitur ex modo loquendi conditionato, quo utitur tum *Apostolus* tum *Conc. Trid.*: „Et si in peccatis sit, remittentur ei.” — „Delicta, si quæ sint adhuc expianda, abstergit.” De consequenti autem hunc effectum confert, quia nisi peccata remittantur, eorum reliquæ abstergi nequeunt, seu effectus primarius produci non potest. „Dicendum, ait S. Thomas *Suppl. Q. 30 art. I*, quod principalis effectus hujus Sacramenti est remissio peccatorum quoad reliquias peccati, et ex consequenti etiam quoad culpam, si eam inveniat.” Quomodo cumque autem peccata mortalia remittantur, censet S. Carolus Borrom. „multos salvari per Extr. Unctionem, qui sine hoc Sacramento damnarentur. Cfr. *Lehm k. n. 565 sub II et IV et n. 568.*

Caput III.

De ministro Extremae Unctionis. n. 24—30.

24. 1. *Quid Novatores, præcipue Calvinistæ, falso contendunt de ministro Extr. Unctionis?* 2. *Proba fidei dogma, solos sacerdotes esse hujus Sacramenti ministros.* 3. *Dilue duas hæreticorum objectiones.*

R. Auct. p. 35—37.

25. 1. *Qualis fuit aut est Ecclesie disciplina quoad unitatem aut pluralitatem ministri Extr. Unctionis?* 2. *Proba eam ab uno sacerdote valide administrari posse; et refuta objectionem ex epistola S. Jacobi adductam.*

R. Auct. p. 37 et 38.

26. 1. *Quotuplici modo concipitur, Extr. Unctionem per plures sacerdotes administrari.* 2. *Possuntne plures simul eam administrare: a) valide, b) licite?*

R. Auct. p. 38—40.

27. 1. *Potestne quilibet sacerdos Extr. Unctionem administrare: a) valide, b) licite.* 2. *Cujus et qualis consensus requiritur, ut extra necessitatem alicui liceat eam administrare non subditis.* 3. *Quam pœnam et quinam incurrunt contra hanc prohibitionem agentes?*

R. Ad 1^{am} Auct. p. 40: „Quilibet” et: „In necessitate.”

Nota. Sacerdos ne in casu quidem necessitatis hoc Sacramentum valide administrare potest sibi metipsi. Quod S. C. de Pr. Fide 23 Martii 1844 declaravit: „Inspectis ipsis divinis eloquii verbis, vel facile patet Sacramentum Extr. Unctionis, etiam in casu necessitatis, absente nimirum alio presbytero, non posse missionarium ægrotantem sibi metipsi ministrare.” Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 75 et de Baptismo n. 35.

Ad 2um Auct. p. 40: „Extra necessitatem.”

Probabile est, quemvis sacerdotem posse hoc Sacramentum ministrare ex consensu parochi probabiliter præsumptō (Lig. n. 722) eodem modo quo tunc Viaticum dare licet. Consensus non est tamen leviter præsumendus. Cfr. Tract. de Euch. n. 56. Licentia autem parochi de se supponitur pro suis sacellanis et assistantibus. Syn. Diœc. p. 44.

Ad 3um Auct. p. 40: „Religiosi qui.”

Nota 1. Quæ dicuntur ad 2um et 3um intelliguntur exceptis casibus, in quibus aliud a legitima potestate conceditur, nempe: a) Religiosis exemptis licet ex jure communi Extr. Unctionem administrare suis subditis religiosis, novitiis ac iis qui de cœnobii familia dicuntur. Cfr. Vecchiotti l. I p. 352. b) Ex jure nostro particulari licet omnibus Congregationum superioribus, item ab Episcopo nominatis directoribus et rectoribus Monasteriorum seu Congregationum religiosarum eorumque delegatis Extr. Unctionem administrare omnibus domus incolis, i. e. domicilium aut quasi-domicilium adeptis. Cfr. Syn. Diœc. p. 89 et 90 et 42. c) Idem licet Seminariorum superioribus eorumque delegatis. Syn. Diœc. p. 42. Cfr. Conc. Prov. p. 151. d) Decanis jus est sacerdotibus sui districtus Sacramenta exeuntium administrare; sed si decanus est impeditus aut in urgenti necessitate hæc conferre licet cui-cumque alii sacerdoti ab Ordinario approbato. Syn. Diœc. p. 16.

28. *Quando et sub qua obligatione Extr. Unctionem administrare tenetur: 1. simplex sacerdos; 2. parochus aut qui curam animarum habet?*

R. Auct. p. 41: „An et quando.”

29. *De obligatione eorum, qui curam animarum habent, administrandi Extr. Unctionem cum periculo vitæ ex morbo contagioso quær.: 1. quænam sint diversæ sententiæ; 2. quænam statui posse videantur; 3. ex quibus motivis sacerdotes excitentur, ut periculum vitæ saltem ex charitate proximi subeant.*

R. Auct. Ad 1um p. 41: „Ante responsionem.”

Ad 2um p. 41 et 42: „Si de valore.”

Ben. XIV l. c. n. 2 dicit: „Illud ab omnibus indubitanter admittitur, quod quicumque curam gerit animarum, ac residendi obligatione tenetur, non potest a designato sibi residentiae loco recedere, ut pestis periculum effugiat: ideoque, saeviente licet peste, et residere debet, et residentiae non materialis tantum, sed etiam formalis onera adimplere, operando nimirum et laborando pro spiritualibus et corporalibus conceditae sibi plebis necessitatibus.”

Ad 3um p. 42 et 43: „In ejusmodi.”

Qui in obsequium pestiferorum ex charitate moriuntur, improprio tantum sensu martyres dici possunt, nempe quantum ad meritum. Vero autem sensu martyres non sunt, quia non censentur mori pro fide Christi nec pro defensione alicujus virtutis, ut plurimi tenent, ait *Croix lib. VI part. II n. 236*, ideoque specialem martyrii aureolam non consequuntur. Hac de causa *S. Aloysius* et *S. Hieronymus Emilianus* ab Ecclesia coluntur ut confessores, et non ut martyres, quamvis ex contagio, in servitio aegrotorum contracto, obierint. Cfr. Ben. XIV *De beatif. et canonizatione lib. III cap. XI n. 6*.

Cæterum omnes sacerdotes alliciantur ad præbenda etiam cum vitæ periculo fidelibus non tantum saluti necessaria sed et utilia, per verba Christi: „Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam.” *Matth. X 39, XVI 25*.

Nota. Hæc eadem obligatio parochorum sacellanis et assistantibus secundarie incumbit. Ipsorum enim munus in eo consistit, ait *Conc. Prov. p. 100*, „ut parochum adjuvent in adimplendis suis obligationibus, ac ejus etiam vices gerant, cum necessitas aut justa ratio id requirit.” Addit *Syn. Diæc. p. 22*: „Desideramus, ut pastori suo, si ipse illud postulet, in peragendis functionibus sacris inserviando assistant, et suppetias ferant.” Unde *Bouvier t. III De Extr. Unct. cap. IV*: „Parochi et vices eorum gerentes mortaliter pec-

cant, si petentem inungere negligant, vel cum probabili periculo ne sine Uctione moriatur differant, nisi aliqua legitima causa eos excuset; quia in re gravi non præstant id ad quod ex justitia obligantur.”

30. *Quænam cautelæ præcipue commendantur, ut periculum contagionis evitetur?*

R. Auct. p. 43: „Assigna.”

Caput IV.

De subjecto Extremæ Uctionis. n. 31—47.

31. *Quenam requiruntur, ut quis Extr. Uctionis sit capax?*

R. Auct. p. 44: „*Quenam.*”

32. *Quare hujus Sacramenti non est capax, qui nondum pervenit ad usum rationis?*

R. Auct. p. 44: „*Quod non.*”

Nota. Auctores sententiæ oppositæ dicunt, Extr. Uctionem dari etiam ad tollendas reliquias peccati originalis, ad recuperandam sanitatem atque ad augmentum gratiæ acquirendum.

Ad has rationes respondetur: 1. Extr. Uctio „non datur contra reliquias peccati originalis, nisi secundum quod sunt per actualia peccata quodammodo confortatæ; unde principaliter contra actualia peccata datur (ut ex ipsa forma patet), quæ non sunt in pueris.” S. Thomas *Suppl. Q. 32 art. IV ad 2.*

2. Sanitatis recuperatio est Extr. Uctionis effectus tantum secundarius, qui cessat si effectus primarius dari nequit.

3. „Quoad augmentum gratiæ, cum hoc non detur nisi ut conjunctum proprio effectui Sacramenti, quando subjectum non est capax effectus proprii, neque est capax augmenti.” Lig. n. 718.

33. 1. *Quare requiritur ad capacitatem subjecti, ut aliquando peccaverit.* 2. *Sufficitne peccatum ante Baptismum commissum?*

R. Auct. p. 44 et 45: „*Quare.*” (*)

(*) Ad dicta sub 2 pertinet declaratio S. C. de Pr. Fide. Ad dubium: „Quando quis paganus adultus sufficienter instructus riteque dispositus baptizatur, quia in gravem incidit morbum, debetne imo potestne ei conferri Sacramentum Extremæ Uctionis immediate post Baptismum?” Respondit 26 Sept. 1821: „Affirmative, servata

34. *Quid aliqui auctores sentiunt de validitate aut licetitate Extr. Unctionis administratæ sanis, aut non graviter ægrotantibus?*

R. Auct. p. 45: „Ante responsionem.”

35. *Proba: 1. ad validitatem Extr. Unctionis requiri infirmitatem periculosam; 2. huic requisito non obstare verba Conc. Trid.*

R. Auct. p. 45 et 46: „Extrema Unctio.”

36. *Potestne Extr. Unctio valide et licite administrari, quando probabiliter judicatur periculum mortis imminere, quamvis reipsa nondum immineat?*

R. Affirmative. Ex communi et vera sententia sufficit, ait Lig. n. 714, infirmum laborare „morbo ita gravi, ut prudenter putetur esse in periculo proximæ mortis.” Quod probat ex verbis Conc. Florentini: „De cujus morte *timetur*” et *Ritualis Rom.*: „Ut mortis periculum imminere *videatur*.” Hæc ultima verba denotant, ait Pasqualio *De priv. in art. mortis* Q. 385 § 4, „respiendum esse ad apparentiam periculi mortis, non autem ad realitatem.” Vide Auct. p. 46: „*An hoc*.” Idem dicit Conc. Prov. p. 168: „Administrari non debet Extrema Unctio nisi iis qui adeo periculose ægrotare *videntur*, ut ne supremus illis vitæ dies instet metuendum sit.” Eandem doctrinam profitetur Ben. XIV *De Syn. Dioc. lib. VIII cap. V* n. 1: „Ecclesiæ Latinæ perpetua et constans traditio fuit, Extremam Unctionem solis infirmis esse exhibendam, et quidem tali morbo laborantibus, unde peritorum iudicio mors sequutura *prudenter timeatur*.” Vide etiam Lambertini (postea Ben. XIV) *Cas. consc. t. IV* p. 323 sq. (*Edit. Leod.*), ubi docetur, deficiente medico seu artis perito, alios quoque prudenter judicare posse de probabili mortis pe-

forma decreti S. Officii anni 1803.” — Quod decretum sonat: „Non esse conferendum Sacramentum Extremæ Unctionis neophyto moribundo, quem missionarius pacem Baptismi credidit, nisi saltem idem habeat aliquam intentionem recipiendi sacramentum Unctionem, in beneficium animæ pro mortis tempore ordinatam.”

riculo. (*)

37. *Quotuplex mortis periculum distinguendum est. In quo periculo Extr. Unctio dari debet aut potest?*

R. Duplex est mortis periculum: proximum, in quo Extr. Unctio dari debet, et remotum, in quo dari potest. Id docet Lig. n. 714: „Advertendum quod distinguere oporteat, quando Extr. Unctio dari debeat, et quando dari possit. Adest quidem obligatio eam ministrandi, cum urget periculum proximæ mortis... Cæterum communiter docent DD. valide et licite posse dari Extr. Unctionem statim ac prudenter judicatur infirmus laborare periculo mortis, etsi adhuc non proximæ; ita Suarez: *Ut minimum requiritur, ut ex tali infirmitate mors possit moraliter timeri, saltem remote.*” Cfr. Tract. de SS. Eucharistia n. 65 ad 1um, Van Egeren Conf. moribundorum p. 2, Scavini t. IV n. 182, Marc n. 1883.

Nota. „Communiter docent... ait Lig. n. 714, graviter peccare parochos, qui differunt hoc Sacramentum usquedum infirmus privetur usu sensuum et rationis; prout habetur etiam expressum in *Catech. Rom.* (Vide Auct. p. 46: „Attamen”). Ratio est, quia sic privatur infirmus uberiori fructu quem recepisset, si suscepisset Sacramentum, dum erat rationis compos, cum magis tunc se ad illud disposuisset, item quia privatur spiritualibus viribus ad resistendum dæmoni, et ad perferenda morbi incommoda, item quia infirmus, si forte esset in mortali, et compos rationis Sacramentum recepisset, auxilio attritionis gratiam forte fuisset adeptus, qua alioquin privatur; demum quia virtute hujus Sacramenti forte consecutus

(*) Huc pertinet responsum S. C. de Pr. Fide. Ad quesitum: „Aliquando, missionariis Christianos sibi commissos visitantibus, occurrit ægrotus, hectica febris vel simili morbo laborans, qui juxta experientiam vivet adhuc plures menses, sed intra annum morietur. Queritur, an in tali casu missionarius ipsi administrare possit Viaticum et Extremam Unctionem, eo quod, quando verior aderit casus ea recipiendi, non poterit præsens haberi missionarius ob magnam distantiam et alias circumstantias id impediens?” Respondit 20 Febr. 1801: „Affirmative.”

fuisse sanitatem corporis, si tempore congruo collatum fuisset... Quæ omnia saltem simul congesta videntur grave damnum infirmo afferre." Vide verba Benⁱ XIV n. 47.

38. *Ex qua causa periculum mortis provenire debet, ut Extr. Unctio valide administretur? Applica regulam: 1. quoad ultimo supplicio afficiendos; 2. quoad ex aqua ereptos, vulneratos; 3. quoad puerperas; 4. quoad senes; 5. quoad periculosam operationem chirurgicam subituros.*

R. Auct. p. 46 et 47: „*An ad valide.*" Unde Conc. Prov. p. 168 dicit: „Nunquam iis qui gravi morbo affecti non sunt (administranda est Extr. Unctio), tametsi vitæ periculum adeant." Ita quoque Ben. XIV l. c. lib. VIII cap. V n. 1, cum S. Thoma Contra Gent. lib. IV cap. 73 dicente: „Hoc Sacramentum non debet dari propinquis ad mortem absque infirmitate, puta damnatis ad mortem."

Ad 3um Ben. XIV l. c. ait: „Extr. Unctione muniri nequeunt fœminæ partui propinquæ, nisi alia insuper iisdem accesserit extraordinaria et lethalis corporis ægritudo." Atque Lig. n. 713 Dub. 3: „Si fœmina laborat in partu communibus tantum doloribus, non poterit quidem ungi, etiamsi prima vice pariat, vel aliàs fuerit in periculo mortis, quia tunc non adhuc periculosâ laborat infirmitate... Secus vero si mulier jam cœperit gravissimis cruciatibus divexari, ita ut jam actu sit in proximo periculo mortis, quia tunc revera jam periculose infirmatur."

Ad 5um Extr. Unctio „dari nequit ante operationem chirurgicam periculosam, nisi jam aliunde valitudo periculose affecta sit." Lehm k. n. 576. Ita quoque Bouvier De Extr. Unct. art. III sub 5. Administrari autem potest, si mortis periculum exurgit ex operatione jam facta aut saltem inchoata.

Quoad hunc casum dicunt Palmieri l. V p. 692: „Liquet subjectum esse non quemlibet fidelem proximum morti, ejusmodi esset... qui operationem chirurgicam esset subi-

turnus, nisi hujus valetudo jam affecta sit . . . sed esse proximum morti *ex infirmitate corporis*, qui ex morbo nempe ideoque ex vulnere quoque, ex partu etc. decumbit." D'Annibale *t. III n. 417—418*: „Perperam datur sanis, licet in mortis periculo, adeoque, verius, nec his qui operationem chirurgicam passuri sunt." Scavini *t. IV n. 180 ad 5*: „Quibus (difficilem chirurgi operationem subituris) Unctio est donanda, cum actu morbo intrinseco laborent ac periculoso." Marc *n. 1881 sub 3*: „Possunt inungi . . . laborantes aliquo malo, ob quod difficilem chirurgi operationem sunt subituri." Konings *n. 1508 Quær. 3* affirmat hujusmodi inungi posse, „quia periculum ex morbo existit."

Nota. Quodnam judicium ferendum de iis, qui a Deo de proxima morte præmoniti, apparenter sani Extr. Unctionem susceperunt? Sunt facta „extraordinaria et derivata e speciali afflatu Spiritus Sancti, qui interdum homines solvit ab ordinariæ providentiæ legibus." . . . Præterea „possumus prudenter existimare, in prædictis rerum circumstantiis eos, qui sunt divinitus admoniti de instante vitæ interitu, jam tum cœpisse lethali morbo interius laborare, quo cito perducerentur ad mortem, quamquam exterius viderentur sani." Ita Ben. XIV *l. c. n. 2*.

39. Præn. Quum magnopere expediat, sacerdotes circumstantiis id postulantiibus ipsos per se valere de alicujus statu periculoso vel de imminente morte cum aliqua probabilitate judicare aut saltem prudenter dubitare, juvat hic quædam ponere: a) de affectionibus et morbis periculum mortis afferentibus; b) de signis tum generalibus tum specialibus mortiferæ ægrotationis, ac de agonia. Quæ omnia mutuata sunt a Capellmann *Medicina pastoralis Edit. quinta* et a Van Egeren *Conf. moribundorum p. 4 sq.* Cfr. quoque Aertnijs *Theol. pastoralis n. 202*. Itaque:

Quænam affectiones et morbi periculum vitæ afferunt?

R. 1. Læsiones præcipuorum organorum, ut sunt commotiones cerebri per ictum vel casum, etc., fracturæ, luxationes; — distorsiones columnæ vertebralis una cum violatione et commotione medullæ spinalis; — graves læsiones colli, quibus simul trachea (luchtpijp) et œsophagus (slokdam), aut unum vel complura vasa majora violantur; — vulnera, quæ in cavum thoracis vel alvi penetrant, sive læduntur sive non læduntur organa intra cavum posita; — vehementes contusiones thoracis et alvi, quæ sæpe cum internis dilacerationibus et perniciosissimis ossium fracturis conjunctæ apparent; — totales conquassationes, abruptiones et illæ membrorum fracturæ, in quibus simul vulnera externa inveniuntur; — læsiones magnarum artiarum.

Omnes hujus generis læsiones tum per se statim vel brevi, tum postea per inflammationem, quam provocant, mortem inferre possunt.

2. Inflammationes cerebri ejusque membranarum (encephalitis, meningitis, hersen- hersenvliesontsteking), bronchorum, præsertim apud infantes et senes (bronchitis), pulmonum, pleuræ (pneumonia, pleuritis, pleuro-pneumonia); phthisis florida (tuberculosis pulmonum acuta); inflammationes pericardii, peritonæi (buikvlies), hepatis, renum; quæ omnia plus minusve frequenter mortem afferunt.

3. Nonnulli morbi epidemici et contagiosi: variolæ veræ, cholera asiatica, dysenteria, typhus abdominalis, etc. Plura Capellmann p. 167 sq.

40. *Quænam sunt mortis periculi signa generalia?*

R. 1. Droge, bevende tong; zwarte lippen; lallende spraak; afzakking van het kussen; trage beantwoording van gestelde vragen; voortdurende plukking aan de bedbekteedse-len (floccilegium); (*) inglijding van vocht met een eigenaardig borrelend geluid door den reeds half verlamden slokdarm in de maag en onwillekeurige alvus ac urina. — Komt dus een priester bij een zieke, in wien hij voornoemde teekenen, alle of althans grootendeels, vereenigd ziet, hij besluite gerust, dat die zieke in gevaar van sterven is, en make dus, voor de toediening der H. Sacramenten, spoedig gebruik van 't nog half aanwezig, half gedooft, maar daarom nog niet gestoord bewustzijn, dat hoogst waarschijnlijk weldra, bij het intreden van den laatsten slaap, voor goed en voor altoos zal verdwenen zijn. Hij schrome niet met *stemverheffing* te spreken: wanneer het gezichtsvermogen reeds is uitgedooft, is 't gehoor nog toegankelijk voor sterke geluidsindrukken.

2. Verneemt de priester, dat de warmte, dagen achtereën, een even hooge morgen-temperatuur, bijv. $39,5^0$ ($38,5^0$?) aanwijst als 's avonds; hij besluite zonder schroom, dat er groot gevaar van sterven bestaat. — Wordt hem gezegd, dat de avond-temperatuur, gedurende eenige dagen, bij de 42^0 centesimaal is; hij twijfele niet aan den zeker nabijzijnden dood, hoe gunstig overigens de verschijnselen mogen zijn, hoe goed ook de zieke zich moge gevoelen. Zijn niet-gevoelen van 't serieuze der ziekte, is in casu reeds een teeken, dat het zelfgevoel verlamd is.

Dicit vero Capellm. p. 171: *Normalis humani corporis*

(*) "Si ægroti floccos vel fila colligere videntur, si manus super lectum temere circumferunt quasi quidpiam quæsituri vel apprehensuri, sepe clausis interea oculis aut obtutu incerto inanive oculorum aspectu." Capellmann p. 173 sub 9.

temperatura (in axilla mensurata) fere æquat 37° C. Calor si ultra $39,5^{\circ}$ C. augetur, gravem indicat perturbationem, quum eodem gradu per longius tempus persistit, ac præsertim quum mane nihil vel parum minuitur. Gradus caloris a $40,5^{\circ}$ C. ad $41,5^{\circ}$ C. indicant vitam in magno discrimine versari. — Quum thermometer non semper ad manus habetur, sæpe calor solo tactu sensuque commensurandus erit. Altiores temperaturæ gradus in manu imposita quasi ardentis et plerumque siccæ caloris sensum excitant. Atque in summis temperaturæ gradibus sensus ille adeo augeri poterit, ut molestus sit atque manus quasi calore morderi videatur; qui calor in gravissimis tantum morbis percipitur et pessimi ominis est.

3. Over het algemeen blijkt, in de meeste gevallen, de reeds begonnen of althans onmiddellijk dreigende *agonie* (articulus mortis) voornamelijk door verhoogde, brandende temperatuur, die langzamerhand in eene lage, zoogenaamde collapsus-temperatuur pleegt over te gaan; handen en voeten worden dan allengs, van de toppen beginnende, marmerkoud; het oog wordt dof en droog; de oogleden nu en dan wijd geopend, vallen telkens langer en langer neer, zonder het oog geheel te bedekken; het aangezicht valt in een (facies Hippocratica); een algemeen koud, kleverig zweet bedekt geheel het lichaam; de hartslag wordt zeer snel, ontelbaar (ieder leek zal zulks door 't opgelegd oor waarnemen) en onregelmatig; evenzoo de pols, die nog kort te voren met de zwakke en ontelbare hartsbewegingen overeenkwam, alras wordt deze niet meer in de extremiteten waargenomen, nog flauw in de grootere slagaderstammen; de ademhaling wordt rochelend, moeielijk, afgebroken, enz.

Nota. Agonia etiam mortis *certamen* appellatur. Atque imperitis hominibus forte ita videbitur appellanda. Plerumque tamen ipsa mors non adeo impetuosa est, ne dicam de illis quidem hominibus senio confectis, qui in morte quasi obdormiscere videntur. Non raro fieri videmus, ut post dolorosum morbum ægrotus paulo ante mortem bene se habeat, pæne dixerim, voluptate quasi afficiatur. Atqui hic status nihil utique aliud est nisi effectus debilitationis progredientis, quæ sensus vi sua opprimat et organismum graviter afflictum ad tranquillam extinctionem perducit. Capellm. p. 178.

Facta ultima expiratione homo mortuus esse censetur, quamvis interdum forte plura minuta transeant, priusquam ultimum vitæ vestigium disparuerit. Cordis musculi sæpe etiam post ultimum spiritum aliquot licet levissimos motus faciunt. Quodsi agoniam et extinctionem gradatim procedentem observaveris, paucis minutis post ultimam expirationem de certa morte tibi

persuasum erit. Sed tamen alia sunt extinctionis genera, quæ dubium relinquunt, utrum mors certo evenerit nec ne; de quibus vide Capellm. p. 179 sq.

41. *Quænam hic notari merentur quoad quosdam morbos in specie?*

R. 1. *Hartlijders* verdwijnen in den regel onverwacht en plotseling uit het leven. Dan echter verkeeren zij in meer onmiddellijk dreigend gevaar van sterven, als zij benauwd zijn, koud van extremiteiten, en hydropisch gezwollen van armen en beenen.

2. *Epilepsie* of vallende ziekte heeft bij honderden aangevallen een regelmatig verloop. Het is echter niet te ontkennen, dat dikwijls de een of andere aanval op een geheel onverwacht oogenblik met den dood eindigt, en dat dus een epilepticus, evenals een hartlijder, steeds met *bijzonderen* ernst behoort te denken aan zijne voorbereiding tot de eeuwigheid.

3. Zelfs medici worden meermalen op 't dwaalspoor gebracht door *hysterische* toevallen bij meisjes en zelfs bij gehuwde en bejaarde vrouwen. In zoodanige toevallen zou men den dood nabij wanen, terwijl harts slag en pòls verflauwen, de warmte verdwijnt, en het bewustzijn onmerkbaar wordt; en toch bestaat er inderdaad geen gevaarlijke lichaamsziekte. Wijl echter in dit punt zoo dikwijls misleidingen en verschoonbare vergissingen voorkomen, zoo kan in casu niet zelden sprake zijn van *periculum rationabiliter præsumptum*. Bovendien hysterie en hypochondrie kunnen lichtelijk leiden tot monomanie, en daaruit volgende algeheele verstandsverbijstering.

4. *Typhus* heeft geen snel verloop, en daarom kan een nog onervaren geestelijke gerust ter beoordeeling van aard en gevaar der ziekte het medisch advies afwachten, zoo dit binnen betrekkelijk korten tijd na den aanval kan worden ingeroepen.

Cholera, ofschoon een meer snel verloop hebbende, is toch ook in hare opkomst voor een niet-deskundige soms moeilijk te onderkennen. Het advies van een deskundige kan desnoods gedurende 2 à 3 uren na het begin van den aanval worden afgewacht, aangezien het bewustzijn bij cholera lang helder en ongedeerd blijft, en het stervensgevaar gedurende de eerste 2 à 3 uren niet dreigend is.

5. *Roodvonk* bij volwassenen wordt door den priester steeds als gevaarlijk beschouwd, zelfs bij schijnbaar niet angstwekkende symptomen.

6. Wanneer een geestelijke aantreft *teringlijders*, *lijders aan ziekte der luchtwegen (bronchitis)*, of *longontstekking*, kortom, *lijders*, die gewoon zijn dagelijks veel en gemakkelijk op te geven, en die thans op eens daarin stoornis ondervinden, en

daarbij benauwd, koud, kortademig worden; hij besluite gerust, dat hun einde nabij is.

7. Bij *maagbloedingen*, hoe krachtig en copieus ze ook mogen zijn, hoe lijkkleurig 't individu ook voorkome, behoeft de priester in den regel zich niet zeer te beangstigen, zoo 't jonge individuen geldt. Zij zijn per se niet in gevaar, en medische voorlichting mag dus worden afgewacht.

8. Men verleene de geestelijke hulp aanstonds aan een *verwonde*, die voortdurend *helder rood* bloedt, want hij is in gevaar van sterven. — Evenzoo worde *aanstonds* de geestelijke hulp verleend aan een *gevallene*, bij wien men druppels bloed uit een of beide ooren ziet komen. Hoogstwaarschijnlijk bestaat er alsdan schedelfractuur, en de gevallene komt niet weer tot bewustzijn. Heeft hij nog eenig denkvermogen, hij zal het spoedig verliezen, en soporeus te gronde gaan.

9. *Drenkelingen* en *verhangenen*, al zijn zij met moeite weer bijgebracht, moeten toch voorzichtigheidshalve vermoed worden in stervensgevaar te verkeeren. Want kort daarna plegen zij, en dan voor goed, weer in te storten.

10. Bij *apoplexie* of beroerte is dan zeker groot gevaar aanwezig, als de zieke lang bewusteloos ligt en beroofd van de werking der zintuigen; als hij gekweld wordt door overvloedig koud zweet; als hij aan krampachtige trekkingen lijdt, de pols bijna verdwijnt, en de verlamming toe neemt. Onlangs is als een zeker naderen van den dood opgegeven: wanneer bij een apoplecticus, die bewusteloos ligt, de temperatuur voortdurend stijgt; de geestelijke wachte dan niet op het weer ontwaken van 't bewustzijn, maar ga onverwijld tot de H. Bediening over.

42. *Quænam dispositiones requiruntur ad fructuosam et debitam receptionem Extr. Unctionis?*

R. Auct. p. 47 et 48: „*Quænam.*”

Nota ad 1: Aegrotus, qui rationis est compos et conscius peccati mortalis, debet prius confiteri, tum quia confitendi obligatio in mortis periculo urget, tum quia Extr. Unctio est complementum Sacramenti Pœnitentiæ, per quod ex principali institutione peccata remittuntur. Si aegrotus confiteri nequit, generatim est tamen prius sub conditione absolvendus; quo casu conandum est, ut quantum possit interne actum contritionis eliciat, item aliquo saltem signo peccata sua confiteatur

et aliqualem satisfactionem adimpleat. Cfr. Tract. de Pœn. n. 86 p. 300.

Nota ad 2: Quomodo fieri possit, ut moribundus sit in bona fide quoad peccata mortalia et contritionem, vide n. 23 *Nota a)*. Cfr. Lig. n. 716, Lehm. n. 575 ad III, 578 ad 3, Aertnijs n. 367.

43. *Quibus infirmis Extr. Unctio dari non potest?*

R. Auct. p. 48 et 49.

Nota ad 2°: Unde Conc. Prov. p. 168: „Qui rationis usu carent, quemadmodum nulla admittere potuerunt peccata quorum reliquiis sanandis Extrema Unctione opus sit, ita ad hoc Sacramentum suscipiendum apti non sunt. Pueris tamen infirmis, quandocumque censentur capaces Sacramenti Pœnitentiæ, Extrema etiam Unctio, quæ est illius complementum, ministranda est, licet nondum ad Eucharistiam admissi fuerint.” Ita quoque Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. VIII cap. VI n. 2.*

Nota ad 3°: Quare Conc. Prov. p. 169: „Ungendi quoque sacro oleo adulti, qui amentes facti sunt vel delirant, si aliquando usum rationis habuerunt.” Cfr. Ben. XIV *l. c. n. 4.*

Dicit *Rit. Rom.*, phreneticos aliquando ob periculum irreverentiæ hoc Sacramento non donandos esse. Ad quæ ait Baruffaldi *tit. XXVII n. 70*: „Barbosa cum variis Theologis dicit, hujusmodi phreneticos, si resistant, ligandos (aut tenendos) esse, et hoc aliquando facere esse necessarium, quando phrenetici non possent recipere aliud Sacramentum nisi Extremam Unctionem.” Ita quoque Croix *lib. VI part. II n. 2110*. Cfr. O’Kane n. 863.

Nota ad 4°: Extr. Unctio etiam publice deneganda est iis qui in peccato mortali patrando certo et notorie pergunt, aut qui ita peccasse noscuntur atque de quorum emendatione et sufficienti pro mortis articulo scandali reparatione non constat. Cfr. Tract. de Sacr. in gen. n. 104, de Eucharistia n. 73 sq.

44. *Licetne Extr. Uctionem dare moribundis, qui in ipso actu peccati usu sensuum subito privatis fuerunt, si nescitur interna eorum dispositio?*

R. Auct. p. 49: „*An Extrema.*”

Conc. Prov. p. 170 ait: „Moribundus sensibus destitutus, qui, dum sana mente et integris sensibus esset, Extremam Uctionem petiit, vel verosimiliter petiisset, salutari oleo ungendus est, etiamsi solum in articulo mortis absolvi queat: nam de quolibet fidei, Ecclesiae communione non destituto, nisi impoenitens sit aut in manifesto peccato mortali decedat, praesumendum est fuisse hoc Sacramentum petiturum, ejus proinde beneficio privandus non est.” Cfr. Ben. XIV l. c. n. 5.

Quamvis Extr. Uctio non sit danda iis, qui ad sensuum destitutionem usque Sacramenta respuerunt, volentes mori sine illis; non est tamen neganda iis, qui in ipso actu peccati sensibus destituuntur; „nam si forte internum actum attritionis miser peccator habuit, longe tutius, imo *certo* ejus salus procurabitur per Uctionem, per absolutionem (autem) valde dubie.” Lehmk. n. 577 et 568. Ita quoque Aertnijs n. 367, Bouvier art. III sub 7, Marc n. 1882, O’Kane n. 864. Dicit Lig. n. 732 cum Croix n. 2110, Extr. Uctionem dandam esse ebriis deficientibus, nisi constet eos esse in mortali. Cfr. Scavini n. 180 Ad 2.

45. *Quenam de Extr. Uctionis necessitate seu de obligatione suscipiendae: 1. sunt certa; 2. quid disputatur, et quibus rationibus. 3. Quenam practice observanda sunt?*

R. Ad 1um Certum est: 1. Extr. Uctionis ritum et usum a Christianis non posse absque peccato contemni. Conc. Trid. sess. XIV cap. III et can. 3.

2. Eam non esse de necessitate medii; nam aliis modis gratia sanctificans obtineri potest.

3. Posse tamen per accidens gravem esse obligationem eam suscipiendi, v. g. ratione scandalii. Vide Auct. p. 51: „Deinde.”

Ad 2um Disputatur, num adsit praecipuum eam suscipiendi

obligans directe et per se. Vide Auct. p. 50 : „Controvertitur.”

Ad 3^m 1. Suadendum est moribundis, ut saltem ex charitate erga seipsos Extr. Uctionem recipere curent. Vide Auct. p. 50 et 51 : „Hoc tamen.”

2. Monet Ben. XIV l. c. cap. VII n. 4, ne Episcopus in Synodo quæstionem controversam dirimat, absolutam hujus Sacramenti recipiendi necessitatem significando. Itaque multo minus parochus aliisque sacerdos id facere præsumat; unde in concionibus et catechismis susceptio Extr. Uctionis ne proponatur ut præcepta, sed urgeatur ex motivo charitatis erga seipsum, sive ex subsidiis, quæ in maxima indigentia moribundo affert.

Nota. Ben. XIV l. c. cum Suarez ait, „facile Sacramenti contemptum præsumi in infirmo, qui, cum vita periclitatur, Extremam Uctionem sciens et volens petere negligat, multoque magis, si eam sibi a parochio exhibitam recipere renuat.” Attamen ex communiori et probabiliore sententia ait Lig. n. 733, „is tantum dicitur contemnere, qui illud negligit, quia parvi facit; non vero qui non vult suscipere ob aliquam repugnantiam, vel quia putat non esse in præcepto.”

46. 1. *Sub quali et quanto peccato tenentur illi, quibus cura infirmi incumbit, procurare ut hic Extr. Uctionem suscipiat.* 2. *Quid seu quomodo parochus vel confessarius agere debet, si medicus et propinqui infirmo indicare nolunt adesse necessitatem recipiendi ultima Sacramenta?*

R. Auct. p. 51 et 52.

47. *Quibus pravis opinionibus circa hoc Sacramentum ægroti quandoque subjecti sunt; quid parochus facere debet, ut eas evellat?*

R. Auct. p. 52 et 53.

Addit Ben. XIV l. c. n. 3 : „Altera ratio, qua efficacius alliciendi sunt fideles ad Extr. Uctionem petendam et recipendam, priusquam sensibus et mente destituantur, desumenda est ex aliis nobilioribus effectibus, quos in anima ope-

ratur, quorum haud faciliter particeps esse potest ægrotus, jam sensibus et rationis usu carens . . . Jam vero neutrum effectum potest Extr. Unctio operari sine pio aliquo ipsius suscipientis actu : nec enim peccata venialia remittit absque aliqua eorumdem displicentia, nec lethalia delere valet sine eorumdem detestatione, eaque saltem imperfecta contritione . . . Ejusmodi autem actus cum certe elicere nequeat, qui est sensibus et mente jam destitutus, nisi forte eos jam antea elicerit, utroque sane Sacramenti effectu fraudatur.” Cfr. n. 23 *Nota et n. 37 in fine.*

Caput V.

De iteratione Extremæ Uctionis. n. 48—51.

48. *Quænam opiniones erroneæ olim viguerunt quoad iterationem Extr. Uctionis?*

R. Auct. p. 53: „Prænotandum.”

49. 1. *Proba, Extr. Uctionem ab eodem sæpius recipi posse.* 2. *Quandonam generatim iterari potest?*

R. Auct. Ad 1um p. 53: „*An Extrema.*”

Ad 2um Iterari potest quando infirmus post susceptam Uctionem convaluit, et in aliud vitæ discrimen incidit sive ex diverso morbo sive ex diverso ejusdem morbi statu. Vide Auct. p. 53: „Hisce verbis.”

50. 1. *Quid observandum quoad morbos acutos.* 2. *Extr. Uctio in eodem periculo iterata estne valida?*

R. Ad 1um Auct. p. 54: Hinc deducitur.” Dicit O’Kane n. 879: „In morbo brevis durationis convalescentia est aut completa aut apparens tantum.” Potest tamen etiam in morbis acutis fieri ut ægrotus post veram convalescentiam, „recidivum patiat; (tunc) erit alia infirmitas, et poterit fieri alia inunctio”, ut loquitur S. Thomas l. c. Vide Syn. Diæc. p. 52.

Ad 2um Auct. p. 54.

51. 1. *Quandonam Extr. Uctio iterari potest in eodem morbo.* 2. *Quid faciendum in dubio utrum vitæ periculum sit idem an diversum?*

R. Ad 1um Auct. p. 54 et 55.

Dicit Croix l. c. n. 2103: „Synodus Coloniensis recte dicit, si melius habere cæperit, et medicorum judicio extra probabile seu propinquum mortis periculum fuerit constitutus, posse utiliter iterari. Hinc S. Th. . . . et alii cum Rayn. n. 15 di-

cunt, si in eadem infirmitate diu durante, v. g. hydropisi, phthisi, notabiliter varietur morbi status, ita ut æger evadat e periculo proximo mortis, licet non e morbo, et relabatur in tale periculum, posse Sacramentum reiterari." Ipsa autem morbi diuturnitas non est ratio iterationis. Quare Lig. n. 715 ait: „Unde adverte, quod in morbo diuturno, si infirmus post Unctionem certe manserit in eodem periculo mortis, non poterit rursus ungi." Cfr. O' Kane n. 881, Scavini n. 183.

Ad 2um Auct. p. 55: „*Quid faciet.*"

Notat Lehmk. n. 577: „Quapropter sæpius accidere potest, ut *liceat* iterum conferre sacram Unctionem, *obligatio* vero iterandi non adsit."

Nota. Si eodem vitæ periculo durante alia periculosa infirmitas supervenit, non potest Extr. Unctio iterari: manet enim idem vitæ periculum. Auct. p. 55: „*An iterari.*"

Caput VI.

De adjunctis Extremæ Uctionis. n. 52—66.

Adjuncta hîc intelliguntur cæremoniæ in Extr. Uctionis administratione servandæ, cura et visitatio infirmorum atque benedictio Apostolica post Extr. Uctionem moribundis imper-tiendi. De iis agatur in triplici articulo.

ART. I.

De cæremoniis Extremæ Uctionis. n. 52—55.

52. 1. *Quenam pro administratione Extr. Uctionis in cubiculo infirmi præparanda sunt.* 2. *Quomodo sacerdos S. oleum ab ecclesia ad infirmum deferre debet?*

R. Auct. Ad 1um p. 56 : „*Quenam.*”

Ad 2um p. 56 : „*Quomodo.*”

Nota 1. Solemnis S. olei delatio non tantum in urgente necessitate, sed etiam ex legis civilis prohibitione omittenda est in omnibus locis, ubi cultus publicus non permittitur. Grondwet art. 170. Atque Supplem. Rit. Rom. n. 22 dicit: „Ob locorum circumstantias permittitur, ut privatim et absque comitatu ad infirmos deferatur SS. Eucharistia, uti pariter S. oleum pro Extr. Uctione; prætermitti itaque poterunt ea, quæ in Ritualis de Communione infirmorum et Extrema Uctione præscriptis comitatum aut publicum accessum vel recessum concernunt.”

2. „Si sacerdoti, urgente necessitate, tempus non suppetat vel assumendi S. oleum, vel redeundi ad ecclesiam ut afferat; curandum ei est, ne per laicos, sed per aliquem sacerdotem vel saltem ecclesiæ ministrum deferatur. Cum autem laici a delatione absolute non excludantur, in necessitatis ca-

su, quo non alius nisi laicus minister habetur, hic S. oleum deferre potest." Ita De Herdt t. III n. 203. Cfr. O' Kane n. 877.

53. 1. *Quænam sunt Extr. Uctionis cæremoniæ*: a) *præcedentes*, b) *concomitantes*, c) *subsequentes*. 2. *Quænam sacerdoti observanda sunt quoad ipsum ægrotum?*

R. Ad 1um Auct. p. 57: „*Indica.*”

Nota ad a) *sub* 6: Rit. Rom. p. 121 dicit: „Antequam parochus incipiat inungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, et ubi commodum fuerit pro loco et tempore et adstantium numero vel qualitate, recitent septem psalmos pœnitentiales cum litanis vel alias preces, dum ipse Uctionis Sacramentum administrat.” Quare expedit ordinarie, adstantes adhortari, ut intra administrationem rosarium alta vel submissa voce recitent. Cfr. Auct. p. 58: „De Psalmis.”

Nota ad b): Dicitur: *post quamlibet unctionem*. Attamen „si duplex est sensus, loca tantum post unctiones utriusque et eodem globulo terguntur.” Ita De Herdt l. c. n. 200 *sub* 6 et *Praxis Rit. Rom.* p. 84.

Nota ad c): Supplem. Rit. Rom. n. 29 ait: „Globuli bombacei similisve rei, quibus tersa sunt loca inuncta, dum commode asportari nequeunt, statim comburantur.”

Ad 2um 1. Ante administrationem. Dicta antiphona *Asperges me*, „quodsi, ait Rit. Rom. p. 119, ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat. Deinde piis verbis illum consoletur, et de hujus Sacramenti vi atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat: et quantum opus sit, ejus animam confirmet et in spem erigat vitæ æternæ.” Itaque sacerdos infirmo exponat effectus Extr. Uctionis, inculcet dispositiones ad fructuosam hujus susceptionem requisitas atque enim excitet ad actus fidei, etc.

2. Post administrationem, „pro personæ qualitate, ait Rit. Rom. p. 125, salutaria monita breviter præbere poterit, quibus infirmus ad moriendum in Domino confirmetur, et ad fu-

gandas dæmonum tentationes roboretur." Quapropter ægrotum utiliter inducat ad gratiarum actionem pro accepto beneficio Extr. Uctionis, ad submissionem divinæ voluntati, atque ad pia in Deum desideria et aspirationes; simulque modum indicet, quo plurium indulgentiarum fieri possit particeps. Cfr. Beringer *l. I* p. 503 sq.

54. 1. *Debetne sacerdos præscriptos Extr. Uctionis ritus observare; quid tamen notandum est in urgenti necessitate aut in morbo contagioso.* 2. *In quantum peccat qui extra necessitatem ritus aut preces præscriptas omittit?*

R. Auct. p. 57 et 58.

55. *Quis ordo servandus est inter Viaticum et Extr. Uctionem?*

R. Auct. p. 59: „*Quis ordo.*”

Nota. Steyaert *Exegesis* 23 specialiter commendat quod præscripserant *Statuta Syn. Buscod. I^o tit. VII cap. 12*: „Mandamus pastoribus, ut ægrotis Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ Uctionis distinctis temporibus debite administrent, nisi necessitas aliud exegerit.”

ART. II.

De cura spiritali et visitatione infirmorum. n. 56—59.

56. *Ex quibus motivis incitari debent animarum curam habentes, ut infirmos sæpius visitent?*

R. 1. Ex eo quod visitatio ægris est perutilis et sæpe necessaria ad tentationes dæmonum superandas et morbi incommoda patienter toleranda.

2. Ex eo quod opus maximæ charitatis est, atque ipsi sacerdoti summe proficuum. Dicitur enim *Eccli VII 39*: „Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.” Vide Auct. p. 59 et 60: „*Quare.*”

57. *Num et quænam iis incumbit obligatio visitandi infirmos etiam post administrata Sacramenta exeuntium?*

R. Est communis et certa sententia, hanc obligationem iis incumbere. Cfr. Gousset *t. II n. 622*, Gury *t. II n. 114*.

Ista autem obligatio, ut deducitur ex verbis *Rit. Rom.* allegatis ab Auct. *p. 60*, est :

1. Obligatio *status*, quam parochi eorumque adjutores adimplere tenentur vi muneris sui.

2. Obligatio *gravis*, utpote quæ dicatur inter parochorum munera non postremum locum tenere : „Parochus ejusque vicarii, ait cum *Catalani De Herdt t. III n. 210*, ad hoc sub gravi tenentur obligatione resultante ex præcepto Ecclesiæ, . . . ex gravi necessitate infirmi, atque ex sustentationis stipendio, quod non tantum pro cura in vita parochianorum, sed etiam amplius in eorundem morte recipiunt.”

3. Obligatio *personalis* simul et *realis*, quam non impediti per semetipsos, impediti autem per alios sacerdotes aut saltem per pios laicos exequi tenentur. Etenim *Rit. Rom.* prosequitur : „Quod si parochus legitime impeditus, infirmorum, ut quando plures sunt, visitationi interdum vacare non potest, id præstandum curabit per alios sacerdotes, si quos habeat in parochia sua, aut saltem per laicos homines pios, et christiana charitate præditos.”

Quare *Conc. Prov. p. 171* : „Meminerint parochi et eorum adjutores, partes quæ ipsis incumbunt in ægrotorum assistentia tantæ gravitatis esse, ut nisi illas rite diligenterque expleant, strictissimam supremo judici reddere debeant rationem . . . Caveant itaque ne, Sacramentis administratis, infirmum, cui forte nequissimus hostis, omnes suæ versutiæ nervos tunc intendens, extremas insidias parat, quasi omnia in tuto sint, relinquunt ac deserant : quinimo ei jugiter præsto sint, ac omni pietatis officio succurrant.” Cfr. *Resp. ad Q. B. p. 257*.

58. *Quænam insuper de hac ægrotorum visitatione notanda sunt : 1. quoad earum frequentiam et qualitatem personarum ; 2. quoad iteratam infirmi absolutionem ; 3. quoad recitationem*

precum in Rit. Rom. occurrentium; 4. quoad curam de infirmis rebus temporalibus?

R. Ad 1um Auct. p. 60: „*Quoties.*” Cfr. De Herdt n. 213.

Ad 2um „Dum infirmus, ait Lig. *Prax. conf. n. 276 sub* 11, adhuc sensibus viget, absolutionem pluries ei conferri post brevem reconciliationem juvabit. . . Si tamen infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valde sæpius intra eundem diem absolutionem ei impertiri; quia tunc, licet conditionate detur, tamen ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur; unde opus est ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verum in hoc sacerdos ex conscientia quam noverit infirmi se dirigere debet; nam si ille habituatus fuit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, aut aliqua odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, si ipse non libenti animo suffert, tunc sæpius absolutio dari potest; sin autem, sufficit trium vel quatuor horarum spatium intercedat.” Cfr. Aertnijs *Theol. past. n. 187.*

Ad 3um Quoad preces occasione visitationis dicit Rit. Rom.: „Sequentes preces omnes vel ex parte, prout tempus et ægrotorum conditio feret, pro arbitrio sacerdotis dici vel omitti possunt.” Quapropter in *Manuali p. 90 sq.* paucae earum preces referuntur, quarum quædam saltem pro opportunitate recitari solent; item aspersio cum aqua benedicta et infirmi benedictio fieri consuevit.

Ad 4um Quod attinet res temporales :

1. Monet Rit. Rom. *l. c. al. 5^a*, ut parochus præcipuam curam gerat eorum, qui humanis auxiliis destituti sunt. Quibus si non potest succurrere de suo, ex aliorum facultatibus succurrendum curet.

2. Rit. Rom. *l. c. al. 16^a p. 146* dicit: „Si morbus gra-

vior vel cum periculo fuerit, ægroto suadeat (parochus), ut dum integra mente est, rem suam omnem recte constituat, et testamentum faciat; si quid habeat alienum restituat, et ad remedium animæ suæ pro facultatibus, quod in Domino ei placuerit, disponat; sed hæc suggerendo omnis avaritiæ nota caveatur." Quare

3. Synodus Diœc. p. 97: „Ne (clerici) unquam, dum obloquia vel avaritiæ suspicio inde nascuntur vel timenda sunt, alicujus hæreditatem ex testamento vel legatum sine licentia Nostra diserta acceptent." Quæ eadem licentia in scriptis data etiam requiritur ad acceptanda bona in pias causas oblata, si summam 100 florenorum excedunt. Vide Coll. II p. 141 sub 13. Cfr. etiam *ibid.* p. 171 IV. (*)

Nota. Rit. Rom. l. c. al. 8^a dicit: Parochus, „si opus fuerit, tam infirmo quam ejus familiaribus et propinquis in memoriam revocet, quod Lateranensis Concilii ac plurium summorum Pontificum decretis cavetur sub gravibus pœnis, ne medici ultra tertiam vicem ægrotos visitent, nisi prius certo constet, illos Confessionis Sacramento rite expiatis fuisse."

„Quod hic de medicis (dicitur), apud nos observari nequit", ait Suppl. Rit. Rom. n. 32. Attamen medici *ex jure naturæ* sub gravi obligantur ut per se aut per alios ægrotum admoneant de mortis periculo et de obligatione extrema Sacramenta suscipiendi, nisi moraliter certi sint, eum esse in bono statu, Lig. n. 664 a verbo *Nolant*. Addit tamen: „Quod si

(*) Ordinarius noster l. c. dicit: „Ubi sermo est de institutione hæreditaria, qua aliquis, sive supremæ voluntatis tabula sive etiam actu inter vivos, cum propriæ familiæ exclusionem vel offensione bona sua ecclesiæ vel alteri instituto ecclesiastico transcribere velit, omnes et singulos ecclesiarum aliorumque ejusmodi institutorum administratores serio admonemus, ut pro sua parte imitari studeant, quod primi Ecclesiæ Patres practicarunt." Dicit v. g. S. Augustinus: „Quicumque vult, exheredato filio, hæredem facere Ecclesiam, quaerat alterum, qui suscipiat, non Augustinum: imo, Deo propitio, neminem inveniet." Quare Thomassinus: „Quamquam lubens admitteret Augustinus hæreditates, si quæ Ecclesiæ addicerentur; aliquas tamen constanter recusavit, ne iis testatoris proximi fraudarentur. ... Doctissimus et a cupiditatum fæce alienissimus Pater a totis et integris abhorrebat hæreditatibus, quod invidiosa: sint et litium spinis obsita: legata certe pia lubentius admittebat. Frequentius vero dicebat, securius ac tutius Ecclesiam legata a defunctis dimissa debere suscipere, quam hæreditates forte sollicitas et damnosas; ipsaque legata magis offerenda esse, quam exigenda."

infirmus nolit obstinate confiteri, et esset in periculo mortis si a medico desereretur, tunc non tenetur medicus eum deserere, quia præfata decreta (seu statuta Rit. Rom.) non adversantur charitati, quæ favet etiam obstinatis quoad fieri potest."

59. 1. *Quænam Rit. Rom. statuit de obligatione curam animarum gerentium assistendi agonizantibus, eorumque animam commendandi, etiamsi ultima Sacramenta susceperint. 2. Hæc obligatio estne gravis?*

R. Ad 1um Auct. p. 61: *An parochi.*"

Ad 2um Ex multorum sententia per se est obligatio gravis, ut animarum curam gerentes agonizantibus personaliter assistant. Vide Auct. p. 61: „Quod autem." (*) Plerumque tamen in nostris regionibus ipsis erit causa excusans a personali assistentia, modo curent ut per alios pios homines in extremis adjuventur. Quare dicit Syn. Diœc. p. 9: „Adhortamur omnes curam animarum habentes, ut ea quæ de *visitatione et cura infirmorum*, necnon de *modo adjuvandi morientes* et de *ordine commendationis animæ* in Rit. Rom. habentur, sæpe perlegant, iisque suam agendi rationem conformare satagant." Attamen adjungit Suppl. Rit. Rom. n. 31: „Est utique summopere laudandum, quod ipsi parochi eorumve in sacro ministerio adjuutores agonizantibus pro loco et tempore assistant, et nihil prætermittatur de iis quæ Rituale . . . inculcat; verumtamen cum ordinario et communiter censi queant impediti curabunt ut obsequium illud præstetur, quoad fieri potest, saltem per laicos homines pios et christiana charitate præditos, quemadmodum commendatur § *Quod si, de Visitatione et cura infirmorum.*"

(*) „Graves Auctores, ait Aertniji *Theol. past.* n. 196 (1), distinguant, et dicunt obligationem istam dimittendam esse ab indigentia moribundorum; unde inferunt facile gravem esse obligationem erga moribundos, qui vitiose vixerunt, imò, si moribundus esset impenitens, parochum teneri omni modo, dum superest halitus, illius salutem procurare; contra, si moribundus christiane vixerit et bene dispositus videatur, assistentiam parochi esse quidem bonam, sed non necessariam. Si parochus legitime impeditus est, curet ut hoc officium alii sacerdoti demandet. Moneat quoque eos, qui infirmi curam habent, ut pias cogitationes quoque ipsi suggerant. Cfr. N. Rev. théol. t. X p. 482 sq."

ART. III.

De benedictione apostolica moribundis impertienda. n. 60—66.

60. *Quid hinc intelligitur per benedictionem apostolicam?*

R. Auct. p. 62: „Igitur.”

61. 1. *Quid Ben. XIV in Const. Pia mater statuit de facultate hanc benedictionem impertiendi.* 2. *Quibus verbis Episcopus noster hanc facultatem accepit.* 3. *Quibus sacerdotibus Episcopus istam facultatem communicavit?*

R. Ad 1um Auct. p. 62: „Quocirca.”

Ad 2um Episcopus noster accepit 18 Dec. 1892 facultatem quinquennalem: „Impertiendi benedictionem apostolicam cum indulgentia plenaria Christifidelibus in articulo mortis constitutis, facta potestate prædictam facultatem communicandi presbyteris in dicta (i. e. Buscoducensi) Diœcesi sacro ministerio fungentibus.”

Ad 3um Episcopus 29 Jan. 1893 hanc facultatem omnibus sacerdotibus in Diœcesi nostra sacro ministerio fungentibus concessit, valituram usque ad 18 Dec. 1897. Cfr. Litt. circ. p. 22.

Nota. Sacerdotes possunt vi ejusmodi subdelegationis benedictionem tantum impertire intra limites Diœcesis. Id patet ex rescripto 23 (15) Nov. 1878: „Juxta Constitutionem Benedictinam *Pia Mater* Episcopus subdelegare potest ad benedictionem papalem cum indulgentiæ plenariæ applicatione in articulo mortis, *suis diœcesanis* impertiendam.” Attamen, ut dicitur in N. Rev. théol. t. XVI p. 615 cum *Cavalieri*, potest impertiri peregrinis moribundis in Diœcesi accidentaliter degentibus. Vide etiam *ibid.* t. XI p. 129 sq.

62. *Quibusnam benedictio apostolica impertiri potest?*

R. „Omnibus in articulo mortis constitutis, quibus nempe in extremis absolutio sacramentalis dari potest aut debet.” Ita Syn. Diœc. p. 53. Fusius Auct. p. 63: „*Quibusnam*”, Beringer t. I p. 516 sq.

63. 1. *Quænam dispositiones requiruntur in moribundo*

ut istam benedictionem recipiat. 2. Estne essentialis conditio ut nomen Jesu invocetur ab omnibus qui id possunt?

R. Auct. p. 63: „Quænam” et: „An requiritur.”

Denuo respondit S. C. Ind. 22 Sept. 1892: „Invocatio saltem mentalis SSmi Nominis Jesu est conditio sine qua non pro *universis* Christifidelibus, qui in mortis articulo constituti plenariam indulgentiam assequi volunt vi hujus benedictionis, juxta id quod alias decrevit hæc S. Congregatio die 23 Sept. 1775. Cfr. N. Rev. théol. t. XXV p. 47. — Hæc utique intelligenda sunt de iis qui mentis sunt compotes. Nam ex Const. *Pia Mater* benedictio etiam danda est, „etiamsi linguæ cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint.” Vide etiam N. Rev. théol. t. XVI p. 526.

Observent itaque omnes sacerdotes, antequam benedictionem impertiant, ea quæ injungit Ben. XIV in citata Const.: „Quo certius prædicti (moribundi) omnes indulgentiæ fructum consequi valeant, præfatis sacerdotibus (qui moribundis assistunt) mandamus, ut omni ratione studeant moribundos fideles excitare: 1. ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, 2. concipiendosque ferventissimæ in Deum charitatis affectus, 3. præsertim vero ad ipsam mortem æquo ac libenti animo de manu Domini suscipiendam.” (*) Item 4. ad Nomen Jesu ore, si poterunt, sin minus corde devote invocandum.

64. 1. *Num et qua formula utendum est.* 2. *Quid obser-*

(*) Quoad *mortis acceptionem* dicit Rit. Rom. p. 344: Habens facultatem ægrotum „instruat atque hortetur, ut morbi incommoda ac dolores in anteactæ vitæ expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum, quas peccando promeruit.” Recte monet Marc: „Res prudentiæ est hanc adhortationem (quæ jam in confessione fieri potest) ita moderari, ut ægroti perturbatio vel adstantium indignatio evitetur.” Commode etiam proponi potest *per modum orationis*, quam sacerdos ægroti auscultante et affectu associante recitet. Cfr. Beringer t. I p. 512, 513.

vandum est, si simul Viaticum et Extrema Unctio administratur?

R. Ad 1um Ad valorem ab omnibus adhiberi debet formula in Rituali Rom. descripta; quæ occurrit in Manuali p. 83—86. Id constat ex variis declarationibus S. C. *Indulg. et Rituum*. (*) Attamen periculo mortis instante statim dicatur: *Dominus noster* etc., (**) aut dum proxime urget mors: *Indulgentiam plenariam et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris et Filii ✠ et Spiritus Sancti. Amen.* Ita Suppl. Rit. Rom. n. 54, Manuale p. (86). Hac brevissima formula uti etiam licet ad contagium evitandum, uti respondit S. R. C. 8 Martii 1879. Cfr. Beringer p. 551 (1).

Ad 2um „Post præmissas orationes (Extr. Unctionis), ad impertiendam benedictionem apostolicam . . . illico proceditur; infirmum tamen prævie disponere expedit aliqua exhortatione.” Ita Suppl. Rit. Rom. n. 30.

Quando administratur Viaticum, Extr. Unctio et impertitur benedictio apostolica, necesse est tribus vicibus recitare *Confiteor* etc., uti respondit S. C. Ind. 5 Febr. 1841; et inde concludendum est singulis vicibus repeti debere *Misereatur* et *Indulgentiam*, quia hæc, ubi dicenda sunt, Confessionem semper subsequuntur. — Quoad ea autem quæ Confessionem præcedunt, dicunt quidam auctores securius esse, hæc quoque repeti, quia *Ben. XIV* præcepit formulam a se confectam usurpari; hæc autem omnia in ipsa formula habentur. Attamen dicit Suppl. Rit. Rom. n. 53: „Versus *Pax huic domui* et aspersio sub Antiphona *Asperges* hîc præscripta non omitantur extra casum necessitatis, nisi præmissa jam fuerint ex

(*) Ad quæsitum: „Utrum sacerdos valide conferat indulgentiam plenariam in mortis articulo, omissa formula a Summo Pontifice præscripta, ob libri deficientiam.” Respondit S. C. Ind. 5 Febr. 1841: „Negative, quia formula non est tantum directiva, sed præceptiva.” Decr. auth. n. 286 ad 8. Alia vide *ibid.* n. 444, in N. Rev. théol. t. XIV p. 309 sq., t. XVIII p. 612, Beringer p. 513.

(**) „Si infirmus sit adeo morti proximus, ut neque confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim sacerdos benedictionem ei impertiatur.” Rit. Rom. p. 346.

eo, quod immediate post Viaticum et Extr. Uctionem sit impertienda hæc benedictio."

65. 1. *Qualis mortis articulus intelligitur, quo hæc benedictio dari potest.* 2. *Quo momento infirmus plenariam indulgentiam lucratur?*

R. Ad 1um Intelligitur mortis periculum; a. v. benedictio dari potest post collata extrema Sacramenta, quum periculum mortis quidem adest, non tamen imminens. Ita S. C. Ind. 18 Dec. 1885. Cfr. Beringer t. I p. 516 sq., N. Rev. théol. t. XVIII p. 253 sq.

Ad 2um Lucratur autem indulgentiam in vero mortis articulo seu in ipso instanti quo moritur. Cfr. N. Rev. théol. t. XVI p. 520 sq.

66. *Potestne benedictio iterari super eodem infirmo?*

R. Potest in diverso mortis periculo, tum si hoc ortum est ex diverso morbo, tum ex diverso statu ejusdem morbi. Vide n. 49.

2. Nunquam potest in eodem mortis periculo, quamvis infirmitas diu duret. (*) Hinc: a) ut speciatim respondit S. C. Ind. 20 Junii 1836, non licet eam iterari, quamvis ægrotus eam acceperit in statu peccati mortalis, aut post eam acceptam in peccatum mortale lapsus sit (Decr. auth. n. 257). „Hæc enim omnia non impediunt effectum, si ægrotus in vero mortis articulo dispositus est: pro illo momento videlicet datur indulgentia." Ita Schneider *Rescripta auth.* p. 701 juxta decr. 23 April. 1675. Cfr. Beringer p. 517 sq., N. Rev. théol. t. XVIII p. 253. — b) Prohibitum est, infirmo in eodem mortis periculo permanenti indul-

(*) Ad dubium: „Benedictio supradicta potestne bis aut amplius in eodem morbo, qui insperate protrahitur, impertiri, etiamsi non convaluerit ægrotus?" Respondit S. C. Ind. 23 Sept. 1775: „Semel in eodem statu morbi." Ad dubium: „Utrum benedictio apostolica pluries impertiri possit infirmis, novo mortis periculo redeunte?" Respondit 24 Sept. 1838: „Negative, eadem permanente infirmitate etsi diuturna; affirmative, si infirmus convaluerit, ac deinde quacumque de causa in novum mortis periculum redeat." Decr. auth. n. 237 et 263.

gentiam plenariam pluries impertiri a pluribus sacerdotibus, etiamsi isti hanc facultatem habeant ex diverso capite, v. g. ex adscriptione alicui Confraternitati. S. C. Ind. 12 *Martii* 1855. Cfr. Decr. auth. n. 362, N. Rev. théol. t. XVI p. 463 sq., 523 sq., Auct. p. 64 sq., Beringer p. 518 sq.

Nota. Non tantum per benedictionem apostolicam, sed et pluribus aliis titulis ægroti possunt indulgentiam in hora mortis lucrari, idque sine sacerdotis ministerio. Enumerantur hæc quidam actus pietatis, per quos fideles jus ad indulgentiam plenariam adipiscuntur. 1. Qui in decursu vitæ frequenter Nomen Jesu invocaverint et in hora mortis illud invocant; — qui sæpe in vita recitaverint *Angele Dei* etc., frequenter elicuerint actus fidei, spei et charitatis. 2. Qui possident res sacras, v. g. crucem, numisma, rosarium, apostolicis indulgentiis munitas. 3. Qui sunt sodales alicujus Confraternitatis v. g. SS. Rosarii, Tertii Ordinis S. Francisci etc. Ad lucrandas indulgentias, de quibus sub 2 et 3, plerumque requiritur: a) Ut moribundus sit confessus et S. Communionem refectus, vel, si Sacramenta suscipere non potest, sit contritus. b) Ut SS. Nomen Jesu ore, aut, si id non potest, saltem corde invocet. c) Ut res sacras apud se aut prope se habeat. d) Ut mortem æquo animo a Deo accipiat.

APPENDIX

de sepultura ecclesiastica. n. 67—93.

Præn. Naturæ sensui inditum est officium humano cadaveri honorificam dandi sepulturam. Quare omnes fere gentes, etiam barbaræ, indignum et inhumanum reputarunt, corpus hominis, qui cæteris animantibus præstat, inhumatum projicere; imo defunctorum funera religiosis prosecutæ sunt ritibus, locumque humationis sacrum habuerunt.

Hunc hominum intimum sensum Ecclesia catholica semper fovit auxitque; ac resecatis ethnicorum superstitionibus et impietatibus funebres ritus ad rationis ac revelationis regulam revocavit.

67. *Ob quæ motiva Ecclesia Christi semper maximum cultum habuit corporum fidelium defunctorum. 2. Quem corporum curandi modum habuit suæ fidei maxime consentaneum?*

R. Ad 1um Motiva Ecclesiæ fueret et sunt, quod fidelium corpora fuerunt templa Spiritus Sancti, sanguine Christi redempta et Sacramentis sanctificata, quæ post vitam terrestrem requiescunt seu dormiunt, expectantia futuram resurrectionem et glorificationem. Hinc vetustissima existunt sepulchrorum loca, *cæmeteria* seu *dormitoria* (κοιμητήρια) appellata, quia Christianorum corpora in monumentis non tam quiescere quam dormire dicuntur, donec in universali resurrectione e prolixiori somno ad æternam vitam excitentur. Cfr. *I Cor. XV, I Thess. IV 12 sq.*, Vecchiotti *t. II p. 135 et 136*, L. Ferraris *v. Sepultura n. 4*.

Ad 2um Modum honorandi corpora hisce fidei veritatibus maxime consonum semper judicavit *sepulturam*, ut nempe naturaliter consumerentur et ab omni hominis actione violenta arcerentur. Quantopere ab exordiis suis ab alio corpora curandi modo abhorrerit, patet ex catacumbis, in quibus sepulchra ex ævo apostolico inveniuntur. Etenim despecto usu vigente quo Romani corpora concremabant, non sine magnis expensis et difficultatibus atque periculis catacumbas effoderunt eo præcipue fine ut omnium Christianorum

tum divitum tum pauperum cadavera ibi loculos suos habent. Cfr. Studiën t. XXXV p. 371 sq., L. Ferrarî's v. *Sepultura* n. 300 sq.

68. *Sub quibus prætextibus nostris temporibus cadaverum crematio propugnatur et extollitur?*

R. Cremationis propugnatores præcipui simul sunt acerrimi Ecclesiæ catholicæ hostes, imo plerique coryphæi sectæ massonicæ addicti, qui, ut credulos circumveniant, cremationem extollunt, prætendendo :

1. Populos incultos et barbaros prætulisse cadaverum sepulturam ; gentes vero civilitatis semitam ingressas cremationem antetulisse, uti de Romanis præcipue refert historia.

2. Methodum sepeliendi cadavera hygieni publicæ maxime esse contrariam, eo quod ex cæmeteriis aër et aqua inficiatur, indeque hominum societati labes immineat.

Vera autem plurimorum, præcipue coryphæorum, ratio est odium, quo ardent erga Ecclesiam ejusque dogmata. Quid mirum, quod abominentur et execerentur cæmeteria Catholicorum, in quibus sepulera sacrata et monumenta religiosa, Ecclesiæ ritus et preces fidei speique christianæ continuo præclarissima exhibent testimonia. Cfr. Studiën t. XXXIV p. 169 sq.

69. *Ostende, fuit esse prætextus allegatos.*

R. Ad 1um Longe communior semper fuit usus sepeliendi cadavera præ usu cremationis, imo hic potest dici exceptio. Inter antiquitatis populos, qui ob ingenii cultum celebrantur, optimo jure enumerantur Chaldæi, Assyrii et Babylonii; ex monumentis autem repertis constat, eos mortuos suos sepultura donasse. Ægyptii, quæ gens ipsis Græcis in multis magistra fuit, cadavera ut quam diutissime servarentur, condire solebant. Apud Græcos, quamvis per aliquod tempus crematio vigerit, ætate qua maxime florebant, viri ingenio præstantissimi sepulchro conditi sunt. Consuetudo cremationis sane apud nullum populum excultum tantopere valebat quam apud Romanos. At iste usus inductus est cum hujus gentis, quamvis opibus abundaret, mores ita depravati essent, ut naturales etiam virtutes amisisset. Etenim quandiu Romana respublica maxime civilibus, sed severis, moribus valebat, cremationem cadaverum ignoravit; atque primus fuit Dictator *Sylla* qui suum corpus post mor-

tem jussit cremari, idque minime civilitatis ratione, sed ne pœnam talionis perferret ex eo quod Marii cadaver exhumatum belluis avibusque rapacibus objecisset.

Præterea ritus cremationis apud aliquas nationes receptus non ex earum civilitate originem duxit sed plerumque ex superstitioso dogmate falsæ religionis, nempe *purificationis supremæ per ignem*, quem ut quid eximii imo divini speciali cultu prosequerantur. Semper autem iste usus notatus fuit ut indicium gentis barbaræ. Etiam nostris temporibus nusquam invaluit nisi apud fanaticos quosdam Brahmaistas, Boeddhistas et Lamaistas, nonnullasque incultas et feras gentes Americæ et Australiæ. Studiën *l. c. p. 276 sq.*, De Angelis *Præl. juris can. t. II part. II p. 22.*

Ad 2um Ob motivum hygienis publicæ apud nullam unquam nationem crematio inducta fuit; sed hæc ratio nuperrime fuit exco-gitata ab hostibus Ecclesiæ ut veram rationem dissimularent et plebes seducerent ad suum placitum. Præterea periculum salutis publicæ non existit, ut scientia physica et experientia luculenter ostenditur. Cfr. Studiën *t. XXXIV p. 450 sq.*, De Angelis *l. c.*

70. *Quomodo Ecclesia suum horrorem a crematione cadaverum ostendit?*

R. 1. Quum non pauci sacrorum Antistites cordatique Christianifideles — animadvertentes ab hominibus vel dubiæ fidei vel massonicæ sectæ addictis magno nisu contendere, ut et ethnicorum usus de hominum cadaveribus comburendis instauraretur, atque in hunc finem speciales etiam societates ab iisdem institui; veriti ne eorum artibus et cavillationibus fidelium mentes caperentur et sensim in iis minueretur existimatio et reverentia erga christianam constantem et solemnibus ritibus ab Ecclesia consecratam consuetudinem fidelium corpora humandi; ut aliqua certa norma iisdem fidelibus præsto esset, qua sibi a memoratis insidiis caverent, — quædam declarari postulassent, resolvit S. C. In qu. 19 *Maii* 1886:

a) Non licitum esse nomen dare societatibus, quibus propositum est promovere usum comburendi cadavera; et si agatur de societatibus massonicæ sectæ filialibus, incurri pœnas contra hanc latas.
b) Nulli licitum esse mandare ut sua aliorumve corpora comburantur. — Sanctitas Sua simul locorum Ordinariis has resolutiones

communicandas mandavit, ut opportune instruendos curent Christi-fideles circa detestabilem abusum corpora cremandi, atque ab eo gregem sibi concredidit totis viribus deterreant. Cfr. N. Rev. théol. t. XVIII p. 376.

2. Eadem S. Congr. 15 Dec. 1886 decrevit: Iis, qui propria voluntate cremationem sui corporis elegerint atque ea voluntate certo et notarie usque ad mortem perseveraverint, non licitum esse dare sepulturam ecclesiasticam. Pro iis vero, quorum corpora aliena voluntate cremationi subiciuntur, Ecclesiae ritus et suffragia adhiberi posse domi et in ecclesia, non autem usque ad locum cremationis, remoto scandalo. Quod removeri etiam potest, si notum fiat, cremationem non propria voluntate electam esse. Cfr. l. c. t. XXIV p. 618.

3. Denique eadem S. Congr. 27 Julii 1892 respondit: a) Non licere Sacramenta morientium ministrare fidelibus, qui massonicae sectae non adherentes nec ejus ducti principiis, aliis rationibus moti corpora sua post mortem cremanda mandarunt, si *moniti* hoc mandatum retractare nolint. Ut vero fiat aut omittatur monitio, serventur regulae a probatis auctoribus traditae, habita praesertim ratione scandali vitandi.

b) Non licere pro defunctis, quorum corpora non sine ipsorum culpa cremata sunt, Missae Sacrificium publice offerre, item fundationes ad hunc finem acceptare; attamen licitum esse pro iisdem Missas privatim applicare.

c) „Nunquam licere cadaverum cremationi formaliter cooperari mandato vel consilio. Tolerari autem aliquando posse materiale cooperationem, dummodo: α) crematio non habeatur pro signo protestativo massonicae sectae; β) non aliquid in ipsa contineatur quod per se, directe, atque unice exprimat reprobationem catholicae doctrinae et approbationem sectae; γ) neque constet officiales et operarios catholicos ad opus adstringi vel vocari in contemptum catholicae religionis. Caeterum quamvis in hisce casibus relinquendi sint in bona fide, semper tamen monendi sunt ne cremationi cooperari intendant.” Cfr. l. c. t. XXVII p. 128 sq.

71. Ob quas rationes Ecclesia interdicat cadaverum cremationem?

R. 1. Quia ritus religiosus cadavera sepeliendi a primordiis Ecclesiæ viguit in ipsa Urbe Roma, quamvis ibidem eo tempore mos cremandi valde in honore esset. Quæ Christianorum praxis contra paganam consuetudinem arguit apostolicum præceptum ab Ecclesia semper inviolabiliter servatum.

2. Huic tumultandi modo convenientem Ecclesia composuit suam liturgiam et cultum mortuorum; quæ immutanda prorsus essent, si ritus cremationis prævaleret.

3. Omni autem conatu Ecclesia sese opponit societatibus quibus propositum est usum comburendi cadavera promovere, quia earum coryphæi nihil aliud intendunt quam populum ab usu et ritibus Ecclesiæ alienare, cultum mortuorum imminuere ac fidem immortalitatis animæ evellere, etc.

4. Quia sola sepultura est modus mortuos curandi intimo hominum sensui conveniens. Etenim reverentia erga humana cadavera cuilibet naturaliter insita est hujusmodi quæ expostulet ne ulla violenta actio iis inferatur, sed ut consumenda committantur terræ, in qua quiescere videntur seu potius dormire. Vide n. 67.

Nota. Cadaverum crematio lege naturæ absolute prohiberi dici nequit; unde in casu necessitatis licita esse potest. At *consuetudo* cadavera vi ignis in cineres exsolvendi repugnat honori iis debito, lædit pietatem parentum et amicorum, abominabilis est sensui humano, imo ab ipsa natura reprobatur, ideoque a *S. Inqu.* merito vocatur detestabilis abusus. Cfr. Studiën t. XXXV p. 363 sq., De Angelis l. c. p. 24 et 25.

72. 1. *Quid intelligitur:* a) *per sepulturam ecclesiasticam*, b) *per exequias seu funera*. 2. *In quos fines ab Ecclesia fiunt?*

R. Ad 1um a) Intelligitur tum defunctorum humatio in loco sacro, tum ritus sacri qui relate ad defunctos fiunt. „Nomine ecclesiasticæ sepulturæ, inquit Baruffaldi *tit. XXXV* n. 4, non tantum locus sacer, verum etiam pulsatio campanarum, exequiæ, luminaria, processiones, suffragia, Missæ, aliaque similia in Ecclesia catholica pro defunctis consue- ta intelliguntur.”

b) Nomen *exequiarum* sæpe eodem sensu sumitur, nempe pro ritu sacro et loco sacro, v. g. ab ipso Rituali Romano *tit. De Exequiis*. Hoc quoque sensu intelligenda est prohibitio Synodi Diæc. p. 84: „Nulli liceat pro alieno parochiano *exequias facere*” etc. Quapropter in explicationem horum verborum in Cœtu Prosynodali anni 1872 dicitur: „Parcho non licet istum alienum parochianum *sepelire, neque pro eo exequias celebrare, nisi*” etc. Cfr. Syn. Diæc. p. 217 et 218.

Attamen non raro nomine exequiarum intelliguntur Missa solemnis et cætera divina officia, quæ præter ipsam sepulturam sacram fiunt. Vide Auct. p. 65 et 66.

Ad 2um Auct. p. 66: „*In quem finem.*” (*)

73. 1. *Estne præceptum ut Christifideles in loco sacro sepeliantur.* 2. *Quenam hic intelliguntur loca sacra?*

R. Ad 1um Affirmative. Quare Rit. Rom. dicit: „Nemo Christianus in communione fidelium defunctus extra ecclesiam aut cæmeterium rite benedictum sepeliri debet; si necessitas cogat ex aliquo eventu aliquando ad tempus aliter fieri, curetur ut, quatenus fieri poterit, corpus in locum sacrum quam primum transferatur.”

Ad 2um Loca sacra hic intelliguntur loca benedicta vel consecrata. (***) Ejusmodi loca sepulture apta in specie sunt:

(*) Actio funeris et deductio ad cæmeterium est cæremonia essentialiter ecclesiastica, in qua secundum *Rit. Rom.* pompæ tantum adhibentur ejusmodi, quæ mæstam hanc deceant ecclesiasticam functionem. Ecclesia tamen non obest, quominus in funeris pompa habeatur ratio dignitatis civilis aut muneris a defuncto exerciti. Laudationes vero publicæ, ait De Angelis *l. c. p.* 16 et 17, in cæmeterio a laicis ad populum ne fiant sine licentia auctoritatis ecclesiasticæ, et Romæ fieri nequeunt nisi de venia Cardinalis Vicarii. Vide etiam decreta S. R. C. in *N. Rev. th. l. XXVIII p.* 432.

(**) In *Rit. Rom. p.* 199 dicitur: „Cum pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, sacerdos illud benedicat.” Unde in locis, ubi ad promiscuam omnium civium (tum fidelium tum infidelium) humationem destinata sunt cæmeteria non benedicta, præscribitur ut sacerdos singulam singulis destinatam fossam prius benedicat quam humo cadaver mandetur. S. C. de Prop. Fide 16 *April.* 1862. Cfr. *Zitelli Appar. jur. p.* 441 et 442, *Moulart p.* 108. Attamen in cæmeterio benedicto tunc tantum sepulchrum est benedicendum, si hoc est constructum ex lapide aut alia materia non benedicta, non autem si est simpliciter effossum. Ita S. R. C. 1 *Junii* 1876. Cfr. *Coll. II p.* 383 *sub IV.*

1. ecclesiæ parochiales et cathedrales; 2. ecclesiæ Regularium; 3. publica oratoria; 4. cœmeteria publica, imo privata ex speciali concessione.

Quamvis itaque fideles sibi sepulturam eligere possint in enumeratis locis sacris, Ecclesia exoptat ut non nisi viri ecclesiastici in ecclesia vel oratorio condantur, imo ut generatim omnes sepeliantur in cœmeteriis. Quare dicit *Rituale*: „Ubi viget antiqua consuetudo sepeliendi mortuos in cœmeteriis retineatur, et ubi fieri potest restituatur.” Cfr. *Moulart De sepultura et cœm. p. 97*, *Vecchiotti p. 137*, *De Angelis p. 12*.

74. 1. *Quid est cœmeterium.* 2 *Quale debet esse?*

R. Ad 1um Est locus benedictione Episcopi aut ejus delegati destinatus ad fidelium sepulturam.

Ad 2um Debet esse benedictum et ab omni profano usu exemptum; insuper in votis est S. Canonum, ut sit ecclesiæ contiguum. „Vehementer commendandum est, ait *Suppl. Rit. Rom. n. 37*, ut, ubi fieri potest, cœmeterium sit ecclesiæ contiguum et circumseptum, ita ut lex civilis non obstet quominus ibi expleantur præscripta *Ritualis*.” Quare *Conc. Prov. p. 228 sq.* vult, ut sit congruum ac fini suo respondens; ideoque sit benedictum et ab omni profano usu prorsus exemptum, circumseptum pariete, sepe vel fossa riteque obclusum, ut profanationis periculum avertatur, (*) insigni crucis ornatum; sit etiam, si fieri potest, in eo sacellum. Sacerdotum sepulchra a laicorum tumulis sint separata. In cœmeterio sit locus seu ossuarium, in quo cadaverum reliquiæ collectæ reponantur. Pars aliqua non benedicta, muro, sepe

(*) *Syn. Diœc. p. 86 sq.* ait: „Advigilent (parochi), ne unquam nundinæ aut mercatus cujuscunque generis in eo agantur; ne ibi quovis lusus genere ludatur; ne ligna in illo congerantur; ne unquam utilitatis prætextu ad animalium pastum locetur, nec linteamina siccanda aut dealbanda in eo exponantur, verbo: ne quid in eo committatur, quod loci istius sanctitati repugnet... Si forte alicubi per medium cœmeterium vel per illius angulum habeantur viæ publicæ, quæ omnino necessariae non sunt, prudenter constanterque agendum est, donec supprimantur.”

vel fossa ab area benedicta disjuncta destinetur ad sepeliendos infantes sine Baptismo mortuos, item eos qui sepultura ecclesiastica privandi sunt.

Præterea dicit Rit. Rom. *tit. De exequiis parvulorum*: sit, quatenus commode fieri potest, pro parvulis baptizatis ante usum rationis defunctis separatus in cœmeterio locus, et ne habeant promiscuas cum adultis sepulturas.

75. 1. *Quomodo distinguitur jus tumulandi a jure funerandi.* 2. *Quibus locis sacris hoc competit?*

R. Ad 1um Jus tumulandi est jus ad solam humationem, ita ut fideles in loco sepeliri possint. Jus funerandi est facultas cadavera humo tradendi et exequias faciendi.

Ad 2um Jus funerandi competit ecclesiis parochialibus et cathedralibus, item generatim ecclesiis Regularium exemptorum. Aliis autem non competit nisi ex speciali privilegio S. Pontificis aut Ordinarii loci. Ejusmodi privilegium ab Episcopo alicui loco religioso etiam privato concedi posse, est communis sententia, ut dicit Fagnanus apud Moulart p. 144.

Nota 1. Quia talis concessio reputatur inter causas arduas et parcho præsertim præjudiciales, Episcopus exquirere debet consensum capituli. Schmalzgrueber *part. III tit. XXVIII n. 7*. Cfr. L. Ferraris v. *Sepultura n. 325 sq.* Speciale privilegium est sæpe limitatum, ita ut certæ et determinatæ tantum personæ sepeliri possint. Vide n. 80.

2. Nisi simul cum jure tumulandi concessum est jus funerandi, exequiæ et cæteri ritus sacri reservantur parcho loci, in quo locus privilegiatus situs est. Cfr. Vecchiotti § 58 p. 188, Moulart p. 144 et 145, 222.

76. *In quem finem corpora fidelium sepeliuntur in terra benedicta prope ecclesiam sita?*

R. Auct. p. 66: „In quem finem.”

77. 1. *Possuntne cæmeteria alienari aut ad profanos usus converti.* 2. *Licetne pro loco sepulturæ in cæmeterio pecuniam exigere aut accipere?*

R. Ad 1um Cœmeteria, cum sint benedicta, extra humanum commercium sunt constituta. Hinc ab Episcopo alienari nequeunt sine licentia S. Sedis, nec ad usus profanos converti nisi servatis iis quæ præscribuntur a Conc. Trid. *Sess. XXI cap. VII de ref.* Cfr. Moulart *l. c. p. 115 sq.* Quapropter sine licentia saltem Episcopi fieri nequeunt quæ permittit *Wet betreffende het begraven van lijken enz. van 10 April 1869 art. 25*: „Eene geslotene begraafplaats blijft gedurende tien jaren onaangeroerd liggen. Na dien tijd is het verbod van *art. 16, 3de lid*, opgeheven en mag de grond tot bezaaijing of beplanting worden gebruikt, mits hij niet dieper dan 0,5 meter worde vergraven. Uitgraving ter meerdere diepte is binnen dertig jaren na de sluiting niet dan met vergunning van Gedeputeerde Staten geoorloofd.”

Ad 2um 1. Certum est, jure ecclesiastico prohibitum esse aliquid *tanquam pretium* exigere aut recipere pro sepultura in loco communi cœmeterii. Attamen titulo sustentationis, repARATIONIS vel gratitudinis recipi potest quod liberaliter offertur, imo caute exigi potest, si consuetudo legitima aliquid dandi viget. Reiffenstuel *lib. III tit. XXVIII n. 67*, Moulart *p. 112 sq.*, De Angelis *p. 19 (d)*.

2. Probabile est et practice receptum, posse etiam per modum pretii et contractus aliquid peti et accipi pro loco honoratiori in cœmeterio. Hoc enim jure ecclesiastico non est prohibitum, nec juri divino repugnat, cum honor et præeminentia ut quid profani pretio æstimabile est et ab hominibus æstimatur. Cfr. Reiff. *n. 68*, Moulart *p. 113 et 114*, De Angelis *p. 18 (c)*.

3. Disputatur, num quis sepulchrum suum gentilitium seu familiæ vel hæreditarium suis sumptibus ædificatum vendere possit quoad valorem fundi et habito respectu ad solas expensas in eo ædificando factas. Negat sententia communior, ut dicit Schmalzgr. *n. 82*; affirmat vero sententia communis, ut

dicitur apud L. Ferr. *l. c. n.* 163, quam sequitur Moulart *p.* 114.

Eadem applicanda videntur quoad concessionem partis cæmeterii benedicti ad sepulchrum extruendum, modo observentur quæ ad alienandum bonum ecclesiasticum a jure præscripta sunt. In hujusmodi casu fere non agitur de venditione ipsius domini, sed tantum de usu loci sacri et de jure ædificandi (recht van opstal), quod in perpetuum aut ad longum tempus alicui familiæ conceditur, soluto pretio pro tali honore et præeminentia ex Episcopi consensu et approbatione statuto. Similia vide apud De Angelis *p.* 18 *b*). Cfr. Scavini *t. II n.* 357 *sub* 5, Daris *Præl. can. t. II n.* 188 et 190, L. Ferraris *l. c. n.* 147 *sq.*

78. *In quo loco Christifideles sepeliendi, eorumque exequiæ celebrandæ sunt?*

R. 1. Quoad simplices fideles hic ordo servandus est. Primo videndum num quis sibi legitime in aliquo loco sepulturam elegerit; deinde num habeat sepulchrum majorum. Quodsi neque electum neque gentilitium vel hæreditarium sepulchrum habet, de se sepeliendus est in cæmeterio ecclesiæ parochialis. Vide Vecchiotti § 59.

2. Quoad Papam, Cardinales, Episcopos, canonicos, presbyteros et reliquos clericos specialia a jure statuta sunt. Vide Vecchiotti § 59 et Moulart *p.* 194 *sq.*, L. Ferraris *l. c. n.* 57 *sq.*

3. Regulares professi vota solemnia, eorumque novitii ac familiares ex jure communi de se sepeliendi sunt in ecclesia aut cæmeterio proprii ordinis sine ullo interventu parochi. Vecchiotti *p.* 139 et Moulart *p.* 204 *sq.*, Syn. Diœc. *p.* 89.

79. *Quænam de sepultura parochiali statuenda sunt?*

R. Simplex fidelis qui neque electum neque majorum sepulchrum habet, debet sepeliri in cæmeterio ecclesiæ parochialis, seu in loco domicilii aut quasi-domicilii, ubi officia

divina consueverat audire et ecclesiastica suscipere Sacramenta. Unde:

1. Qui in loco domicilii mortuus est, ibidem sepeliatur.
2. Qui duo domicilia habuit humandus est in ecclesia in qua divina officia et Sacramenta frequentavit; quod si in utraque fecerit, sepeliatur in domicilio ubi decessit.
3. Qui simul cum domicilio habuit quasi-domicilium, ubi divina officia et Sacramenta frequentavit et decessit, in hoc terræ mandandus est; quo casu censetur sepeliri in ecclesia propria. Vide responsum S. C. C. 12 *Martii* 1881 apud Adone *Syn. can. lib. lib. III n. 2093* et Zitelli *l. c. p. 183*. Cfr. Reiff. *l. c. n. 28*, Schmalzgr. *l. c. n. 39*, L. Ferraris *n. 23 sq.*, Moulart *p. 191* et Resp. ad Q. B. *p. 526 sq.*
4. Vagi, qui nullibi domicilium aut quasi-domicilium habent, sepeliendi sunt in ecclesia parochiali sub cujus territorio decesserunt.

5. Peregrini, viatores et advenæ, qui mortui sunt in loco ubi quasi-domicilium non habebant, de se sepeliendi sunt in propria sua ecclesia parochiali. Excipiuntur illi qui sine periculo aut gravi incommodo ad eam transferri nequeunt. Vide Moulart *l. c.* Quare dicit Syn. Diœc. *p. 85*: „Si quis fortuito aut inopinato casu in aliqua parochia defunctus sit, exequiæ illius celebrandæ sunt in propria defuncti parochia, nisi in casibus a jure expressis vel de consensu parochi. In dubiis recurratur ad Ordinarium.”

Nota. Consequenter qui in nosocomiis aut institutis religiosorum etc. supremum diem obeunt, sunt quoad sepulturam proprii parochiani loci in quo ejusmodi instituta sita sunt, si in eo domicilium vel quasi-domicilium habentes mortui sunt. Si vero in memoratis institutis ad tempus solummodo degentes inopinato moriuntur, sepultura per se competit proprio eorum parochi. Vide Coll. II *p. 69* et *70*.

80. *Quænam ab hisce regulis jure communi statutis viget in nostra Diœcesi exceptiones?*

R. Jus funerandi, salvo tamen jure parochorum, videlicet ad quartam funeralium (de qua n. 83) competit :

1. Superioribus congregationum seu ordinum non exemptorum, item ab Episcopo nominatis directoribus seu rectoribus monasteriorum seu congregationum religiosarum non exemptarum quoad religiosos horumque novitios.

2. Sacellis et cœmeteriis seminariorum quoad eorum professores et alumnos. Syn. Diœc. p. 89 et 90; id quod Ordinarius 11 Dec. 1885 extendit ad famulos et ancillas in seminario habitantes.

Nota. „Clerico vita funeto, parochialia jura sepeliendi ac celebrandi exequias decano competunt.” Conc. Prov. p. 97.

81. *Quid observandum est parocho si per eum alienus parochianus sepeliendus est?*

R. 1. „Nulli licet, ait Syn. Diœc. p. 84, pro alieno parochiano exequias facere, nisi ex proprii ejusdem parochi testimonio ipsi constet, defunctum sepultura christiana esse dignum, et præterea ex parte illius nihil *de jure* ob stare.” Jus commune obstat v. g. quominus quis, non electa sepultura, ex sola voluntate cognatorum alio sepeliendus transferatur; item quominus quis sepeliatur in loco decessus, ubi nondum adeptus quasi-domicilium fortuito mortuus est, si absque incommodo in propriam parochiam transferri potest. In hisce casibus requiritur consensus proprii parochi.

2. Proprio parocho debetur quarta funeralis. Vide n. 83.

82. 1. *Quid est taxa funeralis.* 2. *Quenam ejus est origo et causa.* 3. *Suntne hæc emolumenta vere jura parochialia?*

R. Ad 1um Sunt emolumenta, quæ ratione funeris Ecclesiæ vel parocho aliisque clericis obveniunt. Syn. Diœc. p. 85. Vide n. sequentem.

Ad 2um Taxæ funeralis seu honorarii funerum origo et causa est, quod æquum censetur parocho proprio honorarium præstare tum pro officio exequiarum tum pro officiis præstitis, quum defunctus vitam agebat. Præterea id utile, aliquan-

do etiam necessarium est, ut Ecclesiæ et parochi necessitatibus provideatur. Vide Vecchiotti *p.* 145.

Ea autem solummodo emolumenta percipi possunt, quæ statuto diocesano ordinata aut legitima consuetudine vel Episcopi approbatione sunt introducta; atque propria auctoritate parochus ea mutare nequit. A pauperibus tamen parochus pro officio sepulturæ nihil exigere potest. Conc. Prov. *p.* 227. Vecchiotti *p.* 145 et 146, Craisson *Manuale jur. n.* 1426.

Ad 3um Sunt vere jura parochialia. Unde, uti S. Rota 15 Junii 1699 in simili casu decidit, secundum singulorum dignitatem, gradum et facultates funeralia parochi exigere (caute et moderate tamen) possunt, licet funus non fiat, sive quod defunctus id non præordinavit, sive quod hæredes id negligunt (cfr. Acta S. Sedis *t. V p.* 130 et 209 *sq.*). Attamen malevolos cogere non possunt; id enim ad Episcopum, judicem ecclesiasticum, spectat. Vide Tract. de Sacr. in gen. *n.* 130, Moulart *p.* 215 *sq.*, Vecchiotti *l. c.*, De Herdt *t. III n.* 224 *sub* 3.

Nota. Ex hisce deducit Moulart *p.* 221: „Quaecumque de causa impeditus quominus ipse (parochus) exequias celebret, vicario, alterive sacerdoti id muneris committere potest, quin tamen emolumenta alias sibi competentia cedere teneatur. Non enim est funeris ac laboris pretium quod ab hæredibus solvitur, sed liberalitas et eleemosyna in grati animi pignus illius, qui spiritualia et divina a pastore suo vivens recepit. Ex benefactorum et Ecclesiæ mente hac funerali taxa et oblationibus, quæ exequiarum occasione ad altare fiunt, honestæ parochi sustentationi providetur. Consuetum ergo stipendium vices suas gerenti præbere tantum tenetur parochus.” Attamen dicit De Angelis *l. c. tit. XLI p.* 306: „Qui casus (nempe quod major eleemosyna data est ob causam a celebratione Missæ distinctam) non verificatur in parochia, qui eleemosynam ultra taxam recipiens in funeralibus, Missam committit suo vicario celebrandam eleemosyna communi, pro se retinens excessum datæ eleemosynæ. Hæc enim eleemosyna pinguior consuetâ non tribuitur parochia tanquam pars *jurium stolæ*, pro quibus sunt determinatæ aliæ elargitiones in funeralibus, neque consuetudo generalis regionis rem sic retinet; proinde tota celebranti danda est, quanta fuit recepta.”

83. 1. *Quid est portio canonica seu quarta (pars) funeralium.* 2. *Cui et quandonam quarta funeralis debetur.* 3. *Quænam jure nostro particulari observanda sunt?*

R. Ad 1um Intelligitur quarta pars emolumentorum quæ ratione funerum Ecclesiæ tumulanti obveniunt. Attamen „sub quarta funerali, ait Syn. Diœc. p. 85, non comprehendimus donationes inter vivos, legata Missarum et Anniversariorum, hisque similia pia oblata, quæ in favorem alienæ parochiæ relicta sunt.” Eodem sensu dicit Reiff. *l. c. n.* 51 et 52: „Nihil debetur de relictis per ultimam voluntatem Ecclesiæ aut ad divini cultus obsequium veluti pro fabrica, anniversariis perpetuis Nihil debetur de iis, de quibus vi consuetudinis nihil datur Consuetudo autem passim introducta ac recepta habetur, quod non nisi de iis, quæ occasione funeris (non item quæ per dispositionem aliquam ultimam) et quidem in sola die depositionis aut sepulturæ Ecclesiæ alienæ obveniunt.” Cfr. Schmalzgr. *l. c. n.* 88, L. Ferraris v. *Quarta funeralis n.* 16 sq., Moulart p. 251 sq., Bouix *De parochia p.* 501, De Angelis p. 14 sq., Zitelli p. 185, Adone *lib. III n.* 2446, Daris *l. c. n.* 199.

Licet vocetur *quarta funeralis*, ex consuetudine portio hæc alibi est major, alibi minor; si autem consuetudo quantitatem non constituit, sola quarta solvenda est. Vecchiotti *l. c. p.* 149, Moulart p. 227 sq.

Ad 2um Portio canonica debetur Ecclesiæ aut parochia loci, qui quoad sepulturam est parochia propria defuncti. Vide n. 79.

Debetur autem si quis in aliena parochia legitime sepelitur, v. g. quia ibi sepulchrum majorum habet, aut sepulturam elegit, aut quia in propriam parochiam commode transferri nequit, aut quia locus decessus speciale habet sepeliendi privilegium (n. 80). Cfr. Moulart p. 245 sq., Vecchiotti p. 148, Schmalzgr. *l. c. n.* 85, L. Ferraris *l. c. n.* 1 sq.

Regulares vero seu monasteria exempta, ut dicit Syn.

Diœc. p. 89, non tenentur solvere quartam partem Ecclesiæ loci in quo monasterium situm est, quia parochus non subsunt, sed superior est quasi parochus Regularium in monasterio habitantium. Cfr. Vecchiotti p. 148, Moulart p. 246.

Ad 3um 1. Si quis in aliena parochia legitime sepelitur, parochus proprio „salva semper sit portio canonica funeralis,” dicit Conc. Prov. p. 227 sq. Idem speciatim addit Syn. Diœc. p. 90 agens de privilegio religiosi non exempti et seminariis concessio. (n. 80).

Attamen „decernendum duximus, ait Conc. Prov. p. 228, ut parochus, in cujus parœcia defunctus domicilium vel quasi-domicilium habebat, nihil ultra exigere possit, cum Missam de die depositionis, præsentem, si fieri potuit, cadavere, ipse celebravit, etsi deinceps in alia parœcia, ad quam cadaver ipsum transferendum est, novæ exequiæ celebrentur.” Item de hoc casu dicit Syn. Diœc. p. 85: „Statuimus et ordinamus ut... proprio ejus (defuncti) parochus quarta pars relinquatur, nisi proprius parochus in sua ecclesia Sacrum funebre celebraverit vel etiamnum celebrare debeat.”

2. Speciatim quoad *advenas*. Isti de se sepeliendi sunt in propria parochia, ut dictum est n. 79 sub 5. Quando autem sine periculo aut gravi incommodo transferri nequeunt, aut parochus proprius consentit, ut in loco decessionis sepeliantur, „plenum jus ad funeralia habet parochus, intra cujus parœciæ fines mortui sunt,” ut ait Conc. Prov. p. 228. Idem etiam valet, dicitur *ibid*, si agitur de iis, qui decesserunt in religioso aliquo loco, in quo contubernales erant, nisi aliter Ordinarius concesserit vel consuetudo statuerit. Quare in Cœtu Prosyn. 11 Nov. 1878 edictum est, hæc eadem applicanda esse quoad eos, qui in nosocomiis mortui sunt, nondum ibidem quasi-domicilium adepti, — si vero dubium oriatur de periculo vel incommodo translationis, causam ad Ordinarium esse deferendam. Cfr. Coll. II p. 70.

84. *Licetne corpora sepelire statim post mortem, aut ea exhumare?*

R. Rit. Rom. *De exsequiis al.* 3^a dicit: „Nullum corpus sepeliatur, præsertim si mors repentina fuerit, nisi post debitum temporis intervallum, ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus.” Ex lege civili nulla humanatio permittitur sine licentia in scriptis data a magistratu civili (ambtenaar van den burgerlijken stand), neque ordinarie citius fieri potest quam 36 horis post obitum, neque tardius quam quinto die post mortem; attamen post consultationem medici magistratus (burgemeester) aliud indulgere potest. *Wet van 10 April 1869 art. 4 en 6, Burg. Wetboek art. 53.* — Ut autem liceat corpus exhumare, lex civilis exigit licentiam magistratus et consensum domini sepulchri. Ita *l. c. art. 12, Wetb. van Strafr. art. 150.* Quapropter Syn. Diœc. p. 86 dicit: „Volumus, ut parocho constet, præscriptionibus legis civilis satisfactum fuisse, antequam defuncti cujuslibet corpus pro exequiis deferatur ad ecclesiam, vel sepultura donetur ecclesiastica, vel terræ traditum e tumulo extrahatur.”

85. *Quenam insuper circa exequias et sepulturam observanda sunt ex Rit. Rom. et jure nostro particulari?*

R. Quæ observanda sunt ex *Rit. Rom.*, exhibet Auct. p. 67 et 68: „*Quenam.*”

Circa quæ Conc. Prov. p. 226 sq. **generatim** monet parochos, ut defunctorum „inhumationem religiose peragant juxta sanctas Ecclesiæ leges, in cunctis cæremoniis ac ritibus, in quantum fieri potest, ad tramites Romani Ritualis operantes.” Atque in Cœtu Prosyn. 11 Nov. 1879 mandatur, ut ad normam eorum quæ in *Suppl. Rit. Rom. n. 33—42* ea de re præordinata aut indulta sunt ubique locorum Diœcesis nostræ exequiæ peragantur. Cfr. Coll. II p. 140 et 141.

Equidem „generatim, ait *Suppl. Rit. Rom. n. 33*, ob legem civilem præstari nequeunt ea, quæ in Rituali præscribuntur de publica cadaveris ad ecclesiam delatione; ast cujus-

que personæ sacra sepultura donandæ cadaver privatim (ubi . . . non obstat ratio gravis) deferatur ad ecclesiam, ut cuncta quæ ibi ad feretrum peragenda præscribit Rituale . . . integre expleantur . . . Ubi autem in pagis viget consuetudo . . . alia cadavera ad domum defuncti, alia ad locum aliquem determinatum, alia ad ingressum in cœmeterium, vel ad ecclesiæ aut sacelli januam excipiendi, ea retinenda est.”

„Quoad Officium defunctorum, dicitur *l. c.*, etsi sit sumopere commendandum, indulgetur tamen propter rationes peculiare ut omitti queat, nisi in quantum a fundatoribus legitime foret injunctum. Ubi vero specialis de eodem officio exstat consuetudo ab Episcopo adprobata, ea retineatur.”

Deinde *n. 37* vehementer commendat, ut cœmeterium sit ecclesiæ contiguum et circumseptum, ita ut lex civilis non obstet, quominus fidelium cadavera ad normam Rit. Rom. ex ecclesia ad sepulchrum deferantur ac sepeliantur. Voluntas nostra est, ait Ordinarius noster in *Communic. anni 1881*, ut in locis ubi cœmeterium ecclesiæ ita adjacet ut exiguo opere et vili pretio circumseptio lege civili injuncta perfici queat, quamprimum fiat, atque præscriptæ cæremoniæ religiose observentur. Cfr. *Coll. II p. 166 sub. IV 1º*. Ubi vero id fieri nequit, observentur quæ edicit *Suppl. l. c.*

Conc. Prov. p. 219 cantiones omnes in vulgari lingua prohibet in ecclesiasticis functionibus, easque solum permittit cum ecclesiastica functio explicit. Quare in *Communic. anni 1884* speciatim prohibetur, quominus canticum linguæ vernaculæ concinatur post absolutionem ad feretrum ante corporis delationem. Cantica vernacula solummodo permitti possunt peractis exequiarum cæremoniis in ecclesia. Cfr. *Coll. II p. 318 sub 2.*

Speciatim. *Nota ad 1:* „Ne defunctorum animæ, ait *Syn. Diœc. p. 80*, suffragiorum ecclesiasticorum subsidio diutius careant, . . . solliciti erunt parochi, ne exequiæ plus æquo differantur. Igitur, *quod antiquissimi est instituti*” etc. in *Auct. p. 68*,

Nota ad 2 et 3: Addit Conc. Prov. p. 227: „Illud quoque devitent, ne ex nimia exequiarum pompa, aut ex aliqua consueti ritus omissione suspicio avaritiæ oriri possit.”

Nota ad 4: „Futurum, ait Syn. Diœc. p. 80 sq. confidimus in Domino, ut si pia aliqua confraternitas vel egenorum institutum de funere curam non habet, parochi gratis omnino pro pauperibus Sacrificium peragant . . . Præterea denuo inculcamus, ut Missæ exequiales semper in cantu celebrentur.” Et Conc. Prov. p. 227: „Pauperes . . . gratis omnino sepeliantur eorumque exequiæ decenti apparatu fiant.”

Nota ad 5: Voluntas Ordinarii nostri est, ut vestes, quibus sacerdos aut cujusvis Ordinis clericus defunctus ex præscripto Ritualis indui debet, gratis omnino suppeditentur ab ecclesia loci, cujus servitio defunctus tempore mortis suæ addictus erat; pro cæteris vero, qui tali modo nullibi adscripti erant, congrua retributio repeti poterit. Coll. II p. 108 sub IV.

86. *Quotuplex distinguitur exequiarum ordo; ac quænam in hos ordines observanda sunt?*

R. In Rituali Rom. duplex ordo distinguitur: adultorum et parvulorum.

Parvuli intelliguntur qui ante usum rationis mortui sunt. Missa pro iis celebrari non potest. Si autem occasione eorum funerum Missa celebratur in gratiarum actionem, in refrigerium defunctorum cognatorum aut ad aliam similem intentionem, dicenda est de die aut festo. Quando per rubricas licet, potest etiam celebrari Missa votiva de Angelis (quæ optime congruit, ait Suppl. n. 41) aut alia etiam quotidiana de *Requiem*, quæ tamen nullo gaudet privilegio, ideoque celebranda non est quando votiva *privata* non permittitur.

Adulti intelliguntur, qui post usum rationis defuncti sunt, quales regulariter censentur qui obierunt post septennium completum (Suppl. n. 40, Coll. I p. 486 sub 3). In exequies cujusque adulti omnia paramenta debent esse nigri coloris, non tantum paramenta celebrantis, sed etiam altaris,

ministrorum, panni funebris super feretrum, etc. Coll. I p. 486 sub 4. Quamvis exequiæ puerorum, qui nondum ad primam Communionem solemniter admissi sunt, quoad Missam et preces celebrari debeant more adultorum, prohibetur ne in eorum exequiis „præter ordinarium Missæ cantatæ stipendium, ulla alia exigantur jura quam quæ in exequiis parvulorum solvi consueverunt.” Syn. Diœc. p. 80.

87. *Ob quas rationes Ecclesia vetat nonnullos in loco benedicto et cum cæremoniis sacris sepeliri?*

R. Auct. p. 69: „Ob quas.”

88. *Quibus sepultura ecclesiastica ex præscripto Ritualis Romani neganda est?*

R. Auct. p. 69 et 70: „Quibus.”

89. *Quenam in hæc præscripta Ritualis generatim observanda sunt, ut eorum sensus rite percipiatur?*

R. Principia generalia sunt: *Omnes et soli baptizati in loco sacro sepeliri possunt et debent, nisi specialiter a jure prohibeantur.* — *Quibus non communicavimus vivis, non communicemus mortuis.* Consequitur:

1. Sacra sepultura privari debent catechumeni, etiamsi voto ad Ecclesiam pertinuerint, cum non fuerint per Baptismum Ecclesiam ingressi. Item infantes parentum fidelium sine Baptismo mortui; sed quocumque occurrente de valore Baptismi, etiam sub conditione vitæ collati, dubio, in loco benedicto humandi sunt. Cfr. Reiff. *lib. III tit. XXVIII n. 77*, L. Ferraris *l. c. n. 172*, Moulart *p. 268 sq.*, Vecchiotti *l. c. p. 152*.

2. Lex sacram sepulturam denegans est pœnalis atque odiosa. Unde attentis regula 15^a et 19^a juris in 6: *Odiosa restringi convenit*; et: *In pœnis benignior interpretatio est facienda*, hæc statuuntur:

a) Lex, quæ sacra sepultura privat, non potest extendi ultra personas in lege expressas aut saltem formaliter contentas. Quare non potest alicui sacra sepultura negari ex hac sola

ratione quod ob delicta ultimo supplicio affectus est, modo pœnitens obierit: nam hujusmodi in jure non exprimuntur. Cfr. Reiff. *l. c. n. 76*, Moulart *l. c. p. 287*.

b) In dubio benignior pars est eligenda, tum in dubio *juris*, quando nempe inter graves auctores non convenit num pro aliquo crimine lex ista existat vel lex illud crimen comprehendat, — tum in dubio *facti*, num videlicet omnes ad sint conditiones, quas lex requirit. Cfr. Moulart *p. 266*, Vecchiotti *p. 153*.

90. *Quænam in singula præscripta Ritualis speciatim observanda sunt?*

R. Quoad 1um 1. Hæretici sacra sepultura privandi sunt ratione solius criminis hæreseos, et non requiritur ut sint excommunicati (Cfr. Tract. de cens. *p. 44*). Neque exigitur, ut qua hæretici sint declarati vel denunciati; sufficit, si publice et manifeste hæresim profiteantur, sive sint membra alicujus sectæ hæreticæ sive membra Ecclesiæ catholicæ manere velint. Cfr. Reiff. *l. c. n. 78*, Moulart *p. 273*, Vecchiotti *p. 152*. De apostatis et schismaticis vide Tract. de cens. *p. 48* et *56*.

2. Certum est, excommunicatos vitandos et publicos clericorum percussores sacra sepultura privandos esse (vide *ibid. p. 25*); excommunicatos vero toleratos, de quorum censura publice non constat, in loco sacro sepeliri posse, quum ejus privatio sit pœna publica. Disputatur de toleratis notoriis; probabilius tamen a sepultura ecclesiastica sunt arcendi, quum Martinus V in *cap. Ad evitanda* nullum favorem concedere voluerit ipsis excommunicatis, sed solum fidelibus. (Reiff. *l. c. n. 85*, Lig. *lib. VII n. 187*, Moulart *p. 129* et *271*, N. Rev. théol. *t. XVII p. 446*, Tract. de cens. *p. 30*); certocertius autem, si impœnitentes ut publici peccatores obierint.

Excommunicati notorii omnes, qui pœnitentiæ signa dederint et si per eos non steterit quominus ante mortem a cen-

sura absolverentur, in loco sacro sepeliri possunt; debent tamen ante inhumationem pro foro externo a censura absolvi. Conc. Prov. p. 230.

Quoad 2um Suicidium debet esse certum, mortaliter malum et notorium.

Dic. *certum*: nam crimen tam grave in dubio non præsimitur, sed probari debet.

Mortaliter malum. Attamen, quando constat aliquem sibi manus intulisse, id factum esse ex insania regulariter non præsimitur, sed ex probabilibus indiciis et conjecturis probandum est. „Hujusmodi indicia post *Laymann* tradit *Thesaurus*: a) si constet talem antea fuisse virum probum et satis pium; b) si constet eum melancholiæ morbo affectum fuisse, seu atrabile laborasse; c) si passio sibi manus inferendi perseverans et habitualis fuerit etc.” *Moulart* p. 279.

In hanc rem dicit *Reiff. l. c.*: „Quod si quis reperiatur in flumine vel puteo submersus, vel laqueo suspensus, veneno aut ferro interfectus, sepultura privari non debet, nisi aliunde constet, quod se ipsum occiderit; id quod in dubio præsumentum non est . . . Accedit quod potuerit . . . ex amentia vel mentis alienatione se ipsum occidere . . . Secus foret, si mentis compos prius jam ex tædio vitæ, impatientia, desperatione vel alia simili causa cogitationes et consilia se ipsum occidendi agitasset; vel si ex circumstantiis manifeste appareret quod a nullo alio quam a se ipso sibi bene præsentè interfectus fuerit.” Cfr. *L. Ferraris l. c. n.* 184.

S. C. Inq. 16 *Maii* 1866 respondit: „Quando dubium superest, utrum mortem quis sibi dederit per desperationem an per insaniam, dari potest ecclesiastica sepultura, vitatis tamen pompis et solemnitatibus exequiarum.” Monet tamen, ut in singulis casibus ejusmodi dubii recurratur ad Ordinarium, qui modum agendi indicabit. Cfr. *N. Rev. théol. l. c. p.* 449 et 450.

Quoad 3um „Decernimus ac declaramus, sepulturæ sacræ

privationem a sacrosancta Trid. Synodo inflictam morientibus in loco duelli et conflictus, incurrendam perpetuo fore, etiam ante sententiam iudicis, a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive duellum publice sive privatim indictum fuerit, ac etiamsi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ signa dederit, atque a peccatis et censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis . . . super hac pœna interpretandi ac dispensandi facultate." Ita Ben. XIV Const. *Detestabilem* § 9, cfr. Bull. t. X p. 80.

„Quum tamen nullum tempus determinaverit Pontifex, existimant communiter auctores, quod si unus alterve dies intercesserit inter inflictum vulnus et mortem, duellistæ pœniti liceret sacram sepulturam concedere. Verum semper ad Ordinarium recurrendum est." Ita De Brabandere n. 787. Cfr. Moulart p. 281 sq.

Quoad 4um Manifesti et publici peccatores sunt, „quorum peccata noscuntur aut per iudicis sententiam, aut per propriam confessionem in iudicio factam, aut per evidentiam facti, quæ nulla possit tergiversatione celari." Ita Ben. XIV *De Syn. Diac. lib. VII cap. XI n. 8* cum Sylvio in 3. Q. 80 art. VI quæst. 1.

Inter publicos peccatores recensentur: qui in actu peccati mortalis v. g. in furto, nuda natatione juxta viam publicam, etc., notorie extinguuntur, — qui turpem artem publice exercent, ut sunt histriones, actores scenici qui obscœna vel impia exhibent, — auctores, qui in libris, feliis et ephemeridibus eadem divulgant, — qui domos lenonias tenent aut inhabitant, qui palam vivunt in concubinato vel adulterio, — qui in articulo mortis Sacramenta exeuntium notorie respuunt, — qui publice noscuntur nomen dedisse societati ab Apostolica Sede damnatæ, — „qui propria voluntate cremationem (corporum suorum) elegerunt, et in hac voluntate certo ac notorie usque ad mortem perseverarunt." Vide n. 70 sub 2. Plura Vecchiotti l. c. p. 153, Moulart l. c. p. 286, Gury n. 1012.

Ut dicit Bargilliat *Præl. jur. can. n. 1334 c)*, S. Pœnitentiaria 20 Martii 1885 sanxit, „quod si publici excommunicati et publici peccatores nondum Ecclesiæ conciliati, sed cum signis resipiscentiæ decesserint, donentur quidem, hisce signis evulgatis, ecclesiastica sepultura, sed absque pompis et solemnitatibus exequiarum.”

Quoad 5um Contra hos jam Conc. Later. IV statuerat pœnam privationis sepulturæ sacræ; hæc autem pœna erat tantum ferendæ sententiæ. Post *Rit. Rom.* censenda est pœna sententiæ latæ; dicitur enim: „ab ecclesiastica sepultura *ipso jure* sunt excludendi.” Quia vero requiritur, ut publice constet de non adimpleto præcepto Confessionis et Communionis, et ut nulla data sint signa doloris, sæpe res erit dubia, præcipue quando quis non nisi semel Communionem paschalem neglexerit et cæteroquin non irreligiose vixerit. Quare in tali casu etiam de jure communi necessarium erit adire Episcopum. Cfr. Moulart p. 283 sq. Jure autem particulari nostro hoc semper fieri debet. Vide n. 92 sub 2 et Tr. de Euch. n. 123.

Quoad 6um De infantibus absque Baptismo mortuis vide n. 89.

91. *Quænam generatim notanda sunt: 1. quoad peccati certitudinem et publicitatem; 2. quoad signa pœnitentiæ?*

R. Ut peccatoribus sacra sepultura negari liceat generatim duo consistere debent, nempe a) ut eorum peccatum sit certum atque publice notum; b) ut ante mortem nullum dederint doloris vel pœnitentiæ signum ad scandalum reparandum. Excipiuntur tamen duellistæ. Vide n. 90: Quoad 3um.

1. Itaque sacra sepultura neganda non est: a) ob suicidium, nisi constet aliquem sibi mortem intulisse, atque nisi ob mentis inopiam vel aliam causam a peccato mortali excusari nequeat; b) ob crimen occultum, sive, ut dicit *Rituale*, si de eo non publice constat. „Tum, ait Baruffaldi *tit. XXXV n. 42*, quia lex charitatis id postulat, ne occultum peccatum manifestetur, tum etiam quia decet actum publicæ

potestatis, gubernationis et dispensationis exerceri secundum publicam notitiam, non vero secundum privatam scientiam dispensatoris vel rectoris: alioquin perturbationes multæ, scandala, injuriæ oriri facile possent." Hinc, ut dicit Scavini *l. II n. 171*, si sacerdos solus testis fuerit repulsæ moribundi, taceat, ni aliud obstet.

2. Ad scandalum reparandum plerumque non multa et gravia in moribundis exiguntur, ut iis sacra sepultura dari possit. Unde sufficere censetur, si coram uno teste fide digno signum doloris dederint v. g. Sacramenta petendo, quamvis ob temporis angustiam ea suscipere non potuerint. Cfr. Baruffaldi *l. c. n. 44*, N. Rev. théol. *t. XII p. 563*. Attamen quia sunt peccatores publici de quorum delicto constat, eorum pœnitentia non præsumitur, sed aliquo saltem modo probari debet. Ideo sacra sepultura neganda est, aut saltem negari solet, publico peccatori, quamvis subito sensuum usu privatus absolutionem sacramentalem et Extr. Uctionem acceperit. Cfr. Moulart *p. 287*. Quare Lehmk. *n. 919*: „Ne nimis res in laxitatem desinat, id etiam adverti debet, eum, qui publicum scandalum dederit, vel ex aliqua ratione publicam satisfactionem præstare debeat, tamdiu debere pro impœnitente haberi, donec publice vel saltem coram testibus retractationem fecerit; quare eum, si sacerdotem solum secum agentem repellat, manere omnino publice peccatorem impœnitentem, qui christiano more sepeliri nequeat."

92. *Possuntne parochi inconsulto Ordinario sepulturam ecclesiasticam negare?*

R. 1. *Ex jure communi* possunt negare iis contra quos privatio sepulturæ statuta est per modum sententiæ latæ et qui eam pœnam certo incurrerunt. Si vero res dubia est aut difficultates oriri possunt, Ordinarius consulendus est. Quare dicitur in Rit. Rom.: „Ubi in prædictis casibus dubium occurrerit, Ordinarius consulatur." Item S. Inq. 15 Dec. 1886 agens de iis, qui propria voluntate cremationem elegerunt.

runt: „In casibus autem particularibus, in quibus *dubium* vel *difficultas* oriatur, consulendus est Ordinarius, qui, accurate perpensis omnibus adjunctis, id decernet quod magis expedire in Domino judicaverit.” Hisce consonans ait Conc. Prov. p. 230: „Quoties de neganda vel concedenda sepultura ecclesiastica *dubium* occurrit, Ordinarius consulatur. Ejus sententiam semper inquirendam esse volumus, cum de eo agitur qui per annum integrum non est confessus, et tempore paschali sacram Synaxim, sine justa causa, non suscepit, quique absque ullo signo contritionis obiit.”

2. *Ex jure nostro particulari* semper ad Ordinarium recurrendum est, si agitur de sepultura adulto deneganda, dummodo per tempus liceat. Ita Syn. Diœc. p. 86, ubi parochi instantur monentur ut in causæ delatione accuratissimam faciant casus positionem, diligenti facta disquisitione circumstantiarum, ex quibus Episcopi judicium dependeat oportet. Cui statuto Ordinarius noster 23 April 1878 superaddidit et 11 Nov. 1878 sanxit atque innotavit: „Quotiescumque ex parte familiæ ipsius defuncti difficultates sive oblocutiones fundate timendæ sunt, ipsimet parochi ante casus delationem proximos ipsius defuncti consanguineos aut affines admonebunt: quodsi quid pro excusatione aut defensione ipsius defuncti allegare queant, hoc ipsum in præsentī libere pandant, aut etiam, si voluerint, in scriptis consignent. Quidquid ab illis pro causæ excusatione vel attenuatione oretenus allatum fuerit, in ipsa casus positione, a parochō exarata, fideliter adnotabitur. Quæ vero in scriptis consignare voluerint, ipsi parochō exhibeantur aut prælegantur, ut dein cum relatione et animadversione ab ipso facta ad Nos transmittantur.” Cfr. Coll. II p. 50, 74 et 75.

Nota. Si in hujusmodi casu agitur de defuncto, qui ab alieno parochō sepeliendus est, disquisitio fieri debet a parochō proprio. Etenim Cætus Prosyn. 11 Nov. 1872 evolvens statutum Syn. Diœc. p. 84 dicit: „Si ex una parochia de-

functus ad aliam deferatur sepeliendus, parochus non licet istum alienum parochianum sepelire, neque pro eo exequias celebrare, nisi sibi constet ex proprii defuncti parochi testimonio, istum defunctum sepultura christiana esse dignum; — proin in casu dubio proprio parochus incumbit obligationem investigandi, elucidandi, et dubio illo perseverante, recurrendi ad Ordinarium, de cujus iudicio parochum alienum tempestive certiore reddet." Cfr. Syn. Diœc. p. 217 et 218, Coll. I p. 488, Resp. ad Q. B. p. 528.

93. *Quid agendum parochus, si qui in terra sancta jubeant tumulari cadaver illius, cui sacra sepultura dari nequit?*

R. „Parochus illud dissuadere conabitur. Si ejus monitis et precibus non fiat satis, ministerium suum recuset, sed actu non resistat. In omni ejusmodi casu rem ad Nos (i. e. Ordinarium) quamprimum referat." Ita Syn. Diœc. p. 86.

Nota. „Si ecclesiastica sepultura negari non potest sine gravi incommodo, lethali aut omni culpa caret mortuum efferre ritu catholico eique solemnia funerum solvere, dummodo hæc non extorqueantur in contemptum Ecclesiæ et dummodo defunctus non efferratur signis massonicis feretro aut vexillis appositis. Pius IX *ad Archiep. Parisiens.* 26 Oct. 1865." Ita Zitelli p. 443. Cfr. Reiff. l. c. n. 78.

VI.

De Sacramento Ordinis.

PROŒMIUM.

I. 1. Quinque priora Sacramenta hominem perficiunt ut est *in se*, atque a Christo instituta sunt ad hominis *cujuslibet* vitam spiritualem inchoandam, roborandam, nutriendam aut recuperandam ab ingressu ejus in hunc mundum usque ad exitum vitæ. Duo autem posteriora, Ordo et Matrimonium, hominem principaliter perficiunt quatenus refertur *ad aliud*, i. e. ad societatem seu bonum publicum Ecclesiæ, atque pro *certis* dumtaxat fidelium classibus instituta sunt. Priori loco agitur de Ordine, quia Matrimonio dignitate longe antecellit. Vide Auct. p. 1: „Absolutis.”

2. Rationes, ob quas viri ecclesiastici Sacramentum Ordinis magni facere debent, exhibet Auct. p. 1: „Quantum.” At omnes quoque fideles hoc Sacramentum maximo honore et reverentia habeant oportet; nam non immerito fons quodammodo dici potest, e quo tota vita supernaturalis Ecclesiæ dimanat. Etenim, si excipis Baptismum in casu necessitatis et Matrimonium, Christus omnium Sacramentorum dispensationem commisit constitutis in sacra hierarchia Ordinis, atque Ecclesia omnium Sacramentalium a se institutorum administrationem eisdem reservavit. Imo ipsa potestas jurisdictionis ecclesiasticæ, licet a potestate Ordinis sit distincta et separa-

bilis, generatim residere debet apud clericos tanquam ejus subjectum proprium. Cfr. Gasparri *Tract. de S. Ordinatione Proæmium*.

II. *Divisio tractatus.* Post præambulum dividitur in duas sectiones, quarum prior agit de *Ordine hierarchico* seu de *hierarchia ecclesiastica*, altera de *Sacra Ordinatione*; in qua posteriori sectione distinguuntur quinque capita. Vide Auct. p. 146 et 147.

III. Summa doctrinæ catholicæ de Ordine ex *Concilio Florentino* et *Tridentino*: Auct. p. 2—4.

PRÆAMBULUM.

1. *Vocabulum Ordinis: 1. quid proprie significat; 2. quotuplici præcipue sensu a Theologis sumitur?*

R. Auct. p. 5.

Nota ad 2um Quamvis vocabula Ordo et Ordinatio aliquando promiscue adhibeantur ad designandum istum ritum sacrum, sæpius tamen *Ordinatio* sumitur pro sacro ritu sive cæremonia, qua spiritualis potestas traditur, atque *Ordo* pro potestate tradita, seu pro effectu qui ex Ordinatione resultat. Lig. n. 735.

Pro duplici hoc sensu quo Ordo sumitur agetur in priori sectione de hierarchia ecclesiastica, in altera de sacra Ordinatione.

SECTIO I.

De hierarchia ecclesiastica. n. 2—36.

Caput I.

De hierarchiæ existentia et natura. n. 2—7.

2. *Quid est hierarchia ecclesiastica; quomodo dividitur? Explica definitionem.*

R. Auct. p. 6.

Nota. In quibusnam aliis significationibus hierarchia sumatur, vide Auct. p. 6: „Nota”.

3. *Quænam Conc. Trid. de hierarchia definivit?*

R. Auct. p. 6 et 7: „An de fide.”

4. *Quinam præ cæteris impugnarunt doctrinam Ecclesiæ circa hierarchiæ divinam originem et ordinationem?*

R. 1. Protestantes. Vide Auct. p. 7: „Jam a tempore”. Protestantes itaque negant, ullam hierarchiam divinitus in-

stitutam existere, a. v. esse in Ecclesia statum clericalem a laicali divinitus distinctum; atque si quid discriminis inter clericos et laicos agnoscunt, id ex arbitraria hominum institutione repetendum esse contendunt. Quare ipsi, ne sua religio confusione subverteretur, ministros verbi evangelici et Sacramentorum esse voluerunt, sed ea ratione ut deberent deputari vel vocari a populo aut principe.

Ut suum placitum stabilirent, in gratiam populi allegarunt: omnem potestatem in Ecclesia a Christo traditam fuisse communitati fidelium; omnesque itaque potestate esse pares; — sed cum omnes simul munere prædicandi et ministrandi fungi nequeant, hoc eorum consensu et nomine a ministris electis exercendum esse.

In gratiam principum triplex celebratum est systema: a) *Episcopale*. In pace religiosa sive Augustana anni 1555 jura ecclesiastica seu episcopalia fuere suspensa; unde juristæ protestantes exeunte sæc^o XVI deduxerunt, hæc fuisse devoluta in alium quempiam, qui non potest esse nisi princeps sæcularis. — b) *Territoriale*, quo omnis potestas ecclesiastica *essentialiter* ad jura majestatica pertinere dicitur. Quamvis, inquierunt, religio non sit societatis civilis finis proprius et immediatus, Ecclesiæ tamen existunt in territorio principis, ideoque iste in illas jura auctoritatis exercere potest. Hinc eorum principia: *Ecclesia est in statu. Cujus est regio, illius est et religio*. — c) *Collegiale*, quo Ecclesia tanquam collegium seu societas æqualium membrorum sicut aliæ societates in statu existentes potestati principis subjecta dicitur. In hoc systemate alia jura sunt *collegialia*, quæ ipsi collegio seu cætui fidelium competunt, alia *majestatica* quæ penes principem sunt. Ita Puffendorf, Pfaff et Boekmer. Cfr. Vecchiotti t. II p. 194.

2. Qui hierarchiæ divinam institutionem quidem admittunt, aut saltem aperta fronte non negant, sed errant circa ejus ordinationem, qualis a Christo constituta est.

a) Alii dixerunt, regimen Ecclesiæ esse *democraticum*, eo

quod Christus supremam potestatem immediate contulit toti Ecclesiae seu corpori fidelium. Ita *Edmundus Richer*, qui tamen addidit, potestatem *ministerialem* seu executionem potestatis immediate a Christo traditam esse universo ordini hierarchico, sed diverso gradu. Quare R. Pontificem vocat caput ministeriale ad unitatem in toto orbe christiano conservandam; Episcopos dicit successores apostolorum et presbyteros discipulorum Christi, atque speciatim parochorum jurisdictionem immediate a Christo derivat. Plus aut minus eosdem errores sparserunt *Quesnel*, *N. de Hontheim* seu *Febronius*, sub quo ficto nomine edidit librum *De statu Ecclesiae*, item *Synodus Pistoriensis*. Vide Auct. p. 7 et 8.

b) Alii asserunt, Ecclesiae regimen esse *aristocraticum*, i. e. Christum supremam Ecclesiae potestatem dedisse collegio apostolorum eorumque successorum, Episcoporum; S. Petrum vero, ejusque successorem Romanum Pontificem, habendum esse ut primum inter pares. Ita *Marcus Antonius de Dominis*, *Jansenius Yprensis*, *Du Vergier de Hauranne*, *Arnauld*, *Congressus Emsensis*, *Eybel* in libro *Quid est Papa*; similis doctrina traditur in *Declaratione Gallicana* anni 1682 prop. 2^a et 3^a. Cfr. *Wouters Hist. eccl. comp. t. III p. 180*. Observari insuper debet, plures ex enumeratis errorem democraticum cum aristocratico conjunxisse.

c) Alii negant distinctionem inter gradus hierarchiae Ordinis, atque Episcopos et presbyteros jure divino aequales habent. Vide Auct. p. 21—23.

3. Plures Ecclesiae potestatem restringunt ad interna et privata, acsi substantia religionis in cultu interno et privato consistat, neque exercitium ejus externum a Christo praescriptum fuerit. Ex hoc errore inferunt, *publicum* Ecclesiae regimen potestati saeculari subjectum esse, quum publicarum rerum sit moderatrix. Jam saec^o XIV docuerunt *Marsilius Patavinus* et *Joannes Jandunus* in libro *Defensorium pacis*, summam Ecclesiae potestatem esse penes cœtum fidelium, idque jure na-

turæ omnibus societatibus communi. Addiderunt tamen in gratiam Ludovici Bavari, imperatoris schismatici, hanc potestatem deinde translatam fuisse in principes civiles, si essent fideles, sin infideles essent, in Episcopos, non tamen sine subjectione tum populo tum principibus. Simile quid protulerunt plures Protestantes, de quibus sub 1°, item *Regalistæ*, ut *van Espen*, *Jansenistæ* et *Josephistæ*, jura majestatica longius extendentes.

5. *Proba contra Protestantes, in Ecclesia ex divina institutione existere hierarchiam seu ordinem ministrorum a statu laicorum distinctum.*

R. Auct. p. 8—11.

6. *Dilue objectiones.*

R. Auct. p. 11—13.

7. 1. *Quare hierarchia distinguitur in hierarchiam Ordinis et hierarchiam jurisdictionis.* 2. *Quinam ad utramque pertinent.* 3. *Circa quæ potissimum utraque versatur?*

R. Auct. p. 13 et 14.

Caput II.

De hierarchia Ordinis. n. 8—20.

8. *Quid intelligitur per hierarchiam Ordinis? Explica definitionem.*

R. Auct. p. 15.

9. 1. *Quibus gradibus constat.* 2. *Quare reliqui gradus ad sacerdotium ordinantur?*

R. Auct. p. 15 et 16.

10. *Quænam de Sacerdotio fide certa sunt?*

R. Auct. p. 16 et 17.

11. 1. *Quinam præcipue hanc doctrinam impugnarunt?*
2. *Eandem contra eos proba.*

R. Auct. p. 17—19.

12. *Refelle objectiones.*

R. Auct. p. 20.

13. *Quænam et in quantum certa sunt quoad aliorum graduum institutionem et distinctionem?*

R. Auct. p. 21.

14. *Quinam præcipue impugnarunt, distinctionem graduum, ex jure divino ortam?*

R. Auct. p. 21—23.

15. 1. *Quoad quam potestatem Episcopi sunt presbyteris superiores.* 2. *Unde patet Episcopos jure divino presbyteris esse superiores, ideoque distinctum gradum obtinere?*

R. Auct. p. 23 et 24: „Prænotandum.”

16. *Proba Episcopos jure divino habere gradum a Presbyteratu distinctum, eique superiorem.*

R. 1. *Ex S. Scriptura:* 1. *Ex factis Christi, qui ex discipulis suis elegit duodecim, quos apostolos nominavit et cæteris discipulis prætulit. Etenim hos misit in omnem civitatem et locum, quo ipse erat venturus; — apostolos autem*

donavit potestate ligandi et solvendi atque misit cum potestate docendi, ministrandi et gubernandi.

b) Ex factis S. Pauli, qui Tito Episcopo mandat ut constituat presbyteros per civitates; et Timotheo pariter Episcopo præscribit modum judicandi presbyterum. Auct. p. 24: „Ipsi Apostoli.”

2. Ex *Traditione*, scil. a) triplici genere argumentorum SS. Patrum, et b) ex libris ritualibus antiquissimis. Auct. p. 24—27.

3. Argumento *præscriptionis*. Auct. p. 27.

17. *Refutatur triplex objectio*, deducta:

1^a Ex eo quod S. Paulus duos tantum gradus videtur distinguere: Episcopos, qui iidem sunt ac presbyteri, et diaconos. Auct. p. 28—30.

2^a Ex eo quod SS. Patres sæpius duplicem tantum gradum commemorant, nempe Episcopos et diaconos aut presbyteros et diaconos. Auct. p. 30.

3^a Ex eo quod S. Hieronymus superioritatem Episcoporum ex sola Ecclesiæ institutione vel consuetudine videtur deducere. Auct. p. 30—32.

18. *Proba, diaconos habere gradum jure divino a Presbyteratu distinctum.*

R. Auct. p. 33 et 34.

19. *Refelle objectiones.*

R. Auct. p. 34 et 35.

20. *Quænam sunt objecta potestatis Ordinis?*

R. Sacrificium Missæ, Sacramenta, Sacramentalia et aliæ functiones sacræ a Christo aut Ecclesia Ordini alicui annexæ. Cfr. Vecchiotti t. I. p. 157.

Nota. Patet ad potestatem Ordinis duo requiri, videlicet potestatem conficiendi Sacramentum vel Sacramentale aut in iis administrandi, atque *annexionem* alicui gradui hierarchiæ Ordinis per Ordinationem peractam. Hinc laici in necessitate baptizantes item Matrimonium contrahentes non exercent actum

Ordinis, quia potestatem conferendi hæc Sacramenta non habent vi Ordinis suscepti. Potestas autem quæ non versatur circa Sacramenta aut Sacramentalia, sed in materia mere jurisdictionali, non est potestas Ordinis, quamvis alicui Ordini stabiliter sit alligata. Quare Episcopus, quando censuras infligit aut indulgentias concedit, non exercet actum Ordinis, sed meræ jurisdictionis; nam hujusmodi potestates a S. Pontifice concedi possunt etiam iis qui nullum Ordinem susceperunt.

Caput III.

De hierarchia jurisdictionis. n. 21—36.

21. 1. *Quid est jurisdictio.* 2. *Quænam complectitur?*

R. Ad 1um Jurisdictio derivatur a *jure dicendo*; unde stricte reponitur in regimine subditorum, atque exerceri potest circa certas personas et res intra determinatam alicui assignatam provinciam (*rechtsgebiet*). Verum in jure canonico latiori sensu sumitur, et complectitur omnia quæ ad ordinatum Ecclesiæ regimen quovis modo pertinent, seu quæ Ecclesiæ dominio quodammodo subsunt pro duplici ejus fine, qui est cultus Dei et salus animarum. Itaque jurisdictio ecclesiastica est potestas regendi gregem Christi quoad intellectum per doctrinam rectæ fidei, et quoad voluntatem per verum imperium in omnes res ecclesiasticas latissimo sensu sumptas.

Ad 2um Complectitur itaque potestatem docendi res fidei et morum, — leges ferendi fidelesque secundum leges conditas gubernandi, — ministros instituendi, — res temporales quæ ad Ecclesiam pertinent administrandi, — judicandi causas tum reales, tum disciplinares, tum personales, — contumaces coërcendi et puniendi, — dispensandi fidelibus bona spiritualia, Sacramenta nempe aliaque salutis auxilia.

Unde jurisdictioni Ecclesiæ subduntur ea quoque quæ potestatis Ordinis propria sunt, quum horum exercitium ex voluntate Christi *ordinate* fieri debeat; ita ut sine jurisdictione ipsa Sacrorum dispensatio non licite, imo quandoque non valide fieri possit v. g. absolutio sacramentalis.

22. 1. *Quid est hierarchia jurisdictionis.* 2. *Quinam ad eam pertinent?*

R. Ad 1um Est cætus clericorum, qui per diversos gradus regimen Ecclesiæ exercent.

Dic. 1. *cætus clericorum.* Jurisdictio enim regulariter residet

in personis sacra Ordinatione initiatis. Attamen quum jurisdictio non conferatur Ordinatione sed legitima missione, potest etiam laicus ex auctoritate S. Pontificis jurisdictione donari, si ad ejus exercitium potestas Ordinis non requiritur. Vide *n.* 35.

2. *Per diversos gradus.* Nam jurisdictio in diversis clericis est valde diversa quoad loca, personas et res.

3. *Regimen Ecclesiae*, quod hîc lato sensu sumitur, ut patet ex sequentibus et *n.* 21.

Ad 2^{am} Ad eam pertinent omnes clerici, qui in Ecclesia dignitatem, officium vel munus aliquod spirituale gerunt. Imo latiori sensu ad eam referri potest quisquis actum Ordinis *legitime* exercet, quamvis nullum munus vel officium habeat; nam potestas Ordinis sine ulla jurisdictione legitime exerceri nequit.

Diversæ personæ seu gradus qui tanquam magistratus gregem Christi regentes hierarchiam jurisdictionis proprio sensu constituunt, exhibentur in Auct. *p.* 14.

23. *Quomodo jurisdictio acquiritur?*

R. Acquiritur per legitimam missionem, quæ ab Ordinatione est realiter distincta. Missio autem est legitima assignatio subditorum, aut, ut dicunt alii complectentes etiam jurisdictionem lato sensu, est deputatio legitima ad munus spirituale in Ecclesia exercendum.

Missio autem est juris divini aut juris ecclesiastici, prout a Christo aut ab Ecclesia originem ducit.

24. *Quotuplex jurisdictio distinguitur?*

R. 1. *Ratione tituli in ordinariam et delegatam.*

Ordinaria est, quæ alicui competit jure proprio, seu ratione beneficii, officii vel dignitatis, cui ex lege vel consuetudine annexa est. Confertur itaque una cum beneficio, officio vel dignitate; et qui eam adeptus est, potestatem jurisdictionalem in suos subditos exercet munere proprio, et non ut alterius vices gerens. Ejusmodi jurisdictionem habent Episcopi et parochi.

Delegata est quam quis habet ex mera missione vel commissione alterius, jurisdictionem ordinariam habentis, ejus vice fungitur. Ejusmodi est jurisdictio sacellanorum, item omnium, quibus independentem ab officiis quæ habent speciale munus injungitur, v. g. si parochus aut confessarius committitur a S. Pontifice vel ab Episcopo executio dispensationis matrimonialis. Cfr. *Vecchiotti lib. IV § 21 sq., t. II p. 262 sq.*

2. Ratione *fori* in jurisdictionem *fori interni* seu *in foro poli* vel *conscientiæ*, et jurisdictionem *fori externi* seu *in foro fori*.

Jurisdictio *fori interni* est ea, quæ primario et directe tendit ad *privatam* uniuscujusque fidelis utilitatem cum potestate judicandi et dirigendi secundum leges statutas. Ad eam pertinet administratio Sacramentorum, prædicatio verbi divini.

Hæc jurisdictio subdistinguitur in *pœnitentialem* seu *sacramentalem*, quæ non nisi in tribunali pœnitentiæ exerceri potest, et in *extra-pœnitentialem*, quæ extra illud exercetur.

Jurisdictio *fori externi* est, quæ primario et directe tendit ad *publicam* Ecclesiæ seu communis fidelium utilitatem cum potestate leges ferendi, judicandi et puniendi. Ad hanc pertinet facultas concedendi potestatem prædicandi, absolvendi.

Hinc existere possunt, qui habent solam jurisdictionem *fori interni*, v. g. parochi; e contra alii qui eam habent pro solo foro externo, ut sunt Vicarii Generales vix clericali Tonsura initiati; alii vero qui utramque habent, v. g. Episcopi.

3. Ratione *modi* in *voluntariam* et *contentiosam*.

Voluntaria seu *extra-judicialis*, quæ plerumque exercetur in volentes, versatur circa ea, de quibus superior, sine iudicii canonici formalitatibus, pro suo prudenti arbitrio servatis solummodo iis quæ jus naturæ exigit, ex æquo et bono disponit.

Ad hanc pertinet jurisdictio *gratiosa*, qua superior imperit indulgentias, privilegia, absolutionem a peccatis, etc., item jurisdictio *legislativa* et *administrativa*, qua leges fert,

ministros instituit, item *jurisdictio correctiva*, qua subditos corrigit per modum paternæ correctionis potius quam per modum pœnæ in vindictam delicti.

Contentiosa seu *judicialis*, quæ exercetur in nolentes seu invitos, versatur circa ea quæ in controversiam veniunt atque judicari debent servatis regulis seu formalitatibus jure præscriptis. Ejusmodi sunt causæ matrimoniales, pœnæ graviores.

4. *Ratione extensionis in universalem et particularem.*

Universalis est, quæ nullo limite restringitur nec quoad personas, nec quoad loca nec quoad materias Ecclesiæ potestati subjectas. Talem habent S. Pontifex et Concilium æcumenicum. Universalis solummodo quoad personas et loca competit S. Congregationi Concilii et Rituum.

Particularis est restricta: aut *ad certas personas*, qualis est jurisdictio Prælatorum Regularium in suos monachos; — aut *ad certum locum*, ut est jurisdictio parochi et Episcopi; — aut *ad certas materias*, qualis est jurisdictio concessa cum reservatione quorundam casuum.

Nihilominus jurisdictio restricta ad certas personas, certa loca et certam rem, si quoad determinatam rem est universalis, vocatur *ad universalitatem causarum* v. g. jurisdictio quoad omnes causas matrimoniales.

25. 1. *Quotuplex est missio.* 2. *Qua via obtinetur?*

R. Ad 1um Duplex: a *jure*, si alicui tribuitur una cum officio cui de jure adhæret, — aut *ab homine*, si absque speciali officio confertur per solam commissionem hominis seu superioris. Quia missio officio annexa est jure divino aut jure ecclesiastico, missio a jure subdividitur in missionem *juris divini* et *juris ecclesiastici*. Cfr. n. 23 et 24.

Ad 2um Missio duplici via obtineri potest: *via ordinaria*, si a Deo mediate acquiritur, nempe per eos qui jam legitime missi sunt, — aut *via extraordinaria*, si immediate a Deo modo insolito confertur.

26. 1. *Estne missio necessaria?* 2. *Proba eam esse necessariam.*

R. Ad 1um Affirmative. Conc. Trid. Sess. XXIII can. 7 de sacr. ord. anathemate damnat, qui dixerit, „eos, qui nec ab ecclesiastica et canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et Sacramentorum ministros.” Et cap. IV „decernit, eos qui tantummodo a populo, aut sæculari potestate ac magistratu vocati ac instituti ad hæc (sacrorum Ordinum) ministeria exercenda adscendunt, et qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones per ostium non ingressos habendos esse.”

Ad 2um Prob. 1. Ex S. Scriptura a) Ipse Deus tum in veteri tum in novo Testamento, quum aliquem misit, eum semper instruxit signis, quibus fidem faceret. Sic *Exodi IV* 4 Deus Moysi dedit potestatem patrando miracula, ut „credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum.” Christus mittens apostolos dicit *Matth. X* 7 sq.: „Euntes prædicate dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum. Infirmos curate, mortuos suscite”, etc. Similia leguntur apud *Marc. VI* 7, *XVI* 15 sq. — Deus sæpe monuit, ut caverent ab iis, qui sine missione venirent. Dicit *Deuter. XVIII* 20 sq.: „Propheta qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum decorum, interficietur.” etc. *Jerem. XXIII* 16 sq.: „Hæc dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini.” etc. *Matth. VII* 15: „Attendite a falsis prophetis.” Tandem Christus missionis necessitatem fortiter inculcat dicens *Joa. X* 1 sq.: „Amen, amen, dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro; qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.”

b) S. Paulus suam missionem divinam sæpe invocatur: *Rom.*

I 1: „Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in evangelium Dei;” *Gal. I 1*: „Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem;” — missionis necessitatem proclamat: *Rom. X 14 sq.*: „Quomodo audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt nisi mittantur?” *Hebr. V 4*: „Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron.”

2. *Ex Traditione.* Tertullianus *De præscript. cap. 30* hæreticos compellat: „Ostendant mihi, ex qua auctoritate prodierint; . . . probent, se novos apostolos esse.” Dein *cap. 37*: „Qui estis? quando et unde venistis? quid in meo agitis non mei? Quo, Marcion, jure sylvam meam cædis? Qua licentia, Valentine, fontes meos transvertis? Qua potestate, Apelles, limites meos commoves? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo.” S. Cyprianus *Epist. 76*: „Novatianus in ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui evangelica et apostolica traditione contempta, nemini succedens, a se ipso ortus est.” S. Augustinus *Contra Donat. lib. III cap. II*: „Unde Donatus apparuit? De qua terra germinavit? De quo mari emersit? De quo cælo cecidit?”

3. Argumentum desumi potest ex analogia status bene ordinati, in quo nemo officium sine commissione occupare potest. Item ex absurdis; nam sublata missionis necessitate lata cuivis patet porta Ecclesiam invadendi et dissipandi.

27. *Quomodo de alicujus missione constare debet?*

R. 1. Missio *extraordinaria* probari debet miraculis, prophetiis aut alio signo divino. Quare dicit S. Paulus *Hebr. V 5*: „Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es Tu, Ego hodie genui Te.” Christus vero de seipso *Joa. V 36*: „Opera quæ Ego facio testimonium perhibent de Me, quia Pater misit Me.”

2. Missio *ordinaria* sufficienter probatur ex eo quod quis

legitime missis legitime succedit, aut ab iis missionem suam habet. Nam signa supernaturalia, quibus primo missi suam missionem et auctoritatem probarunt, subveniunt eorum successoribus et iis qui ab illis legitime missi sunt. Unde Tertullianus *l. c. cap. 37*: „Habeo origines firmas ab ipsis auctoribus, quorum res fuit. Ego sum hæres apostolorum.”

28. 1. *Quænam a Novatoribus excogitata fuerunt, ut sibi missionem aliquam divinam vindicarent?* 2. *Ostende hæc futilia esse.*

R. Ad 1um Evidens missionis necessitas induxit hæreticos sæc^o XVI unitatem Ecclesiæ disrumpentes, ut titulos speciosos quærerent, quibus missionem suam probarent.

Allegarunt: 1. Se præditos esse missione ordinaria ab Ecclesia antea accepta. — 2. Se pro sua doctrina mere reformatoria speciali missione non indigere. — 3. Sibi esse missionem extraordinariam, quod probari contendunt ex spiritu intrepido quo primi reformatores erant animati, atque ex doctrinæ suæ successu ejusmodi, qui soli Deo tribui possit, ut jam expressum est in dilemmate Gamalielis: „Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur; si vere ex Deo est, non poteritis dissolvere illud.” Act. ap. V. 38, 39.

Ad 2um 1. Ordinaria jurisdictio antea ab Ecclesia accepta nullam iis auctoritatem conferre potest. Etenim ista prorsus interiit, tum quia ultro et manifeste munus suum deseruerunt, tum quia Ecclesia eos expressa sententia omni jurisdictione privavit. Cfr. Vecchiotti *l. II p. 239 sq.* Accedit, quod nusquam ante talem ac tantam ab Ecclesia acceperunt jurisdictionem, qualem et quantam sibi arrogarunt.

2. Protestantium doctrina non erat catholicæ reformatoria, sed prorsus nova. Multa ipsorum dogmata Ecclesia vetus jam dudum damnaverat, atque eorum doctrinam reformatariam proscripsit Concilium Tridentinum principaliter contra eos coactum. Itaque aut Protestantismus est Ecclesia nova, ab Ecclesia Christi aliena, aut universa Ecclesia tempore quo Protestan-

tismus exsurrexit a vera Christi doctrina defecerat. Si est Ecclesia nova, haud dubie speciali et extraordinaria missione ipsi opus erat; quare Apostolus *Gal. 1 8* : „Licet nos, aut angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.” Si vero universa Ecclesia per hæresim a Christi doctrina defecisset, ipsa amisisset suam jurisdictionem; atque ideo missio ab ea reformatoribus data inanis et nulla fuisset.

3. Si spiritus hujusmodi intrepidus ut signum missionis extraordinariæ habendum est, Protestantes non habent quod gloriantur contra Arium, Manetem; imo nec ipse Mahomet iis palmam cedit.

Quod attinet ad mirabilem doctrinæ propagationem et successum: indicium est missionis divinæ, si obtinetur sine mediis humanis fini proportionatis, qualis fuit admirabilis religionis christianæ propagatio. Protestantismi autem propagationis causa fuit quod hominum cupiditatibus omnino erat accommodatus. Spiritus et conscientiæ libertas, quam prædicabat, salus ex sola fide oblata spretis jejuniis, cœlibatu, legibus ecclesiasticis, bona ecclesiastica principibus assignata, multaque alia commoda multitudinem attraxerunt.

29. *Quinam gradus in hierarchia jurisdictionis sunt institutionis divinæ?*

R. Summus Pontificatus S. Petri, in ejus successoribus perdurans, et Episcopatus. Reliqui gradus omnes sunt institutionis ecclesiasticæ.

30. *Quenam de Summo Pontificatu sunt fide certa?*

R. Romanum Pontificem esse *centrum unitatis*, cui qui non adhæret, in Ecclesia esse non potest, *Principem totius Ecclesiæ*, qui plenam et universalem in ea habet potestatem, quæ *Primatus* dicitur, atque dono *infallibilis magisterii* instructum ad fideles in doctrina fidei et morum certissime dirigendos.

Conc. Florentinum definivit: „Romanum Pontificem *in universum orbem tenere primatum*, et ipsum Pontificem Romanum

successorem esse beati Petri principis apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum patrem et doctorem existere; et ipsi in beato Petro *pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam* a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse." Quod innovatum est a Conc. Vaticano *Sess. IV cap. III*. Idem concilium *Sess. IV cap. IV* definivit: „Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur... per assistentiam divinam, ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque ejusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse." Cfr. *Introd. ad S. Theol. p. 51, 52*.

31. *Quænam sunt principaliora, quæ ex doctrina catholica credere debemus de Episcopatu?*

R. 1. Episcopos: a) in apostolorum locum succedere; — b) a Spiritu Sancto positos esse regere Ecclesiam Dei; — c) attamen subordinatos esse Romano Pontifici. Primum et secundum definitum est a Conc. Trid. *Sess. XXIII cap. IV de sacr. ord.*; tertium formaliter continetur, seu directe procedit ex definitione Conc. Florentini, de qua *n. 30*.

2. Episcopos tum *Ordine* tum *jurisdictione* presbyteris *jure divino esse superiores*. Eos esse superiores, Ecclesiae firmissimum dogma est, ait Ben. XIV *De Syn. Diæc. lib. XIII cap. I n. 2*, definitum a Conc. Trid. *l. c. can. 7*. Eorum superioritatem esse ex jure divino, non est definitum, sed est sententia certa quæ ab omnibus admittitur. Vide *Auct. p. 21*.

3. Eos, qui auctoritate R. Pontificis assumuntur, legitimos et veros esse Episcopos; eos vero, qui aliunde veniunt, seu qui a populo vel auctoritate civili assumuntur, non esse legitimos. Conc. Trid. *l. c. can. 7 et 8*.

4. Theologice certum ex damnata Syllabi *prop. 25*: Episcoporum potestatem non posse distinguere in inhærentem seu essentiali, quam semper et ubique habuerunt, et in attri-

butam temporalem a civili imperio vel expresse vel tacite concessam, quæ propterea a civili imperio, cum libuerit, revocari possit.

Conc. Trid. Sess. XXIII de sacr. ord. cap. IV ait: „Sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros ecclesiasticos gradus Episcopos, qui in apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, et positos, sicut Apostolus ait, a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei; eosque presbyteris superiores esse.” Deinde *can. 7* et *8*: „Si quis dixerit, Episcopos non esse presbyteris superiores; . . . aut eos, qui nec ab Ecclesia et canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et Sacramentorum ministros: anathema sit.” „Si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos et veros Episcopos, sed figmentum humanum: anathema sit.”

32. *In quantum seu in quibus Episcopi in apostolorum locum succedunt?*

Præn. 1. Apostolorum potestas in tres partes dividi potest, nempe in potestatem Presbyteratus, Episcopatus et Apostolatus.

Presbyteratus continet potestatem consecrandi, offerendi ac peccata remittendi et retinendi. *Episcopatus* complectitur plenam Ordinis potestatem cum facultate regendi et gubernandi peculiares Ecclesias seu Dioceses. *Apostolatus* comprehendit potestatem ubique sine ullius loci aut gentis exceptione fidem infallibiliter prædicandi, Ecclesias fundandi, Episcopos constituendi, et alia id genus plura in bonum totius Ecclesiæ præstandi. Quæ potestas omnibus apostolis sicut beato Petro a Christo fuit concessa, salvo tamen hujus primatu, cui apostoli in suæ potestatis exercitio erant subjecti. Cfr. Vecchiotti t. I p. 266.

2. Episcopi sumi possunt aut *distributive*, quatenus singuli determinatam gregis dominici partem pascunt et regunt, aut *collective*, quatenus simul sumpti, sive in concilio congregati, sive per orbem dispersi, una cum R. Pontifice constituunt Ecclesiam docentem, primitus in beato Petro et cæteris apostolis fundatam. His præmissis:

R. 1. Episcopi apostolis succedunt in eorum *Presbyteratu*; nam ipsi simplices sacerdotes sunt apostolorum in Sacerdotio successores. Quare Conc. Trid. *Sess. XXIII cap. I de sacr. ord.*: „A Domino Salvatore nostro apostolis, eorumque successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi et ministrandi corpus et sanguinem ejus, nec non peccata dimittendi et retinendi, sacræ Litteræ ostendunt, et catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit.”

2. Apostolis quoque succedunt in *Episcopatu*; nam singuli Episcopi habent plenam Ordinis potestatem, qua Sacramenta Confirmationis et Ordinis conferunt, ac particulares Ecclesias sibi commissas apostolorum instar jure proprio seu ordinario regunt et gubernant. Quamobrem Conc. Trid. declarat, „Episcopos, qui in apostolorum locum successerunt, ad hierarchicum ordinem præcipue pertinere et positos esse a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, eosque presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare.” Vide quoque Conc. Vatic. *Sess. IV cap. IV.*

3. a) Episcopi *distributive* sumpti apostolis non succedunt in *Apostolatu*. Hæc enim Apostolatus potestas in beato Petro erat *realis* et *ordinaria*, ipsi primatui annexa; in reliquis autem apostolis *personalis* et *extraordinaria*, quæ, fundatis Ecclesiis, cum apostolis interiit. Hinc apostoli Ecclesias particulares a se institutas, finibusque circumscriptas, Episcopis propriis regendas commiserunt, v. g. S. Paulus Timotheum præfecit Ecclesiæ Ephesinæ, et Titum Ecclesiæ Cretensi.

b) Quæri autem potest, num Episcopi *collective* sumpti apostolis succedant in Apostolatu. Controversia hac de re orta est ex eo quod suprema Ecclesiæ potestas a Christo dupliciter personificata est, nempe *in solo Petro*, cui succedit Romanus Pontifex, et *in Petro cum aliis apostolis*, quorum locum tenent R. Pontifex et Episcopi simul sumpti.

Nonnulli affirmant, Episcopos collective sumptos jurisdictionem universalem habere, et eatenus dici posse successores in

Apostolatu. Hujus sententiæ patronus, Bolgeni dicit apud Bouix *De Episcopo t. I part. I sect. I cap. VIII § 1 p. 84*: „Episcopi collegialiter ac sub auctoritate capitis sui Romani Pontificis conflant id quod vocatur *corpus episcopale*. Hocce corpus apostolorum collegio vere ac proprie succedit; possidetque Episcopatum cum omnimoda plenitudine, universalitate ac suprematia, prout illum instituit Christus ac contulit... Universalis jurisdictio ab Episcopis non exerceri potest nisi unitis ad invicem et cum capite suo Romano Pontifice, id est, nisi quatenus in corpus seu collegium coëant, sive intra sive extra concilium.”

Verum, quamvis Episcopi collegialiter sumpti cum Romano Pontifice veri sint fidei iudices et in concilio generali vocem habeant deliberativam, nihil valent in universam Ecclesiam in ordinariis rerum circumstantiis sine Romano Pontifice, qui eorum decretis, etiam concilialiter latis vim omnes fideles obligandi annectere debet. Quare dici solet, Episcopos, etiam collective sumptos, non succedere in Apostolatu; sed hanc potestatem, qua omnes et singuli apostoli extraordinarie erant donati, post eorum mortem ad solam Sedem Romanam transiisse, quæ inde *apostolica* vocatur.

33. *Quo sensu Episcopi dicuntur positi a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei?*

R. Dicuntur *Act. ap. XXII 28* positi a Spiritu Sancto etc. ob divinam Episcopatus institutionem. Pro meliori nam Ecclesiæ regimine, præter Petrum, cui primatum contulit, Christus vocavit et misit apostolos, volens ut horum successores, Episcopi, *in partem sollicitudinis* adsciscerentur, ut post S. Bernardum dicit Innocentius III.

Quare Conc. Prov. p. 71 ait: „Pascunt Episcopi determinatam partem dominici gregis unicuique ipsorum, per canonicam missionem atque institutionem, creditam; et, assumpti licet R. Pontificis auctoritate, *eo jure pascunt, quo Episcopatus ipse institutus est, et ecclesiastici regiminis forma præfi-*

nita." Et Conc. Vatic. Sess. IV cap. III: „Tantum abest, ut hæc Summi Pontificis potestas (primatus) officiat ordinariæ ac immediatæ illi episcopalis jurisdictionis potestati, qua Episcopi, qui positi a Spiritu Sancto in apostolorum locum successerunt, tanquam veri pastores assignatos sibi greges, singuli singulos, pascunt et regunt, ut eadem a supremo et universali Pastore asseratur, roboretur ac vindicetur."

34. *De modo quo Episcopi suam jurisdictionem obtinent*, quær.: 1. *quid disputetur*; 2. *quænam sententia verior videatur*; 3. *quænam in utraque sententia ut certa sint tenenda*.

R. Ad 1um Disputatur, utrum singuli Episcopi suam jurisdictionem in commissam sibi Diocesim obtineant immediate a Deo, an vero mediate tantum per R. Pontificem.

Alii nempe dicunt, Episcoporum jurisdictionem conferri immediate a Christo in ipsa eorum Ordinatione episcopali; hanc autem jurisdictionem manere ligatam, neque in actum posse reduci donec Summus Pontifex Episcopo subjectos assignaverit; sed hac assignatione facta jurisdictionem in Consecratione episcopali acceptam plene exerceri posse.

Alii dicunt, jurisdictionem singulis Episcopis immediate a R. Pontifice conferri per actum quo eis Diöceses regendas committit. Cfr. Vecchiotti t. I p. 278.

Ad 2um Posterior sententia, quæ est inter Theologos longe communior, rationi theologicæ et auctoritati videtur conformior, ut ait Ben. XIV *De Syn. Diöcc. lib. I cap. IV n. 2*. Quod probatur:

1. Ex *S. Scriptura*. Solus Petrus a Christo constitutus est fundamentum totius Ecclesiæ, *Matth. XVI 18*: ergo cæteri Episcopi non sunt nisi columnæ, quæ vim ædificii sustinendi immediate a fundamento habent. Soli Petro datæ sunt claves regni cælorum, *ibid. 19*: ergo cæteri omnes eas ab ipso accipere debent. R. Pontifex in persona Petri constitutus est pastor supremus et universalis; nam huic soli commissi sunt agni et oves, *Joa. XXI 15—17*: ergo cæteri Episcopi sunt oves

supremo pastori subjectæ; secus enim potestas pascendi totum ovile inter plures est distributa.

Quare Leo XIII in *Encycl. Satis cognitum* 29 Junii 1896 *sub IX*: „Ad id præstat advertere animum, nihil esse apostolis seorsum a Petro collatum: plura seorsum ab apostolis ac separatim Petro. Hic enim unus designatus a Christo est fundamentum Ecclesiæ: ipsi *ligandi* copia *solvendique* permissa, eidemque *pascendi* data potestas uni.”

2. Ex *SS. Patribus*. S. Gregorius Nyssenus ait: „Per Petrum Episcopis dedit clavem cælestium bonorum.” S. Leo Magnus: „Si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi *per ipsum* dedit quidquid aliis non negavit.” Idem: „Hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, apostolorum omnium summo, principaliter collocarit, et ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare.”

Ejusdem sententiæ est S. Thomas dicens *Contra gent. lib. IV cap. VII*: „Petro soli promisit: Tibi dabo claves regni cælorum, ut ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda, ad conservandam Ecclesiæ unitatem.” Cfr. Ben. XIV *l. c.*, Bouix *l. c. cap. VI*.

Ad 3^{am} 1. Qui posteriorem sententiam amplectuntur, profiteri debent:

a) Episcopos haberi non posse ut mere vicarios seu delegatos R. Pontificis; nam ratione muneris sui sunt *ordinarii* et *proprii* pastores et rectores gregum suorum, a. v. Dioceses sibi commissas suo nomine suoque jure regunt et administrant.

b) Eos in regimine Ecclesiæ a R. Pontifice non posse aboleri; nam Christus voluit, ut in partem sollicitudinis, B. Petro ejusque successori commissæ, adsciscerentur.

c) Eos hac de causa in gubernandis Diocesium *regulariter* adhibendos esse. Attamen justis de causis potest R. Pontifex aliis modis Ecclesiarum necessitudini providere, v. g. per Vi-

carios vel Administratores aut Præfectos Apostolicos. Cfr. Bouix *l. c. p. 81 sq.* et *De Curia Romana p. 656.*

Hæc quasi complectens ait Leo XIII in *Encycl. Satis cognitum 29 Junii 1896 sub VIII*: „Si Petri ejusque successorum plena ac summa potestas est, ea tamen esse ne putetur sola. Nam qui Petrum Ecclesiæ fundamentum posuit, idem *elegit duodecim . . . quos et apostolos nominavit.* Quo modo Petri auctoritatem in R. Pontifice perpetuam manere necesse est, sic Episcopi quod succedunt apostolis, horum potestatem ordinariam hæreditate capiunt; ita ut intimam Ecclesiæ constitutionem ordo Episcoporum necessario attingat. Quamquam vero neque plenam neque universalem ii, neque summam obtinent auctoritatem, non tamen *vicarii* R. Pontificum putandi, quia potestatem gerunt sibi propriam, verissimeque populorum, quos regunt, Antistites *ordinarii* dicuntur.”

2. Qui priorem sententiam tenent, admittere debent:

a) Episcoporum assumptionem seu canonicam institutionem a R. Pontifice esse necessariam ut conditionem, sine qua ne valide quidem jurisdictionem gerant. Nam de essentia jurisdictionis est, ut sit in subditos determinatos, quos sola institutione canonica, non autem Consecratione episcopali accipiunt.

b) R. Pontificem jure proprio se immiscere posse Episcoporum negotiis, v. g. mittendo legatos, accipiendo appellationes, ineundo concordata, etc.

c) R. Pontificem eorum jurisdictionem quoad personas, loca et objecta posse restringere, mutare, imo adimere, uti Pius VII occasione concordati anni 1801 Episcopis Galliæ jurisdictionem abstulit. Cfr. Wouters *l. III p. 335 sq.*

Hæc tria sequuntur ex primatu R. Pontificis, et confirman-
tur per Bullam *Auctorem fidei prop. 6, 7 et 8* (Denzinger *n. 1369—1371*). Eadem etiam adduci possunt ut argumenta contra priorem sententiam. Quare dicit Suarez *Def. fid. lib. IV cap. IX*: „Non conveniens erat ut omnibus et

singulis tota spiritualis jurisdictio sine ulla limitatione daretur; et cum varietate et limitatione non poterat immediate a Christo ipso concedi; et idcirco convenientius fuit ut Vicario suo illam distributionem committeret. Præterquam quod ad majorem unionem et subordinationem membrorum cum capite, multo convenientius erat ut in hoc omnes inferiores Episcopi a Vicario Christi dependerent."

35. *In quantum jurisdictio differt a potestate Ordinis?*

R. 1. Ratione *objecti*. Potestas Ordinis est facultas Sacrificium offerendi, Sacramenta administrandi et sacras functiones peragendi aut in iis perficiendis ministrandi; potestas vero jurisdictionis proprie consistit in regendis et gubernandis subditis.

2. Ratione *subjecti*. Licet jurisdictio regulariter resideat in personis, quæ habent potestatem Ordinis huic jurisdictioni correspondentem, utraque potest separari. Potestas Ordinis episcopalis v. g. potest alicui esse sine jurisdictione, uti est Episcopo deposito aut qui renunciavit. Sola potestas vero jurisdictionis est in eo qui Episcopus canonice institutus, sed nondum consecratus est. Quare *Conc. Trid. Sess. XXIII can. 7* in Episcopis utrumque requirit, tum Ordinationem tum legitimam missionem. Item qui est Ordinis inferioris potest majorem habere jurisdictionem, v. g. Vicarius Apostolicus magnam sæpe habet jurisdictionem, nullam autem Episcopus titularis.

3. Ratione *modi quo acquiritur*. Potestas Ordinis acquiritur per sacram Ordinationem, potestas vero jurisdictionis per missionem, qua subditi assignantur. Item prior nunquam delegari potest, posterior delegari imo sæpe subdelegari valet.

4. Ratione *durationis*. Potestas Ordinis, quum fundetur in caractere, aut saltem in Consecratione, nunquam amitti vel auferri potest (vide n. 101); jurisdictio autem variis modis amittitur, imo sola superioris voluntate, qui jurisdictionem datam retrahere potest, ita ut, deficientibus subditis, actus

jurisdictionis non modo sint illiciti sed etiam invalidi. Cfr. S. Thomas 2. 2. Q. 39 art. III.

36. *Quænam contra errores, de quibus n. 4, generatim observari merentur de Ecclesiæ societate et potestate, item de ejus forma regiminis?*

R. 1. Ecclesiam Christi esse statum seu societatem perfectam, a societate civili prorsus independentem. Fusius Vecchiotti *lib. IV cap. I*. Item Ecclesiæ potestati subesse non tantum interna et privata, sed externa quoque et publica, quæ ad cultum Dei et salutem animarum pertinent. Cfr. *ibid. t. II p. 201*.

2. *Præn.* Forma regiminis vocatur modus, quo istud in subjecto residet. Si summum imperium est penes unum, qui non habet sibi æqualem, dicitur forma *monarchica*; si penes aliquos optimates gradu proprio et nativo, non tantum vicario, simul existit, forma est *aristocratica*; — si penes multitudinem, *democratica* dicitur. Præter tres istas formas simplices sunt aliæ mixtæ, quæ diversa sortiuntur nomina.

Resp. Ex doctrina catholica Ecclesiæ regiminis forma non est democratica: est enim societas inæqualium (cfr. *ibid. p. 194 sq.*); — nec est aristocratica: nam solus R. Pontifex divinitus habet primatum honoris et jurisdictionis; — est autem monarchica, quia solus R. Pontifex habet immediate a Christo plenam et supremam potestatem regendi et gubernandi universam Ecclesiam; atque quidquid potestatis Episcopatui competit, id eminentiori modo inest Romano Pontifici. Quo sensu Ecclesiæ regimen dici possit monarchicum aliqua aristocratix specie temperatum, vide Vecchiotti *t. I p. 281*.

SECTIO II.

De Ordine ut ritu sacro seu de sacra
Ordinatione. n. 37—171.

Caput I.

De Ordinibus in genere. n. 37—46.

37. 1. *Quid de pluralitate Ordinum Conc. Trid. definit.* 2. *Cur convenit plures esse Ordines.* 3. *Quot et quinam sunt.* 4. *Quare congrue sunt instituti?*

R. Auct. p. 35—38.

Nota ad 3um : Acolythatus, Exorcistatus et Ostiariatus in hodierna Græcorum disciplina desunt. Sed Acolythatus et Ostiariatus munera apud eos annexa sunt Ordini Subdiaconatus; Exorcistatum vero prætermittunt, „quia, ut aiunt Constitutiones Apostolicæ, exorcista non ordinatur; hoc (donum curationum) enim est spontanea concessio divinæ erga homines benevolentiae et gratiæ.” Cæterum quidam scriptores, rerum Græcorum peritissimi, ut Goar *Rituale Græcorum* p. 237 sq., testantur, primævam Ecclesiam Græcam tres gradus supra memoratos habuisse, non tamen ut Ordines, sed ut officia seu munera. Cfr. Gasparri n. 17 sq., Katschthaler t. IV n. 842.

38. *Quomodo et quo fundamento Ordines generatim dividuntur?*

R. Auct. p. 38: „*Quomodo.*”

39. *Quenam sunt singulorum Ordinum officia?*

R. Auct. p. 38—40.

40. *Quid est Sacramentum Ordinis; quibus Ordinibus data definitio convenit?*

R. Auct. p. 40.

41. *Quid de Sacramento Ordinis sentiunt Lutherus, Calvinus, Anglicani et Quakeri; quid vero definivit Conc. Trid.?*

R. Auct. p. 40 et 41.

42. *Proba in Ecclesia Christi verum et proprium Ordinis Sacramentum existere.*

R. Auct. p. 41—43.

43. *Refelle objectiones*: 1. Christus manuum impositionem non adhibuit. 2. Impositio manuum, de qua S. Paulus, non est nisi caeremonia Hebraeis valde communis. 3. Gratia, de qua S. Paulus, est gratia gratis data; nam dicitur data per prophetiam et vocatur χάρισμα.

R. Auct. p. 43—45.

Nota ad 3: a) Alii per prophetiam intelligunt: per orationem sacram, probabiliter per formam Sacramenti.

b) „Ideo, ait Perrone l. c. comp. n. 14, charisma potius quam χάρις gratiam Timotheo collatam vocavit Apostolus, quia qui ordinatur præter gratiam sanctificantem pluribus donis ad aliorum utilitatem instruitur.”

44. 1. *Quandonam Sacramentum Ordinis institutum est, ac quas potestates apostoli tunc acceperunt.* 2. *Quandonam apostoli receperunt potestatem remittendi peccata?*

R. Ad 1um Auct. p. 45 et 46.

Ad 2um Auct. p. 61 et 62: „Quod Apostolos.”

45. *Habentne omnes sacre Ordinationes rationem Sacramenti?*

R. Auct. p. 46.

46. *Quanam est materia et forma Sacramenti Ordinis?*

R. Auct. p. 46 et 47. Cfr. Resp. ad Q. B. anni 1876 p. 8.

Caput II.

De Ordinibus in specie et de Tonsura. n. 47—97.

ART. I.

De Episcopatu. n. 47—53.

47. *Unde nomen Episcopi derivatum est; quid proprie significat?*

R. Auct. p. 47: „Substantivum.”

48. *Quibus ritibus episcopalis Consecratio perficitur?*

R. Auct. p. 47 et 48.

49. *Estne Episcopatus Ordo et Sacramentum a Presbyteratu distinctum?*

Præn. Est fidei dogma a Conc. Trid. Sess. XXIII can. 7 definitum, Episcopatum esse gradum jure divino a Presbyteratu distinctum eoque superiorem. Quia vero in Episcopatu distingui oportet: a) potestas Eucharistiam consecrandi, quæ illius est pars principalis quamque cum Presbyteratu communem habet, ac b) potestas confirmandi, ordinandi et gubernandi, quam præ Presbyteratu possidet; — hinc quæritur, num sub hoc posteriori respectu sit Ordo et Sacramentum a Presbyteratu distinctum.

R. Auct. p. 48 et 49.

Nota ad 2: Dicit Auct. p. 49, etiam patronos alterius sententiæ docere, ad validam Episcopatus susceptionem Presbyteratum in suscipiente prærequiri ex divina ordinatione, ut ait Lig. n. 738. Hoc certocius admittere debent patroni prioris sententiæ, quia in hac sententia Ordinatio episcopalis est dumtaxat extensio et complementum characteris sacerdotalis, quæ ideo Presbyteratum eminenter includere non potest. — Alii tamen contendunt (sicut ad validam Presbyteratus susceptionem non prærequiruntur Diaconatus alique Ordines, quia Presbyteratus hos Ordines eminenter continet) Ordinatio-

nem episcopalem natura sua plenum conferre Sacerdotium, quod præter potestates proprie episcopales comprehendit etiam potestates striete presbyterales, ita ut Presbyteratus sit pars in Episcopatu contenta. Hanc doctrinam confirmant exemplis eorum, qui prætermisso Presbyteratu Ordinationem episcopalem cum plena Ordinis potestate acceperunt. Ita apostoli a Christo constituti sunt Episcopi; item S. Paulus et Barnabas (*Act. ap. XIII* 3); ipsi apostoli ordinantes Episcopos et diaconos generatim non videntur contulisse simplicem Presbyteratum; plures etiam RR. Pontifices assumpti ad summum Pontificatum cum erant diaconi, ordinati fuere Episcopi, et nullatenus constat eos prius ordinatos fuisse presbyteros. Attamen patroni alterius et communioris sententiæ respondent hæc exempla rem non evincere: nam Christus potuit sine Ordinatione quæcumque potestatem alicui conferre; cætera vero exempla præbent argumentum tantum negativum. Manet itaque quæstio libere disputata, ut animadvertit Ben. XIV in *Bulla In postremo* 20 Oct. 1756 n. 17: „Quum nemo prohibeat disceptare, num Episcopatus sit Ordo a Presbyteratu distinctus, an character in episcopali Consecratione impressus differat, vel potius sit ampliatio quædam characteris in collatione presbyteralis Ordinis impressi, itidemque an vetustioribus temporibus a Diaconatu factus sit transitus ad Episcopatum, Ordine presbyterali non antea suscepto.” Cfr. *Bullar. t. XII* p. 90. Fusius Gasparri *De sacra ordinatione* n. 23 sq. Qui auctor n. 21 dicit: „Hæc doctrina (Episcopatum non esse Ordinem a Presbyteratu distinctum) obscura, confusioni idearum innixa, hodie ab omnibus est derelicta et derelinquenda prorsus est, ac firmiter tenendum Episcopatum esse Ordinem proprie dictum distinctum a Presbyteratu.” Sententiam vero, Episcopatum esse Sacramentum a Presbyteratu distinctum atque ad validam illius susceptionem non prærequiri Presbyteratum, putat n. 26 „vere probabilem tum intrinsece tum extrinsece propter tot tantorumque doctorum auctoritatem.”

50. *Proba, Episcopatum esse peculiarem Ordinem et Sacramentum, a Presbyteratu distinctum.*

R. Auct. p. 49 et 50.

51. *Refuta objectiones.*

R. Auct. p. 50 et 51.

52. *Quænam est materia, quænam forma Episcopatus?*

R. Auct. p. 51—53.

53. 1. *Quomodo Episcopatus definiri potest.* 2. *Quas*

facultates habet Episcopus vi Consecrationis suæ?

R. Auct. p. 53.

ART. II.

De Presbyteratu. n. 54—68.

54. *Quid voce presbyteri significatur?*

R. Auct. p. 54.

55. *Quinam sunt præcipui ritus Ordinationis presbyteralis?*

R. Auct. p. 54 et 55.

56. *Proba, Presbyteratum esse verum Sacramentum.*

R. Auct. p. 55 et 56.

57. *Quænam sunt præcipue notandæ sententiæ quoad rem in qua consistit materia Sacramenti Presbyteratus?*

R. Prima sententia docet, utramque potestatem, tum in corpus Christi reale tum in corpus ejus mysticum, una simul ab initio tradi, ac deinde clarius tantum exprimi per instrumentorum traditionem et ultimam manuum impositionem. Itaque manuum impositionem secundam solam (aut conjunctam cum prima) habet pro materia essentiali, atque instrumentorum traditionem et ultimam manuum impositionem pro materia accidentali aut integranti.

Altera sententia dicit, utramque potestatem una simul conferri in instrumentorum traditione.

Tertia sententia ponit, potestatem sacrificandi dari in instrumentorum traditione, ac potestatem absolvendi in ultima manuum impositione. Vide Auct. p. 56.

58. 1. *Quibus præcipue momentis innititur prima et communior sententia.* 2. *Quare huic sententiæ non obstat, quod sub ultima manuum impositione non frustra dicitur: Accipe Spiritum Sanctum?*

R. Ad 1um Auct. p. 56 et 57.

Nota. Quoad primam et secundam manuum impositionem dicit Lehm. n. 590: „Valde probabile est, sola prima manuum impositione cum subsequenti extensione (quæ ab aliis secunda manuum impositio vocatur) et orationibus illis, sc. admonitione illa *Oremus* cum precibus *Exaudi* etc., totam Ordinationem presbyteralem essentialiter esse peractam. Id tamen non approbo, impositionem manuum sub silentio faciendam (scil. primam) ad essentiam certo non pertinere, eo quod fiat sine forma. Nam si quæ impositio manuum ad quamlibet consecrationem requiritur, videtur potius hæc impositio quam subsequens extensio (i. e. secunda impositio) necessaria esse: rectius autem hanc extensionem ab impositione non distingues, sed pro impositione signo externo continuata habebis cum Ben. XIV *De Syn. Diœc. lib. VIII cap. X n. 4.* Eodem sensu ait Palmieri *De Ordine n. 14*: „Non est, cur primam impositionem manuum Episcopi seponamus; nam ipsa satis continuatur cum sequenti, ut ad illam quoque spectet forma seu oratio, quæ postea dicitur ab Episcopo. Certum enim videtur, simultaneam coexistentiam materiæ et formæ non requiri, sed eam conjunctionem postulari, qua usus materiæ et formæ censeatur moraliter una actio, unus ritus. Quocirca etsi oratio *Exaudi nos* et sequens Præfatio pronuntientur non amplius extensis manibus, nihil impedit quominus censeatur forma vel pars formæ, quæ cum extensione manuum præcedente conjungatur.”

Ad 2um p. 57 et 58: „Nota.”

59. 1. *Quid judicandum de secunda sententia, quæ materiam reponit in sola instrumentorum traditione.* 2. *Quanam argumenta pro hac sententia afferuntur, ac quid patroni primæ sententiæ ad hæc respondent?*

R. Auct. p. 58 et 59.

60. *Quid censendum de sententia, Christum materiam et formam Sacramenti Ordinis tantum in genere determinasse?*

R. Auct. p. 60: „Nota.”

61. *Quid judicandum de tertia sententia, quæ statuit duplicem materiam partialem?*

R. Auct. p. 60.

62. *Quid statuendum de reliquis ritibus, præcipue de unctione manuum?*

R. Auct. p. 60 et 61.

63. *Quænam est forma Presbyteratus?*

R. Auct. p. 61 et 62.

Nota. Patroni primæ sententiæ alii formam reponunt in verbis quæ Episcopus dicit sub secunda manuum impositione seu extensione: *Oremus, fratres charissimi*, — alii in oratione: *Exaudi*, aut sola aut una cum Præfatione, — alii in Præfatione, præcipue in verbis: „Da, quæsumus, omnipotens Pater, in hos famulos tuos Presbyterii dignitatem, innova in visceribus eorum spiritum sanctitatis, ut acceptum a te, Deus, secundi meriti munus obtineant.” Dicit Lehmk. n. 590: „Pro forma longe probabilius habeo orationem *Exaudi* cum sequenti Præfatione, quam præviam illam exhortationem *Oremus*. Et quamquam S. R. C. 18 Febr. 1843 respondit, extensionem manus faciendam esse juxta Pontificale inter solam illam orationem *Oremus charissimi*, non inter orationem *Exaudi*: id solummodo probat, non requiri immediatam sive physicam coexistentiam materiæ et formæ sed sufficere continuationem totius ritus.” Cfr. Gasparri n. 1079 et 1082. — Palmieri n. 16 fere ex sententia *Lugonis* ait: „Theoretice re spectata, nobis probabilius est, in Ordinatione presbyteri ritum essentialem (i. e. materiam et formam) contineri impositione manuum et verbis cum ea conjunctis atque ita, ut ad hunc ritum tum ea impositio manuum spectet quæ tertio loco fit, tum ea verba spectent quibus collata potestas offerendi et potestas absolvendi diserte significatur: primam vero impositionem manuum, quæ cæteroquin cum secunda satis continuatur, unius impositionis partem esse integram: exhibitionem tandem et tactum instrumentorum ritum esse ab Ecclesia additum, ut symbolo quodam potestas tradita repræsentaretur.

64. 1. *Per quam materiam et per quam formam datur in Ordinatione presbyterali potestas tum consecrandi tum remittendi peccata.* 2. *Quandonam apostoli hanc utramque potestatem acceperunt?*

R. Auct. p. 61 et 62. Vide n. 57.

65. *Quid in has diversas sententias practice est notandum?*

R. Auct. p. 62: „His jam.”

66. 1. *Quid faciendum, si quis ritus omissus est in Ordinatione presbyterali.* 2. *Quo tempore defectus suppleri debent*

3. *Quid generatim quoad defectus notandum?* 4. *Hæc applica ad casus particulares.*

R. Ad 1um Defectus essentialis, item defectus accidentalis notabilis caute supplendus est. Tota vero Ordinatio est repetenda, si defectus essentialis commissus est quoad traditionem potestatis super corpus Christi reale. Lig. *Exam. ordin. n.* 94. Ratio est quod potestas in corpus Christi mysticum conferri nequit, nisi potestas consecrandi corpus et sanguinem Christi jam collata fuerit. Lig. *lib. VI n.* 750 et 758. Cfr. Auct. *p.* 62: „Ritus.”

Ad 2um Auct. *p.* 62 et 63: „Quoad tempus.” Cfr. N. Rev. théol. *t. XX p.* 162 sq., Gasparri *n.* 47.

Ad 3um 1. Abjiciendi sunt scrupuli. Vide Auct. *p.* 63: „Opportune”; item *n.* 97, ubi referuntur responsa S. R. C. 3 Dec. 1661 et 8 Maii 1895.

2. Dicit Lig. *n.* 751 referens verba *Iugonis*: „Esto quis quiescere posset in prima Ordinatione propter aliquam sententiam æstimatam moraliter certam, tamen non peccabit, si stante sententia opposita aliorum pro nullitate Sacramenti, ad maiorem animi quietem iterum sub conditione ordinetur, quod etiam Episcopus licite in gratiam ejus poterit facere. Et ratio videtur esse, quia ipsa anxietas de dubio, modo sit vehemens, justa est causa Ordinationem sub conditione iterandi. Et idem sentit *Croix n.* 2145 cum *Gobato*, qui ait posse Sacramentum Baptismi iterari propter dubium non aperte vanum.” Cfr. Tract. de Sacr. in gen. *n.* 30.

Ad 4um 1. Si in Ordinatione presbyteri (item diaconi) omis-
sus est tactus *corporalis* in prima manuum impositione, tota Ordinatio videtur sub conditione iteranda; id saltem tutius esse, docent præstantissimi canonistæ. Cfr. N. Rev. théol. *t. c. p.* 55 sq. Attamen Gasparri *n.* 1050 et 996 ac Palmieri *n.* 19 putant sufficere, si sola impositio cum verbis suis suppleatur.

2. Quoad secundam manuum impositionem, quam Episcopus una cum aliis sacerdotibus facit preces effundens, dicit Lig. *n.* 749: „Bene advertit *Croix n.* 2145 quod Ordinatio facta

sine secunda manuum impositione tota repetenda sit, ut etiam declaravit Ben. XIV *De Syn. Dioc. lib. VIII cap. X n. 13.* (*) Attamen si facta prima manuum impositione et extensis dexteris, nec Episcopus quando pronuntiat orationem *Oremus fratres*, nec presbyteri adstantes manus extensas tenuissent, non opus esset aliquid supplere. Ratio videtur, quia adfuit secunda manuum impositio saltem ex parte, quamquam non continuata quando oratio fundebatur. Ita iudicavit S. Officium 16 Sept. 1877 respondens: „Dubium a te propositum de valore Ordinationum collatarum, quibusdam sacerdotibus ab Episcopo istius Diocesis, manibus haud amplius super eorum caput extensis dum orationem pronuntiat: *Oremus*... ad examen revocatum est ab EE. PP...., qui quoad Ordinationes jam praedicto modo peractas, decreverunt: *Acquiescendum esse.*” Cfr. Lehmk. n. 590 (1), Palmieri n. 20, Gasparri n. 1081. Majori itaque ratione sequitur declaratio contenta in responso S. R. C. 14 Junii 1873: „S. Congr... non in dubium vocare intendit valorem sacrae Ordinationis, eo quod in illa Episcopus ordinans manus extensas non tenuerit super ordinatum etiam per intervallum quod inter primam et secundam manuum impositionem intercedit.” Cfr. Gardellini n. 5557, N. Rev. théol. t. XX p. 153 sq.

Omissam autem solam aliorum presbyterorum adstantium impositionem manuum non opus est suppleri; quod confirmatur ex responso S. C. de Prop. Fide 6 Aug. 1840. Cfr. Gasparri n. 1080.

(*) Huc pertinet responsum S. Pœnitentiariæ 31 Mart. 1888. „III. Episcopus N. in Ordinatione sacerdotali Titii et Caji omnes ritus tum essentielles tum accidentales recte omnino peregit, si unum forte excipias. Nullus enim ex adstantibus nec ipse Episcopus ordinans recordatur, utrum secundam manuum impositionem fecerit, illam nempe, quam comitantur verba: *Oremus fratres charissimi* etc. et quæ cum omnibus sacerdotibus simul assistentibus agenda est: hanc profecto unus ex praefatis sacerdotibus fecit, sed alii, nescio quo casu eam certo praetermiserunt et valde probabiliter, imo fere certe ipse Episcopus. Constat tamen, Episcopum priorem fecisse impositionem, tangendo nimirum caput utriusque ordinandi et postea protulisse verba: *Oremus fratres charissimi*... et cætera omnia rite peregisse.” Petitur: „1. Utrum Ordinatio Titii et Caji habenda sit tanquam valida et utrum aliquid sit supplendum. 2. Si iteranda sit, utrum tota, an pars tantum; utrum ab eodem vel a quolibet Episcopo catholico, utrum publice an secreto.” „Responsum est a S. Congr., ait Palmieri n. 21, Ordinationem sic susceptam a Titio et Cajo iterandam esse sub conditione secreto, et potestatem fecit eam recipiendi a quolibet catholico Antistite. Si non tantum supplendum est omissum, sed Ordinatio iteranda, utique sub conditione; ergo probabile saltem est, aliquem ritum impositionis manuum esse essentialem atque praesertim secundam impositionem.” Etenim, addit, in casu proposito secunda manuum impositio ex toto omissa fuit.

3. Integra Ordinatio est repetenda sub conditione, si prætermiſſa fuerit instrumentorum traditio cum verbis: *Accipe potestatem* etc., aut si hæc verba fuerint substantialiter corrupta. Vide Auct. p. 62 et Gasparri n. 1083.

4. Integra Ordinatio est sub conditione repetenda, si in calice non fuit vinum, aut super patenam non fuit hostia. Nam patroni secundæ et tertiæ sententiæ disputant, num ad valorem Sacramenti utraque materia requiratur; atque sententia affirmativa est probabilior, quia cum una materia non datur potestas directa in totum Sacramentum. Lig. n. 750 et 758, Gasparri n. 1078 et 1084.

5. Si omiſſa fuit ultima manuum impositio cum forma: *Accipe Spiritum Sanctum* etc., aut hæc verba fuerunt substantialiter vitata, hic solus ritus supplendus est. Cfr. Gasparri n. 1088, Auct. p. 62.

Episcopus perturbavit formam in tertia manuum impositione dicendo: *Quorum remisieris peccata retenta sunt et quorum retinueris remissa sunt*. Quid? S. C. Inq. 27 Maii 1840 respondit: „Sub conditione, in privato oratorio, quovis anni tempore, suppleatur a quovis Episcopo induto de more tertia manuum impositio et forma respectiva *Accipe Spiritum S.* etc.; non tamen repetendo cæremonias accidentales antea adhibitæ.” Ita quoque respondit S. R. C. 22 Maii 1841. Cfr. Scavini t. IV n. 396 f). Et cum quidam Episcopus ita verba pronuntiasset: *Accipe Spiritum Sanctum: quorum remisieris peccata, retinentur eis et quorum retinueris retenta sunt*; S. Offic. 4 Martii 1874 iussit ad cautelam sub conditione tertiam impositionem cum respectiva forma suppleri. Cfr. Palmieri n. 24, Aertniji n. 383 Quær. 7 d).

6. De attactu calicis, patenæ et hostiæ vide n. 97.

7. Si prætermiſſa fuit unctio manuum cum verbis: *Consecrare* etc, hæc sola supplenda est. Lig. n. 758. Idem tradunt nonnulli auctores de vestium sacerdotalium impositione, ac de recitatione canonis cum Episcopo, aut saltem de recitatione consecrationis. Vide Lehmk. n. 591 sub 6. Sed neutrum certum est, ait Gasparri n. 1086, addens: „nos potius putaremus supplendam esse promissionem obedientiæ in fine.”

Alios ritus, quamvis omnino observari debeant, si omiſſi fuerint, iterari necesse non est.

67. *Quomodo Presbyteratus definitur?*

R. Auct. p. 63.

68. 1. *Quenam sunt presbyteri officia.* 2. *Quali indiget jurisdictione vel licentia, ut hæc licite exerceat?*

R. Ad 1um Auct. p. 38 et 39.

Ad 2um 1. Ut Sacrificium Missæ *licite offerat*, requiritur et sufficit Ordinarii licentia generalis, quæ de se supponitur. Attamen secundum Trid. Concⁱ decretum prohibet Syn. Diœc. p. 22 universo clero sæculari et regulari, quominus peregrinos sacerdotes, eos videlicet qui Diœcesis clero non sunt adscripti, ad celebrationem Missæ vel alias sacras functiones admittant, nisi litteras commendatitias (vulgo *Celebret*) ab Ordinario nostræ Diœcesis vel a proprio Ordinario aut Præfecto regulari datas prius ostenderint, vel uni saltem ex ministris ecclesiæ, aut alteri personæ fide dignæ probe noti sint. Litteræ autem Ordinationis nullatenus pro commendatitiis habeantur. Nulli vero sacerdoti peregrino permitti potest, ut sine licentia Pæcani, in cujus ditione versatur, ultra octiduum Missam celebret; ut autem ultra quindenam admittatur, requiritur facultas scripta ab Ordinario obtenta.

2. Quid requiratur, ut valide ac licite *benedicat* in sua Diœcesi, dicitur in Tract. de Sacr. in gen. n. 137.

3. Ut valide et licite *præsit*, exigitur jurisdictio seu assignatio subditorum ipsi a legitima auctoritate facta.

4. Ut licite *prædicet*, seu verbum Dei publice et auctoritative annuntiet, regulariter ipsi opus est licentia Episcopi seu missio, aut saltem benedictionis petitio. Quare ait Vecchiotti *lib. II cap. VI t. I p. 283*: „Præter parochos, quibus ad animarum curam semel probatis jus et officium est plebem sibi commissam erudire, nemini (ex clero nempe sæculari) permissum est sine venia Episcopi prædicare.” Regulares vero semper indigent licentia suorum superiorum, atque insuper debent petere benedictionem Episcopi; ut vero prædicent in ecclesiis, quæ non sunt suorum ordinum, tenentur etiam habere licentiam Episcopi.

Regula generalis pro clericis sæcularibus statui potest hæc: Qui in aliquo loco nostræ Diœcesis obtinuit missionem, in omnibus ecclesiis et oratoriis hujus Diœcesis prædicare licite

potest ex consensu rectoris ecclesiæ vel oratorii; secus indiget licentia Episcopi. Hinc dicit Craisson *Man. jur. n. 1497*: „Sine licentia Ordinarii parochus nulli potest permittere ut prædicet, quantumvis prædicator sit sibi notus, et etiamsi semel aut bis tantum esset prædicaturus, et etiamsi esset Episcopus. Ita ex declaratione *Clementis VIII Barbosa* apud Bouix *De parochia* p. 600, L. Ferraris *v. Parochus art. II n. 79* (8).

5. Ut licite baptizet aut alia Sacramenta administret, res diversa est pro diversis Sacramentis et circumstantiis; quod suis locis in Tract. de Sacr. in specie explicatur.

ART. III.

De Diaconatu. n. 69—75.

69. 1. *Nomen diaconi, quid proprie significat; quo sensu usurpatur.* 2. *Quo insuper nomine diaconi vocantur?*

R. Auct. p. 63.

70. *Quibus præcipue ritibus Ordo Diaconatus confertur?*

R. Auct. p. 64.

71. 1. *Quinam negarunt, Diaconatum esse Sacramentum, imo esse Ordinem sacrum.* 2. *Estne certum, Diaconatum esse Ordinem sacrum et Sacramentum?*

R. Auct. p. 64 et 65.

72. *Proba, Diaconatum esse verum Sacramentum.*

R. Auct. p. 65 et 66.

73. *Refelle objectiones.*

R. Auct. p. 66 et 67.

74. 1. *Quenam ex sententia hodie communi est Diaconatus materia et forma; ex quibus hæc sententia probatur.* 2. *Quasnam alias sententias nonnulli auctores de hac materia et forma tenuerunt; quare autem non videntur admitti posse.* 3. *Quid observandum est de reliquis ritibus?*

R. Auct. p. 68 et 69. Cfr. Scavini n. 396 (g),

Palmieri n. 25.

75. *Quomodo Diaconatus definiri potest?*

R. Auct. p. 69.

ART. IV.

De Subdiaconatu. n. 76—82.

76. 1. *Unde nomen subdiaconi.* 2. *A quo tempore de subdiaconis mentio fit tum apud Latinos tum apud Græcos?*

R. Auct. p. 69 et 70.

77. *Quibus ritibus Subdiaconatus Ordinatio perficitur?*

R. Auct. p. 70.

78. 1. *Unde constat, Subdiaconatum in Ecclesia Latina esse Ordinem sacrum seu majorem.* 2. *Estne semper ut Ordo sacer habitus?*

R. Auct. p. 70 et 71.

79. 1. *Estne Subdiaconatus Sacramentum.* 2. *Quid respondetur ad argumenta sententiæ affirmantis?*

R. Ad 1um 1. Affirmat sententia, quam S. Alphonsus n. 736 vocat probabilem. Argumenta hujus sententiæ refert Auct. p. 72.

2. Negat sententia, quam S. Alphonsus n. 737 probabiliorē habet. Quinimo dicit Gasparri n. 41: „Longe probabilius, ne dicamus certum, et apud recentiores passim receptum est, alias Ordinationes infra Diaconatum non esse verum Sacramentum.” Argumenta pro hac sententia occurrunt in Auct. p. 72 et 73.

Ad 2um Auct. p. 73.

80. *Quid observandum quoad verba materiæ et formæ, quando adhibentur ad designandas partes essentielles Subdiaconatus et Ordinum minorum?*

R. Auct. p. 74: „Prænotandum.”

81. 1. *Quenam est materia et forma Subdiaconatus.* 2. *Quid observandum de ritibus hujus Ordinationis?*

R. Auct. p. 74 et 75.

82. *Quomodo Subdiaconatus definiri potest?*

R. Auct. p. 75.

ART. V.

De quatuor Ordinibus minoribus. n. 83—87.

83. 1. *Quinam quatuor Ordines minores existunt in Ecclesia Latina; quinam vero in Ecclesia Græca.* 2. *Unde nomina sua deducunt; ac quinam sunt dignitate priores?*

R. Auct. p. 75.

84. *Quibus præcipue ritibus Ordines minores conferuntur?*

R. Auct. p. 76 et 77.

85. *Quibus argumentis ab aliis contenditur, Ordines minores esse Sacramenta, ab aliis autem id negatur?*

R. Auct. p. 77 et 78.

86. 1. *Quanam est materia et forma Ordinum minorum.* 2. *Quid vero nonnulli opinantur?*

R. Auct. p. 78 et 79.

87. 1. *Quomodo quatuor Ordines minores definiri possunt.* 2. *Quid ex his definitionibus patet?*

R. Auct. p. 79 et 80.

ART. VI.

De Tonsura clericali. n. 88—95.

88. *Unde nomen tonsuræ, item coronæ?*

R. Auct. p. 80.

Nota. Dicit Gasparri n. 36, „juxta modum loquendi sacrorum canonum distinguere tonsuram et coronam clericorum; tonsura est brevis capillorum per totum caput, corona est abrasio capillorum in vertice capitis ad modum coronæ, quam nos tonsuram appellamus.”

89. *Quid est Tonsura clericalis? Explica definitionem.*

R. Auct. p. 80 et 81.

90. *Quinam sunt præcipui ritus, sub quibus Tonsura confertur?*

R. Auct. p. 81.

91. 1. *Quid notandum de forma seu figura Tonsuræ.* 2. *Num et quo tempore ab Ecclesia instituta est.* 3. *Qua de causa est instituta.* 4. *Quare fertur in forma coronæ?*

R. Auct. p. 82—84.

92. 1. *Estne Tonsura proprio sensu Ordo.* 2. *Ex quibus sententia negativa et communis probatur?*

R. Auct. p. 84.

93. *Quinam sunt effectus Tonsuræ?*

R. Auct. p. 85.

94. *Estne clericis obligatio Tonsuram deferendi?*

R. Auct. p. 85.

Conc. Prov. p. 303 dicit: „Singuli ad clerum spectantes præscriptam canonibus Tonsuram, extra casum legitimæ dispensationis, nunquam non deferant: ac certe digni haud essent regali Sacerdotio, qui venerandum hoc coronæ signum erubescerent. Capillis simplicem prorsus atque omnino modestum cultum adhibeant.”

95. *Quibus rationibus probatur, clericos bona temporalia licite possidere?*

R. Auct. p. 85 et 86.

ART. VII.

De affectu Instrumentorum. n. 96 et 97.

96. 1. *Ob quas causas debent ordinandi tangere instrumenta, quæ iis in Ordinatione tribuuntur.* 2. *Estne necessarius affectus: a) physicus, b) immediatus?*

R. Auct. p. 86 et 87.

97. *Dubia de validitate Ordinationis presbyteralis ex eo*

quod ordinatus unum ex instrumentis non tetigit.

R. Auct. p. 88 et 89.

Nota ad 2um: Lig. ait n. 751: „Croix non immerito dicit consultum esse, ut talis Ordinatio repetatur sub conditione, quamvis prima sententia (affirmans Ordinationis validitatem) fere certa videatur.”

Nota ad 4um: Gasparri ait n. 1084: „Si ordinatus tetigit patenam, non vero hostiam et calicem cum vino; aut hostiam, non vero patenam et calicem cum vino, cum authenticam responsionem ignoremus, tutius erit in casu practico consulere S. Congr. aut integram Ordinationem sub conditione repetere.”

Attamen idem auctor *l. c.* „nil supplendum, dicit, si candidatus non tetigit simul et *calicem cum vino* et *patenam cum hostia*, ut praescribit Pontificale, sed tetigit unam tantum vel alteram rem; quia calix cum vino et patena cum hostia quid unum constituunt, ac proinde candidatus unam rem tangens et alias tangere censetur.” In confirmationem suae sententiae adducit responsum S. R. C. (quod occurrit in Auct. p. 89), quia agebatur de eo qui tetigerat *patenam cum hostia*, non vero suppositum calicem cum vino. Ita quoque Lehmk. n. 591. Verum ex sententia aliorum, v.g. Aertniji n. 380 *Quer.* 3, Palmieri n. 26, Haine p. 462, id hoc responso probari nequit, quia in casu proposito non agitur de quaestione juris, sed facti, nempe de dubio negativo, quod scrupulus vocatur. Ad rem pertinet, quod referunt Anal. eccl. t. III p. 484: „Cum Fr. N. dubitaret utrum in actu Ordinationis calicem tetigisset, responsum est a S. R. C. 8 Maii 1895: *Juxta exposita adquiescat*, quia SS. Rom. Congregationes in hanc materiam *de mero dubio* curare non solent.”

In confirmationem sententiae, Ordinationem sub conditione repetendam esse, adducitur decisio S. C. C. 28 Maii 1796: Cum in Ordinatione Presbyteratus quidam „tetigisset tantum patenam calici superpositam, non tamen calicem ipsum”; Episcopo hac de re consulenti respondit S. Congr.: *juxta mentem*. Haec mens fuit, aiunt Palmieri n. 26 et N. Rev. théol. t. XX p. 160 sq., „ut verificatis expositis per examen oratoris et magistri caeremoniarum qui praesto fuit eidem Ordinationi, quatenus haberi possit, procedat (Episcopus) ad secreto iterandam Ordinationem ex integro sub conditione, praestito tamen per omnes necessario interessentes in praefata Ordinatione juramento servandi secretum.” Cfr. Zamboni v. *Sacr. Ordinis* § 5 n. 3, Haine p. 461 sq.

Caput III.

De effectibus Sacramenti Ordinis. n. 98—101.

98. *Quisnam est triplex effectus Sacramenti Ordinis?*

R. Auct. p. 89: „In tractatu.”

99. 1. *Quam gratiam sanctificantem confert.* 2. *Qualis vocatur, ac quare?*

R. Auct. p. 90: „Qualem.”

100. *Quales gratias actuales confert; atque in quibus consistunt?*

R. Auct. p. 90 et 91: „Quales.”

101. *De caractere Sacramenti Ordinis quær.: 1. quid per illud intelligatur; 2. in quantum certum sit illud imprimi; 3. quænam sint quatuor sententiæ quoad dubium, quinam Ordines characterem imprimant; 4. num diversi Ordines diversum imprimant characterem; 5. quinam sint præcipui ejus effectus, ac quænam inde consequantur.*

R. Auct. p. 91—93.

Nota ad 3um: Patroni quartæ sententiæ plurimi dicunt, Subdiaconatum et Ordines minores esse tantum Sacramentalia, per quæ ex institutione Ecclesiæ confertur potestas ad officia singulis annexa rite obeunda. Quod isti Ordines iterari nequeunt neque potestas per eos accepta amplius amitti, continent sine caractere indelebili facile explicari ex voluntate Ecclesiæ, quæ eos instituit ad instar Ordinum juris divini, atque has potestates ordinandis confert non simplici commissione, sed consecratione: res autem semel Deo consecrata Ipsi semper consecrata manet. „Quod patet, ait S. Thomas 3. Q. 63 art. V etiam in rebus inanimatis; nam ecclesiæ et altaris manet consecratio semper, nisi destruat. „Ordines minores, dicit Müller *Theol. mor. t. III § 196*, et probabilius Subdiaconatus, quæ non sunt vera Sacramenta, chara-

cterem sacramentalem non imprimunt. Cum vero non sint nuda officia et ministeria, sed veri Ordines, ac proin stabilitatem essentialiter involvant, characterem et ipsi conferunt, nempe legalem et ecclesiasticum, adinstar gradus honorifici in civitate aut scientifici in academiis."

Nota ad 5um: De dignitate sacerdotali i. a. vide Hurter n. 720^a.

Caput IV.

De subjecto Sacramenti Ordinis. n. 102—145.

ART. I.

De requisitis ad validam susceptionem Ordinum. n. 102—106.

102. *Quodnam est subjectum capax Sacramenti Ordinis?*

R. Auct. p. 93.

103. *Proba ad valorem Sacramenti Ordinis requiri, ut suscipiatur ab homine viatore, masculo, baptizato, qui hoc Sacramentum nondum suscepit.*

R. Auct. p. 93—95: „Dicitur.”

Nota. „Probata, ait Gasparri n. 121, alicujus incapacitate ex jure divino ad Presbyteratum, necessario consequitur ejusdem incapacitas ex eodem jure divino ad Episcopatum: qui Presbyteratum præsупponit saltem juxta communio rem sententiam (n. 49), et ad Diaconatum qui ad ipsum refertur; et pariter statim consequitur ejusdem incapacitas ex jure ecclesiastico ad alios inferiores gradus, quia Ecclesia in eorum institutione (loquitur ex sententia, omnes Ordines infra Diaconatum ecclesiasticæ esse institutionis) imitata est œconomiam juris divini, eosque instituit tanquam gradus ad Sacerdotium.” Cfr. n. 113.

104. *Quales fuerunt mulieres, quæ olim dicebantur episcopæ, presbyteræ et diaconissæ?*

R. Auct. p. 95 et 96.

105. *Invitus potestne valide ordinari, item constringi ad servandam continentiam?*

R. Auct. p. 96 et 97.

106. 1. *Possuntne infantes ante usum rationis, item per-*

petuo amentes valide ordinari. 2. Debentne priores adimplere obligationes Ordini suscepto annexas?

R. Auct. p. 97.

Nota ad 1um: L. Ferraris v. *Ordo art. II n. 73* dicit: „Infantes ordinantur valide etiam ad Episcopatum, ut communius tenent doctores.” Quod tamen negat S. Thomas l. c., quia cum Episcopus accipiat potestatem in corpus Christi mysticum, requiritur acceptatio curæ animarum. Dicit enim: „Omnia Sacramenta, in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate Sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis divinitus datur, possunt pueri suscipere, et alii qui usu rationis carent... Sed ad Episcopatum, ubi etiam in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus suscipientis curam animarum pastorem; et ideo est etiam de necessitate Consecrationis episcopalis, quod usum rationis habeat.” In quæ verba Billuart *De Sac. Ordinis diss. III art. III § 1*: „Duo distinguenda sunt in Episcopo, scilicet extenso characteris” (vel potius character) „seu potestas, et cura pastoralis animarum atque Ecclesie quacum in init matrimonium spirituale: ad hoc secundum requiritur consensus, non ad primum. Et hoc sensu intelligendum esse S. Thomam, docent nobiles ejus interpretes”, etc.

ART. II.

De requisitis ad licitam susceptionem Tonsuræ et Ordinum.
n. 107—115.

107. 1. *Quenam sunt ista requisita seu conditiones.* 2. *Quid in jure præscribitur ut de iis rite constet?*

R. Auct. p. 98: „*Quenam.*”

108. *Quotuplex examen seu scrutinium distinguitur?*

R. Triplex. Vide Auct. p. 98 et 99. Tertium autem nostris temporibus dici potest mere cæremoniale. Unde scrutinium proprie constat: 1. variis testimoniis, quibus ordinantis jus et præsertim candidati idoneitas probatur, et 2. examine candidati præsertim circa doctrinam. Hæc generatim servanda sunt, licet ordinans certo sciat, candidatum esse undequaque dignum; nam a jure præscripta sunt ad abusum præcavendos.

109. *Quænam testimonia et quomodo danda sunt?*

R. 1. Testimonium de legitimis natalibus, Baptismate et Confirmatione dat parochus ex libro baptizatorum et confirmatorum. Ejusmodi testimonium, jam requisitum quando candidatus in seminario admittebatur, ad Ordines suscipiendos est sufficiens, quamvis diu ante sit datum. Qua ratione hujusmodi testimonium seu extractum ex libro baptizatorum et confirmatorum conficiendum sit, vide Syn. Diæc. p. 110.

2. Pro minoribus Ordinibus requiritur bonum testimonium a paroco et magistro scholæ. Si agitur de alumno seminarii vel collegii, qui jam aliquod tempus ibidem permansit, illud testimonium datur a rectore seminarii vel collegii.

3. Pro Ordinibus majoribus requiritur, præter testimonium superioris seminarii aliarumve personarum secundum prudentiam Episcopi, testimonium parochi, datum post factas proclamationes.

110. *Quænam notanda sunt quoad proclamationes?*

R. 1. Ex præscripto Conc. Prov. p. 173 sq., nomina eorum qui ad Ordines majores promovendi sunt, inter Missarum solemnias promulgentur in ecclesia parochiali, ad quam ipse ordinandus vel ratione originis vel ratione domicilii pertinet.

2. Quia Conc. Prov. loquitur de parochia originis *vel* domicilii ordinandi, videtur sufficere, si proclamatio fiat in una aut altera parochia, in qua ordinandus magis notus supponitur. Scavini t. IV n. 300 (2) ait: „Quæ publicatio passim hodie fit in loco domicilii ordinandorum. Jure autem fieri deberet in loco nativitatis ordinandorum et eo in loco ubi parentes saltem ab anno domicilium habent. Et si clericus sedem mutaverit, fieri adhuc debet ubi plurimos annos commoratus fuerit juxta Const. Inn. XII *Speculatores*.” Ita quoque Præl. jur. can. S. Sulp. n. 300. Observat etiam Gasparri n. 694 cum Honorante: „Quod si promovendus

in duplici parochia notabiliter commoratus fuerit, in utraque publicationes fieri debent.”

3. Ex lege Tridentina sufficit, ut publicatio fiat semel ante singulos Ordines majores.

4. „Parochi, ait Conc. Prov., hac occasione monebunt fideles, ut libera voce et cum fiducia, humanæ tamen conditionis non immemores, pro Deo et propter Deum pandant, si quid noverint, quod aliquem ex ordinandis removendum a sacris Ordinibus suadeat; tum etiam eisdem fidelibus commendabunt, supplices omnipotenti Deo preces evehere, ut dignos ac apostolico spiritu plenos operarios mittat in messem suam.”

5. Publicatione cum inquisitione peracta, parochus quamprimum ad Episcopum, vel ad alium ab eo constitutum, transmittat litteras continentes, publicationem et inquisitionem esse factam, ac (si nihil obstat) nullum impedimentum innotuisse. Cfr. Auct. p. 99.

6. Hæc inquisitio cum publicatione et subsequenti testimonio parochi a Conc. Trid. expresse præcipitur *pro singulis Ordinibus sacris*.

Nota 1. Docet Scavini n. 300, Episcopum in hac publicatione dispensare non posse, cum sit a concilio generali præscripta. Attamen videtur hac in re quid remittendum prudentiæ Ordinarii, si moraliter certus est nullum adesse impedimentum atque justa intervenit causa, simili modo quo dispensare potest in proclamationibus antenuptialibus, de quibus vide Lig. lib. VI n. 1006 et Tract. de Matrim. p. 57.

2. „Lege generali a publicationibus eximuntur non solum Regulares cum votis solemnibus, sed etiam Religiosi cum votis simplicibus ad Congregationem a Sede Apost. approbatam pertinentes.” Gasparri n. 701 cum Honorante.

3. Præter publicationem Episcopus debet parochi committere, ut de ordinandorum natalibus, ætate, moribus et vita a fide dignis diligenter inquirat. Verum quoad testimonium de natalibus et ætate vide n. 109 sub 1.

111. *Quænam observanda sunt circa alterum scrutinium?*

R. 1. Ex Conc. Trid. Episcopus, aliis sibi adscitis, diligenter investiget et examinet ordinandorum *genus* (i. e. num nati sint ex parentibus catholicis et legitimo Matrimonio conjunctis, quo loco nati, et num baptizati), *personam* (i. e. num ligati sint aliquo impedimento), *ætatem* (i. e. num eam habeant quæ ad Ordinem petitum requiritur), *institutionem* (i. e. titulum Ordinationis), *mores* (num convenient Ordini seu ministerio), *doctrinam* (num sufficiat pro Ordine petito), *fidem* (num in aliquo deficiat).

2. „In praxi receptum est, ut de his omnibus alius de mandato Episcopi prius judicet, potissimum ex habitis testimoniis; deinde vero, si nihil obstat, examen præscriptum reducatur ad candidatorum doctrinam explorandam.” Gasparri *n.* 755.

3. „Episcopus non tenetur personaliter candidatum examinare, aut ejus examini præsidere; sed potest etiam examinatribus et etiam uni tantum examinatori examen committere.” Gasparri *n.* 754.

4. „Forma examinis non est determinata; plerumque examen esse solet orale tantum.” *l. c. n.* 757.

5. Si Episcopus certus est de sufficiente scientia promovendi, examen stricte requiri non videtur. Zallinger *Inst. jur. eccl. lib. I* § 414, Lig. *n.* 792, Marc *n.* 1914, Palmieri *n.* 79. Attamen melius aget Episcopus, ait Gasparri *n.* 759, si examini minus rigido promovendum submittat. Cæterum Conc. Trid. utitur hisce verbis: „Episcopus . . . ordinandorum . . . doctrinam . . . diligenter investiget et examinet”; atque Pontificale sub pœna excommunicationis prohibet, „ne quis . . . non descriptus, examinatus, approbatus et nominatus ullo pacto audeat ad suscipiendos Ordines accedere.” Verum, ut dicit Bargilliat *Præl. jur. can. n.* 292, „prædicto Conc. Trid. decreto plane satisfaciunt . . . examina quibus in medio et in fine cujusque anni subjiciuntur clerici in nostris Galliarum seminariis, quin alia imme-

diate ante Ordinationem instituantur.”

6. De examine alienorum subditorum et Regularium vide Auct. p. 99, Gasparri n. 749 sq. et 920, Lig. n. 792, Vecchiotti t. III § 22 et 23, De Angelis t. I p. 242, Lehmke n. 601, Palmieri De Ordine n. 81. Vide etiam infra n. 162 ad 3um.

I. Vocatio divina.

112. *Quid est divina vocatio ad statum clericalem?*

R. Auct. p. 100.

113. 1. *Quare divina vocatio necessaria est etiam ad Tonsuram et Ordines minores?* 2. *Proba hanc esse necessariam.*

R. Auct. p. 100 et 101.

114. 1. *Quænam sunt præcipua signa vocationis divinæ.* 2. *Quænam sunt media quibus cognosci potest?*

Præn. Indicia vocationis divinæ quandoque sunt extraordinaria et fere miraculosa, cum nempe Deus aut medio aliquo extraordinario suam voluntatem manifestat, quod accidit v. g. in S. Paulo et S. Ambrosio, aut per insolitos Spiritus Sancti motus interiores atque inspirationes aliquem ad statum ecclesiasticum impellit. Ejusmodi autem manifestationem divinæ voluntatis nos sperare non possumus nec debemus; sed aliis mediis ordinariis nobis sufficienter de divina vocatione constare potest, ita ut alacri confidentique animo Deum vocantem sequamur. Unde:

R. Ad 1um 1. Immunitas a vitiis et positiva vitæ probitas, de qua n. 120.

2. Aptitudo ad sacras functiones; ideoque debita scientia (de qua n. 119) et immunitas ab irregularitatibus, in quibus non dispensatur. Irregularitates et impedimenta, in quibus dispensatio obtineri potest, haberi nequeunt ut signa non vocationis.

3. Constans aut saltem prædominans inclinatio ad statum

clericalem et sacras functiones ex recto fine seu intuitu gloriæ Dei et salutis animarum. „Deus, ait Gasparri n. 117, non vocat communiter hominem ad statum clericalem, quin illum interius inclinet aspiratione quadam supernaturali, quæ non est semper sensibilis, et quandoque est impugnata affectibus contrariis naturæ, vel etiam timore quem animæ incutit onus grave ministerii sacerdotalis. Hanc inclinationem necessario comitatur ardens charitas erga Deum et erga proximum propter Deum, sacrorum studium, rerum divinarum cura.”

4. Superiorum et confessarii deliberata suasio seu commendatio. Cfr. Aertnij's *Theol. past.* n. 135, Lehmk. n. 692.

Ad 2um 1. Assidua oratio.

2. Mortificatio passionum præcipue superbiæ et luxuriæ.

3. Exacta observatio eorum quæ in statutis seminarii præscribuntur.

4. Sedulum studium.

5. Consilium superiorum præsertim confessarii. „Abscondita cordis sui, dicit Gasparri n. 118, sincere denudet, sinus et recessus conscientiae aperiat suo moderatori, qui hoc modo ejus indolem, ingenium, animi propensionem, divinas motiones, incrementa virtutum percipiet; et simul lumen Spiritus Sancti humiliter imploret ea animi dispositione ut Dei voluntatem, quæcumque ea sit, sequatur. Post hæc, si moderator conscientiae pronuntiat pro statu clericali . . . , item rector seminarii . . . et Episcopus, facto scrutinio, jam satis de divina vocatione constare dicendum est, et candidatus, sepositis omnibus scrupulis, fretus divino auxilio, ad sacram Ordinationem accedat.”

115. *Quid censendum de iis: 1. qui se putant a Deo vocari, atque vocationem non sequuntur; 2. qui sine vocatione statum clericalem amplexi sunt?*

R. Ad 1um 1. Qui medio extraordinario a Deo vocantur, sub gravi peccato vocationem sequi tenentur. De hac præcipue vocatione intelligendi sunt auctores, qui dicunt ejus-

dem esse periculi officium sacerdotale usurpare, Deo non vocante, atque illud recusare, Deo vocante.

2. Iis vero, qui ex signis ordinariis se vocari jure putant, prudentia christiana quam maxime suadet ne vocationi desint, ita ut renuentes ab omni saltem culpa excusari nequeant. Etenim vocatione neglecta non habebunt congrua gratiæ auxilia, quæ Deus ipsis in statu ecclesiastico præparavit, et quibus destituti, licet gratia sufficiens nemini desit, difficulter salutem assequuntur. Hoc sensu loquitur S. Alphonsus *lib. V n. 78* agens de statu religioso. Attamen non constat eos gravis peccati reos esse. Atque S. Pœnitentiaria 27 *Aug. 1829* respondit, cogendum non esse ad suscipiendos sacros Ordines clericum qui, licet a suis superioribus electus et a suo confessario dignus judicatus sacro ministerio, obtemperare illorum monitis renuit causa humilitatis vel timore periculorum; nec etiam cogendum censuit diaconum ad suscipiendum Presbyteratus Ordinem. His terminis, adjungunt Præl. jur. can. S. Sulp. t. II n. 288, casus proponebatur, et addebatur simul clericos, de quibus consulebatur, allegare in sui favorem libertatem quæ jure naturali unicuique datur remanendi in statu communi vitæ christianæ. Cfr. Scavini n. 404.

Ad 2um Auct. p. 102.

II. Confirmatio.

116. 1. *Quo jure requiritur Confirmatio.* 2. *Obligatne hoc præceptum sub peccato gravi?*

R. Auct. p. 103.

III. Legitima ætas.

117. 1. *Quenam ætas requiritur ad licite recipiendum:*
a) *Tonsuram et Ordines minores;* b) *Subdiaconatum;* c) *Diacono-*

natum ; d) *Presbyteratum* ; e) *Episcopatum*. 2. *A quo momento annus computandus est.* 3. *Debetne annus stricte esse completus?*

R. Auct. p. 103 et 104.

Nota. Qui dubitat, num ad legitimam ætatem pervenerit, non potest Ordines suscipere ; tunc enim possessio stat pro præcepto. *Lig. lib. I n. 32.*

118. 1. *Quis potest dispensare in ætate pro Ordinibus sacris requisita.* 2. *Quam facultatem dispensandi in ætate habet Episcopus noster?*

R. Auct. p. 104.

Nota 1. *Dispensatio in ætate a S. Sede quandoque impetrari potest etiam ob utilitatem privatam ordinandi ejusque familiæ.* De Angelis *lib. I tit. XI, t. I p. 226.*

2. S. C. S. Officii 9 April. 1727 declaravit, Episcopum vi facultatis memoratæ dispensare non posse cum Regularibus.

IV. Debita scientia.

119. *Quænam scientia requiritur ad licitam susceptionem Tonsuræ et Ordinum?*

R. Auct. p. 104 et 105.

Nota 1. *Presbyterandus quilibet sæcularis debet scire ea quæ spectant ad Sacrificium atque Sacramenta Baptismi et Extr. unctionis ; insuper talem debet habere scientiam theologiæ moralis, ut in casu necessitatis Confessionem audire valeat.* *Lig. n. 791.*

2. *Episcopus potest talem scientiam exigere, qualis ad approbationem confessarii requiritur, ejusmodi nempe qua sacerdos casus ordinarios resolvere et de difficilioribus dubitare possit.* Cfr. *Lig. n. 792.* Hinc Innocentius XIII Const. *Apostolici ministerii* 13 Mart. 1723, hortatur Episcopos ut, quantum fieri potest, eos tantum ad Sacerdotium assumant, qui saltem theologiæ moralis competenter periti sint. Major autem scientia nostris præsertim temporibus in sacerdote exi-

gitur. Cfr. Conc. Prov. p. 305 sq., et p. 308 sq. Quoad Regulares vide n. 162.

V. Probitas vitæ.

120. 1. *Qualis intelligitur vitæ probitas, quæ ad licitam Tonsuræ et Ordinum susceptionem requiritur?* 2. *Proba ejusmodi probitatem necessariam esse.* 3. *Quid hac in re falso contendunt Pistorienses?*

R. Auct. p. 105 et 106.

121. *Quid agendum confessario cum clerico in vitio turpi habituato?*

R. Auct. p. 107. Consuli etiam possunt Bouvier t. IV Tract. de Ordine cap. VII art. II, Gousset t. II n. 658, Aertnijs lib. VI n. 314 Quær. 10, Theol. past. n. 135, Gasparri n. 573 sq., N. Rev. théol. t. XXVIII.

VI. Status gratiæ.

122. *Quid hîc de statu gratiæ animadvertendum est?*

R. Auct. p. 107 et 108.

VII. Recta intentio.

123. 1. *Quænam hîc intelligitur recta intentio.* 2. *Quare requiritur?*

R. Auct. p. 108.

124. *Num et per quodnam tempus exercitia spiritualia Ordinibus suscipiendis præmitti debent?*

R. 1. Quod attinet ad Italiam et insulas adjacentes, a Sede Apostolica præscriptum est, ut omnibus et singulis Ordinibus majoribus præmittantur exercitia spiritualia per decem dies. Quantum ad cæteras nationes S. C. C. nunquam data occasione Episcopos hortari omittit, ut hæc eadem in ipsorum Diœcesibus peragantur. Ante Ordines minores lege

generali præscripta non sunt, sed solent per paucos dies haberi. Cfr. Auct. p. 108: „Nota.”

2. In nostra Diœcesi ante Ordines sacros exercitia per decem dies institui debent, „nisi peculiaria adjuncta aliud suadeant.” Syn. Diœc. p. 54. Ex mandato autem Conc. Prov. p. 175, omnes, qui clericali militiæ adscribi petunt, per aliquot dies spiritualibus exercitiis vacare debent.

VIII. Immunitas ab impedimentis canonicis.

125. *A quibus impedimentis ordinandi debent esse immunes?*

R. Auct. p. 109.

IX. Subjectio Episcopo ordinanti.

126. *In quantum ordinandus debet esse subjectus Episcopo ordinanti?*

R. Auct. p. 109.

X. Titulus sacrae Ordinationis.

127. 1. *Quid intelligitur per titulum Ordinationis.* 2. *Quo jure seu lege, et qua de causa titulus introductus est.* 3. *Quotuplex distinguitur?*

R. Auct. p. 109 et 110.

128. *Quid intelligitur per titulum beneficii; quænam alia ad hunc titulum quodammodo referuntur?*

R. Auct. p. 110 et 111.

129. *Quænam requiruntur, ut pensio possit constituere titulum Ordinationis?*

R. Auct. p. 111.

130. *Quid intelligitur per titulum patrimonii; ac quænam conditiones requiruntur ut sit legitimus?*

R. Auct. p. 111 et 112.

131. 1. *Quænam est quantitas tituli Ordinationis.* 2. *Quid vero Episcopis nonnunquam a S. Sede conceditur?*

R. Auct. p. 112 et 113.

132. Quo titulo ordinantur Regulares professi?

R. Auct. p. 113.

133. 1. Quid quoad titulum a S. Sede multis Congregationibus religiosis et Praefectis Missionum concessum est. 2. Quid notandum quoad Regulares post sacram Ordinationem Religionem quoquo modo egressos?

R. Ad 1^{am} 1. Multae Congregationes religiosae habent indultum, ut earum alumni ordinari possint ad titulum *mensae communis* vel *Congregationis*, qui respondet titulo *paupertatis* Regularium qui vota solemniter nuncuparunt. Vide Auct. p. 114. Iste autem titulus tantum valet pro iis, qui vota quidem simplicia, sed perpetua jam emiserunt et proprio Instituto seu Congregationi stabiliter aggregati sunt; aut qui saltem per triennium permanserunt in votis simplicibus temporaneis quoad ea Instituta quae ultra triennium perpetuam differunt professionem. S. C. EE. et RR. 4 Nov. 1892. Cfr. N. Rev. théol. t. XXV p. 30.

2. Auct. p. 114: „Plures Episcopi.”

Nota. Quoad titulum *Missionis* dicit Zitelli *Apparatus juris* p. 354 sq.: „Non secus ac alumni collegiorum pontificiorum, ii omnes qui titulo Missionis inter sacros ministros cooptari cupiunt, tenentur prius iuramentum emittere, quo spondeant Missioni cui destinati sunt vel destinabuntur, se fore perpetuam operam duros... Eis qui hoc titulo sunt ordinati, vi praestiti iuramenti interdicitur in Religionem ingredi absque venia S. Sedis; ejus namque iudicio reservatum est, praevia Ordinarii, cujus intererit, relatione, judicare, utrum Missionum, quarum servitio ii sunt addicti, necessitas id patiat.” Cfr. Bucceroni *Enchir. mor.* p. 144 sq.

Ad 2^{am} 1. „Alumni votorum solemnium, vel simplicium perpetuorum vel temporalium, in sacris Ordinibus constituti, qui expulsi vel dimissi fuerint, perpetuo suspensi maneat, donec a S. Sede alio modo eis consulatur; ac praeterea Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint.”

2. „Qui in sacris Ordinibus constituti et votis simplicibus obstricti sive perpetuis sive temporalibus, sponte dimissionem ab Ap. Sede petierint et obtinuerint, vel aliter ex Apostolico privilegio a votis simplicibus vel perpetuis vel temporaneis dispensati fuerint, ex claustrum non exeant, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint; secus suspensi maneant ab exercitioceptorum Ordinum. Quod porrigitur quoque ad alumnos votorum simplicium temporalium qui quovis professionis vinculo jam forent soluti, ob elapsam tempus quo vota ab ipsis fuerunt nuncupata.” Ita decr. S. C. EE. et RR. 4 Nov. 1892. Vide etiam decr. 20 Nov. 1895 in *Anal. eccl. t. IV p. 56* et in *N. Rev. théol. t. XXVIII p. 189 sq. 441.*

134. *Quas pœnas ob defectum tituli incurrere possunt tum ordinans tum ordinatus?*

R. Auct. p. 114 et 115.

XI. Ordinibus prærequiritur Tonsura et Ordini superiori Ordo inferior.

135. 1. *Num et quatenus Ordinatio per gradum est necessaria.* 2. *Subiacetne clericus per saltum ordinatus suspensioni ab Ordine sic suscepto?*

R. Auct. p. 116.

136. *Num et sub quo peccato requiritur, ut ordinatus Ordinem susceptum exerceat antequam ad altiore ascendat?*

R. Requiritur, sed tantum sub peccato veniali, cum verba Concⁱ Trid. magis sint consultiva quam præceptiva. Ita Salmant. apud Lig. n. 801. Attamen, ut ait Gasparri n. 512, „necessaria est dispensatio Sedis Ap., ut ordinatus ad superiorem Ordinem in distincta Ordinatione promoveri valeat, quin Ordinem receptum prius exercuerit.” Cfr. Auct. p. 116 et 117.

Observat vero Scavini n. 303, exercitium non requiri sub peccato, si agitur de Ordinibus minoribus, quorum exercitium obsolevit. Cfr. etiam Haine p. 452, Lehmk. n. 606 (10).

XII. Interstitia.

137. 1. *Quid intelligitur per interstitia.* 2. *Quænam inter diversos Ordines servanda sunt.* 3. *Quomodo annus computandus est?*

R. Auct. p. 117 et 118.

138. 1. *Num et qua ratione Episcopus dispensare potest in interstitio unius anni.* 2. *Potestne Episcopus unquam eodem die eidem Ordines minores et Subdiaconatum, aut duos Ordines majores conferre.* 3. *Quinam Episcopus dispensandi jus habet.* 4. *Potestne etiam Vicarius Generalis aut Vicarius Capitularis dispensare.* 5. *Quisnam dispensat pro Regularibus?*

R. Auct. p. 118 et 119.

Nota ad 1um: In interstitiis inter Ordines minores et Subdiaconatum, item inter Diaconatum et Presbyteratum Episcopus tantum dispensare potest ob necessitatem aut utilitatem Ecclesiæ. Quamvis Conc. Trid. dicat, dispensationem in interstitiis inter Diaconatum et Presbyteratum non esse concedendam nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem; S. C. C. 3 *Maii* 1620 declaravit, hæc verba non copulative sed disjunctive intelligenda esse. — „Ecclesia vero, pro cujus necessitate aut utilitate dispensatio concedi potest, juxta Conc. Trid. est Ecclesia cui ordinandus adscriptus est (Lig. n. 795); sed quoniam hæc adscriptio clericorum alicui peculiari Ecclesiæ usu recepta non est, putamus nomine Ecclesiæ in casu venire Diœcesim ad quam candidatus pertinet et in qua ministerium sacrum exercere debet.” Gasparri n. 504.

Pro dispensatione in interstitio inter Subdiaconatum et Diaconatum requiritur quidem justa causa; sufficientia autem causæ remittitur arbitrio et prudentiæ Episcopi.

At Episcopus noster habet facultatem quinquennalem: „Conferendi Ordines extra tempora et non servatis interstitiis usque ad Sacerdotium inclusive.” Ut autem eodem die duos sacros Ordines eidem conferre possit, indiget speciali indulto S. Sedis. Cfr. Auct. p. 118, Lehmk. n. 606 (4).

XIII. Locus et tempus debitum.

Præn. Quid de hisce statuatur Conc. Trid., vide *Auct. p.* 119.

139. *In quo loco Tonsura et Ordines minores conferri possunt?*

R. 1. Conferri possunt in quocumque loco decenti.

2. Disputatur, num valeant conferri in aliena Diœcesi sine expressa licentia Ordinarii loci. Quia prohibetur quominus Episcopus pontificalia exerceat in aliena Diœcesi sine expressa licentia Ordinarii illius Diœcesis, controversia inde oritur, num Tonsuram et Ordines minores conferre sit exercere pontificalia. Alii dicunt in his conferendis semper exerceri pontificalia, quia exercetur actus Pontifici reservatus; — alii contendunt, esse pontificalia, si Episcopus eos Ordines confert indutus omnibus insignibus pontificalibus; non esse pontificalia, si illos confert indutus simplici stola supra rochetum et mitra simplici, quod facere potest Tonsuram et Ordines minores privatim conferens; — alii, quibus adhæret *Lig. n.* 756 et 798, putant non exerceri pontificalia in collatione Tonsuræ, quia non est Ordo et solet privatim conferri sine insignibus pontificalibus. Cfr. *N. Rev. théol. t. XXI p.* 269 et *Tract. de Cens. p.* 37.

Ordinarius loci, qui Episcopo alieno concedere potest licentiam exercendi pontificalia, est Episcopus, atque sede vacante Capitulum, et deinde Vicarius Capitularis. Cfr. *Gasparri n.* 97.

140. *In quo loco conferendi sunt Ordines majores?*

R. *Auct. p.* 119 et 120: „*Quoad locum.*”

141. 1. *Qua die et hora Tonsura et Ordines conferri possunt.* 2. *Quid observandum, si Episcopus habet specialem facultatem conferendi Ordines extra tempora?*

R. *Auct. Ad 1um p.* 120: „*Quoad tempus;*” et *p.* 121: „*Consecratio episcopalis.*”

Ad 2um p. 120: „*At plures.*” Cfr. *Lehm. n.* 605, *Haine p.* 458.

142. *Qualis Missa die Ordinationis ab ordinante celebrari debet?*

R. Si Ordinatio habetur diebus jure statutis, celebrari debet Missa de feria sine commemoratione Sanctorum

forte occurrentium; si vero Ordinationes extra tempora conferuntur, celebratur Missa de festo currente cum orationibus pro ordinandis. Hoc patet ex variis decretis, quæ refert Gasparri n. 64.

143. 1. *Num et quanta est ordinatis obligatio communicandi in Missa Ordinationis.* 2. *Quid attendere debent presbyteri neo-ordinati celebrantes cum Episcopo?*

R. Auct. p. 121.

144. *Num et in quantum obligant preces quæ ab Episcopo ordinatis imponuntur?*

R. Auct. p. 121 et 122. Cfr. Scavini n. 399.

145. *Ad quid tenentur sacerdotes vi promissionis obedientie quam faciunt Episcopo post finitam Ordinationem?*

R. Auct. p. 122.

Nota. Gasparri n. 1070 dicit, „vi hujus promissionis sacerdotem sæcularem debere adimplere etiam virtute fidelitatis obligationes quibus ratione sui status tenebatur erga Episcopum; e. g. servare debet leges Episcopi circa disciplinam ecclesiasticam in victu, vestitu, redituum ecclesiasticorum administratione, etc.” Cfr. Bargilliat *Præl. jur. can.* n. 606 sq.

Caput V.

De ministro Ordinum. n. 146—163.

146. *Quotuplex minister Ordinum distinguitur?*

R. Auct. p. 122.

147. 1. *Quis est minister ordinarius?* 2. *Proba solum Episcopum esse ministrum ordinarium.*

R. Auct. p. 122—124.

148. *Quis est minister legitimus, seu quis Episcopus Ordines valide et licite confert.* 2. *Quænam exinde consecraria?*

R. Auct. p. 124 et 125.

149. *Quid sentiendum de validitate Ordinationum Jansenistarum et Anglicanorum?*

R. Auct. p. 125—127. Fusius in Appendice II.

150. *Quos Ordines Episcopus conferre potest?*

R. Auct. p. 127.

151. *De Consecratione episcopali quær. : 1. quot Episcopi requirantur ut licite fiat ; 2. quandonam tum ad validam tum ad licitam Consecrationem sufficiat unus Episcopus ; 3. quibus rationibus innitatur sententia, ad validam Consecrationem : a) requiri per se plures Episcopos ; b) unum Episcopum satis esse.*

R. Auct. p. 127—129.

152. 1. *Quid requiritur ut Episcopus licite Ordinationes conferat.* 2. *Quandonam requiruntur litteræ dimissoriales, quandonam testimoniales.* 3. *Quasnam pœnas incurrunt contra has leges agentes ?*

R. Ad 1um et 3um Auct. p. 129.

Ad 2um 1. Litteræ dimissoriales requiruntur, si Episcopus Ordinationes confert alieno subdito ; de quibus n. 160.

2. De litteris testimonialibus, quæ pro omnibus et singulis ordinandis requiruntur, actum est n. 109. Hic autem agitur

de litteris quæ testimonium dant de proprii subditi immunitate ab impedimentis canonicis seu de ejus bona vita et moribus, si in aliena Diœcesi moratus fuerit.

Istæ requiri debent ab omnibus Ordinariis, in quorum Diœcesibus candidatus tam diu moratus fuerit ut potuerit canonicum impedimentum contrahere.

Nota. Plerique auctores censent, uti etiam Romæ observatur, litteras testimoniales exigi debere ab omnibus Ordinariis, in quorum Diœcesibus candidatus per notabile tempus moratus fuerit post septimum ætatis annum; ex aliorum vero sententia: post annum quartum decimum. Cfr. Gasparri *n.* 729 *sq.*, Vecchiotti *lib. V cap. VIII § 19 t. III p. 30.* Quodnam vero est notabile tempus intra quod candidatus potest impedimentum contrahere? „Episcopus, ait Vecchiotti *l. c. p. 33*, non tam rigide testimoniales exigere debet, ut arbitrio locus non sit, seu potius iudicio eas haud exposcendi in quibusdam eventibus, in quibus nullum contrahi potuisse impedimentum facile conjiciatur; siquidem agitur de possibilitate juridica, non metaphysica (nam impedimentum etiam per brevissimum moræ spatium contrahi potest), et lex ad id respicit quod frequentius accidit, et non ad ea quæ raro contingunt.” Plures auctores dicunt, tempus notabile in hac materia generatim esse semestre, uti etiam consideratur ab ipsa Curia Romana, — atque testimoniales requiri, etiamsi moraliter certum sit nullum impedimentum tempore semestris commorationis contractum fuisse. Cfr. Gasparri *n.* 730 et 679, item Lehmk *n.* 604, qui spatium duodecim circiter mensium pro notabili tempore habet. Cfr. *N. Rev. théol. t. XXIII p. 217.* Attamen S. C. super Disciplina regulari 27 Nov. 1892 et S. C. C. 9 Sept. 1893 declararunt, si agitur de candidatis qui servitio militari addicti fuerunt, hoc tempus esse trimestre. Ratio est quod milites impedimentum, præsertim quoad mores, facilius quam alii contrahere possunt. Cfr. *Anal. eccl. t. III p. 15*, *N. Rev. théol. t. XXVI p. 9 sq.*

De inquisitione facienda et de forma in qua litteræ testimoniales ab Ordinario alieno dari debent, vide Gasparri *n.* 709 *sq.*

153. *Quotuplici titulo potest quis esse subditus alicujus Episcopi quoad Ordines suscipiendos?*

R. Auct. *p.* 130.

154. 1. *Quid est excardinatio.* 2. *Quænam ad eam requiruntur.* 3. *Quare vi excardinationis Episcopus alienus licite Ordines confert?*

R. Ad 1um Excardinatio (sive excorporatio, quæ vulgo dicitur exeat) est actus quo clericus solvitur a potestate sui Ordinarii ut cooptetur in clerum alienæ Diœcesis.

Ad 2um Ad validam et completam excardinationem requiritur ut excorporatus consensum dederit et ab alio Episcopo receptus sit, seu in aliena Diœcesi incardinatus sit. Quid vero exigitur aut sufficit ut quis in aliena Diœcesi vere incorporatus dici possit? Certocertius sufficit, si alienus Ordinarius verbis vel scriptis declarat se clericum in suum clerum cooptare. Item sufficit, si alienus Episcopus ei confert beneficium perpetuum et residentiale. Item, ut videtur, si Episcopus antequam alienum clericum excipit in sua Diœcesi aut ei Ordines confert, exigit excardinationem et dein eum ut reliquum suum clerum inscribit. Ita salvo meliori. Bouix in *Rev. des sciences eccl. t. V p. 29 sq.* Vide tamen n. 159 *Nota.*

Ad 3um Quia per completam excardinationem clericus evadit subditus alienæ Diœcesis ita, ut hujus Episcopus subintret in jus quod Episcopus excardinans in clerum habebat. „Igitur, ait Annotator in *Acta S. Sedis t. VI p. 497*, inter quatuor titulos, qui lege sunt constituti, et alius æquipollens connumerari potest, qui est titulus legitimæ excardinationis. Dixi æquipollens; nam revera qui hujusmodi titulo ordinat eo jure ordinat quo ordinare potuisset ille qui excardinavit.”

155. 1. *Quis est subditus alicujus Episcopi ratione originis ad recipiendos Ordines.* 2. *Quodnam discrimen observandum est inter casum quo filius nascitur in loco domicilii paterni et casum quo fortuito alicubi nascitur?*

R. Auct. p. 130 et 131.

156. *Quis est alicujus Episcopi subditus ratione domicilii?*

R. Auct. p. 132.

Nota. „Si filius est alieni juris, satis est ut in parochia commoretur ille sub cujus potestate filius est, quia filius domicilium illius sequitur et continuat etiam post acquisitam majorennitatem, nisi aliud constet; e. g. dum pater est in parochia, filius in seminario alienæ Diœcesis degit.” Gasparri n. 831. Cfr. Lucidi *Visit. ss. lim. t. I p. 165 n. 88 et 93.*

157. *Quid requiritur ut quis sit subditus Episcopi ratione beneficii?*

R. Auct. p. 132 et 133.

158. *Quandonam quis est subditus Episcopi ratione familiaritatis?*

R. Auct. p. 133.

159. *Quid juris est, si quis ex vario titulo diversos habet Episcopos proprios?*

R. Auct. p. 133 et 134.

Nota. Si quis ab Episcopo proprio ratione domicilii sacram Ordinationem recipit, eo ipso clero illius Diœcesis adscribitur et non pertinet ad clerum Diœcesis originis. Hoc autem locum non habet, si quis ordinatur vi dimissorialium Episcopi originis. „Hinc, ait Gasparri n. 857, videmus in pluribus Diœcesibus Episcopum domicilii candidatum nunquam ordinare sine litteris *dimissoriis* Episcopi originis; quo significat, se candidatum non recipere in clerum suæ Diœcesis, qui proinde remanet in Diœcesi originis. Hæc disciplina Romæ servatur; formale enim decretum Cardinalis Urbis Vicarii, quod difficile conceditur, necessarium est ut candidatus, origine ad aliam pertinens Diœcesim, adscribatur clero Romano.”

160. *Quid requiritur ut Episcopus alienus licite Tonsuram et Ordines conferat subdito alieno?*

R. Licentia proprii Episcopi expressa, quæ in scriptis dari solet, et hodie vocantur *litteræ dimissoriales*, quibus itaque proprius Ordinarius alieno Episcopo dat licentiam suum subditum promovendi una cum testimonio, candidatum esse idoneum ad Ordines suscipiendos (n. 152). Cfr. l. c. n. 885 et Vecchiotti l. c. § 23.

Nota 1. Ut præcipit Conc. Trid., antequam litteræ dimissoriæ conceduntur, candidatus debet a proprio Ordinario examinari et approbari, huiusque approbationis mentio in litteris facienda est. Vide Auct. p. 99. Si vero candidatus a Diœcesi propria absens est, nec facile ad suum Episcopum accedere potest, usus invaluit ut examen committatur Episcopo ordinanti. Gasparri n. 877.

2. „Si dimissoriae dantur *pro Ordinibus*, aut etiam *pro omnibus Ordinibus*, non valent pro sacris. *l. c. n.* 883.

161. *Quisnam est proprius Ordinarius, qui litteras dimissoriales concedere potest?*

R. 1. Episcopus proprius quoad Ordinationes ex quacumque quatuor causarum, de quibus *n.* 155 *sq.* Cum dimissorialium concessio non sit actus potestatis Ordinis, sed episcopalis jurisdictionis, potest eas dare Episcopus, nondum consecratus, si possessionem suae Diocesis adeptus est.

2. Vicarius generalis ex speciali mandato Episcopi.

3. Capitulum ejusque Vicarius, sede vacante, sed tantum *post annum* a die vacationis; attamen infra annum iis qui arctati sunt ratione beneficii i. e. qui receperunt vel recepturi sunt beneficium ad quod certus Ordo intra annum requiritur. *Cfr. Gasparri n.* 865 *sq.*

Nota. Litterae dimissoriales datae non expirant morte concedentis, etsi nondum expeditae sint. Attamen, sicut ab Episcopo qui eas dedit, ita etiam ab ejus successore, re adhuc integra, revocari possunt. *Gasparri n.* 888.

162. 1. *A quonam Episcopo ordinari debent:* 1. *Regulares*, 2. *Membra Congregationum in quibus non emittuntur vota sollemnia.* 3. *Quid notandum quoad eorum scientiam?*

R. Ad 1^{am} Regulares professi vota sollemnia, nisi habent speciale indultum, Ordines suscipere debent ab Episcopo Diocesis, in qua situm est monasterium ad cujus familiam pertinent. Attamen possunt ordinari a quocumque alio Episcopo, si Episcopus diocesanus statuto tempore Ordinationem generalem non habebit. *Auct. p.* 134. „In jure nihil statutum est circa tempus quo Regulares ordinandi morari debent in monasterio Diocesis Episcopi ordinatoris ad effectum ut de illius familia dici possint.” Ita *Honorante* apud *Gasparri n.* 930. — Haec eadem valent quoad Tonsuram et Ordines minores pro iis, qui post novitiatum emiservunt vota simplicia. *l. c. n.* 931. — A quo Episcopo ordinari debeant Novitii

Regularium controvertitur. Vide Auct. p. 134. Verum ex decreto 12 Junii 1858 non licet eis durante triennio post tyrocinium ante professionem solemnem concedere dimissoriales nisi ad Tonsuram et Ordines minores. Concludit Gasparri n. 931, professos votorum tantum simplicium post novitiatum et a fortiori Novitios in materia Ordinationis regi jure sæcularium, nisi habetur indultum apostolicum.

Ad 2um: Sodales Congregationum, in quibus vota simplicia tantum emittuntur, nisi habent speciale privilegium, Ordinationes suscipere debent ab Episcopo originis aut domicilii. Id declaravit S. C. EE. et RR. 6 Maii 1864. Vide Bizzarri p. 760 sq., Gasparri n. 931, N. Rev. théol. t. XVII p. 494 sq. Eorum autem Episcopus domicilii est Ordinarius loci ubi verum domicilium habebant antequam Congregationem ingrediebantur. Ratio est quod verum domicilium in loco ubi commorantur acquirere non possunt, cum ex voluntate Superiorum de domo in domum transferri possint. Bizzarri p. 763. Cfr. N. Rev. théol. t. XXIII p. 366. Vide n. 133.

Ad 3um Quod attinet ad scientiam, edixit S. C. 4 Nov. 1892: „Professi tum votorum solemnium tum simplicium ab Ordinariis locorum ad sacros Ordines non admittantur, nisi, præter alia a jure statuta, testimoniales litteras exhibeant, quod saltem per annum sacræ theologiæ operam dederint si agatur de Subdiaconatu, ad minus per biennium si de Diaconatu, et quoad Presbyteratum saltem per triennium, præmisso tamen regulari aliorum studiorum curriculo.” De Regularium examine vide Auct. p. 99.

163. 1. *Quisnam est minister extraordinarius Ordinum.*
2. *Quosnam Ordines conferre potest?*

R. Auct. p. 135 et 136.

Nota ad 3um: Quoad Bullam *Innocentii VIII* dicit Gasparri n. 798: „Dum multi de Bullæ genuitate dubitant, mihi, facta inspectione in archivo Vaticano, relatum est Bullam quidem ibidem reperiri, sed mentionem de Diaconatu in eadem deesse.”

APPENDIX I.

De cœlibatu ecclesiastico. n. 164—171.

164. 1. *Quid est cœlibatus ecclesiasticus.* 2. *Quomodo obligatio cœlibatus contrahitur.* 3. *Quid lex cœlibatus efficit quoad matrimonium?*

R. Auct. p. 137 et 138.

Nota ad 2um: Sententia probabilior et communior docet cum S. Thoma, obligationem cœlibatus oriri *immediate* ex voto, quod ipso facto Ordinationis emittitur; *mediate* vero ex præcepto Ecclesiæ, quia jubet hoc votum in Ordinatione emitti. Lig. n. 808. „Quare, ait Lehmk. n. 618 *sub III*, quælibet castitatis læsio, etiam solis internis peccatis, rationem sacrilegii et læsi voti habet.” Quomodo ad castitatem servandam teneatur etiam is, qui invincibiliter ignoravit votum hoc Ordinationi sacræ annexum esse, aut qui votum expresse exclusit, vide *U. cc.*, item Feye *De imped. matr.* n. 505 sq., Scavini *t. IV* n. 339.

165. *Quænam fuit atque est disciplina circa cœlibatum S. Ordinibus annexum in Ecclesia tum Latina tum Græca?*

R. Auct. p. 138 et 139.

166. *Ex quibus rationibus vel factis probatur, legem cœlibatus esse juris ecclesiastici?*

R. Auct. p. 139. Aliud argumentum oritur ex facultate 20 Febr. 1888 locorum Ordinariis concessa, dispensandi super impedimentis quamvis publicis *jure ecclesiastico* dirimentibus, excepto S. Presbyteratus Ordine. Cfr. Tract. de disp. matr. n. 160, de Matr. n. 74.

167. *Quinam et quomodo cœlibatui ecclesiastico adversantur?*

R. Auct. p. 139 et 140.

168. *Proba Ecclesiam a remotissima antiquitate prohibuisse post sacros Ordines : 1. matrimonium inire ; 2. uti matrimonio antea inito.*

R. Auct. p. 140—142.

169. *Proba disciplinam celibatus esse sacro ministerio convenientissimam.*

R. Auct. p. 142 et 143.

Nota ad probationem prioris partis :

In confirmationem rationis secundæ addi potest : Si S. Paulus, *I Cor. VII 5*, summopere suadet, ut laici conjugati ex mutuo consensu ab usu matrimonii abstineant ut vacent orationi, præsertim S. Communioni; quanto magis abstinere debent sacerdotes, qui, ut Ecclesia optat, quotidie Sacrificium Missæ offerunt. Quare Innoc. I post verba in Auct. relata pergit: „Nam si Paulus ad Corinthios scribit, dicens: *Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*, et hoc utique laicis præcipit: multo magis sacerdotes, quibus et orandi et sacrificandi jure officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere.”

170. *Proba legem celibatus juri naturæ non repugnare.*

R. Auct. p. 143 et 144.

Legem naturæ non singulis individuis matrimonium injungere, probat Scavini n. 345 :

1. Quia alioquin omnes et singuli tam masculi quam feminæ, tam pauperes quam divites, tam sani quam infirmi, tam idonei sustinendis matrimonii oneribus quam non idonei, hac lege obstringuntur.

2. Quia sacri celibatus cultores summo semper in honore penes omnes populos habiti sunt et laudibus celebrati. „Communis est opinio, ait De Maistre *Du pape lib. III cap. III*, hominum cujuscumque temporis, loci et religionis, continentiae inesse quiddam cœleste quod hominem exaltat eumque divinitati gratum reddit; ideoque functiones sacerdotales, actus religiosos cæremoniasque sacras vix vel nullatenus con-

gruere cum matrimonii usu etiam legitimo." Quem consensum universalem deinde probat adducendo varias nationes cultas et incultas item imperatores hominesque voluptarios, qui summis honoribus et laudibus cœlibatum extulerunt, ita ut Origines vere dixerit, hanc legem litteris divinis hominum cordibus insculptam esse. Cfr. Rosset *De Sacr. Matr.* n. 382.

3. Quia Christus et apostoli continentiae consilium et exemplum in semetipsis dederunt, atque Patres et Ecclesia virginitatem eximiis encomiis cumularunt. Cfr. Tract. de Matr. p. 77.

171. *Proba legem cœlibatus reipublicæ maxima bona afferre.*

R. Auct. p. 144 et 145.

Obj. 1. Ex cœlibatu sequuntur scandala, quibus per matrimonium via præcluditur.

Resp. Ista scandala non sequuntur ex vitio legis cœlibatus, sed ex vitio hominum; quæ autem per accidens oriuntur mala abunde compensantur bonis quæ ex lege profluunt. Præterea neque matrimonium ejusmodi scandala tollit, ut patet ex horrendis quæ committuntur adulteriis. „Consulimus hisce *orbis curatoribus*, ut eos belle Chrysostomus vocat, ut prius quam ex oculis cleri eruant festucam malorum, quæ cœlibatum propter hominum fragilitatem subinde consequuntur, ad crimina sive propria sive aliorum respiciant, cum fatente ipso *Voltaire* vel tristissimis Ecclesiæ temporibus laici clericis semper pejores fuerint." Ita Hurter *t. III* n. 720. Cfr. Rosset *l. c.* n. 1628.

Obj. 2. Onus cœlibatus gravius est quam ut homini fragili imponatur.

Resp. 1. Nulli invito imponitur; sed Ecclesia ad cœlibatum non obligat nisi eos, qui sponte sua et libere se obtulerunt.

2. Etsi perfecta continentia vires naturales excedat, nulli volenti et cum divina gratia cooperanti gravior est, quum Deus non permittat, ut quis tentetur supra id quod possit. *I Cor.* X 13. Insuper suis electis Deus speciales præparavit

gratias, suosque sacerdotes quotidie satiat vino germinante virgines. Cfr. Scavini *n.* 350, Rosset *l. c. n.* 398.

3. Hæc obiectio a fortiori urgeri potest contra societatem civilem, quæ quandoque invitos, saltem ad tempus, ad cœlibatum cogit; imo injuriosa est omnibus qui in mundo cœlibem vitam ducunt. Cfr. Rosset *l. c. n.* 400.

Obj. 3. Cœlibatus obstat multiplicationi generis humani.

Resp. 1. Salus reipublicæ non consistit in quam maxima hominum turba, sed in horum felicitate, pace, virtute, etc., ad quæ promovenda maxime valent sacerdotes cœlibes. Cfr. *n.* 171.

2. Cœlibatus sacer minime obest multiplicationi hominum; contra religio catholica, quæ per suos sacerdotes cœlibes conjuges rectum usum matrimonii docet, summo opere conducit ad populum augendum. Id quod comparisonem instituendo inter nationes catholicas et acatholicas probant auctores, v. g. De Maistre *l. c.* § 3, De Feller *Catech. phil. n.* 525, Falconi *Le Syllabus pontif. p.* 298 sq. Aliis vero causis imminutio subditorum adscribi debet, præsertim cœlibatui libertinorum, qui jugum honesti matrimonii horrent, ut liberiorius effreni indulgere possint libidini. Hurter *n.* 719.

Verum quum olim increpantibus buccis adversarii cœlibatum vitio vertebant Ecclesiæ, nostris temporibus Sponsæ Christi crimini dant quod matrimonii usum legitimum, ab ipsa natura præscriptum, inculcando et promovendo causa sit nimix hominum frequentix. Quam ut præpediant increduli non abhorrent impudenti ore promulgare et laudibus extollere systema quod vocatur *Malthusianismus*. Vere in hos quadrant verba S. Pauli: „Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, in passionem ignominix.” *Rom. 1.*

APPENDIX II.

De Ordinationibus Anglicanis. n. 172.

Henricus VIII, quamquam anno 1534 in apertum schisma fuit dilapsus, principalia Ecclesiæ catholicæ dogmata retinuit, atque Ordinationes eo regnante peractæ in dubium non vocantur. At sub Eduardo VI (1547—1553) Cranmer aliique prælati, hæresim præsertim calvinisticam amplexi, Ordinale mutarunt ut cum ipsorum doctrina hæretica conveniret. Repudiato tum Sacrificio incruento Missæ tum reali Christi præsentia in Eucharistia, dato consilio in precibus et formis Ordinationum expunxerunt omnia verba quæ potestatem sacrificandi significant, atque ut formam Ordinationis presbyteralis et Consecrationis episcopalis statuerunt hæc sola verba: *Accipe Spiritum Sanctum*. Ordinale hoc editum anno 1550, et revisum eorumque hæresi magis accommodatum iterum excusum est anno 1552, atque per centum annos ut lex religionis Anglicanæ viguit. In nova editione, post tempora Caroli I anno 1662 evulgata, quæque hodie in usu est, addiderunt formæ Ordinationis presbyteralis: *Ad officium et opus presbyteri*, formæ autem Consecrationis episcopalis: *Ad officium et opus Episcopi*. Attamen, Anglia cum S. Sede reconciliata, per paucos annos Rituale hæreticum abolitum fuit, scilicet regnante Maria Tudor (1553—1558); atque Julius III in Angliam misit anno 1554 Reginaldum Polo ut Legatum de latere cum facultatibus extraordinariis et instructionibus specialibus quoad Ordinationes Anglicanas. Regina Elisabeth anno 1558 schisma restauravit complevitque, atque depositis Episcopis catholicis sub finem anni 1559 elegit Parkerium Archiepiscopum Cantuariensem, a quo totus ordo hierarchicus Anglicanus descendit.

Inter motiva ob quæ ad nostra usque tempora Ordinationes Anglicanæ communiter habitæ sunt invalidæ, præcipue allegabatur, quod Parker non fuit legitime consecratus, sive ob defectum formæ, sive ob defectum characteris episcopalis in Barlow ipsius Parkerii consecratore. Vide Auct. p. 126. Attamen Sedes Apostolica, silentio prætermissis hoc aliisque nullitatis motivis et causis, Or-

dinationes tum presbyterorum tum Episcoporum secundum Ordinale Eduardi VI peractas generatim, et quoties casus suo iudicio submittebatur peculiariter, absolute invalidas declaravit ex hoc unico motivo, quod *eis defuit forma essentialis et intentio* conferendi verum Sacerdotium aut Episcopatum in sensu catholico, seu qualia a Christo instituta sunt. Quare quoties quis presbyter aut Episcopus Anglicanus ex schismate et hæresi conversus Sacerdotio dignus iudicabatur, Ordinationes sacræ ei semper ritu catholico absolute collatæ fuere. Quæ omnia, quamquam luculenter constant, Leo Papa XIII, ut paternam suam benevolentiam ergo gentem Anglicanam ostenderet, novo exactoque examini subiecit et evulgavit in litteris *Apostolicæ curæ* 13 Sept. 1896. In quibus litteris: I. Exponit et stabilit factum historicum, Sedem Apostolicam 1. tum sententia generali 2. tum in casibus particularibus Ordinationes istas ab anno 1554 habuisse invalidas ex defectu formæ et intentionis. II. Ostendit, ex verbis Ordinationis et aliis adjunctis Ecclesiæ Anglicanæ, a temporibus Eduardi VI ipsis defuisse et ad nostra usque tempora deesse 1. formam essentialem et 2. intentionem conferendi Sacerdotium et Episcopatum ut a Christo sunt instituta. Denique solemniter declarat, Ordinationes ritu Anglicano peractas, irritas prorsus fuisse et esse, omninoque nullas.

Quæ ut magis pateant, lubet ex litteris citatis quædam ad verbum aut ad sensum referre.

„Quod apud Anglos, aliquanto postquam ab unitatis christianæ centro abcessum est, novus plane ritus Ordinibus sacris conferendis, sub rege Eduardo VI, fuit publice inductus; defecisse ideoque verum Ordinis Sacramentum, quale Christus instituit, simulque hierarchicam successionem, jam tenuit communis sententia, quam non semel Ecclesiæ acta et constans disciplina firmarunt. Attamen recentiore memoria hisque maxime annis invaluit controversia, sacræ Ordinationes ritu Eduardiano peractæ, natura Sacramenti effectoque polleant. . . . Nos maxime voci obsequentes Apostolicæ charitatis, censuimus nihil non experiri quod videretur quoquo modo conducere ad animarum vel avertenda damna vel utilitates fovendas.” Placuit igitur causam hanc cum solertissima disquisitione retractandam committere „viris doctrina et eruditione præstantibus quorum compertæ erant dissimiles in ipsa causa opiniones.”

Ad I. Prius exquisierunt, „quo loco ea (causa) jam esset secundum Apostolicæ Sedis præscriptiones institutamque consuetudinem.”

1. Quocirca in primis perpensa sunt documenta præcipua quibus Decessores Nostri, rogatu reginæ Mariæ, singulares curas ad reconciliationem Ecclesiæ Anglicæ contulerunt. Nam Julius III Cardinalem Reginaldum Polo, natione Anglum, ad id opus destinavit, eique mandata seu facultates extra ordinem normasque agendi tradidit, quas deinde Paulus IV confirmavit et declaravit. Ut ex iis documentis perspicuum est, normæ agendi Legato impertitæ attinebant proprie ad providendum de Ordinibus sacris in Anglia. Quare in litteris Julii III 8 Martii 1554 ad eundem Legatum distincta est „mentio de iis primum qui *rite et legitime promoti*, in suis Ordinibus essent retinendi, tum de iis qui *non promoti ad sacros Ordines* (i. e. initiatos secundum Ordinale Eduardianum), possent, *si digni et idonei reperti fuissent, promoveri*”; item in iis sermo est „de facultatibus pontificiis libere utendis, etiam in eorum bonum quibus munus Consecrationis, *minus rite et non servata forma Ecclesiæ consueta*, impensum fuit.” Hæc apertiora sicut commemorando legationem suadente Cardinali Polo Romam Februario mense 1555 missam. „Tres (legati) viri *admodum insignes et omni virtute præditi* habebant propositum Pontificem de conditione rei religiosæ in eo regno notitia ampliore edocere, ab ipsoque in primis petere ut” acta Legati „haberet rata et confirmaret: ejus rei causa omnia ad Pontificem allata sunt testimonia scripta quæ oportebat, partesque Ordinalis novi proxime ad rem facientes.” Jamvero Paulus IV, testimoniis diligenter per aliquot Cardinales discussis, in litteris 20 Junii 1555, comprobatis rebus a Polo gestis, præscripsit: *qui ad Ordines ecclesiasticos . . . ab alio quam ab Episcopo rite et recte ordinato promoti fuerunt, eosdem Ordines . . . de novo suscipere teneantur*. Episcopi autem *non rite recteque ordinati* erant ii „qui ad Episcopatum, sicut alii ad alios Ordines, promoti essent, *non servata forma Ecclesiæ consueta*, vel non servata *Ecclesiæ forma et intentione*, prout Legatus ipse ad Episcopum Norwicensem scribebat. Hi non alii profecto erant nisi qui promoti secundum novam ritualement formam. Ambigentibus nonnullis quinam revera Episcopi, *rite et recte ordinati*, dici et haberi possent”, Pontifex in litteris 30 Octobris: „Nos, inquit, . . . *declaramus*

eos tantum Episcopos et Archiepiscopos qui non in forma Ecclesiae ordinati et consecrati fuerunt, rite et recte ordinatos dici non posse."

2. „Auctoritates quas excitavimus Julii III et Pauli IV aperte ostendunt initia ejus disciplinae quae tenore constanti, jam tribus amplius saeculis, custodita est, ut Ordinationes ritu Eduardiano, haberentur infectae et nullae; cui disciplinae amplissime suffragantur testimonia multa earundem Ordinationum quae in hac etiam Urbe, saepius absoluteque iteratae sunt ritu catholico. Quoniam vero firmum semper ratumque in Ecclesia mansit, Ordinis Sacramentum nefas esse iterari, fieri nullo pacto poterat ut talem consuetudinem Apostolica Sedes pateretur tacita ac toleraret. Atqui eam non toleravit solum, sed probavit etiam et sanxit ipsa, quotiescumque in eadem re peculiare aliquod factum incidit judicandum." Duo deinde ejusmodi facta Pontifex in medium profert, quorum alterum est anni 1704 Joannis Clementis Gordon, secundum Rituale Eduardianum Ordines adepti. „Tametsi tum ipse Gordon, tum aliqui consultores inter causas *nullitatis* etiam adduxissent illam prout putabatur Ordinationem Parkerii, in sententia tamen ferenda omnino seposita est ea causa, neque alia ratio est reputata nisi *defectus formae et intentionis*." Atque Clemens XI „17 April. 1704 decrevit: Joannes Clemens Gordon *ex integro et absolute* ordinetur ad omnes Ordines etiam sacros et praecipue Presbyteratus. Refert considerare, eandem Pontificis sententiam spectare universe ad omnes Anglicanorum Ordinationes. Licet enim factum attigerit peculiare, non tamen ex peculiari quapiam ratione profecta est, verum ex *vitio formae*, quo quidem vitio Ordinationes illae aequae afficiuntur omnes: adeo ut, quoties deinceps in re simili decernendum fuit, toties idem Clementis XI communicatum sit decretum."

Ad II. „Quae quum ita sint, non videt nemo controversiam . . . Apostolicae Sedis judicio definitam multo antea fuisse. . . . Quoniam vero nihil Nobis antiquius optatiusque est quam ut . . . maxima possimus indulgentia et caritate prodesse, ideo jussimus in Ordinale Anglicanum . . . rursus quam studiosissime inquiri."

1. *Forma* autem Ordinationis presbyteralis et Consecrationis episcopalis *est essentialiter corrupta*, praecipue eo quod nullo modo significatur conferri potestatem offerendi verum Sacrificium, aut Episcopo dari potestatem constituendi sacerdotes sacrificantes. Quia

vero potestas consecrandi et offerendi corpus et sanguinem Christi est prærogativa sublimissima et characteristic maxime essentialis Sacerdotii (item Episcopatus, quod est summum Sacerdotium), sequitur ut qui potestatem sacrificandi non accepit, non sit sacerdos. „Jamvero, ait Leo XIII, verba quæ ad proximam usque ætatem habentur passim ab Anglicanis tanquam forma propria Ordinationis presbyteralis, videlicet, *Accipe Spiritum Sanctum*, minime sane significant definite Ordinem Sacerdotii vel ejus gratiam et potestatem, quæ præcipue est potestas *consecrandi et offerendi verum corpus et sanguinem Domini*, eo Sacrificio, quod non est *nuda commemoratio Sacrificii, in Cruce peracti* . . . De Consecratione episcopali similiter est. . . . Sane, nihil huc attinet explorare, utrum Episcopatus complementum sit Sacerdotii, an Ordo ab illo distinctus: aut collatus, ut aiunt, *per saltum*, scilicet homini non sacerdoti, utrum effectum habeat necne. At ipse procul dubio, ex institutione Christi, ad Sacramentum Ordinis verissime pertinet, atque est præcellenti gradu Sacerdotium . . . Inde fit ut, quoniam Sacramentum Ordinis verumque Christi Sacerdotium a ritu Anglicano penitus extrusum est, atque adeo in Consecratione episcopali ejusdem ritu nullo modo Sacerdotium confertur, nullo item modo Episcopatus vere ac jure possit conferri: eoque id magis quia in primis Episcopatus muniis illud scilicet est, ministros ordinandi in sanctam Eucharistiam et Sacrificium.”

Potestas consecrandi et offerendi corpus Christi non solum nullo modo significatur in forma essentiali, sed neque in toto Ordinationis ritu ullo verbo, signo vel cæremonia indicatur. Imo quia repudiabant Christi realem præsentiam in Eucharistia et Sacrificium incruentum, omnia quæ potestatem sacrificandi significabant dato consilio rejecerunt. „Nequidquam, ait Pontifex, auxilium causæ novissime arcessitum est ab aliis ejusdem Ordinalis precibus. Nam de ipsis consulto detractum est quidquid in ritu catholico dignitatem et officia Sacerdotii perspicue designat. Non ea igitur forma esse apta et sufficiens Sacramento potest, quæ id nempe reticet quod deberet proprium significare . . . Toto Ordinali non modo nulla est aperta mentio Sacrificii, consecrationis, Sacerdotii, potestatisque consecrandi et Sacrificii offerendi; sed immo omnia hujusmodi rerum vestigia, quæ suæ superessent in precationibus ritus catholici non plane rejectis, sublata et deleta sunt de industria.”

Anno 1662 quidam conati sunt admittere aliquid Sacrificii et Sacerdotii, additis deinde formæ verbis *Presbyteri* et *Episcopi*. Sed frustra, quum hierarchia apud eos jam extincta, potestas ordinandi jam nulla esset. Præterea quamvis ex hac adiectione forma reddatur ambigua et per se in sensu catholico forte intelligi possit, in Ecclesia Anglicana cum sensum habere non poterat, quia rejecerunt sensu catholico Sacerdotium et Episcopatum. Quare Pontifex: „Forma aucta quidem est postea iis verbis, *ad officium et opus Presbyteri*; sed hoc potius convincit, Anglicanos vidisse ipsos primam eam formam fuisse mancā neque idoneam rei. Eadem vero adiectio, si forte quidem legitimam significationem apponere formæ posset, serius est inducta, elapso jam sæculo post receptum Ordinale Eduardianum; quum propterea, hierarchia extincta, potestas ordinandi jam nulla esset. . . . De Consecratione episcopali similiter est. Nam formulæ *Accipe Spiritum Sanctum*, non modo serius adnexa sunt verba *ad officium et opus Episcopi*, sed etiam de iisdem judicandum aliter est quam in ritu catholico. . . . Si quæ verba, in Ordinali Anglicano ut nunc est, porrigant se in ambiguum, ea tamen sumere sensum eundem nequeunt quem habent in ritu catholico. Nam semel novato ritu, quo negetur vel adulteretur Sacramentum Ordinis, et a quo quævis notio repudiata sit consecrationis et Sacrificii, jam minime constat formula, *Accipe Spiritum Sanctum*, minimeque constant verba illa, *ad officium et opus Presbyteri* vel *Episcopi* ac similia quæ restant nomina sine re quam instituit Christus.”

„Neque rei profeit quidquam advocasse præfationis precem, *Omnipotens Deus*; quum pariter diminuta sit verbis quæ *summum Sacerdotium* declarent.” Etiam si hæc verba postea addita sint, nihil proceditur, quum etiam hic valet argumentum de quo supra.

2. *Deest intentio*. Si ordinantes et consecrantes errorem circa realem Christi præsentiam et Sacrificium habent ut objectum suæ fidei atque forma, secundum hanc hæresim consulto mutata, utuntur, habere nequeunt intentionem conferendi potestatem corpus et sanguinem Christi consecrandi ac offerendi, seu constituendi vero sensu sacerdotes et Episcopos; sed habent intentionem Sacramento repugnantem, constituendi nempe ministros sensu Calvinistico. „Cum hoc igitur, prosequitur Pontifex, intimo *formæ defectu* conjunctus est *defectus intentionis*. . . . Si ritus (catholicus) immutetur, eo ma-

nifesto consilio ut alius inducatur ab Ecclesia non receptus, utque id repellatur quod facit Ecclesia et quod ex institutione Christi ad naturam attinet Sacramenti, tunc palam est, non solum necessariam Sacramento intentionem deesse, sed intentionem immo haberi Sacramento adversam et repugnantem.”

„Omnibus Pontificum Decessorum in hac ipsa causa decretis usquequaque assentientes, eaque plenissime confirmantes ac veluti renovantes auctoritate Nostra, motu proprio certa scientia, pronunciamus et declaramus, Ordinationes ritu Anglicano actas, irritas prorsus fuisse et esse, omninoque nullas.”

Obj. Anglicani contendunt suos auctores voluisse Ecclesiam Christi reducere ad primævam simplicitatem, redintegrando primævam Sacramentorum formam; ideoque intendisse exacte facere quod Christus instituit. Sufficit autem ad Sacramenti validitatem, ut minister velit quod vult vera Christi Ecclesia, quamvis ignoret quænam ista sit, aut erret circa effectus Sacramenti. Ergo etc. Cfr. *Tract. de Sacram. in gen. n. 96 et 97.*

Resp. 1. Quia quodcumque signum potestatis sacrificandi in toto ritu Ordinationis fuit eliminatum, et scientibus omnibus Ecclesie membris eliminatum mansit, forma laborat vicio essentiali, quod intentio utcumque bona supplere non potest. Cfr. *ibid. n. 23, Billuart De Sacram. Ord. diss. III art. II App.*

2. Ipsa intentio non fuit sufficiens. Licet error speculativus circa effectus Sacramenti illud per se non reddat invalidum; irritum tamen erit defectu intentionis, si error practicus ordinantis manifestatur per actum quo effectus aliquis Sacramenti formaliter excluditur. Cfr. *ibid. n. 97, Franzelin De Sacram. in gen. thes. 17 p. 231.* In Ordinationibus autem Anglicanis voluntate prædominante excluditur intentio ordinandi sacerdotem qui offerat Sacrificium corporis et sanguinis Domini, a. v. excluditur positive elementum essentialiale Sacerdotii, quia consulto totum ritum Ordinationis, ut suo errori esset conveniens, mutarunt. Imo, ut narrat Cardinalis Vaughan, sunt qui expressis verbis ordinandis declarant, se ipsis nolle conferre potestatem sacrificandi. Cfr. *Études religieuses t. 64.*

Patet, frustra Episcopum Anglicanum nostra ætate ritu catholico ex intentione constituendi verum Christi sacerdotem Ordinationes conferre; nam ex tribus jam sæculis vera hierarchia religioni Anglicanæ deest.

INDEX.

Tractatus de Sacramentis in genere. p. 3—63.

Proœmium. De hujus tractatus momento (*n.* I) et de argumentis ad probandas veritates circa Sacramenta (*n.* III) *p.* 3—5.

CAPUT I. **De natura Sacramenti.** De nomine (*n.* 1), divisione (*n.* 2), definitione (*n.* 3), re sacra quæ significatur (*n.* 4), de definitionibus hæreticorum (*n.* 5), de signo (*n.* 6); quibus Sacramenta perficiuntur (*n.* 8) *p.* 6—9.

CAPUT II. **De materia et forma** (*n.* 9—30).

ART. I. De earum *natura* (*n.* 9, 10); quare ita vocantur (*n.* 11); de earum simultate (*n.* 12, 13); in quantum sunt a Christo determinatæ (*n.* 14). De *divisione* materiæ (*n.* 15, 16) et formæ (*n.* 17). De forma promissoria, concionatoria et consecratoria (*n.* 18, 19) *p.* 10—14.

ART. II. De *mutatione materiæ et formæ.* De mutatione essentiali et accidentali; quantum inde peccatum (*n.* 20—23 et 29); de usu materiæ et formæ dubiæ illicito et licito (*n.* 24—28); de repetitione formæ aut totius Sacramenti (*n.* 30) *p.* 14—18.

CAPUT III. **De necessitate et causalitate.** Quare cum homine congruunt (*n.* 31); de eorum necessitate et existentia in diversis hominum statibus (*n.* 32 et 33). Causant gratiam ex opere operato: quid hoc significatur (*n.* 34, 35, 38, 39); continent gratiam (*n.* 36); errores (*n.* 37); causantne gratiam moraliter an physice (*n.* 40). In quantum requiritur dispositio suscipientis (*n.* 35) *p.* 19, 20.

CAPUT IV. **De effectibus** (*n.* 41—66).

ART. I. De *gratia.* De gratiis communibus (*n.* 41); de gratia sanctificante prima et secunda (*n.* 42—44), unicuique Sacramento propria (*n.* 45), inæquali (*n.* 46—49); de voto Sacramenti (*n.* 50). De effectibus

Sacramentorum V. L. (n. 51, 52) p. 21—25.

ART. II. *De charactere* (n. 53—57) p. 25 et 26.

ART. III. *De tempore quo Sacramenta effectus producant* (n. 58—60); *de fictione seu obicis positione* (n. 61—64); *de reviviscentia* (n. 65, 66) p. 26—28.

CAPUT V. **De causa et ministro** (n. 67—108).

ART. I. *De causa effectuum* (n. 67); *de auctore Sacramentorum* (n. 68—70) p. 29 et 30.

ART. II. *De ministro*: principali et secundo, ordinario et extraordinario, solemnitate et necessitate (n. 71—75) p. 31 et 32.

§ 1. *De ministri fide et probitate* quoad valorem et effectus Sacramentorum (n. 76—80); de peccato indigne administrantis Sacramenta aut sacras functiones peragentis (n. 81—86); de ministro sibi conscio peccati mortalis (n. 87, 88); de petitione Sacramentorum a ministro malo (n. 89—90) p. 32—37.

§ 2. *De intentione ministri* ex parte objecti et subiecti (n. 91—94, 96—98), et ejus *attentione* (n. 95), de *intentione conditionata* (n. 99—102) p. 37—42.

§ 3. *De cura ministri ut Sacramenta dignis administrantur* (n. 103—107); *de simulatione* seu *fictione* Sacramenti (n. 108) p. 42—44.

CAPUT VI. **De Sacramentorum subjecto**: de ejus capacitate (n. 109), intentione (n. 110, 111) et dispositione (n. 112); de semi-amentibus (n. 113) p. 45—47.

CAPUT VII. **De numero et ordine Sacramentorum** (n. 114—118) p. 48 et 49.

CAPUT VIII. **De caeremoniis Sacramentorum**. Quid sunt (n. 119); errores (n. 120); potestas Ecclesiae eas instituendi (n. 121); earum utilitas et obligatio (n. 122, 123); de lingua latina et cantu (n. 124); de Rituali Romano ejusque Supplemento (n. 125—127); de vestibus sacris (n. 128); de perceptione stipendii, etc. (n. 129—131) p. 50—56.

Appendix. **De Sacramentalibus**. Quid (n. 132); quænam sunt (n. 133); eorum effectus (n. 134); *de benedictionibus*: quænam distinguuntur (n. 135, 136); quænam eas impertire possunt (n. 137, 138), sub quibus ritibus et formulis (n. 139); de exorcismis (n. 141—147) p. 56—63.

Tractatus de Sacramento Baptismi. p. 64—129.

- Proœmium.* Quare Baptismus est primum Sacramentum (n. I). Summa doctrinæ ex Conc. Flor. et Trid. (n. III) p. 64.
- CAPUT I. **De Baptismi nomine, figuris, notione et institutione** (n. 1—5) p. 65 et 66.
- CAPUT II. **De materia.** Errores (n. 6); de materia remota (n. 7—10), proxima (n. 11): qualis ablutio, quotuplex et quomodo facienda (n. 12—17) p. 67—70.
- CAPUT III. **De forma.** Errores (n. 18); de forma legitima Latinorum et Græcorum (n. 19); de formæ essentialibus (n. 20, 21); de Baptismo in nomine Christi (n. 22) p. 71—73.
- CAPUT IV. **De ministro.** Errores (n. 24); de ministro ordinario, extraordinario et necessitatis (n. 25—30, 34); de ordine inter ministros (n. 31); de obstetricantibus (n. 32, 33); de pluralitate ministri (n. 35) p. 74—78.
- CAPUT V. **De triplici Baptismo** (n. 36, 37): quid efficiunt Baptismus flaminis et sanguinis (n. 38); quænam ad eos requiruntur (n. 39); tres Baptismi inter se comparantur (n. 40) p. 79 et 80.
- CAPUT VI. **De necessitate Baptismi.** Errores (n. 41); in quantum est necessarius ad salutem (n. 42—44); objectiones præcipue quoad infantes (n. 44); absonæ opiniones (n. 45); de necessitate Baptismi ad alia Sacramenta suscipienda (n. 46) p. 81—83.
- CAPUT VII. **De subjecto** (n. 47—73).
- ART. I. *De Baptismo parvulorum.* Errores (n. 48); infantes sunt capaces, expedit eos baptizare (n. 49); postea tenentur ad promissiones in Baptismo factas, de iis interrogandi non sunt (n. 50); licetne baptizare pueros minores invitis parentibus (n. 51); item infantes invitis vel insciis parentibus hæreticis aut infidelibus, item ultro ab iis oblatos (n. 52—55) p. 84—89. Validusne et licitus est Baptismus in utero materno (n. 56, 57). *Sectio cæsarea:* quid (n. 58); estne licita et obligatoria in matre viva (n. 59), item in matre mortua et cui (n. 60); quis modus aptissimus (n. 60) p. 89—94. *Abortus:* quid; estne licitus (n. 61); de Baptismo fœtus abortivi (n. 62, 63);

quænam practice notanda (n. 64). *De monstris* (n. 65, 66). De Baptismo *quantocius* infantibus *ministrando* (n. 67) p. 94—99.

ART. II. *De Baptismo adultorum*. De dispositione ad validam et fructuosam susceptionem (n. 68, 69); de confessione immediate ante aut post Baptismum (n. 70); de tempore susceptionis (n. 71). Quænam parochia attendenda, præcipue quoad hæreticos (n. 72). Suntne tunc alia Sacramenta illico administranda (n. 73) p. 99—101.

CAPUT VIII. **De effectibus**. Errores (n. 74); effectus quoad peccata eorumque pœnas et justificationem (n. 75—78). De Baptismo cum obice suscepto et de ejus reviviscentia (n. 79—81) p. 102—104.

CAPUT IX. **De iteratione Baptismi**. Non licet sine prudenti dubio de valore prioris (n. 82); peccatum et pœna ob illegitimam iterationem (n. 83). *De rebaptizatione conditionata*: quandonam licita, imo obligatoria (n. 84); quale dubium sufficit et requiritur (n. 85); de investigatione circa valorem prioris Baptismi (n. 86—87); quid judicandum de testimonio unius (n. 88, 89). De Baptismo *expositorum* (n. 90) et *hæreticorum conversorum* (n. 91, 92) p. 105—113.

CAPUT X. **De adjunctis Baptismi** (n. 93—113).

ART. I. *De loco* administrationis (n. 93); *de fonte baptismali*: quinam eum habere possunt, ubi collocandus, quo modo servandus, quandonam et quo ritu benedicendus (n. 94). *De sacris oleis* adhibendis, renovandis, decenter custodiendis (n. 95, 96) p. 114—118.

ART. II. *De cæremoniis*. Non sunt novæ neque superstitiosæ (n. 97); adhibendæ in solemnî Baptismo sub gravi peccato (n. 98); quid si plures simul baptizantur (n. 99). *De suppletionem cæremoniarum* (n. 100); de earum *divisione* (n. 101); *de votis baptismalibus* (n. 102) p. 118—122.

ART. III. *De patrinis*: quare et in quo Baptismo adhibendi; quot (n. 103); quinam sunt effectus susceptionis (n. 104); de requisitis ad validam susceptionem (n. 105); de susceptione per procuratorem (n. 106), in suppletionem cæremoniarum, in Baptismo conditionato (n. 107); quinam excluduntur (n. 108); quid de sa-

cerdotibus (n. 109); quænam practice ministro attendenda (n. 110) p. 122—126.

ART. IV. *De registro baptismali* (n. 112 et 113) p. 126 et 127.

Appendix. De purificatione puerperarum: estne præscripta (n. 114); quibus prohibetur (n. 115, 116); quo tempore facienda (n. 117) p. 127—129.

Tractatus de Sacramento Confirmationis. p. 130—148.

Proœmium. Quare excipit tract. de Baptismo (n. 1). Summa doctrinæ ex Conc. Flor. et Trid. (n. III) p. 130.

CAPUT I. **De natura et existentia.** Nomina et definitio (n. 1); errores (n. 2); est verum Sacramentum (n. 3, 4); institutum immediate a Christo, qui probabilius materiam et formam in specie determinavit (n. 5, 6) p. 131 et 132.

CAPUT II. **De materia** remota (n. 7) et proxima (n. 8); observanda de prima manuum impositione (n. 9) et de chrismatione (n. 10). **De forma** (n. 11) p. 133—135.

CAPUT III. **De ministro et subjecto** (n. 12—19).

ART. I. *De ministro.* Errores (n. 12); Episcopus est minister ordinarius (n. 13), sacerdos ex delegatione Papæ extraordinarius (n. 14). Observanda quoad Confirmationem in aliena Diœcesi, item alienorum subditorum, quoad locum decentem et jejuniū (n. 15) p. 136—139.

ART. II. *De subjecto.* Quisnam est, in qua ætate suscipienda, num etiam moribundis (n. 16); requisita animæ ad susceptionem validam (n. 17) et fructuosam (n. 18); quænam inde statuta jure particulari (n. 18); dispositiones corporis (n. 19) p. 139—141.

CAPUT IV. **De effectibus:** quinam sunt (n. 20); quid in dubio num jam suscepta sit (n. 21); de reviviscentia (n. 22). **De necessitate:** de præcepto suscipiendi; quosnam et quandonam obligat (n. 23, 24); quid inde quoad Episcopum, catechistam et confessarium (n. 25) p. 142—144.

CAPUT V. **De adjunctis.** *De patrinis:* quo jure, cum quo effectu, quot adhibentur; quinam excluduntur (n. 26). *Parochorum officia* quando suis subditis Confirmatio administratur (n. 27) p. 145—148.

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ, p. 149—245.

Proœmium. Quare Eucharistia cæteris mysteriis præstat (n. I). Cum summa reverentia et humilitate ad studium hujus mysterii accedendum (n. II). Summa doctrinæ ex Conc. Flor. et Trid. (n. IV) p. 149, 150.

CAPUT I. De Eucharistiæ nominibus: quare plura (n. 1); quænam nomina et eorum ratio (n. 2). **De figuris** (n. 3). **De existentia** (n. 4). **De natura:** definitio, differentia ab aliis Sacramentis (n. 5); *de re permanente:* quid, quomodo probatur (n. 6); *Eucharistia in facto esse:* quæ ejus essentia, materia et forma; de adoratione specierum (n. 7); de Eucharistiæ *unitate* specifica et *pluralitate* numerica (n. 8). **De institutione:** sub quo ordine actionum, in quem finem, quandonomam, quo hebdomadis die, num in pane azymo peracta est (n. 9) p. 151—156.

CAPUT II. De materia et forma Euch. in fieri (n. 10—24).

ART. I. De materia: quænam est, quare hæc fuit electa, quid de materia dubia (n. 10); de materiæ *præsentia:* qualis requiritur ad valorem, item ad liceitatem (n. 11); de materiæ *quantitate* et *determinatione* per intentionem celebrantis; quænam corollaria (n. 12); de consecratione unius materiæ sine alia: potestne valida et licita esse (n. 13). De *pane* adhibendo: errores; qualis requiritur ad valorem, ex quo frumento et quo modo confectus; quid faciendum sacerdoti, qui in sumptione deprehendit panem esse invalidum (n. 14); quales debent esse hostiæ ad liceitatem (n. 15); de pane azymo et fermentato (n. 16), estne alteruter adhibendus ad valorem aut ad liceitatem (n. 17). De *vino* adhibendo: errores; sufficit quodcumque vinum de vite; quid judicandum de musto, de vino aqua mixto, ex uvis passis, acescente, cui immixtus est spiritus vini, arte facto, congelato; quid faciendum sacerdoti, qui in sumptione deprehendit esse aquam (n. 18). De *aqua vino miscenda:* errores, præcepta antiquitus ab Ecclesia, in parva quantitate; quid fit de ista aqua (n. 19) p. 157—164.

ART. II. *De forma.* Errores (n. 20); quænam est forma; quid iudicandum de precibus ante et post consecrationem; forma assertive proferenda; Christus ista usus est (n. 21); quomodo forma pronuntianda; quid in dubio num prolata sit (n. 22). De forma consecrationis *panis*: verba essentialia, eorum explicatio (n. 23). De forma consecrationis *vini*: verba essentialia; quid de reliquis verbis; verborum explicatio (n. 24) p. 165—167.

CAPUT III. **De reali Christi præsentia in Euch.** (n. 25—53).

ART. I. *De reali præsentia in se.* Dogma a Trid. propositum (n. 25); errores (n. 26); fontes ex quibus dogma probatur (n. 27). Quo sensu Protestantes et Catholici Joa. VI intelligunt (n. 28); ex hoc capite dogma probatur (n. 29). Verba institutionis (n. 30); ex his dogma probatur (n. 31). Traditio dogma evincit (n. 32). Observanda quoad objectiones ex scriptis SS. Patrum (n. 33) p. 168—179.

ART. II. *De modo quo Christus præsens fit et permanet.* Errores (n. 34); *transsubstantiatio*: quid (n. 35), ex parte termini a quo et ad quem (n. 36); probatur Christum per eam præsentem esse (n. 37); objectiones; usus vocis *transsubstantiationis* (n. 38); doctrina Pistoriensium proscripta (n. 39). De Eucharistiæ *cultu*, *custodia* et *delatione* ad infirmos (n. 40, 41). *Species* seu *accidentia*: quid, earum natura, subiectum cui inhærent, quid agere aut pati possunt; quare Christus sub istis præsens esse vult (n. 42). Christus *integer præsens est* sub utraque specie per concomitantiam, item sub singulis partibus tum post tum ante separationem; non est tamen pluries ante divisionem (n. 43). Christus præsens est cum sua *quantitate interna ad modum substantiæ*; non potest pati ab agentibus naturalibus, neque habet naturaliter usum sensuum externorum, attamen anima habet omnes scientias, item perceptiones (n. 44). Quamnam *curam* sacerdotes habere debent de speciebus consecratis earumque partibus (n. 45). *Quamdiu* Christus præsens manet; quandonam species existere desinunt (n. 46). *De apparitionibus* sanguinis in Eucharistia (n. 47). Manetne Christus præsens si

speciei vini *alius liquor affunditur* (n. 48) p. 179—190.

ART. III. *De concordia rationis cum Eucharistia*. Ratio non potest demonstrare, illam continere repugnantiam (n. 49); sed potest probare eam fide divina credi debere, ac dogma illustrare et defendere (n. 50). *De quantitate corporis interna et externa*, item de organizatione et figura (n. 51). *De diversa præsentia*: qualis est præsentia Christi in Eucharistia (n. 52). Solvuntur objectiones (n. 53) p. 190—197.

CAPUT IV. **De ministro consecrationis**: errores; minister est solus sacerdos; possuntne plures eandem materiam consecrare (n. 54). **De ministro distributionis**: quis ordinarius, quis extraordinarius (n. 55). Qualis *consensus parochi* requiritur ut liceat Eucharistiam administrare; quid observandum de distributione in ecclesiis Regularium in quindena paschali (n. 56) p. 198—200.

CAPUT V. **De subjecto** (n. 57—86).

ART. I. *De dispositionibus subjecti*. Quales requiruntur (n. 57); error Lutheri, quid contra eum edixit Conc. Trid. (n. 58). *De præcepto confitendi* imposito ei, qui sibi conscius est peccati mortalis: obligatne per se; quid Trid. declaravit (n. 59); quanta et qualis obligatio; quisnam certo sibi conscius est; num is, qui dubitat num peccatum mortale sit commissum, aut per confessionem remissum; num is, cujus peccatum indirecte est remissum; quænam practica (n. 60). Post peccatum mortale per solam contritionem perfectam remissum licet communicare, si deest copia confessarii et adest sufficiens necessitas (n. 61). Quid faciendum sacerdoti, qui ita celebravit (n. 62). *Jejunium naturale*: quid, qua lege et ob quos fines præscriptum, in quantum obligat, quandonam frangitur (n. 63). Quid de usu tabaci (n. 64). In quibus casibus licet communicare non jejunis; de Communionem quæ administratur in eodem mortis periculo pluries per modum Viatici, item ægrotanti qui non valet observare jejunium (n. 65, 66). Quid si quis dubitat num sit jejunus (n. 67). *De munditie et compositione corporis* (n. 68). *De pollutione, actu conjugali et de peccato mortali proxime*

commisso, sed *remisso* (n. 69) p. 201—209.

ART. II. *De peccato indigne Communionis*. Quis indigne communicat, quale et quantum peccatum committit (n. 70); quantum est peccatum communicare cum peccato veniali actuali aut habituali, sine reverentia aut debita instructione (n. 71). *Communio neganda est*: peccatori occulto occulte petenti, peccatori publico sive occulte sive publice petenti (n. 72, 73). Quis censetur peccator publicus ordinarius, quis extraordinarius sive infamis, quamdiu ipsis Communio est neganda (n. 74); quinam numerantur inter infames (n. 75); quænam quoad negationem observanda ut evitentur difficultates (n. 76); quænam notanda circa peccatorem publicum in articulo mortis (n. 77) p. 209—213.

ART. III. *De prima Communionem puerorum*: potestne dari ante usum rationis; quænam generatim in pueris requiruntur (n. 78); de requisita ætate (n. 79) et instructione (n. 80); jure nostro eorum examen et Communionis distributio per se pertinet ad parochum (n. 81); notanda quoad determinationem ætatis qua admittantur (n. 82, 83); de præparatione ad et cura post primam Communionem pueris adhibenda (n. 84); de prima Communionem *puerorum moribundorum* (n. 85). Estne Communio danda *amentibus, mente debilibus et extremo supplicio afficiendis* (n. 86) p. 213—221.

CAPUT VI. **De effectibus Eucharistiæ**. Error Lutheri et contraria doctrina Tridⁱ. (n. 87); sex effectus (n. 88 et 89); quo momento Communionis gratia sanctificans confertur (n. 90); potestne sumptio Communionis aliis prodesse (n. 91); in quantum effectus impedit peccatum mortale, veniale, aut defectus devotionis (n. 92). *De triplici modo communicandi* (n. 93) p. 222—224.

CAPUT VII. **De tempore Communionis**. Quibus diebus et quibus horis distribuitur (n. 94); de distributione intra, item immediate ante aut post Missam (n. 95). Quare per se non licet pluries eodem die communicare; quandonam tamen licitum est (n. 96); de tribus Mis-

sis in Nativitate Domini (*n.* 97); de binatione die Dominica vel festiva (*n.* 98); quid si quis mane communicavit et eodem die incidit in periculum mortis (*n.* 99). **De frequenti Communione:** quid historice notandum (*n.* 100); de ejus utilitate (*n.* 101); quomodo sacerdotes eam promovere debent (*n.* 102); quibus frequenter communicare licet (*n.* 103); quibusnam confessarius permittere aut suadere potest Communionem menstruam, hebdomadariam, frequentem, quotidianam (*n.* 104); quid confessario attendendum ut hac de re rectum ferat judicium; quid speciatim quoad Religiosas (*n.* 105); quid de quotidiana celebratione Missæ (*n.* 106) *p.* 225—235.

CAPUT VIII. De necessitate Communionis: errores; non est necessaria necessitate medii; quodam sensu tamen in voto est necessaria; item moraliter est necessaria ad perseverandum (*n.* 107) *p.* 236.

ART. I. De præcepto divino. Est præceptum grave obligans omnes adultos (*n.* 108); quandonam obligat per se, quandonam per accidens (*n.* 109). Error *Calixtinorum* (*n.* 110); disciplina Ecclesiæ quoad Communionem sub utraque specie; non existit præceptum divinum (*n.* 111, 112); Ecclesia ex validis rationibus usum calicis laicis subtrahit, in quibusdam tamen casibus concedit (*n.* 113); de gratia Communionis sub utraque specie (*n.* 114) *p.* 236, 237.

ART. II. De præcepto ecclesiastico: quid edicit Conc. Lat. IV, Trid. et Prov.; quinam hoc tenentur (*n.* 115); quo tempore adimpleri debet (*n.* 116); quænam præceptum continet (*n.* 117); quomodo annus computandus; quid de eo, qui tempore paschali non communicavit, aut qui impedimentum prævidet (*n.* 118); a quo Communio paschalis recipi debet (*n.* 119), ubi (*n.* 120); quinam eximuntur a receptione in ecclesia parochiali (*n.* 121); de licentia dilationis (*n.* 122); de pœnis contra negligentes (*n.* 123); satisfite præcepto per Communionem sacrilegam (*n.* 124) *p.* 237—241.

ART. III. De Communionem infirmorum. Quibus competit eam deferre (*n.* 125); quoties administranda (*n.* 126),

etiam in mortis periculo (*n.* 127). In quo mortis periculo obligatoria aut licita est (*n.* 128); quoties et sub qua formula Viaticum eidem infirmo administrari debet aut potest (*n.* 129, 132); in quo loco (*n.* 130); cautelæ contra morbum contagiosum (*n.* 131); quid si ægrotus ariditate oris laborat (*n.* 133), aut vomitu, singultu vel tussi (*n.* 134); quid si ægrotus S. Hostiam evomit (*n.* 135) aut suscipere nequit (*n.* 136). Quænam attendenda quoad Communionem infirmorum (*n.* 137) *p.* 241—245.

Tractatus de Sacrificio Missæ. *p.* 246—328.

Proœmium. Quare iste tractatus consideratur ut altera pars tractatus Eucharistiæ (*n.* I). Summa doctrinæ ex Conc. Trid. (*n.* III) *p.* 246.

CAPUT I. **De sacrificii notione.** Quid sacrificium sensu improprio et proprio (*n.* 1); hujus definitio ejusque explicatio (*n.* 2); quare requiritur rei oblatæ destructio (*n.* 3); estne sacrificium de jure naturæ (*n.* 4). **Divisio** (*n.* 5) *p.* 247, 248.

CAPUT II. **De Sacrificii Missæ existentia et essentia.** Ejus natura ex verbis Trid. (*n.* 6); definitio; nomen Missæ et alia nomina (*n.* 7); errores (*n.* 8); probatur in Missa offerri sacrificium proprio sensu (*n.* 9, 10); Sacrif. Missæ simul est relativum et commemorativum Sacrif. crucis (*n.* 11). **De essentia:** disputatio circa essentiam non attingit ipsam veritatem Sacrif. Missæ (*n.* 12); quænam est hostia; quid dicendum de speciebus panis et vini, de ipso pane et vino (*n.* 13); actiones Sacrif. Missæ distinguuntur; quid requiritur ut actio sit sacrificativa; de quibus actionibus disputatum est, num ad essentiam pertineant (*n.* 14); probatur, eam consistere in sola consecratione utriusque speciei, communionem vero sacerdotis esse partem integrantem (*n.* 15). Error Anglicanorum et Courayer (*n.* 16), Lutheranorum et Synodi Pistoriensis (*n.* 17) *p.* 249—258.

CAPUT III. **De ministro Sacrificii Missæ:** error Jansenistarum (*n.* 18); quis est minister principalis, quis secundarius (*n.* 19); quo sensu fideles id offerre di-

euntur (n. 20) p. 259.

CAPUT IV. Sacrificii Missæ finis. Quotuplex (n. 21); qua ratione est propitiatorium et impetratorium (n. 22); nullam injuriam infert Sacrif. crucis (n. 23); celebrans fines explicite intendere non debet (n. 24). **Effectus:** quinam sunt (n. 25); quo modo et quo tempore efficiuntur (n. 26, 27); quid efficit major dispositio sacerdotis (n. 28). **Fructus:** quid, quotuplex, cui obvenit (n. 29). *Applicatio fructus:* quid; estne necessaria ut obtineatur fructus specialissimus aut generalis (n. 30). *De applicatione fructus specialis:* error Synodi Pistoriensis ejusque refutatio (n. 31); debet fieri personis determinatis, non autem notis; quandonam; quid si applicata est nemini aut incapaci (n. 32); qualis intentio ad applicationem requiritur (n. 33); casus de anticipata applicatione (n. 34). *Valor differt a fructu;* quantus est uterque (n. 35—37) p. 260—266.

CAPUT V. De subjectis pro quibus offerri potest. Pro quibus licite offertur (n. 38); speciatim pro quibus *vivis* (n. 39); offerri nequit pro damnatis (n. 40), neque pro sanctis, quidem in eorum honorem (n. 41); offerri licet pro *defunctis* in purgatorio; cum quo effectu (n. 42); licetne pro defunctis sine Baptismo, hæreticis et schismaticis, excommunicatis, publicis peccatoribus (n. 43). **Differentia** ejus ab aliis Sacrificiis et a Sacramento Eucharistiæ (n. 44). **Stipendium.** Quid, ejus origo, licitum est, obligatio ex ejus acceptione (n. 45); quodnam est legitimum; licetne pacisci de stipendio, legitimo majus exigere aut accipere, pro legitimo minori celebrare (n. 46); licetne stipendio accepto Missæ celebrationem alteri committere, etiam retenta parte stipendii; item permutare obligationem celebrandi, retento stipendio inæquali (n. 47). De obligatione celebrandi ex stipendio et aliis causis; duplici obligationi satisfieri nequit per unam Missam (n. 48). De mutatione pecuniæ stipendii cum libris, mercibus, etc. (n. 49). *De tempore celebrationis ob stipendium* (n. 50), de congestionem stipendiorum, de dilatione celebrandi modica (n. 51, 52). Licetne de stipendiis aliquid

detrahare in commodum ecclesiae (n. 53). Quid *Missæ manuales*, quid *perpetuae* seu *fundatæ* (n. 54). De *stipendio in casu binationis* (n. 55). De obligatione servandi *Missæ qualitatem* (n. 56). Quenam ex jure particulari observanda quoad stipendia (n. 57) p. 267—281.

CAPUT VI. **De celebrationis obligatione et adjunctis** (n. 58—102).

ART. I. *De obligatione ex sacerdotio*. Christus dedit sacerdotibus præceptum celebrandi (n. 58); num tenentur vi sacerdotii; quoties, quando et sub qua obligatione (n. 59). *Ex beneficio vel fundatione*: quoties et ubi tenentur celebrare et applicare (n. 60, 62). Cujus auctoritate et ex qua causa licet *numerum* *Missarum reducere* (n. 61). Quid *Missa conventualis* (n. 63). *Ex cura animarum*: de obligatione in propria ecclesia celebrandi (n. 64); applicandi suis subditis (n. 65); quinam tenentur et quare (n. 66); quando nam et quoties (n. 67); quid notandum quoad festa suppressa (n. 68), si duplex applicandi titulus occurrit (n. 69); qualis est obligatio ac quo die implenda (n. 70); de causa excusante ab impletione personali (n. 71); qualis *Missa* et in quo loco applicanda est (n. 72); de obligatione parochi qui duabus ecclesiis præest (n. 73); obligatio non adimpleta non extinguitur (n. 74) p. 282—290.

ART. II. *De celebrationis tempore*: quibus diebus licet (n. 75), qua hora (n. 76). *De loco*: in quo licet; in quibus oratoriis (n. 77); ex quibus causis in aliis locis (n. 78). De ecclesia interdicta, execrata et polluta ac hujus reconciliatione (n. 79, 80) p. 291—293.

ART. III. *De Missæ requisitis*: altare fixum et mobile quid, quandonam amittit consecrationem (n. 81); de altaris cruce, mappis et candelis (n. 82); de calice et patena ac corporali benedicto (n. 83); quibus licet tangere vasa sacra (n. 84); de vestium benedictione hujusque amissione (n. 85); de missali (n. 86); de ministro (n. 87, 88). *De conformitate Missæ cum officio recitato* (n. 89, 90). *De caeremoniis*: in quem finem sunt præscriptæ (n. 91); in quantum obligant (n. 92); de tempore *Missæ* celebrationi impen-

dendæ (n. 93). *De defectibus*: quibus modis contra ritus præscriptos peccatur (n. 94); de omissione ejusque suppletionem (n. 95); de additione (n. 96); de mutatione (n. 97); de interruptione (n. 98). De usu pileoli et comæ adscititiæ (n. 99), calceorum et vestis talaris (n. 100). De celebrante infirmo (n. 101). *De rubricis ante et post Missam*: suntne præceptivæ an directivæ (n. 102); de earum violatione (n. 103) p. 293—309.

CAPUT VII. De præcepto audiendi Missam. Quibus diebus, quo jure et quinam tenentur (n. 104); quid præceptum complectitur, quanta ejus obligatio et quare (n. 105); de qualitate et quantitate partis omissæ (n. 106); de suppletionem partis omissæ; de auditione diversarum partium simul aut successive (n. 107). *De loco* impletionis; quid de oratorio privato (n. 108). *De præsentia* requisita (n. 109); de præsentia animi et corporis (n. 110), religiosa et de intentione (n. 111); *de attentione* qualis requiritur (n. 112); qualis sufficit ex parte objecti; quid suadendum (n. 113); qualis ex parte subjecti (n. 114); conclusiones (n. 115); de recitatione breviarii, præparatione ad confessionem, confessionem, pœnitentia sacramentali (n. 116). *Causæ excusantes*: quotuplex impotentia (n. 117); de impotentia physica, de impedimento voluntarie posito aut non remoto (n. 118); de impotentia spirituali (n. 119); de impotentia morali (n. 120); de titulo charitatis (n. 121); de titulo officii, speciatim de famulis, operariis similibusque (n. 122); de titulo consuetudinis (n. 123) p. 310—318.

Appendix. **De Missis fundatis**: quid sunt; quibus modis fundari possunt (n. 124); acceptari debent (n. 125); Ordinarii consensus est necessarius (n. 126, 127); observanda in acceptatione ut impletioni consulatur (n. 128); quid Ordinario ante consensum præstandum (n. 129); quænam est hac in re potestas Ordinarii (n. 130); de celebratione et applicatione Missæ fundatæ (n. 131); præscripta ne onera foundationum negligantur (n. 132); foundationes in registro memoriali describendæ sunt (n. 133); de tabella Missarum (n. 134); de Missarum condonatione et

reductione: cui competit, ex qua causa conceditur, quomodo peragenda (n. 135—139); quid observandum de redemptione foundationis (n. 140) p. 319—328.

Tractatus de Sacramento Extr. Unctionis. p. 329—394.

Proœmium. Sacerdos debet de Extr. Unct. accuratam cognitionem habere (n. I). Summa doctrinæ catholicæ (n. III) p. 329.

CAPUT I. De natura, existentia et essentialibus Extr. Unct. Nomina (n. 1); definitio, in qua essentialia continentur (n. 2); errores (n. 3); probatur veritas hujus Sacr. (n. 4); diluuntur objectiones (n. 5); est a Christo immediate institutum, probabilius post resurrectionem (n. 6). *Materia remota* (n. 7): debet esse oleum olivæ (n. 8), benedictum ordinarie ab Episcopo, extraordinarie a presbytero (n. 9). Quotuplex oleum benedictum (n. 10). De custodia et renovatione olei sacri (n. 11). *Materia proxima*: quænam corporis partes ungendæ sunt (n. 12, 13); quomodo unctiones faciendæ (n. 14); de unctionibus essentialibus (n. 15); de administratione brevissima ad quinque sensus (n. 16), ad unum sensum (n. 17); est unum tantum Sacr. (n. 18). *Forma* Latinorum et Græcorum (n. 19); formæ Latinæ essentialia (n. 20); de forma deprecative (n. 21) p. 330—335.

CAPUT II. De effectibus: quinam sunt (n. 22); explicantur (n. 23) p. 336, 337.

CAPUT III. De ministro. Errores; solus sacerdos est minister (n. 24); ab uno sacerdote valide administrari potest (n. 25); possuntne plures eam administrare valide et licite (n. 26); de licita administratione et de licentia requisita (n. 27); de obligatione administrandi (n. 28) cum periculo vitæ (n. 29); cautelæ ad evitandum contagionis periculum (n. 30) p. 338—341.

CAPUT IV. De subjecto. Quisnam est *capax* (n. 31); quare requiritur ut quis ad usum rationis pervenerit (n. 32), personaliter peccaverit (n. 33); requiritur morbus periculosus (n. 34, 35), saltem ut talis prudenter judicatus (n. 36); periculum est proximum et remotum; hoc sufficit (n. 37); de causa ex qua peri-

culum provenire debet (n. 38). De morbis qui vitæ periculum afferunt (n. 39); de periculi signis generalibus (n. 40), particularibus (n. 41). De dispositionibus ad *fructuosam susceptionem* requisitis (n. 42). Quibus *dari non* potest (n. 43). Licetne dare in actu peccati sensibus privato (n. 44). *De obligatione suscipiendi* (n. 45). De cura ut moribundi illud suscipiant (n. 46). De pravis populi opinionibus circa hoc Sac. (n. 47) p. 342—354.

CAPUT V. **De iteratione.** Errores (n. 48); potest iterari; quando (n. 49); quid in morbis acutis (n. 50). De iteratione in eodem morbo, atque in dubio num sit idem periculum (n. 50, 51) p. 355, 356.

CAPUT VI. **De adjunctis Extr. Unct.** (n. 52—66).

ART. I. *De cæremoniis.* Præparanda in cubiculo infirmi; delatio S. olei ad infirmum (n. 52); de cæremoniis præcedentibus, concomitantibus et subsequentibus, ac de cura pro ægroto habenda (n. 53); de obligatione servandi ritus præscriptos (n. 54); de ordine inter Viaticum et Extr. Unct. (n. 55) p. 357—359.

ART. II. *De cura spiritali et visitatione infirmorum.* Motiva (n. 56); obligatio (n. 57); quænam in ea præstanda (n. 58). *De assistentia agonizantium* (n. 59) p. 359—363.

ART. III. *De benedictione apostolica.* Quid (n. 60); quinam eam dare possunt (n. 61); quibus (n. 62); quænam dispositiones requiruntur in moribundo (n. 63); qua formula utendum (n. 64); quandoam dari potest et indulgentia lucrifit (n. 65); potestne iterari (n. 66) p. 364—368.

Appendix. **De sepultura ecclesiastica.** *Cultus defunctorum* fidelium: quare, quomodo (n. 67); prætextus fuit ob quos quidam cremationem extollunt (n. 68, 69); horror Ecclesiæ a crematione (n. 70); motiva prohibitionis (n. 71). Quid *sepultura ecclesiastica, exequiæ*; ob quos fines fiunt (n. 72); fideles sepeliri debent in locis sacris; quænam sunt sacra (n. 73); quid cœmeterium; quale debet esse (n. 74); de jure tumulandi et funerandi; quibus competit (n. 75); quare fideles sepeliuntur in terra benedicta prope ecclesiam (n. 76); de sepulchri alienatione, profanatione et venditione (n. 77). In qua *parochia*

Christifideles sepeliendi eorumque exequiæ celebrandæ sunt; quænam vigent exceptiones (n. 78—80); quid parcho observandum in sepultura parochiani alieni (n. 81). *De taxa funerali* (n. 82) et *quarta* funeralium (n. 83). De sepultura statim post mortem et de exhumatione (n. 84). Observanda quoad exequias et sepulturam (n. 85). *Exequiarum ordo* parvulorum et adultorum (n. 86). *Prohibitio sepulturæ sacræ*: quare (n. 87), quibus (n. 88); observanda in præscripta Ritualis generatim (n. 89), speciatim (n. 90); de certitudine et publicitate peccati et de signis pœnitentiæ (n. 91); de consultatione Episcopi quoad privationem sepulturæ sacræ (n. 92, 93) p. 369—394.

Tractatus de Sacramento Ordinis. p. 395—471.

Proœmium. Sacramenta Ordinis et Matrimonii homines perficiunt principaliter quatenus referuntur ad societatem (n. I 1). Rationes ob quas viri ecclesiastici omnesque fideles Sac. Ordinis magni facere debent (n. I 2). Tractatus dividitur in duas sectiones: de hierarchia ecclesiastica et de sacra Ordinatione (n. II). Summa doctrinæ ex Cone. Flor. et Trid. (n. III) p. 395, 396.

Præambulum. Ordo: quid significat; quotuplici sensu a Theologis sumitur (n. 1) p. 397.

Sectio I. De hierarchia ecclesiastica. n. 2—36.

CAPUT I. **De hierarchiæ existentia et natura.** Quid est; divisio; explicatur definitio (n. 2); quænam edixit Trid. (n. 3); errores circa originem et ordinationem (n. 4); existit hierarchia ex divina institutione (n. 5, 6). Hierarchia est duplex: Ordinis et jurisdictionis, quinam ad utramque pertinent; circa quæ versantur (n. 7) p. 397—400.

CAPUT II. **De hierarchia Ordinis.** Quid (n. 8); gradus, qui ad Sacerdotium ordinantur (n. 9); quænam de Sacerdotio certa sunt (n. 10); errores et catholicæ doctrinæ probatio (n. 11, 12); quid constat de aliis

gradibus (*n.* 13); errores circa distinctionem graduum ex jure divino (*n.* 14). Episcopi habent jure divino gradum Presbyteratu superiorem (*n.* 15—17); Diaconatus est gradus a Presbyteratu distinctus (*n.* 18, 19). Objecta potestatis Ordinis (*n.* 20) *p.* 401—403.

CAPUT III. De hierarchia jurisdictionis. Quid *jurisdictio*; quænam complectitur (*n.* 21); quid hierarchia jurisdictionis; quinam ad eam pertinent (*n.* 22); quomodo jurisd. acquiritur (*n.* 23); quotuplex distinguitur (*n.* 24). Quotuplex *missio*; qua via obtinetur (*n.* 25); probatur, eam esse necessariam (*n.* 26); quomodo de ea constare debet (*n.* 27); futes rationes ex quibus Novatores sibi missionem divinam vindicant (*n.* 28). *Gradus jurisdictionis* qui sunt institutionis divinæ (*n.* 29). Quænam sunt fide certa de S. Pontificatu (*n.* 30); quænam de Episcopatu credenda (*n.* 31); in quantum Episcopi in apostolorum locum succedunt (*n.* 32); quo sensu sunt positi a Spiritu S. regere Ecclesiam Dei (*n.* 33); quomodo jurisdictionem suam obtinent (*n.* 34). In quantum jurisdictio differt a potestate Ordinis (*n.* 35). Quædam summaria de Ecclesiæ societate et potestate ac forma regiminis (*n.* 36) *p.* 404—420.

Sectio II. De sacra Ordinatione. *n.* 37—172.

CAPUT I. De Ordinibus in genere. Quot et quinam sunt, ac quare (*n.* 37); eorum divisio (*n.* 38); singulorum officia (*n.* 39). Quid *Sacr. Ordinis*; quibus Ordinibus definitio convenit (*n.* 40); errores; definitio Tridⁱ (*n.* 41); existit *Sacr. Ordinis* (*n.* 42, 43); quando nam institutum (*n.* 44); quænam Ordinationes sunt *Sacr.* (*n.* 45); materia et forma *Sacr. Ordinis* (*n.* 46) *p.* 421, 422.

CAPUT II. De Ordinibus in specie et de Tonsura (*n.* 47—97).
ART. I. De Episcopatu. Nomen (*n.* 47); ritus Consecrationis (*n.* 48); estne Ordo et *Sacr.* a Presbyteratu distinctum (*n.* 49—51); materia et forma (*n.* 52); definitio; facultates Episcopi vi Consecrationis suæ (*n.* 53) *p.* 423—425.

ART. II. *De Presbyteratu*. Nomen (n. 54); ritus Ordinationis (n. 55); est verum Sacr. (n. 56). De *materia* Sacr.: quænam præcipuæ sententiæ (n. 57); rationes primæ sententiæ (n. 58); de secunda sententia (n. 59); de tertia sententia (n. 61); num Christus materiam et formam Sacr. Ordinis tantum in genere determinavit (n. 60); quid notandum de reliquis ritibus (n. 62). De *forma* (n. 63). Quandonam datur potestas consecrandi et remittendi peccata; quandonam data est apostolis (n. 64). Practice notanda in has tres sententias (n. 65). Quænam observanda sunt de *defectibus* in Ordinatione commissis (n. 66). Definitio (n. 67); officia presbyteri, quali indiget jurisdictione ut hæc licite exerceat (n. 68) p. 425—432.

ART. III. *De Diaconatu* (n. 69—75) p. 432, 433.

ART. IV. *De Subdiaconatu* (n. 76—82) p. 433, 434.

ART. V. *De Ordinibus minoribus* (n. 83—87) p. 434.

ART. VI. *De Tonsura* (n. 88—95) p. 434, 435.

ART. VII. *De attactu instrumentorum*: quare requiritur, et qualis (n. 96); dubia quoad defectus in tactu commissos (n. 97) p. 435, 436.

CAPUT III. **De effectibus Sacr. Ordinis** (n. 98—101) p. 437, 438.

CAPUT IV. **De subjecto Sacr. Ordinis** (n. 102—145).

ART. I. *De requisitis ad validam susceptionem*: de subjecto capaci (n. 102, 103); quænam sunt episcopæ, presbyteræ et diaconissæ (n. 104), de ordinatis invitis (n. 105), infantibus et amentibus (n. 106) p. 439, 440.

ART. II. *De requisitis ad licitam susceptionem*: quænam sunt (n. 107); examen seu scrutinium de iis triplex (n. 108); de testimoniis dandis (n. 109); de proclamationibus (n. 110); de examine præcipue circa scientiam (n. 111) p. 440—444. Singula requisita: *Vocatio divina*: quid; est necessaria; ejus signa; media cognoscendi; obligatio sequendi; quid de ecclesiasticis non vocatis (n. 112—115) p. 444—446. *Confirmatio* (n. 116) p. 446. *Legitima ætas*: quænam pro singulis Ordinibus requiritur; quis in ea dispensare potest (n. 117, 118) p. 446, 447. *Debita scientia* (n. 119) p. 447, 448. *Probitas vitæ* (n. 120,

121) p. 448. *Status gratiæ* (n. 122) p. 448. *Recta intentio*: quænam intelligitur; de *exercitiis spiritualibus* (n. 123, 124) p. 448, 449. *Immunitas ab impediementis* (n. 125) p. 449. *Subjectio Episcopo ordinanti* (n. 126) p. 449. *Titulus Ordinationis*: quid, qua lege et quare præscriptus, quotuplex; quantitas ejus; de titulo *mensæ communis* et *missionis*; de *Religiosis* Religionem *egressis*; de pœnis ob defectum tituli. (n. 127—134) p. 449—451. *Tonsura et Ordo inferior ejusque exercitium* requiritur *ante superiorem* (n. 135, 136) p. 451. *Interstitia*: quid, quodnam, ejus dispensatio (n. 137, 138) p. 452. *Locus et tempus* Ordinationis; de *Missa* Ordinationis; de obligatione *Communione* sub ea, item *precum* ab Episcopo impositarum; de promissione *obedientiæ* (n. 139—145) p. 453, 454.

CAPUT V. **De ministro**: ordinario et extraordinario (n. 146, 147), legitimo (n. 148); de Ordinationibus *Janseuitarum* et *Anglicanorum* (n. 149); de *Consecratione episcopali* (n. 151); de litteris *dimissorialibus* (n. 152). Quotuplici titulo potest quis subesse Episcopo quoad Ordines suscipiendos (n. 153). De *excardinatione* (n. 154). De titulo *originis* (n. 155), *domicilii* (n. 156), *beneficii* (n. 157), *familiaritatis* (n. 158); quid si quis diversos habet Episcopos proprios (n. 159). Quid requiritur, ut Episcopus Ordines conferat subdito alieno (n. 160); quis potest concedere dimissoriales (n. 161). A quo ordinari debent *Religiosi* cum votis solemnibus aut simplicibus; quid notandum quoad *eorum scientiam* (n. 162). Quis est minister *extraordinarius* (n. 163) p. 455—460.

Appendix I. **De cœlibatu**: quid, ejus obligatio et effectus quoad matrimonium (n. 164); ejus disciplina in Ecclesia Latina et Græca (n. 165); est legis ecclesiasticæ (n. 166); ejus adversarii (n. 167). Lex cœlibatus est antiquissima (n. 168) et convenientissima (n. 169), juri naturæ non repugnat (n. 170) et rei publicæ maxima bona affert (n. 171). Solvuntur objectiones. p. 461—464.

Appendix II. **De Ordinationibus Anglicanis** (n. 172) p. 465—471.